

Lasten ja nuorten pahoinvointi: vastuullinen vanhemmuus julkisuuden valokeilassa

Ella Tuulia Sihvonen
Sosiologian pro gradu -tutkielma
Helsingin yliopisto
Joulukuu 2005

SISÄLLYS

1 JOHDATUS TUTKIELMAAN	1
2 UHKA- JA UHRINÄKÖKULMA LAPSUUTEEN JA NUORUUTEEN	3
3 PERHESUHTEET RISKIYHTEISKUNNASSA	8
3.1 Vanhemmuuden muutos riskiyhteiskunnassa	9
3.2 Asiantuntijoiden tarjoama tuki perheelle riskiyhteiskunnassa	11
3.3 Media asiantuntijatiedon välittäjänä	15
4 TUTKIMUSONGELMA JA TUTKIMUSKYSYMYKSET	19
5 TUTKIMUSAINEISTO JA MENETELMÄT	21
5.1 Sanomalehdet sosiologisena tutkimuskenttänä	21
5.2 Tutkimusaineiston esittely	26
5.3 Tutkimuksen menetelmät	29
5.3.1 Juonianalyysi: analyysiaineiston rajaaminen	32
5.3.2 Moraalisen säätelyn tulkinnalliset apuvälineet	35
6 TARINOIDEN JUONI JA KERTOJAT	41
6.1 Kirjoitusten juoni	41
6.2 Kirjoitusten puhujat	43
7 ONGELMA: LASTEN JA NUORTEN PAHOINVOINTI	50
7.1 Ongelman kuvaus: lapset ja nuoret uhreina	51
7.2 Koulu ongelmien miljöönä: kurkistusaukko perheeseen	60
8 PAHOINVOINNIN SYY: VASTUULLISUUS KADOKSISSA	67
9 VANHEMMAT PAHOINVOINNIN RATKAISIJOINA	69
9.1 Ratkaisuna ajan antaminen	71
9.1.1 Perheen ja työn yhteensovittaminen	73
9.1.2 "Ennen kaikkea kiireettömästi kuunnella nuoria"	76
9.2 Ratkaisuna rajojen asettaminen	80
9.2.1 Traditioiden heikkeneminen ja vertaistuki	81
9.2.2 "Ei käskien vaan neuvotellen"	89
9.3 Läsnaolo eli vanhemmuuden emotionaalinen diskurssi	95
10 VANHEMMUUDEN AMBIVALENSSI	98
11 LOPPUPÄÄTELMÄT	105
Lähdekirjallisuus	110
Liitteet	
Liite 1	Tutkimuksen aineisto: Lasten ja nuorten pahoinvointia käsittelevät kirjoitukset Etelä-Suomen Sanomissa ja Helsingin Sanomissa vuosina 1999- 2001
Liite 2	Tutkimusaineiston muuttajat
Liite 3	Pahoinvointikirjoitusten puhujat: mielipiteiden kirjoittajat ja uutisten sisäiset kertojat

- Liite 4 Pahoinvointikirjoitusten ja vanhemmuuskirjoitusten puhujat
- Liite 5 Ratkaisijoina koulu, yhteiskunta ja vanhemmat: keinot pahoinvoinnin ongelmaan
- Liite 6 Kokoaikaiset koulukuraattorit ja -psykologit kuntasektorilla vuosina 1994- 2003
- Liite 7 Koulukuraattorit ja koulupsykologit Helsingissä vuosina 1994- 2004
- Liite 8 Laukaan mallin ja pahoinvointikirjoitusten vertailua

1 JOHDATUS TUTKIELMAAN

Tämä tutkimus on saanut alkunsa kyltymättömästä kiinnostuksesta julkisuudessa esiintyneeseen kohuun lasten ja nuorten pahoinvoinnin ympärillä. Pahoinvoinnista on kirjoitettu lehdissä, siitä on puhuttu ajankohtaisohjelmissa, sen ympärille on kirjoitettu teatterinäytelmiä ja aivan viime aikoina myös televisiosarjoja. Tämän julkisen näytöksen ja erityisesti sanomalehtikirjoitusten myötä lasten ja nuorten pahoinvointi on alun perin tullut myös minulle tutuksi.

Aivan aluksi kiinnostuin lapsia ja nuoria koskevasta puhetavasta, joka oli korostuneen ongelmakeskeinen. Tarkoitukseni oli tutkia kriittisesti tätä ongelmakeskeistä tulkintaa, jonka raamittamiseksi tutustuin uusimpiin lapsi- ja nuorisotutkimuksen suuntauksiin. Varsin pian huomasin, että mediassa piirretty kuva lapsista ja nuorista oli yllättävän yksivivainen: lapset ja nuoret ovat pahoinvointikirjoituksissa uhreja, joiden tehtäväksi jää ponnahduslautana toimiminen muille "suuremmille" keskusteluille. Yksi merkittävä keskustelu kietoutuu perheen ja vastuullisen vanhemmuuden ympärille.

Lähestyn sanomalehtikirjoituksia yhteiskunnan muutoksia käsittelevistä sosiologisista aikalaiskeskusteluista - tarkemmin riskiyhteiskunnan ja pelon kulttuurin teorioista - käsin. Hyvän vanhemmuuden edellytyksiksi ovat kohonneet emotionaaliset valmiudet, joiden tavoittelemisesta on riskien ja pelkojen täyttämässä yhteiskunnassa tullut monimutkainen tehtävä. Media on näiden pelkojen levittäjänä ja vahvistajana erityisessä asemassa. Sanomalehdissä saavat äänensä kuuluviin erilaiset asiantuntijat, jotka puhuvat kadotetusta vanhemmuudesta ja tarjoavat välttämättömäksi muodostunutta tukea vanhemmuuden löytämiseksi. Julkinen ilmapiiri perheen ympärillä on kuitenkin kaikkea muuta kuin vanhemmuutta tukevaa: vanhemmilta vaaditaan vastuullisuutta, mutta samanaikaisesti heidän kykyihinsä kasvattajina ei luoteta.

Tämä on myös tutkimus erityisestä kontekstista, sanomalehdestä, joka asettaa tutkimukselle omat metodologiset haasteensa. Aineiston keruuta, käsittelyä ja menetelmällisiä valintoja käyn läpi luvussa 5. Käyn runsaslukuisen kirjoitusmassan sisällön läpi juoni-

analyysin avulla (luku 6). Nostan sisällön analyysin avulla esiin varsinaisen analyysiai-
neiston, johon pureudun tekstianalyysin avulla. Menetelmäni on räätälöity yhdistelmä
semioottisen sosiologian ja diskurssianalyysin tutkimuksen keinoista (Sulkanen ja
Törrönen 1997a; Törrönen 2004; Törrönen 2005).

Vaikka tutkimukseni on aineistolähtöinen, se on sitä tietyin rajoituksin. Tarkoituksena
ei ole ollut tehdä niin sanottua aineistolähtöistä laadullista tutkimusta, jossa pyritään
luomaan empiriaan perustuvaa teoriaa. Vaikka en ole hyökännyt aineiston kimppuun
valmiiksi hiotut kysymykset kourassa, en väitä aineiston puhuvan ainoastaan "omalla
äänellään". Olen tehnyt tutkimuksen alkumetreiltä lähtien rohkeita esioletuksia, jotka
olen heti ensipuraisun jälkeen huomannut virheellisiksi. Olen perehtynyt aineiston
keräämisen ja lähiluvun lomassa aikaisempiin tutkimuksiin, tutustunut aikalaiskeskuste-
luihin ja teorioihin, jotka ovat epäilemättä vaikuttaneet aineiston lukutapaan. Silti olen
pyrkinyt ennemminkin hyödyntämään teorioita kuin olemaan niille uskollinen, ja
jättänyt aineistolle tilaa herätellä kysymyksiä.

Analysoin kirjoituksia luvusta 6 eteenpäin. Tutkin, millaisista aineksista vuosituhannen
vaihteen lasten ja nuorten pahoinvointia käsittelevä kohu sanomalehdissä muodostui.
Yksi havaitsemani ja juonianalyysin avulla tarkemmin paikallistamani keskustelu on
puhe perheestä ja vastuullisesta vanhemmuudesta. Nostankin kirjoitusmassasta esiin
tarkempaa analyysiä varten niin sanotut *vanhemmuuskirjoitukset* (luku 9). Analysoides-
sani ja tulkitessani vanhemmuuden puhetapoja peilaan tuloksia aikalaiskeskusteluihin
yhteiskunnan muutoksista ja perhesuhteiden merkityksestä.

Puhe lasten ja nuorten pahoinvoinnista ei ollut nopeasti ohimenevä ja irrallinen lapsuu-
den ja varhaisnuoruuden ympärille kietoutunut paniikinomainen kohu. Puhe on pikem-
minkin osa laajempaa ilmiötä, johon liittyy vakava eetos vanhemmuuden ja perheen
tilasta. Eetos - Èmile Durkheimin (1980, 1995) sanoin *opinio* - sisin siveellinen mielipi-
de tai miелensuunta, on alkuperältään sosiaalinen seikka ja siksi erityisesti sosiologisesti
kiinnostava.

2 UHKA- JA UHRINÄKÖKULMA LAPSUUTEEN JA NUORUUTEEN

Lapset ja nuoret vilahtelevat sanomalehtien tekstimaailmassa lähinnä olemalla muiden tulkintojen kohteena, eivät itse aktiivisina toimijoina. Näin on myös pahoinvointikirjoituksissa: tarkastelukulma lasten ja nuorten pahoinvointiin muodostuu aikuisten maailmasta käsin muotoillusta *ongelmanäkökulmasta*. Ongelmanäkökulma ei suinkaan muodosta yksiselitteistä tarkastelukulmaa vaan koostuu erilaisista kiinnostavista aineksista, joiden kuvaaminen on heti aluksi paikallaan. Aloitan aiheen tarkastelun paikantamalla lasten ja nuorten aseman yhteiskuntatieteellisessä tutkimuksessa.

Lähtökohtana tässä tutkimuksessa on niin lapsuuden, nuoruuden kuin vanhemmuudenkin ymmärtäminen sosiologisesti, toisin sanoen läpeensä yhteiskunnallisina ilmiöinä. Ranskalainen Philippe Ariés on ensimmäinen ja kenties myös tunnetuin lapsuutta ja nuoruutta yhteiskunnallisena ilmiöinä tarkastellut tutkija. Ariés lähestyy lapsuutta historian tutkimuksen perspektiivistä. Ariésin kuuluisassa teoksessa *Centuries of Childhood* kohua aiheuttanut väite koskee sitä, että lapsuus (ja samalla myös nuoruus) ovat *keksittyjä* ilmiöitä (Ariés 1962, 125). Lapsuuden keksimisellä tarkoitetaan, että sanalle lapsi ei ole aikaisemmin annettu erityistä sisällöllistä merkitystä, jolla se erottuu omaksi elämänvaiheekseen. Muutos lapsista "pieninä aikuisina" lapsiksi, jotka kuuluvat perheen, naisten ja kasvatuksen – myöhemmin myös koululaitoksen – piiriin, alkoi vähitellen 1500- ja 1600- luvuilla. Aikuisten, erityisesti vanhempien, suhtautuminen lapsiin muuttui emotionaaliseen ja välittävään suuntaan, johon kuului niin lasten suojeleminen kuin kurinpitokin. (Ariés 1962, 126–129, 316–323.)

Ariésin tutkimuksen sanoma on kriittinen: lapsuuden keksiminen merkitsi taantumaa, jossa lapsilta riistettiin autonomia ja vapaus. Kriitiikin ydin on lasten ja aikuisten välinen suhde, joka on Ariésin mukaan muuttunut riippuvuussuhteeksi. Riippuvuussuhteen vuoksi lasten psyykkisistä, moraalisisista ja seksuaalisista ongelmista on tullut pakkomielelle modernille länsimaiselle yhteiskunnalle. (Mt., 392- 397.)

Tämän tutkimuksen kannalta Ariésin kirjoituksen tärkein anti on lapsuuden keksimisen liittäminen perheen suosion kasvamiseen. Ariésin mukaan väite liberaalin individualismin kasvun perhettä uhkaavista ja sitä heikentävistä tekijöistä ei pidä paikkansa. Itse asiassa Ariès on tullut täysin päinvastaiseen tulokseen: perhe on *ideana* kasvattanut jatkuvasti merkitystään. (Ariés 1962, 125.) Perhe on muuttunut julkisesta yksityiseksi, mikä on vähitellen luonut pohjaa uusia moraalisia ja henkisiä funktioita sisältävän ydinperheen muodostumiselle. Vanhempien on täytyntä omaksua uusia emotionaalisia asenteita lapsia kohtaan. (Ariés 1962, 392.)

Leena Alasen (2001) mukaan Pohjoismaissa, Euroopan periferiassa, saman perheenjäsenten intiimiydelle rakentuvan yhteiskunnallisen projektin alku viipyi vielä vuosisadan tai pari. Ellen Keyn vuonna 1900 julkaiseman teos *Lapsen vuosisata* ja Keyn lanseeraama lapsuuden erityisyyttä korostava "lastenpelastusprojekti" olivat ensimmäinen selkeä vaatimus sitoutumiselle lapsuuden uudenlaiseen toteuttamiseen myös Suomessa. Keyn vaatimuksena oli, että aikuisten tulisi kokea lapset itsessään arvokkaiksi eikä ensisijaisesti työvoimana tai taloudellisena hyötynä. Alasen mukaan koko tuntemamme modernin lapsuuden rakennelman voi nähdä Keyn aloittaman "lastenpelastusprojektin" tuloksena. (Alanen 2001, 163–174.)

Lapsuuden keksiminen on jouduttanut myös nuoruuden käsittämistä erilliseksi elämänvaiheeksi. Nuoruus on huomattavasti lyhyemmän historiallisen kehityksen tulos kuin lapsuus: 1800-luvun alussa lapsella viitattiin yleisesti kaikkiin alle 18- tai jopa 21-vuotiaisiin (Mäki-Kulmala 1989, 8). Ilkka Heiskanen ja Ritva Mitchell (1985) ovat tehneet kattavan tutkimuksen suomalaisen nuorisokulttuurin nousuista 1950-luvun lättähatuista 1970-luvun punkkareihin. Heiskanen ja Mitchell yhdistävät länsimaisen nuorison nousun toisaalta keskiluokkaisen perhe- ja koulutusideologian valta-asemaan, toisaalta "uuden" joukkoviestimien hallitseman julkisuuden kehitykseen. Heiskanen ja Mitchell ovat tutkineet nimenomaan tapaa, jolla suomalaiset joukkoviestimet ovat tulkinneet ja ohjanneet nuorison nousua ja kohoamista julkisuuden valokeilaan. (Mt., 27–32.)

Median vaikutuksia lapsiin on tutkittu viime aikoina paljon (ks. Mustonen 2001). Sitä vastoin tämän tutkimuksen kannalta kiinnostavampaa tarkastelukulmaa - median tapaa puhua lapsista ja nuorista - on tutkittu vähemmän. Ruotsalainen mediatutkija Cecilia von Feilitzen on tarttunut aiheeseen julkaisussaan *Outlooks on Children and Media*. Feilitzenin (2002) mukaan lapset ovat mediassa lähes aina toiminnan kohteita, eivät itsenäisiä toimijoita. Lapset joutuvat hyvin usein medioissa uhrin rooliin. (von Feilitzen & Butch 2002; Aaltonen ja Honkatukia 2002, 202.)

Uhrinäkökulman taustalta on löydettävissä alun perin kehityspsykologiasta lähtöisin oleva "haavoittuvan lapsen myytti". Haavoittuvan lapsen myytissä lasten ajatellaan olevan emotionaalisesti haavoittuvaisempia kuin aikuisten. Myytin mukaan lapsi on erityisen emotionaalinen olento, joka voi vääränlaista hoitoa saadessaan vaurioitua ja traumatisoitua koko loppuelämänsä ajaksi. (Wyn & White 1997, 54- 56.) Uhrinäkökulma on vahvistunut 1900-luvulla suosiotaan psykologis-pedagogisen tietouden kasvamisen myötä: lapset ovat muiden - vanhempien, aikuisten ja yhteiskunnan - kasvatuksen, suojelemisen ja kontrollin kohteena (Alanen 2001, 164–165). Haavoittuvan lapsen myytti elää vahvana myös lasten ja nuorten pahoinvointikirjoituksissa. Siksi ei olekaan ihme, että lapset nähdään myös pahoinvointikirjoituksissa nimenomaan tilanteiden *uhreina*.

Monien tutkijoiden mukaan psykologisesta tietoudesta on tullut osa yleisesti jaettua arkitietoa. Janne Kivivuori (1991) puhuu jopa erityisestä nyky-yhteiskunnalle tyypillisestä *psykokulttuurista*. Myös yhdysvaltalaisen Frank Furedin (2004) mukaan psykologisen tietouden leviäminen on synnyttänyt kokonaan uudenlaisen kulttuurin: *terapiakulttuurin*. (Ks. myös Moskowitz 2001.) Tommi Hoikkalan (1993, 18) mukaan psykotieteiden tutkimustulokset siirtyvät maallikoiden tietoisuuteen kirjallisuuden ja erityisesti joukkotiedotuksen välityksellä. Alasen (2001, 165) mukaan myös lasten hoidon ja kasvatuksen ammattilaisten psykologis-pedagogiseen tietouteen nojaavat käsitteet ja puhettavat ovat suodattuneet tavallisten isien ja äitien arkitietoon (ks. myös Vuori 2001, 34- 37).

Vastavoimaksi psykotieteiden leviämislle on yhteiskuntatieteiden piirissä virinnyt 1980-luvun loppupuolella *uudeksi lapsi- ja nuorisotutkimukseksi* nimitetty tutkimusjuonne, jossa lapsuus ja nuoruus käsitetään kulttuurisina, sosiaalisina ja yhteiskunnallisina ilmiöinä. (Alanen & Bardy 1990; Srtandell 1992; Griffin 1993; Wyn & White 1997; Aapola 1999). Uuden lapsi- ja nuorisotutkimuksen piirissä on soimattu psykotieiteitä sosiaalisten vaikutusten unohtamisesta tai niiden asettamisesta vain sekundaariseen asemaan (Wyn & White 1997, 52; Aapola 1999, 15). Lähtökohtana uudessa tutkimusotteessa on, että lapsuus ja nuoruus ovat elämänvaiheita, joihin liitetyt käsitykset ja merkitykset ovat historiallisesti syntyneitä (Alanen & Bardy 1990, 10). Uusi lapsi- ja nuorisotutkimus siis jakaa Ariésin kanssa näkemyksen lapsuuden ja nuoruuden historiallisesta ja yhteiskunnallisesta ulottuvuudesta.

Uhrinäkökulman lisäksi erityisesti nuoria on julkisuudessa tarkasteltu myös *uhkanäkökulmasta*. Wynin & Whiten (1997) mukaan nuorison nähtiin 1950-luvulla symboloivan moraalien, kulttuurien ja arvojen muutosta. Nämä muutokset miellettiin vaarallisiksi, jolloin nuorisosta tuli kategoria, jota pidettiin uhkana yhteiskunnalle. (Mt., 22.) Uuhkanäkökulmasta tarkasteltuna uudet sukupolvet ovat tuoneet mukanaan kuuliaisuuden ongelman, jolloin yhteisön jatkuvuuden ja ennustettavuuden turvaamisen vuoksi sosiaalinen kontrolli nousee etusijalle. (Heiskanen ja Mitchell 1985, 20; Raitanen, 2001, 187.)

Uhkakuvien leviämistä joukkoviestimissä on tutkittu *moraalisen paniikin mallin* avulla. Malli on peräisin Stanley Cohenin (1987/1972) uraa uurtavasta moraalisen paniikin tutkimuksesta. Cohenin mukaan moraalinen paniikki syntyy, kun jotakin yksilöä tai ryhmää aletaan pitää yhteiskunnan arvojen ja etujen vastaisena. Moraalisen paniikin kohde joutuu negatiivisen julkisuuden riepoteltavaksi. Kohu synnyttää ihmismassoissa vakavan uhkan tunteen. (Mt., 9.)

Moraalisen paniikin mallia on hyödynnetty uusimmissa mediatutkimuksissa. Stuart Allan (2000) on käyttänyt Cohenin moraalisen paniikin mallia selvittäessään, kuinka tiedettä ja tieteellisiä tuloksia käsitellään mediassa. Hän soveltaa moraalista paniikkia nimenomaan tilanteisiin, joissa median objektiivinen ote aiheeseen pettää. (Allan 2000, 121.) Myös John Springhall (1998) ja Chas Critcher (2003) ovat tutkineet mediaa ja

moraalista paniikkia. Sprinhall (mt.) tarkastelee populaarikulttuurin ja nuoruuden ympärille syntyneitä moraalisia paniikkeja. Critcher (2003, 157–163) puolestaan tarkastelee lapsuuden sosiaalista rakentumista moraalisen paniikin näkökulmasta. Hän tukeutuu terminologiassaan vahvasti Frank Furedin (1997) tulkintoihin pelon kulttuuriin liittyvistä uhkista ja riskeistä.

Tämän tutkimuksen kohdetta, julkista keskustelua lasten ja nuorten pahoinvoinnista, voidaan hyvällä syyllä pitää eräänlaisena moraalisen paniikin ilmaisuna. Lapset ja nuoret eivät kuitenkaan ole uhka ja moraalisen paniikin kohde, vaan heidät nähdään kirjoituksissa ennemminkin viattomina tai ainakin voimattomina *uhreina*. Itse asiassa Raitasen (2001, 187–188) mukaan nuorisolta odotetaan nykyään enemmän vastarintaa tai kapinointia vallitsevaa arvojärjestystä kohtaan. Tämä näkyy keskusteluissa nykynuorten aatteettomuudesta ja heidän käyttäytymisensä vertaamisessa nostalgisesti aikaisempien vuosikymmenien aktiiviseen nuorisoliikkeitään.

Raitasen (2001, 187) mukaan ongelmanäkökulman lisäksi nuorista on puhuttu toisinaan myös valoisasti *tulevaisuuden toivona* ja *uuden ajan airuina*. Tommi Hoikkala on tunnistanut 1980-luvun suomalaisessa lehdistökeskustelussa vastakkainasettelun, jossa nuoret nähdään joko *toivona* tai *uhkana*. (Hoikkala 1991, 273–274.) Wyn & Whiten (1997, 18, 68) mukaan uhrinäkökulma on 1990-luvulla vahvistanut asemiaan uhrinäkökulman kustannuksella: nuorisoa on kuvattu toisaalta yhteiskunnan tulevaisuuden symboleina, toisaalta nuoret on nähty yhä enemmän yhteiskunnan uhreina.

Lasten ja nuorten pahoinvointikirjoituksissa ei puhuta lapsista tulevaisuuden toivoina, vaan näkökulma on ongelmakeskeinen. Lapset ja nuoret ovat kirjoituksissa ennen kaikkea *uhreja*: todelliset ongelmat ja uhkat tulevat lasten ja nuorten maailman ulkopuolelta. Hoikkalan (1989, 93) mukaan aikuisyhteiskunta käsittelee omia ongelmiaan nuorisokysymysten välityksellä (ks. myös Heiskanen ja Mitchell 1985, 198). On arvioitu, että myös lapsuuskeskustelun korkeasuhdanteessa olisi kyse ensisijaisesti nykyisestä aikuisuudesta ja aikuisuuden problematiikasta (Lenzen 1985, sit. Alanen & Bardy 1990, 11). Lasten ja nuorten korostunut uhriasema pahoinvointikirjoituksissa tukee näitä näkökulmia.

Wyn & White liittävät 1990-luvulla kasvaneen uhrinäkökulman kiinnostavasti riskiyhteiskuntaan: nuorten ajatellaan elävän jatkuvasti riskien ympäröimänä ja sortuen huumeisiin ja väkivaltaan. Tutkimukseni kohteessa - lasten ja nuorten pahoinvointia käsittelevissä kirjoituksissa - korostetaan kasvavia riskejä, joiden alkuperä löydetään useimmiten perheestä. Moraalinen paniikki, jonka seurauksena vuosituhanen vaihteessa syntyi kiiwas keskustelu lasten ja nuorten pahoinvoinnista, kohdistuukin perheeseen ja siellä edelleen vanhemmuuteen.

3 PERHESUHTEET RISKIYHTEISKUNNASSA

Lähestyn perheestä ja vanhemmuudesta muodostunutta uhkakuvaa *pelkoon* liittyvästä sosiologisesta keskustelusta käsin. Julkisuudessa puhutaan vanhemmuuden olevan kadoksissa. Tämä muodostaa vakavan riskin ja uhkaa lasten ja nuorten hyvinvointia. Liitän *riskiteorioiden* avulla lasten ja nuorten pahoinvoinnin eetoksen ja perhesuhteiden tarkastelun myös osaksi laajempaa yhteiskuntakehitystä. Sosiologisten aikalaisteorioiden avulla on mahdollista luoda kytkös yleisen yhteiskuntakehityksen ja pahoinvoinnin eetoksen välille sekä laajentaa ymmärrystä eetoksen syistä yhteiskunnan ja kulttuurin tasolla.¹

Riskikeskustelun aloittajana voidaan pitää Ulrich Beckiä, joka on teoksellaan *The Risk Society* esitellyt *riskiyhteiskunnan* käsitteen. Beckin (1992) mukaan inhimillinen elämä on aina sisältänyt riskejä, mutta nykyisessä modernissa yhteiskunnassa vallitsevien riskien luonne on olennaisesti muuttunut siitä, miten ne miellettiin 1800-luvun teollistuvassa yhteiskunnassa. (Mt., 19–21.) Frank Furedin (1997) mukaan riskit mielletään nykyään yhä vahvemmin negatiivisesti latautuneiksi uhkiksi. Lasten ja nuorten pahoin-

¹ Arto Noro erottelee sosiologian kolme lajityyppiä, joista yksi on aikalaisdiagnoosi. Aikalaisdiagnoosi ei pyri sosiologisen teorian rakentamiseen kuten kaksi muuta sosiologian lajityyppiä, yhteiskuntateoria ja tutkimusteoria. (Noro, 2004.) Aikalaisdiagnoosi on yhteiskunnassa "juuri nyt" tapahtuvien ilmiöiden erottelua ja sopii siksi erityisen hyvin pahoinvoinnin eetoksen tarkasteluun.

vointieetoksessa riskit on puettu pelottavaan muotoon lapsia ja nuoria uhkaaviksi vaaroiksi.

3.1 Vanhemmuuden muutos riskiyhteiskunnassa

Furedin (1997) mukaan riskiyhteiskunta on synnyttänyt erityisen pelon ilmapiirin, joka leijaillee läpi koko sosiaalisen elämän. Furedi käyttääkin nimitystä *pelon kulttuuri* kuvatessaan nyky-yhteiskuntaa. (Mt., 150.) Myös David Altheide (2002) liittää pelon riskiyhteiskuntaan: pelosta on tullut yleisesti vallitseva ja yhteisesti koettu näkökulma elämää. Pelko on linssi, jonka läpi asioita ja ihmisiä tarkastellaan varsinkin julkisuudessa. (Mt., 161- 163.)

Altheiden (2002, 89) mukaan eräs merkittävä piirre median välittämässä pelon kulttuurissa on ihmisten leimaaminen uhreiksi. Nopeasti ajateltuna syykin on ilmeinen: uhri on voimakkaita tunteita herättävä symboli. Mutta Altheiden mukaan uhrin lisääntynyt käyttö julkisuuden teksteissä ei ole ainoastaan retorinen keino, sillä uhri on postmodernina aikana vahvistanut asemiaan ennen kaikkea statuksena. (Mt., 180.)

Pahoinvointikirjoituksissa lapset ja nuoret ovat saaneet kantaakseen uhrin statuksen. Uhristatukseen muodostuminen edellyttää sosiaalisia normeja ja laajasti hyväksytyjä kulttuurisia stereotyyppisiä. Lasten ja nuorten uhristatukselle tällaisen perustan on luonut "viattoman lapsen myytti" (Furedi 2002, 44- 58). Tätä vasten on helppo ymmärtää, miksi lapset ja nuoret mielletään pahoinvointikirjoituksissa uhreiksi. Furedin (1997, 13) mukaan nyky-yhteiskunnassa juhlietaan mieluummin uhrina olemista kuin sankaruutta tai urhoollisuutta (ks. myös Furedi 2004, 56). Pelon kulttuurin lävistämä riskiajattelu on sekä Furedilla (1997) että Altheidella (2002) hedelmällinen maaperä, josta uhridentiteetti imee kasvuvoimansa.

Riskitietoisuuden on katsottu korvanneen väistyvät traditionaaliset arvot. Traditioiden kaatumisen taas liitetään postmodernin yhteiskunnan yksilöllistymiskehitykseen, johon myös perheen merkityksen väheneminen usein yhdistetään. Furedin (1997, 66- 68)

mukaan traditionaalisten arvojen heikkeneminen johtaa kontrollin tunteen häviämiseen. Kun kontrolli häviää, rutiineistakin tulee ongelmallisia ja siten riskialttiita. Keskustelu pahoinvoinnista ja perheestä on osoitus vanhemmuuden muuttumisesta ongelmalliseksi rutiiniksi, jota yhteiset traditiot eivät ole enää tukemassa samalla tavalla kuin aikaisemmin.

Furedin (1997, 68) mukaan ihmisiltä katoaa traditioiden heiketessä konsensus ja luottamus perustavanlaatuisista kysymyksistä. Furedi viittaa tässä Durkheimin ajatukseen luottamuksen merkityksestä: yhteiskunta, jossa ei ole luottamusta, ei voi säilyä kauan (mt., 139). Myös Kaj Ilmonen ja Kimmo Jokinen (2002) korostavat luottamuksen merkitystä yhteiskunnan koossa pysymiselle. Luottamuksen katoaminen on kasvattanut yhteiskunnan herkkyyttä riskiajattelulle. Lasten ja nuorten pahoinvointikirjoituksissa epäluottamus kohdistetaan perheeseen ja erityisesti vanhemmuuteen.

Pelon kulttuuriin kuuluu olennaisesti ihmisten välisten suhteiden muuttuminen ennustamattomiksi ja siksi uhkaaviksi. Tekniikka ja tiede seurauksineen eivät ole ainoita asioita, jotka sisältävät riskejä, vaan ihmiset "saastuttavat" myös toisiaan. (Furedi 1997, 108, 138.) Furedin (2002, 29) mukaan epäluottamuksesta seuraa, että ihmisten toimia tarkastellaan ainakin potentiaalisesti vaarallisina. Lasten ja nuorten pahoinvointidiskursissa epäluottamus ihmissuhteita kohtaan ilmenee lasten ja vanhempien välisen suhteen muuttumisena ongelmalliseksi.

Ulrich Beckin ja Elisabeth Beck-Gernsheimin (1995) mukaan lasten ja vanhempien välinen suhde on muuttunut rajusti: suhteesta on tullut puhtaasti emotionaalinen suhde (mt., 105). Aikaisemmin vanhemmilla ei ole ollut juurikaan mahdollisuuksia ajatella omaa vanhemmuuttaan, vaan he ovat ottaneet vanhemmuuden mallinsa aina edellisiltä sukupolvilta. Uudenlainen vanhemmuus tarkoittaaakin suuren emotionaalisen tyydytyksen saavuttamista aikaisempaan taloudellisen hyödyn tavoitteluun verrattuna. (Mt., 127 – 128.) Lapsia ei enää hankita taloudellisista syistä, esimerkiksi avuksi maatalon hoidossa tai vanhuuden turvaksi, vaan lasten hankintaa ohjaavat motiivit, jotka liittyvät läheisesti vanhempien emotionaalisiin tarpeisiin.

Beckin ja Beck-Gernsheimin (1995, 105–106) mukaan hyvän vanhemmuuden edellytykset ovat käyneet emotionaaliseksi muuttuneen lapsi–vanhempisuhteen myötä yhä vaativammiksi. Tätä tukee myös Kaisa Ketokiven (2005, 102) tutkimus, jonka mukaan yhtenä syynä nuoruuden pidentymiseen ja lasten hankinnan lykkäämiseen ovat vanhempiin kohdistuneet kasvaneet vaatimukset ja odotukset. Lapsia ei yksinkertaisesti uskalleta hankkia ilman tarkkaa pohdintaa. Lasten kasvattamisesta on muodostunut erityisen vaikea ja haasteellinen tehtävä. (Ks. myös Furedi 2002, 101.)

J. M. Barbalet (2001) painottaa emotionaalisen ilmapiirin merkitystä yhteiskunnan rakenteiden muutosten tarkastelussa. Barbaletin mukaan kollektiivisesti jaettu emotionaalinen ilmapiiri vaikuttaa ihmisten toimintaan. (Mt., 159). Lasten ja nuorten pahoinvointikirjoituksista nouseva pelon värittävä emotionaalinen ilmapiiri kytkeytyy laajempaan yhteiskunnalliseen muutokseen: traditioiden noudattamisen kontrollista on siirrytty emootioiden säätelyyn. Myös Eva Moskowitz (2001) on teoksessaan *In Therapy We Trust* kiinnittänyt huomiota emootioiden ja psyykeen merkitykseen yhteiskunnallisten muutosten arvioimisessa.

3.2 Asiantuntijoiden tarjoama tuki perheelle riskiyhteiskunnassa

Varsin lohduttomista maalailuistaan huolimatta Furedi ei tarkoita, että traditioiden marginalisoituminen johtaisi täysin kaoottiseen yhteiskuntaan. Päinvastoin, tila jonka traditionaaliset instituutiot ovat jättäneet, on täytynyt arvoilla ja käyttäytymisellä, joita määrittää riskitietoisuus. Syntyy *uusi etiketti*, joka määrittää ihmisten välistä toimintaa. Uudessa etiketissä ydinarvot eivät välity perinteisen moraalikeskustelun avulla, vaan arvioimalla riskejä. (Furedi 1997, 148–154.)

Furedin mukaan traditioiden katoaminen on rinnakkainen ilmiö paitsi luottamuksen katoamiselle myös jokapäiväisen elämän ammatillistumiselle. Tällä ilmiöllä on erityisiä seurauksia ihmissuhteisiin perhesuhteet mukaan lukien. (Mt., 135–136.) Beckin (1992, 22–24) mukaan yksittäinen ihminen ei enää kykene havaitsemaan tai arvioimaan vaaroja. Kyky hahmottaa riskejä tulee riippuvaiseksi saatavilla olevan tiedon määrästä,

jonka välittäjänä toimivat erilaiset asiantuntijat lausuntoineen. Riskien paljastaminen edellyttää tieteellisiä teorioita, kokeita ja mittaamista, joiden puolestapuhujista tulee objektiivisen mutta käytännössä ainoan saatavilla olevan tiedon välittäjiä (mt., 27).

Vanhemmuudesta on muovautunut erityisosaamista vaativa taito. Fredin (2001) mukaan vanhemmuus mystifoidaan kertomalla, että asiantuntijat tietävät paremmin, miten vanhempien tulisi toimia eri tilanteissa. Näitä asiantuntijoita ovat perinteisten tutkijoiden ja ammattilaisten lisäksi erilaiset konsultit, jotka ovat erikoistuneet ratkomaan ihmisten välisiä ongelmia. (Furedi 1997, 134.)

Mitchell Dean (1999) ja Nikolas Rose (1999) ovat tarkastelleet asiantuntijoiden merkitystä nyky-yhteiskunnassa. Dean ja Rose ovat soveltaneet tutkimuksissaan foucault'laista hallinnan analytiikan käsitteistöä. Hallinnan analytiikka on tehnyt foucault'laisen valta-analytiikan soveltamiskelpoiseksi konkreettisessa sosiologisessa tutkimuksessa (Helén 2004, 224).

Ipo Helénin (2004, 207) mukaan valta käsitetään hallinnan analytiikassa hajautuneeksi: se koostuu lukuisista suhteista, toimijoista ja vallan subjekteista. Yhdessä nämä osat muodostavat vallan harjoittamisen järjestelyn tai tilanteen. Deanin mukaan ihmisten hallinta on käytöksen ohjaamista (conduct of conduct) nimenomaan *itsehallinnan* avulla. Deanin määritelmän mukaan hallinnoiminen (governmentality) voidaan kiteyttää toiminnaksi, jossa asiantuntijatieta hyödyntämällä pyritään vaikuttamaan ihmisiin mielihalujen, tavoitteiden ja kiinnostuksen kohteiden välityksellä. (Dean 1999, 10- 11.) Vallan, yksilön ja vapauden välinen suhde löytyy myös Michel Foucault'ltä. Foucault'n mukaan valta toimii yhteiskunnassa produktiivisesti vapaiden yksilöiden välityksellä siten, että yksilöt *houkutellaan* toimimaan tiettyjen käytäntöjen mukaisesti. (Foucault 1991, 92- 104; Foucault 1998, 132- 137.)

Myös Rose (1999) muodostaa eräänlaisen synteesin yksilöllistymisen ja uudenlaisen hallinnoimisen välille. Rose korostaa Deania kiihkeämmin asiantuntijoiden roolia ja puhuu jopa uudesta asiantuntijavallasta (mt., 12). Rose liittää uuden asiantuntijavallan kasvun hyvinvointivaltion muodostumiseen ja ihmisten käyttäytymistä tutkivien tietei-

den syntymiseen. Kansalaisia on modernin aikakauden alusta pitäen opastettu itse hallitsemaan omaa elämäänsä. Ihmistieteisiin nojaavat asiantuntijat ovat tarjonneet neuvoja, joiden avulla ihmiset ovat voineet ohjata toimintaansa arkipäivän elämässä. (Mt., 86.)

Seurauksena asiantuntijahallinnasta on, että asiantuntijoiden esittämät erilaiset tieteelliset tilastot, selvitykset ja määritykset ovat paljastaneet totuuksia, joita kukaan moraalisesti ajatteleva ihminen ei ole voinut omissa valinnoissaan ohittaa. Näiden arvoihin vetoavien valintojen tai vaihtoehtojen avulla ihmiset saadaan ajattelemaan halutulla tavalla ja tekemään sen pohjalta individualistisia valintoja, joissa kuitenkin lopulta tarvitaan asiantuntijoiden opastusta ja apua. (Rose 1999, 87–88.)

Edellä mainittuun kiteytyy Rosen asiantuntijavallan perusidea: asiantuntijat hallitsevat legitimoidun totuuden avulla ihmisiä, jotka tekevät näennäisen vapaita ja itsenäisiä valintoja. Esimerkiksi lääkärit määräävät tieteellisen totuuden perusteella terveyteen ja hyvään elämään tähtääviä toimintanormeja: tunne normien hyödyllisyydestä tekee niistä helposti sisäistettäviä. Tällöin normien noudattamista ei koeta yksilöiden vapauden rajoittamisena, vaan toiminnan mahdollistavina sääntöinä. (Lupton 1995, 11–13.) Valintojen vapauden näennäisyys korostuu, kun puhutaan lapsista ja heidän huolenpidostaan nyky-yhteiskunnassa. Vanhempien hallinnoiminen on vahvasti esillä jo ennen lapsen syntymää: asiantuntijat hallitsevat raskaana olevia naisia odotusajan ympärille kerääntyneen asiantuntijatiedon avulla (Murphy 2003, 433–462; Furedi 2002, 69).

Furedin (1997, 150) mukaan traditionaalisten moraaliarvojen tilan on täyttänyt epäluottamus ja riskitietoisuus, joiden avulla ihmisten hallinta tapahtuu. Sosiaalisen kiinteyden heikkeneminen on ironisesti vähentänyt individualistisen vapauden ajatusta (mt., 162). Furedi siis jakaa Rosen näkemyksen individualistisen vapauden näennäisyydestä, mutta täydentää näkemystä yhdistämällä individualismin lisääntymisen *luottamuksen* kaatumiseen. Yhteisöllisten instituutioiden kaatuminen ei ole johtanut yksiselitteisesti yksilöitymisen ylemmyyteen: yksilöllisyys ilman integroitumista mihinkään aiheuttaa *epäluottamusta* huokuvan ilmapiirin. Furedi liittää asiantuntijoiden lisääntymisen yhteiskunnassa kasvaneeseen luottamuspulaan. (Mt., 128.)

Furedi (2004) puhuu asiantuntijoihin nojaavasta *terapiakulttuurista*: yksilöllistynyt yhteiskunta tarjoaa terapiakulttuurin nousulle otollisen maaperän. Terapiakulttuurissa yksilön, yhteisön ja yhteiskunnan vaikeuksia ja ongelmia tarkastellaan kääntymällä sisäänpäin, ihmisten psyykeen puoleen. Terapiakulttuurissa yhteiskunnan ongelmia tarkastellaan usein terveyden tai sairauden näkökulmasta. Ongelmien ennaltaehkäisyksi tarjotaan valistusta ja kasvatusta, psykoterapiaa sekä lääkitystä. (Pietikäinen 2005, 82.) Lasten ja nuorten pahoinvointi on yhteiskunnallinen ongelma, jonka syyt johtavat ennen kaikkea perheeseen, ja johon haetaan lääkitystä tukeutumalla vahvasti terapiakulttuurin tulkintoihin.

Edellä esittelemiäni riskiteoreetikoita, pelon kulttuurin ideoijia ja hallinnan analytikkoja yhdistää yleisesti postmodernin yhteiskunnan kriitikkojen jakama ajatus yhteisöllisyyden katoamisesta individualismin tieltä. Furedin mukaan yhteisten traditioiden ja sosiaalisten verkostojen katoaminen on jouduttanut epäluottamuksen ilmapiirin syntymistä. Jäätymään yksin ihmisistä on tullut haavoittuvaisia. (Furedi 1997, 140–141.) Tästä haavoittuvuuden ilmapiiristä nousee terapiakulttuuriin tukeutuvat asiantuntijat, jotka vetoavat yhteisöistä ja traditioista vieraantuneisiin ihmisiin.

Luottamus oman kokemuksen tuomaan asiantuntijuuteen ei saa vastakaikua ja tukea nykyisen kaltaisesta kulttuurista, jonka perustana eivät ole enää yhteisesti jaetut traditiot. Beckin (1992) mukaan riskiyhteiskunnassa yksilö ei enää vahvista omia kokemuksiaan yleisellä tiedolla, vaan yleisen tiedon käsitys henkilökohtaisista kokemuksista luo kunkin henkilön kokemusmaailman (mt., 71–72). Yksilön kokemusmaailman muodostuminen on riippuvainen yleisestä tiedosta, jonka esittämiseen tarvitaan asiantuntijoita. Tällaisen yleisen tiedon levittäjänä media on vailla vertaansa.

3.3 Media asiantuntijatiedon välittäjänä

Medialla on keskeinen tehtävä yhteiskunnallisessa keskustelussa. Media välittää, luo ja hallitsee tietoa (Pietikäinen 2001, 26- 39). Massamedia ja populaarikulttuuri eivät ainoastaan *raportoi* tapahtumista ja asioista, vaan niillä on osoitettu olevan merkitystä sosiaalisen kontrollin ja valvonnan ylläpitämiselle (Garland 2001; Estrada 1999).

Altheiden (2002, 3) mukaan medialla on merkittävä rooli ihmisten mielipiteiden muokkaamisessa nimenomaan riskitietoisemmiksi. Altheide painottaa median merkitystä paitsi pelon kulttuurin ylläpidossa myös sen synnyssä. Media luo mielikuvia ja kytkee asiayhteyksiä toisiinsa; syntynyt kokonaisuus muokkaa ihmisten maailmankuvaa. (Mt., 175–185.) Myös tiettyjen asioiden jättäminen mediassa kokonaan keskustelun ulkopuolelle vaikuttaa syntyneeseen kokonaisuus kuvaan (Mustonen 2001, 67). Medialla on täten useilla tavoilla merkittävä vaikutus ihmisten kokemusmaailmaan.

Rikollisuutta tutkineen David Garlandin (2001, 158) mukaan media dramatisoi ja institutionalisoi kokemukset rikollisuudesta osaksi julkista kokemusta hyödyntämällä yleisön psykologista kaikupohjaa. Garlandin mukaan seurauksena on, ettei yleisö kiinnitä huomiota itse rikokseen, edes virallisiin tilastoituihin määriin, vaan mediaan ja sen luomiin rikoskuviin, jotka ajan myötä vahvistuvat kollektiivisiksi tuntemuksiksi (ks. myös Estrada 1999).

Ympäristöongelmien mediahuomiota tutkineen Pertti Suhosen (1994, 34–36) mukaan yhteiskunnassa on monia asiantiloja ja olosuhteita, jotka kilpailevat julkisuuden areenoilla keskenään yhteiskunnallisen ongelman statuksesta. Kilpailu julkisesta tilasta johtuu Suhosen mukaan siitä, että areenojen resurssit ovat rajalliset; ne voivat kiinnittää huomiota vain harvoin aiheisiin kerrallaan. Potentiaalisten ongelmien aktualisoituminen perustuu uutuuden ja dramaattisuuden voimaan. Asiat, joista puhutaan, täytyy myös pystyä kytkemään laajalti hyväksytyihin arvoihin ja myytteihin. Tällöin asioilta edellytetään kulttuurista tuttuutta. Lisäksi taloudellisten ja poliittisten voimien intressien täytyy kytkeytyä ongelmanmäärittämiseen, koska ristiriitaiset asiat eivät pääse julkisuuteen helposti.

Keskityn tässä tutkimuksessa ilmiöön, joka tunnetaan julkisuudessa nimellä *lasten ja nuorten pahoinvointi*. Pahoinvointia luonnehtii dramaattisuus, ja sitä ohjaavat myytit viattomasta lapsuudesta. Pahoinvointiin liitetään taloudellisia ja perhepoliittisia intressejä – usein 1990-luvun taloudellisen laman mukanaan tuomiin leikkauksiin viitaten. Perhe ja vanhemmuus, johon lasten ja nuorten pahoinvointi kaikkein voimallisimmin kytketään, saavat kuitenkin julkisuutta ennen kaikkea arvoina, joista on jo pidemmän aikaan oltu huolestuneita. Riitta Jallinojan mukaan perheen ympärille on muodostunut pelon ilmapiiri, jonka eräänä lähteenä ja levittäjänä on nimenomaan lasten ja nuorten pahoinvointia käsittelevä mediapuhe (Jallinoja 2004, 94). Myös Beck ja Beck-Gernsheim (1995) korostavat massamedian roolia vanhemman ja lapsen väliseen materiaaliseen ja emotionaaliseen suhteeseen kohdistuvien kasvavien vaateiden leviämässä ja levittämisessä (mt., 108–110).

Useat tutkijat ovat huomanneet, että lasten hyvinvoinnista on keskusteltu viime vuosina paljon julkisuudessa; huolta on kannettu erityisesti syrjäytymisestä, mielenterveydestä ja päihteiden käytöstä (Karvonen 1999; Bardy, Salmi, Heino, 2001). Kootessaan yleiskatsausta lapsia ja nuoria kuvaavista tilastoista, rekistereistä ja aikasarjatutkimuksista, Sakari Karvonen (1999) on huomannut, kuinka näkymättömiä lapset ovat tilastoissa. Vilkkaasta julkisesta keskustelusta huolimatta, lasten eri elämänalueita laajasti kattavia katsauksia, ei ole liiemmin ollut käytettävissä. Siksi lasten hyvinvoinnin ja terveyden kehityssuuntia on vaikea arvioida. (Karvonen 1999, 19.)

Vaikka tilastoja olisikin käytössä, ei niiden soveltaminen suoraan lasten ja nuorten hyvinvoinnin tai pahoinvoinnin tutkimiseen ole suinkaan ongelmaton. Huumausainerikokset kertovat yhtä paljon nuoriin kohdistuvan valvonnan tehostumisesta kuin syrjäytymisestä, ja erityisopetuksen määrä heijastelee vähintään yhtä paljon yhteiskunnan arvostusta ja huolenpitoa lapsista kuin todellisessa syrjäytymisuhassa elävien lasten määrää (Karvonen, 19- 22). Estradan (1999, 144) mukaan ruotsalaisten koulujen poliisille ilmoittamat väkivaltatapaukset keskittyivät vielä 1980-luvulla melko vakaviin tapauksiin, mutta 1990-luvulla koulut alkoivat ilmoittaa väkivallasta huomattavasti helpommin: vähäisimmätkin koulutappelut ilmoitettiin poliisille. Estradan mukaan tämä

puolestaan johti nuorisoriikostilastojen kasvuun. (Ks. myös Aaltonen ja Honkatukia 2002, 217.)

Nuorisoriikollisuuden kohdistunutta kontrollialtoa tutkineen Hans von Hoferin (2000, 68) mukaan yksi syy kontrollin lisääntymiselle on kasvava herkistyminen. Jokapäiväinen elämä on muuttunut entistä ennustettavammaksi, jolloin kaikkeen poikkeavaan on alettu kiinnittää aiempaa enemmän huomiota. Kontrollin lisääntymistä voidaan tulkita myös riskikäsitteistöä käyttäen: pelon linssin läpi tarkasteltuna lähes kaikkea toimintaa voidaan tarkastella ainakin potentiaalisena riskinä tai uhkana. Arja Hämäläisen (1995, 18–23) mukaan rikostapahtuma tuodaan osaksi sanomalehden lukijan arkipäivää luomalla tunne siitä, että kenelle tahansa voi tapahtua mitä tahansa ja milloin tahansa. Tätä käsitystä ylläpidetään voimakkain stereotyyppioin ja kielikuvin. Samalla tavalla myös lasten ja nuorten pahoinvoinnista tehdään lehtikirjoituksissa sattumanvaraista: pahoinvointi ei ole vain "huonojen" perheiden ongelma, vaan myös "parempien" perheiden lapsilla on ongelmia.

Näkymättömyyden lisäksi Karvonen (1999) on kiinnittänyt huomiota lapsitilastojen tunnuslukujen ongelmallisuuteen: tunnusluvuissa korostuvat riskit ja poikkeavuudet, eivät tavanomainen elämä tai yleiset kokemukset. Esimerkiksi lasten terveyden osalta ei tilastoinnin kannalta näytä olevan kiinnostava tosiseikka, että valtaosa lapsista on terveitä, käytettiinpä mittarina mitä tahansa terveyden osa-alueita. Vastaavasti muutos on tilastoinnissa kiinnostavampaa kuin muuttumattomuus: alle 20-vuotiaiden tyttöjen aborttien yleistymisen muutaman viime vuoden aikana on saanut varsin paljon julkisuutta, vaikka kysymys on aborttien vähäisyyden vuoksi verraten pienistä määristä. (Mt., 20.) Tutkimukset, joiden mukaan suurin osa lapsista ja nuorista voivat varsin hyvin (esim. Keskinen 2001), hukkuvat mediassa pahoinvoinnin eetokseen (ks. myös Hoikkala (toim.) 1991).

Edellä käsittelemieni tilastoihin liittyvien tulkinta- ja tunnuslukuongelmien vuoksi julkista puhetta lasten ja nuorten pahoinvoinnista on vaikea suhteuttaa todelliseen pahoinvointiin. Marjatta Bardy, Minna Salmi ja Tarja Heino ovat raportissaan *Mikä lapsiamme uhkaa?* (2001) pyrkineet selvittämään, mistä lasten ja nuorten pahoinvoin-

nissa on kyse. Tutkijoiden mukaan koko lapsiväestön tasolla kovilla mittareilla mitattuna terveys on kehittynyt myönteisesti, mutta terveyden *kokeminen* hyväksi on heikentynyt erilaisen oireilun määrän lisääntyessä. Tutkijat ehdottavat avuksi rakenteellisia parannuksia lapsiväestön kasvuoloihin; lapsiperheiden arkea raamittavat tekijät - taloudellinen toimeentulo ja vanhempien pärjääminen työmarkkinoilla - ovat raaistuneet 1990-luvulla. (Mt., 18–20, 57.) Lapsiperheiden taloudellisen aseman heikentyminen, esimerkiksi tuki- ja palvelujärjestelmien rapautuminen, kertoo karua kieltä perheen yhteiskunnallisesta asemasta. Lasten ja nuorten pahoinvoinnin eetoksessa taloudelliset tekijät jäävät kuitenkin vähemmälle huomiolle. Pahoinvointikirjoituksissa pääpaino ongelman syiden ja ratkaisuiden etsimisessä on muualla.

Vaikka lasten ja nuorten pahoinvoinnin lisääntymisestä ei ole olemassa yksiselitteisiä tutkimustuloksia, julkisuudessa pahoinvointi on ollut lapsia ja nuoria viime aikoina useimmiten kuvaava piirre. Tiedotusvälineet ovat ratkaisevassa roolissa määrittämässä millaiset asiantilat koetaan yhteiskunnassa niin vakaviksi sosiaalisiksi ongelmiksi, että niiden poistamiseksi aletaan vaatia ja kehittää toimenpiteitä (Aaltonen ja Honkatukia 2002, 217). Mark Seltzerin (1998, 6) kirjoittaa vallalla olevasta *haavakulttuurista*, joka tuottaa patologista julkisuutta. Pahoinvoinnin julkisen eetoksen tarkempi tutkiminen on tärkeää, koska ainoastaan systemaattisella tutkimisella on mahdollista päästä pintaa syvemmälle tarkastelemaan, mistä julkisessa pahoinvointikirjoittelussa oikeastaan on kyse: millaisia käytäntöjä ja pyrkimyksiä se luo ja tekee mahdolliseksi vallitsevassa kulttuurissa?

Se, onko riski- ja pelon kulttuuri median luomaa, jakaa mielipiteitä tutkijoiden keskuudessa. Altheidenin (2002) mukaan medially on aktiivinen rooli pelkojen tuottamisessa. Toisaalta Furedi (1997, 51–55) ei pidä mediaa syyllisenä uhka- ja riskiajatteluun. Median rooliksi jää ihmisten suhtautumisen *vahvistaminen* ja pelkojen muotojen *muokkaaminen*. Media saattaa Furedin mukaan suurennella tai vähätellä jotakin ilmiötä, muttei sinänsä aiheuta riskitietoisuutta. Useat tutkimukset tukevat kuitenkin ajatusta, että mediassa korostetaan ainakin tiettyjä pelkoja ja riskejä yli niiden todellisen olemassaolon, ja osallistutaan näin pelon kulttuurin rakentamiseen. (Garland 2001; Singer & Endreny, 1993; Kivivuori, Smolej ja Kemppi 2002.)

Kaikesta huolimatta tämän tutkimuksen tarkoituksena ei ole suhteuttaa todellista - tutkittua ja tilastoitua - pahoinvointia ja mediassa uutisoitua pahoinvointia toisiinsa. Olennaisempaa on selvittää, millaisten sosiaalisten ja kulttuuristen merkitysrakenteiden välittämänä lapsuutta, nuoruutta ja vanhemmuutta tarkastellaan julkisuudessa. Media-aineisto on ymmärrettävissä ajankohtaisten asioiden heijastumana: se osallistuu ilmiöiden tuottamiseen muiden tahojen ohella (Jallinoja 2000b, 16).

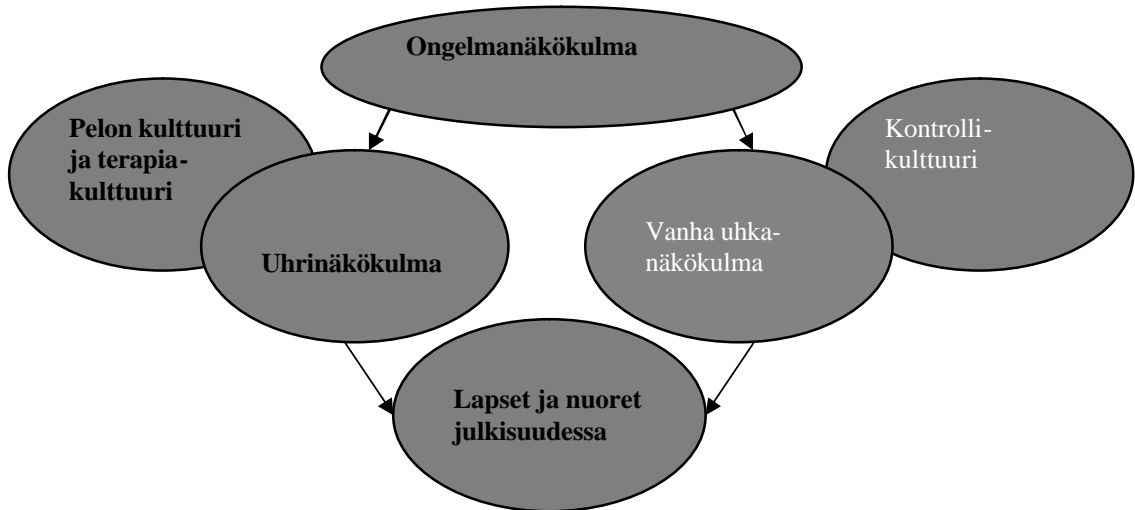
4 TUTKIMUSONGELMA JA TUTKIMUSKYSYMYKSET

Tämä on laadullinen tutkimus vuosituhannen vaihteen molemmin puolin käydystä julkisesta keskustelusta lasten ja nuorten pahoinvoinnin ympärillä. Olen valinnut aineistoksi kahdessa sanomalehdessä (Etelä-Suomen Sanomat = ESS ja Helsingin Sanomat = HS) julkaistut aihetta käsittelevät uutiskirjoitukset ja mielipidesivujen kirjoitukset. Edellä käsittelemäni riskejä ja pelon kulttuuria käsittelevät sosiologiset teoriat tarjoavat viitekehyksen, josta käsin lähestyn pahoinvoinnin eetosta.

Lasten ja nuorten pahoinvointi on ongelma, jolle etsitään julkisuudessa kiivaasti syitä ja ratkaisuja. Keskityn näitä koskevien kysymysten tarkastelussa selvittämään, millainen merkitys vanhemmille annetaan pahoinvoinnin ongelman syntymisessä ja erityisesti ratkaisussa? On tärkeitä tutkia myös kriittisesti vanhempiin kohdistettuja vaatimuksia, jotka ovat epäluottamuksen ilmapiirissä vahvistuneet. Lisäksi on aiheellista selvittää pahoinvoinnin eetoksesta rakentuneet puhujat, jotka saivat äänensä kuuluville lehtien mielipidesivuilla ja uutisissa. Minkälaista perheen hallintaa ja säätelyä he tuottivat?

Kävin luvussa kaksi läpi erilaisia näkökulmia, joista lapsuutta ja nuoruutta on tarkasteltu. Pahoinvointikirjoituksissa lapsuutta ja nuoruutta lähestytään julkisuudelle tyypillisestä *ongelmanäkökulmasta* (vrt. vastakkainen "tulevaisuuden toivo näkökulmalle"). Ongelmanäkökulma haarautuu kahteen haaraan, joista toisessa lapsuutta ja nuoruutta

tarkastellaan *uhkanäkökulmasta* ja toisessa *uhrinäkökulmasta*. Olen oheiseen kuvioon (kuvio 1) hahmotellut ongelmanäkökulman ja sen haarat uhrinäkökulman ja uhkanäkökulman.

Kuvio 1. Pahoinvointikirjoitukset riskiyhteiskunnassa: lapset ja nuoret uhreina

Lasten ja nuorten pahoinvointia lähestytään julkisuudessa *uhrinäkökulmasta*, jossa korostetaan lasten ja nuorten *uhriasemaa*. Vanha *uhkanäkökulma* (vrt. Cohen 1987, Springhall 1998) jää pahoinvointikirjoituksissa varjoon. Väkivallan purkausten, päihteiden käytön, koulukiusaamisen ja muun häiriökäyttäytymisen ei nähdä olevan merkki lasten kurittomuudesta tai nuorten kapinoinnista. Lapset ja nuoret eivät uhkaa mitään tai ketään, vaan uhkat kohdistuvat pahoinvointidiskurssissa lapsiin ja nuoriin itseensä aiheuttaen pahoinvointia. Lasten ja nuorten pahoinvointi muodostaa yhteiskunnallisen ongelman, jolle etsitään syitä (ja syyllisiä) ensikädessä perheestä. Julkisuuden valokeila kohdistetaan vanhemmuuteen.

5 TUTKIMUKSEN AINEISTO JA MENETELMÄT

Tutkin kahdessa sanomalehdessä *Helsingin Sanomissa* (HS) ja *Etelä-Suomen Sanomissa* (ESS) vuosina 1999- 2001 ilmestyneitä lasten ja nuorten pahoinvointia koskevia kirjoituksia. Helsingin Sanomat on maan johtava valtakunnallinen lehti² ja Etelä-Suomen Sanomat Lahdessa ilmestyvä päijäthämäläinen maakuntalehti. Sanomalehtijulkisuus muodostaa tutkimuksen toimintatilan, jossa joukko ihmisiä kokoontuu - yhdessä ja erikseen - tuottamaan eetosta lasten ja nuorten pahoinvoinnista. Tarkastelen sanomalehteä aluksi osana suomalaista yhteiskuntaa ja mediamaailmaa. Tämän jälkeen hahmotelen suuntaviivoja sanomalehtijulkisuuden tarkastelun sosiologisiksi lähestymistavoiksi.

5.1 Sanomalehdet sosiologisena tutkimuskenttänä

”Asioista tulee yhteiskunnallisia ongelmia vasta kun ne tulevat yhteiskunnallisen kommunikaation piiriin.”
(Luhman 1989, 28–29.)

Sanomalehteä voidaan pitää vaikutusvaltaisena ja seurattuna tapahtumien ja ihmisten näyttämönä. Se joutuu kuitenkin taistelemaan paikastaan joukkoviestinnän muuttuvassa maailmassa. Hannu Erämetsän (1994, 20–23) mukaan 1960– ja 1970-luvuilta lähtien sähköinen joukkoviestintä (televisio ja videot sekä 1990-luvulla tietoverkot) on noussut alati merkittävämmäksi suhteessa sanomalehdistöön - vapaa-ajankulttuurin näkökulmasta katsoen. Kuitenkaan vielä uudelle vuosisadallekaan siirtyessä sähköinen joukkoviestintä ei ole syrjäyttänyt sanomalehtiä uutisten välittäjänä. Sanomalehti on uudellakin

² Valtakunnallisiksi sanomalehdiksi luokitellaan "vaikutusalueeltaan" ja sisällön laajuudeltaan suurimmat lehdet. Jyrkiäisen ja Savisaaren (1994, 54–55) mukaan sanomalehdistön alueellinen rakenne on kuitenkin suhteellinen, joten esimerkiksi Helsingin Sanomia voi hyvällä syyllä pitää valtakunnallisen lehden ohella uusmaalaisten *maakuntalehtenä* ja toisaalta pääkaupunkiseutulaisten *paikallislehtenä*.

vuosituhannella suomalaiset parhaiten tavoitettava media: sanomalehteä lukee päivittäin 86 prosenttia suomalaisista (12–69-vuotiaista). (Suomen Lehdistö 2001:7, 18- 19.)

Pertti Suhosen (1994, 55) mukaan joukkoviestinten vaikutusvalta perustuu ensisijaisesti tavoitettavuuteen. Jäsen- ja yleisömäärät, lukija-, kuuntelija- ja katsojaluvut, kävijämäärät sekä osallistumis- ja kannatusluvut osoittavatkin osaltaan, kuinka menestyksellisiä väestöön kohdistuvat puhuttelut ovat (Pietilä ja Sondermann 1987, 11–12). Myös kestotilaajien osuus kokonaislevikistä kertoo lehden tavoitettavuudesta. Suomalaiselle lehdistörakenteelle onkin tyypillistä tilaajapohjaisuus, koska valtaosa sanomalehtien kokonaislevikistä koostuu tilatuista lehdistä (Jyrkiäinen ja Savisaari 1994, 53).

Olen päätenyt tarkastelemaan valtakunnallisen sanomalehden (HS) lisäksi myös peitoltaan pienempää, mutta silti aineiston riittäväksi kertymiseksi kohtuulevikkistä maakuntalehteä (ESS). Helsingin Sanomat tavoittaa Suomen ainoana valtakunnallisena lehtenä päivittäin suuren joukon ihmisiä. Vuonna 2000 Helsingin Sanomien levikki oli 446 972. Etelä-Suomen Sanomat jää huomattavasti jälkeen valtalehden levikistä; Etelä-Suomen Sanomien levikki samana vuonna - vuonna 2000 - oli 62 218. (Suomen Lehdistö 2001:6, 35–44.)

Tärkeänä pidetyillä uutisilla on taipumus kasaantua. Suhosen (1994, 56) mukaan asioita käsitellään paitsi näkyvästi myös toistuvasti useissa eri välineissä. Puhutaan uutisten yhdenmukaisuudesta: eri mediat tarkastelevat yhteisiä asioita yhteisestä näkökulmasta ja tarjoavat yleisölle samansuuntaisia tulkintoja. Mustonen (2001, 65) käyttää tästä nimitystä *konsonanssi* viitaten eri tiedotusvälineiden mediasisältöjen yhdenmukaisuuden asenteeseen: median vaikutukset ovat sitä voimakkaampia, mitä enemmän samantyyppistä sisältöä toistetaan eri kanavissa.

Etelä-Suomen Sanomat tarjoaa lasten ja nuorten pahoinvoinnin eetoksen tutkimiseen maakuntatason vertailupinnan. Pahoinvointikirjoitusten paikantaminen maakuntatasolta on osoitus keskustelun laajuudesta ja levinneisyydestä. Kahden eri lehden tarkastelulla olen halunnut varmistaa, että aineisto sisältää keskeiset piirteet vuosituhannen vaihteen pahoinvointikeskustelusta. Tarkoitukseni ei ole lähteä laajasti erottelemaan ja analysoi-

maan lehtien eroja. Tutkimustulokset eivät siten kerro ensisijaisesti sen enempää Helsingin Sanomista kuin Etelä-Suomen Sanomistakaan vaan ennen kaikkea lasten ja nuorten pahoinvoinnista ja vanhemmuudesta vuosituhannen vaihteen Suomessa.

Sanomalehdet eivät muodosta homogeenista joukkoa. Sanomalehdet jaotellaan Suomessa kansainvälisen UNESCO:n ja kansainvälisen sanomalehtien liiton tilastojen kanssa yhtenevän käytännön mukaan *päivälehtiin*, jotka ilmestyvät 4- 7 kertaa viikossa (eng. "daily", ruots. "dagstidningar"), *sekä harvemmin ilmestyviin lehtiin*, jotka ilmestyvät 1- 3 kertaa viikossa (engl. "non-dailies", ruots. "fådagartidningar"). (Löyttyniemi 1988, 315; Suomen Lehdistö 2001:6, 7.) Suomessa ilmestyy sanomalehtien lisäksi "sanomalehtityyppisiä" *ilmaislehtiä*, joiden leviäminen perustuu yksinomaan mainostulojen varaan (Jyrkiäinen ja Savisaari 1994, 53–59).

Sanomalehtien yhteiskunnallisen aseman hahmottumista voidaan lähestyä tarkkailemalla niiden itsemäärittelyitä. Suhteuttaessaan itseään "toisiin" niin ihmiset kuin institutiotkin paljastavat itsestään kiintoisia seikkoja. Tällaisena paljastuksena voidaan tarkastella muutama vuosi sitten Metro-lehden ympärillä tapahtunutta selkkausta. Markkinatuomioistuin teki vuoden 2001 alussa merkittävän päätöksen, jossa se kielsi Metro-lehteä käyttämästä markkinoinnissaan sanaa *sanomalehti*. Asian vei markkinatuomioistuimeen Sanomalehtien Liitto. Kiinnostavaa tuomioistuimen päätöksessä on sanomalehtikäsitteeseen liitetyt piirteet, jotka erottavat sanomalehden ilmaiseksi jaetusta Metro-lehdestä. Suomen Lehdistö (2001:1, 5) siteerasi tuomioistuimen päätöstä pääkirjoituksessaan seuraavasti:

"Markkinatuomioistuin toteaa, että sanomalehdillä on perinteisesti ollut yhteiskunnassa merkittävä asema sanan ja ilmaisuvapauden toteuttajina. Lisäksi sanomalehti on ostajalle tärkeä tiedotusväline. Päätöksessä korostetaan sanomalehden merkitystä yhteiskunnallisen keskustelun välittäjänä."

(Suomen Lehdistö 2001:1, 5.)

Sanomalehti - toisin kuin ilmaisjakelulehti - ei markkinatuomioistuimen mukaan vain välitä uutisia vaan *yhteiskunnallisia keskusteluja*. Yhteiskunnallisten keskusteluiden välittämisen myötä korostuu sanomalehden keskeinen rooli ihmisten kokoamisessa

yleisöksi lehden ympärille. Yhteiskunnallisten keskusteluiden painottaminen tuo esiin myös sanomalehden merkityksen ihmisten kokoamisessa sanomalehteen - mielipidesivustoille ja toimittajien haastattelemana uutiskirjoituksiin - keskustelemaan ajankohtaisista aiheista.

Ilmaisjakelulehtien lisäksi sanomalehtiä - tarkemmin päivälehtiä - on vertailu niin sanottuihin *iltapäivälehtiin*. Esa Reunasen (2003) mukaan iltapäivälehtiä pidetään populaarina mediana, kun taas päivälehdet ovat yleisen käsityksen mukaan vakavia viestimiä. Reunasen mukaan populaarissa journalismissa politisoidaan ja politikoidaan henkilökohtaisesti ja kielellisesti leikitellen, kun taas vakavassa journalismissa aiheita käsitellään asiakeskeisesti ja yksikäsitteiseen kieleen pyrkien. Reunasen mukaan näiden lehtityyppien väliset erot ovat kuitenkin viime vuosina kaventuneet. Erojen soukentuminen on tapahtunut nimenomaan niin päin, että päivälehdet ovat "iltapäivistyneet". Päivälehtien jutut ovat lyhentyneet, asioita on alettu käsitellä enemmän henkilöiden avulla. Viranomaisten muodollisten tapahtumien raportoinnista on siirrytty enemmän trendien kuvailuun ja päätösten arkisten vaikutusten havainnollistamiseen. (Mt., 90.) Samanlaista popularisoitumista on havaittu myös muissa medioissa. Esimerkiksi viime aikoina on hyökätty populismisyytöksiin arvovaltaisen uutistoimituksen kruununa pidettyä Yleisradiotakin vastaan (ks. kritiikistä Rappe 2004).

Reunanen (2003) on tullut lehtityyppien vertailussa tullut siihen tulokseen, että iltapäivälehdet suosivat päivälehtiä enemmän *tulkittua profiilia* ja osallistuivat näin omissa nimissään keskusteluun. Päivälehdistä taas painottuu uutismainen *selostava profiili* sekä *replikoiva*, eli kertojan (toimittaja) ja toimijan (haastateltava) näkökulmien vuorotteluun perustuva profiili. Näin lehti mielellään asettuu itse taustalle, jolloin muille tahoille tarjoutuu tai tarjotaan tilaa esitellä asioita omista näkökulmistaan. (Mt., 210, 513–514.) Tällaisen tilan löytyminen on tutkimuksessani olennaista. En ole tässä tutkimuksessa kiinnostunut vain toimittajien tulkinnoista vaan siitä, millä tavoin myös muut toimijat - asiantuntijat, ammattilaiset ja kansalaiset - osallistuvat uutisissa ja mielipidekirjoituksissa pahoinvoinnin eetoksen rakentamiseen. Helsingin Sanomat osoittautui Reunasen (mt., 514) tutkimuksessa kaikkein *vähäeleisimmäksi* lehdeksi: se osallistui keskusteluun

tulkitsevan kertojan avulla selvästi vähiten.³ Ilmaisjakelulehtiin verrattuna sanomalehdet ovat siis itsenäisiä, yhteiskunnallisten keskusteluiden aktiivisia herättelijöitä. Iltapäivälehtiin verrattuna päivälehdet käyttävät vähemmän tulkittua profiilia, mikä mahdollistaa toimituksen äänen erottelemisen uutisten muista "äänistä" eli haastateltavien puheenvuoroista.

Tutkimukseni kontekstilla – sanomalehdellä – on kahdensuuntaista sosiaalista toimintaa. Ensinnäkin lehdet kokoavat ympärilleen *yleisöä* ja rakentavat näin yhteisöllisyyden tunnetta. Uutisten yhteisöllisyyden voimaa on selitetty arjen rytmittämisen kannalta. Morleyn (1992, 80–81) mukaan kotoinen rituaali käyttää viestimiä on linkki yksilöiden ja yhteisöjen välillä. Arkinen tapa aloittaa päivä sanomalehdellä ja päättää se iltautisiin on paitsi maailman menossa pysymistä ja osa päivärytmiä myös kytkeytymistä yhteisiin tiedonlähteisiin. Uutisten seuraaminen tarjoaa keinon osallistua yhteisöön. Media tarjoaakin yhteiskunnan eri toimijoille laajimman mahdollisen julkisen tilan yhteisten asioiden ääreen kokoontumiselle. (Pietikäinen 2001, 28.) Jallinojan (2000b) mukaan yleisö myös haluaa tulla yleisöksi, jolloin sen on mahdollista aistia voimakas yhteisöllisyyden tunne - erityisesti viihteen ja urheilun maailmassa (mt., 180).

Toiseksi sanomalehdet keräävät ihmisiä *julkisuuteen* keskustelemaan erilaisista ajankohtaisista ja tärkeänä pidetyistä aiheista. Kauko Pietilä ja Klaus Sondermann (1994) ovat tutkimuksessaan *Sanomalehden yhteiskunta* lähestyneet viestimiä niiden sisäisen sosiaalisen toiminnan näkökulmasta. Pietilän ja Sondermannin kiinnostus ei siten kohdistu joukkoviestinten yleisöön, jolla tutkijat eivät jyrkän tulkintansa mukaan näe joukkoviestinnässä sosiaalisen toiminnan mahdollisuutta (mt., 52). Mielestäni Pietilän ja Sondermannin tutkimuksen hedelmällisyys piilee siinä, että se rohkaisee tutkijoita tarkastelemaan sosiaalista toimintaa myös itse sanomalehdessä.

Pietilä ja Sondermann (1994) ehdottavat, että sanomalehteä tutkittaessa tulisi kokonaan luopua ajatuksesta, että yhteiskunta on sanomalehden konteksti. Sen sijaan sanomalehti olisi nähtävä yhteiskuntana. Pietilän ja Sondermannin mukaan sanomalehdessä kokoontuu yleisön lisäksi myös toimijoita samaan aikatilaan; mukanaolijat ovat siinä toisilleen

³ Muita lehtiä Reunasen (2003) tutkimuksessa olivat Iltalehti, Dagens Nyheter ja Aftonbladet.

läsnä, siksi aikatila on sosiaalinen. (Mt., 46.) Sosiologian mahdollisuus ja missio sanomalehden tutkimisessa on, alkuun ehkä vain tieto-opillisia kysymyksiä herättävien, sosiologisesti läpinäkymättömien ja sameiden tekstien sosiaalisen toiminnan tarkasteleminen. (Pietilä ja Sondermann 1987, 30.) Reunasen (2003, 13) mukaan, diskursseissa on keskeistä paitsi puhuttelijan kyky sitoa diskurssin piiriin sisällöllisiä aineksia, myös kyky sitoa tai liittää diskurssin piiriin ihmisiä, jotka haluavat, ja joiden myös oletetaan osallistuvan tähän diskurssiin.

5.2 Tutkimusaineiston esittely

Olen kerännyt tutkimusaineiston - lasten ja nuorten pahoinvointia käsittelevät kirjoitukset (n = 587) - kolmen vuoden ajalta (1999–2001) *Etelä-Suomen Sanomista* (ESS) ja *Helsingin Sanomista* (HS) (liite 1). Osan aineistosta olen leikannut lehdistä reaaliajassa (1999-) jo pidemmän aikaan aihetta kohtaan tuntemani kiinnostuksen vuoksi (ESS = 90, HS = 180). Pro gradu -tutkielman aiheen täsmennyttyä päädyin täydentämään aineistoa mikrofilmeiltä (ESS = 240, HS = 77), jotta saisin mahdollisimman tarkan kuvan keskeisistä elementeistä, joista lasten ja nuorten pahoinvoinnin eetos vuosituhanen vaihteessa rakentui. Olen oheiseen taulukkoon (taulukko 1) merkinnyt, kuinka paljon tutkimuksen aineistosta on lehdistä välittömästi leikattuja kirjoituksista, ja kuinka paljon olen täydentänyt aineistoa mikrofilmeiltä.

**Taulukko 1. Pahoinvointia käsittelevät kirjoitukset
Etelä-Suomen Sanomissa ja Helsingin Sanomissa 1999–2001 (n)**

Vuodet	Helsingin Sanomat (HS)			Etelä-Suomen Sanomat (ESS)			HS ja ESS yhteensä
	Lehtileike	Mikrofilmi	Yhteensä	Lehtileike	Mikrofilmi	Yhteensä	Kaikki yhteensä
1999	51	19	70	26	87	113	183
2000	57	15	72	32	71	103	175
2001	72	43	115	32	82	114	229
Kaikki	180	77	257	90	240	330	587

Helsingin Sanomien kohdalla olen aineiston keruussa pystynyt hyödyntämään lehden sähköistä verkkoarkistoa (<http://www.helsinginsanomat.fi/arkisto/>). Hain kirjoituksia verkkoarkistosta yhdistetyllä haulla, jossa hakusanoina esiintyivät pahoinvointi sekä lapset tai nuoret. Verkkoarkistosta pystyin lukemaan jokaisesta haun tuloksena löytyneestä kirjoituksesta pienen pätkän, josta selvisi, oliko kyseessä aiheeseen liittyvä kirjoitus vai ei.⁴ Koska kirjoituksia ei voi Helsingin Sanomien verkkoarkistossa lukea veloituksetta kokonaan, keräsin verkkoarkistosta hakusanojen avulla kartoittamani kirjoitukset vielä erikseen mikrofilmeiltä. Etelä-Suomen Sanomat kävin mikrofilmeiltä läpi kokonaisuudessaan vuosien 1999–2001 osalta.

Kirjoituksia kertyi kaiken kaikkiaan enemmän Etelä-Suomen Sanomista (56 % kaikista kirjoituksista) kuin Helsingin Sanomista (44 % kaikista kirjoituksista). Tämä ei välttämättä tarkoita, että Etelä-Suomen Sanomissa olisi kirjoitettu pahoinvoinnista enemmän kuin Helsingin Sanomissa; hakusanojen käyttö Helsingin Sanomien verkkoarkistossa on saattanut kaventaa osumahaarukkaa. Huolimatta siitä, että kirjoituksia kertyi runsaasti, ei voida väittää, että keräämäni aineisto olisi tilastollisesti kattava. Tilastollinen kattamattomuus ei kuitenkaan ole ongelma, enhän ole tekemässä ensisijassa määrällistä analyysiä. Kirjoituksia pahoinvoinnista kertyi kuitenkin niin runsaasti, että otosta voidaan pitää tähän tutkimukseen riittävänä.

Olen käynyt edellisessä luvussa läpi lehtien yleisiä luokituksia ja sanomalehtien itse tekemiä määrittelyjä taustoittaakseni kontekstia, josta käsin lähestyn pahoinvointia sosiologisesti. Olen rajannut aineiston ulkopuolelle iltapäivälehdet osittain niiden päivälehtiä suuremman kaupalliseen menestykseen liittyvän sensaatiohakuisuuden vuoksi (vrt. Kivivuori, Kemppe, Smolej, 2002). Silti myös iltapäivälehdet voisivat muodostaa kiinnostavan aineiston. Tutkimuskysymykset määrittelevät viime kädessä, millainen aineisto tutkimusta varten kannattaa kerätä. Olen rajannut iltapäivälehdet pois ennen kaikkea niissä suosituksen tulkitsevan kertojan käytön vuoksi (vrt. Reunanen 2003).

⁴ Lapset/nuoret ja pahoinvointi hakusanoilla saattoi hakuun osua myös tutkimuksen aiheen vierestä meneviä kirjoituksia, kuten esimerkiksi uutisia lasten (fyysisestä) sairastelusta, jossa oireina oli esim. oksentelua ja *pahoinvointia*.

Olen kiinnostunut niistä pahoinvoinnin diskurssiin osallistujista, jotka nousevat julkisuuteen toimituksen ulkopuolelta.

Etelä-Suomen Sanomien ja Helsingin Sanomien valintaperusteena on luonnollisesti ollut myös niiden ainakin näennäinen puoluepoliittinen sitoutumattomuus: ne ovat sanoutuneet irti ryhmäsiteistä ja ovat niin yleisiä välineitä, ettei niitä voi pitää minkään yksittäisen tahon äänenkannattajina. Suomen sanomalehdistön sotien jälkeisessä kehityksessä yksi keskeinen muutostrendi on ollut lehdistön poliittisen sitoutumattomuuden vahvistuminen (Salokangas ja Tommila 1998, 244–320). Sanomalehtien Liiton rekisterin mukaan molemmat tässä tutkimuksessa käytetyt lehdet luokitellaan sitoutumattomiksi lehdeksi (Suomen Lehdistö 2001:6, 14).

Keräsin sanomalehdistä aluksi kaikki pahoinvointia käsittelevät kirjoitukset mukaan lukien pääkirjoitukset, uutiset, mielipidekirjoitukset ja kolumnit. Jätin kuitenkin pääkirjoitukset ja kolumnit pois, koska niissä puheenvuoro kuuluu kokonaan medialle, eivätkä ne ole tutkimuskysymyksen kannalta mielekkäitä kirjoituksia. Lopulliseen aineistoon valitsin siis mielipidekirjoitukset⁵ ja uutiset, joiden jakauma näkyy oheisesta taulukosta (taulukko 2).

Taulukko 2. Lasten ja nuorten pahoinvointia käsittelevät kirjoitukset: uutiset ja mielipidekirjoitukset Helsingin Sanomissa ja Etelä-Suomen Sanomissa

Kirjoitusmuoto (%)	HS	ESS
Mielipide	47	36
Uutinen	53	64
yhteensä	100	100

Kirjoitusmuoto (n)	HS	ESS
Mielipide	121	119
Uutinen	135	211
yhteensä	257	330

⁵ Mielipidekirjoituksiin (Etelä-Suomen Sanomissa *Lukijan Sana*) lukeutuvat myös Helsingin Sanomien *Vieraskynä*-palstan kirjoitukset.

Etelä-Suomen Sanomien kirjoituksista 64 prosenttia on uutisia. Helsingin Sanomista kerätyistä kirjoituksista uutisia on hieman vähemmän (53 %). Eroa voidaan selittää sillä, että Etelä-Suomen Sanomien mielipidekirjoituksissa keskitytään vahvasti myös paikallisiin asioihin, onhan Etelä-Suomen Sanomat ensisijaisesti maakuntalehti (ks. Sihvonen 2001). Mutta erot lehtien välillä eivät ole suuria: lasten ja nuorten pahoinvointi sai runsaasti huomiota molempien sanomalehtien uutisissa ja mielipidekirjoituksissa.

Uutiset ja mielipidekirjoitukset eroavat toisistaan siten, että mielipidekirjoituksissa puheenvuoron saa kerrallaan useimmiten vain yksi tai korkeintaan muutama samasta näkökulmasta kirjoittava. Uutisissa voi samassa kirjoituksessa esiintyä lukuisia puhujia, joiden määrä riippuu siitä, kuinka useaa eri tahoja toimittaja on jutussa haastatellut. Toisena erona on, että mielipidesivuille voi periaatteessa päästä kirjoittamaan kuka tahansa⁶, kun taas uutisten kohdalla toimitus ratkaisee, keitä uutisissa nähdään tähdelliseksi haastatella. Sanomalehtijulkisuus valikoi sekä tietten että tahtomattaankin kentälle pääseviä puhujia. Tosin Kimmo Saaristo huomauttaa osuvasti, että sama pätee myös mielipidesivuihin: nekin ovat lopulta toimitettuja eli toimituksen valitsemia kirjoituksia. (Saaristo 2000, 43.)

5.3 Tutkimuksen menetelmät

Tukeudun tekstien tulkinnassa diskurssianalyysin ja semioottisen sosiologian menetelmiin. Diskurssianalyysissä ja semioottisessa sosiologiassa ollaan molemmissa kiinnostuneita siitä, miten maailmaa jäsennetään kielen avulla (Jokinen 1999, 48–49). Kieli ei ole läpinäkyvä ja neutraali, vaan historiallinen ja sosiaalinen ilmiö ja siten yhteiskunnallisesti ehdollistettu (Fairclough 1992, 103).

Sosiaalinen todellisuus ei ainoastaan välity symbolisesti, vaan sitä ylläpidetään ja tuotetaan puhetaivoissa, jolloin tutkimuksessa huomio kiinnittyy kohteiden rakentumi-

⁶ Poikkeuksena ovat Helsingin Sanomien Vieraskynän kirjoitukset, johon asiantuntijat kutsutaan kirjoittamaan ajankohtaisista aiheista.

seen vallan ja tiedon avulla (Sulkunen 1997, 14; Suoninen 1999, 25- 29). Näin tulkittuna diskurssin käsite asettuu lähelle Michel Foucault'n (1991) perinnettä, jonka mukaan diskurssi on kielen ja vallan suhteiden analyysin apuväline. Kielellinen vuorovaikutus ei ole vain informaation välittämistä vaan myös erilaisten asiantilojen, asemien ja identiteettien tuottamista. Tietyllä kulttuurisella muodolla eli diskurssilla voidaan ajatella olevan omat kätkeytymät hermeneuttiset rajaukset, joiden varassa ne kuvaavat ja organisovat ihmisten välisiä suhteita ja ihmisten ja instituutioiden toimintaa. (Foucault 1991, 49, 79–125.) Käsitän diskurssin käytäntönä ja toimintana, pyrkimyksenä ja kykynä vaikuttaa pahoinvoinnin eetokseen.⁷

Kielelliseen muotoon puettu esitys todellisuudesta ei voi koskaan sisältää koko sosiaalista todellisuutta. Se, millainen kuva todellisuudesta syntyy, riippuu kuvan tekijän näkökulmasta. Kuvaukset ovat tämänkin vuoksi aina hermeneuttisen rajauksen tulosta. (Sulkunen 1997, 28.) Tästä johtuen on tärkeää nostaa esiin myös pahoinvointikirjoitusten puhujat. On kiinnostavaa tutkia, onko kuva lasten ja nuorten pahoinvoinnista riippuvainen niistä erilaisista lähtökohdista, joita *diskurssin tuottajalla* eli mielipidekirjoitusten kirjoittajalla tai uutisissa äänensä kuuluviin saavilla haastatelluilla on. Vai onko niin, että puhe lasten ja nuorten pahoinvoinnista muodostaa hegemonisen diskurssin jota ei voida palauttaa yksittäisiin puhujiin tai puhujakategorioihin.

Diskurssianalyysi ei ole selvärajainen analyysimenetelmä vaan pikemminkin väljä viitekehys (Törrönen 2005, 139; Jokinen, Juhila, Suoninen 1993, 17; Potter-Wetherell 1989, 175). Diskurssin käsitteessä aiheuttaa hämmennystä sen käyttö erilaisten perinteiden sisällä ja erilaisissa merkityksissä. (esim. van Dijk 1985; Parker 1999; Fairclough 1992). Suomalaisen sosiologian piirissä diskurssin käsite kuohutti tunteita viimeksi 1990-luvun alkupuolella (Jokinen 1992; Sulkunen 1992; Suoninen 1992).

⁷ Tämä oletus ei sisällä konstruktionistista ontologiaa eli oletusta siitä, että todellisuus olisi puhtaasti "diskurssin tuottamaa". Hedelmättömän relativismin kehäpäätelmien vietäväksi antautumisen seurauksena voi pahimmassa tapauksessa olla kaiken suhteellistaminen ja sen tosiasian hämärtyminen, millaisia subjekteja, suhteita ja käytäntöjä teksteissä muodostuu. (Helén 1997, 358; Willman 2001, 76–77.)

Semioottisessa sosiologiassa on kehitetty teoreettisia ja analyttisiä käsitteitä, jotka soveltuvat hyvin käsitteellisiksi työkaluiksi sanomalehtitekstien analyysiin. Pekka Sulkunen ja Jukka Törrönen (1997b) erottavat kaksi vaihtoehtoista tapaa lähestyä tekstiaineistoa: analyysi voi kohdistua joko *lausuman* tai enonsiaation ulottuvuuteen. Lausuman ulottuvuudella analyysi kohdistuu siihen, millaisia konstruktioita puhuvat äänet tuottavat todellisuudesta. Enonsiaatiossa tarkastellaan, millaisesta näkökulmasta todellisuus tuotetaan yleisölle, ja millaisia puhuja- ja yleisökuvia aineistoon piiryy. (Mt., 99–100.) Myös Seymour Chatmanin (1993) mukaan tekstejä voidaan tarkastella kahden ulottuvuuden suhteen. Niistä ensimmäinen - tarina - viittaa tekstin sisällöllisiin piirteisiin. Tarinassa realisoituvat henkilöhahmojen keskinäiset suhteet, toimintaympäristö ja tapahtumien ajallinen eteneminen. Toinen ulottuvuus, diskurssi, puolestaan kuvaa tekniikoita, joilla kertoja esittää tekstin tapahtumat ja toimijat. Lyhyesti kiteytetynä: tarina edustaa sitä mitä kerrotaan, diskurssi taas kertomisen tapaa. (Korhonen ja Oksanen 1997, 55.)

Vaikka ulottuvuudet tarjoavat kaksi erilaista lähestymistapaa tekstien tulkitsemiselle, molemmat ulottuvuudet vaikuttavat olennaisella tavalla merkityksen rakentumiseen. Tutkimusongelmasta riippuu, kummasta näkökulmasta tutkimusaineistoa on kiinnostavampaa tarkastella. (Sulkunen ja Törrönen 1997b, 100.) Lähestyn lasten ja nuorten pahoinvoinnista kertovia kirjoituksia aluksi tarinan ulottuvuudesta käsin. Tarkastelen kirjoitusten ilmissältöä, jossa kiinnitän erityistä huomiota siihen, miten lasten ja nuorten pahoinvointia kuvataan (seuraus), millaisia syitä ja syyllisiä (syy) sekä ratkaisuja ja ratkaisijoita (ratkaisu) kirjoituksissa nostetaan esiin. Kirjoitusten keskeisimmät sisällölliset elementit piirtyvät esiin kirjoitusten *juonen* selvittämisen avulla. Tutkimusasetelmani on kuitenkin monivivahteisempi kuin vain tarinan tai lausuman sisällön tarkastelu. Vaikka keskityn aluksi tarinoiden juoneen, pureudun kirjoitusten analyysissä diskurssiin, eli tutkin miten sosiaaliset toimijat sanomalehdissä rakentavat todellisuutta kielen avulla. Tarkastelen näitä kahta ulottuvuutta - tarinaa ja diskurssia - eräänlaisena jatkumona. Pureudun aluksi kirjoitusten sisällöllisten piirteiden selvittämiseen, minkä jälkeen syvennyn rajatun aineiston diskurssiin eli kertomisen tapaan.

5.3.1 Juonianalyysi: analyysiaineiston rajaaminen

Lasten ja nuorten pahoinvoinnista kertovien kirjoitusten määrä ja sisällöllinen rikkaus yllätti minut. Aineiston houkutteleva moninaisuus voi kuitenkin pahimmassa tapauksessa johtaa hajanaiseen ja epäanalyttiseen selostukseen. Kaipasin kipeästi raameja, joiden avulla saisin pidettyä tutkimuksen ryhdissä. Rakensin tutkimukselle tällaiset raamit *juonianalyysin* avulla.

Jo alustavassa aineiston selailuvaiheessa huomasin, kuinka lasten ja nuorten pahoinvointia käsittelevissä kirjoituksissa piirtyi usein esiin ongelman - eli lasten ja nuorten pahoinvoinnin - ratkaisemiseen pyrkivä juoni. Tiedon julkisuudelle onkin ominaista, että esitettyjen ongelmien oletetaan olevan aina ratkaistavissa (Hoikkala 1989, 90). Koska tutkimusaineistoni on narratiivinen aineisto - aineisto on luonnollinen ja olemassa tutkijasta riippumatta - kohdistin huomioni tekstien luokitteluun tapausten tyyppittelyn ja kategorioiden avulla. Narratiivisessa analyysissä aineistoa ei kuitenkaan tyydytä pelkästään luokittelemaan, vaan luokittelun avulla tutkija muodostaa uuden, eheän ja juonellisen tarinan. (Alasuutari 2001, 129- 131; Silverman 2000, 124.)

Juonirakenneanalyysin kehittäjänä pidetään venäläisten ihmesatujen rakennetta tutkinutta Vladimir Proppia. Juonellisen tarinan rakenne löytyy eheimmillään juuri saduista. Proppilaistyyppinen tapahtumarakenteiden analyysi puree erityisen hyvin pitkään ja kaavoittuneeseen, eepiseen kerrontaan. (Korhonen ja Oksanen 1997, 55–57.) Voidaan-kin kysyä, kuinka hyvin tarinaa ja juonianalyysiä voidaan soveltaa lyhyisiin ja tapahtumakäänteiltään suoraviivaisempien sanomalehtikirjoitusten analyysiin.

Mielipidekirjoitusten tulkinnassa on tutkimuksissa sovellettu oivaltavasti juonianalyysiä (ks. Korhonen ja Oksanen 1997). Oleellista ei kuitenkaan ole pohtia, millä kriteereillä jokin uutinen on kertomus, vaan että näiden rakenteellisia ja diskursiivisia puolia voidaan tutkia narratologiassa kehitetyin ajatusvälinein (Pietilä 1990, 64). Alasuutarin (2001, 127) mukaan joukkoviestintä koostuu suuressa määrin juonellisista kertomuksista.

Reunasen (2003) mukaan sanomalehtikirjoitusten juonellisuus johtuu lukijoita kiinnostavan kärjen - jutun kohokohdan - tuottamisesta, johon kuuluu sen vakuuttava perustelu ja kiehtova esittäminen. Uutisten rakenne on perinteiseen salapoliisikertomukseen verrattuna päinvastainen: jutun idea eli kärki esitetään alussa, ja muut elementit seuraavat perässä selittäen tai taustoittaen kärkeä. Kärki on jutun keskeinen idea, syy, jonka vuoksi juttu koetaan lukemisen arvoiseksi. (Mt., 48- 56.) Lasten ja nuorten pahoinvointi on tämän tutkimuksen sanomalehtikirjoituksissa kärki, jota ei arkailla paljastaa jo otsikoissa: "Koululaisten pahoinvointi lisääntyy Lahden seudulla" (ESS 3.2.2001), "Nuorten pahoinvointi on aikapommi" (HS 11.3.1999). On kiinnostavaa tutkia, mitä muuta pahoinvointikirjoitukset kätkevät sisälleen.

Olen juonianalyysin avulla hahmottanut kirjoituksista esiin juonirakenteen, jossa kuvataan ongelmaa (pahoinvointia), esitetään ongelmalle syitä ja ehdotetaan ratkaisuja. Kutsun näitä juonen osia (ongelma - syy - ratkaisu) kirjoitusten *juonipalikoiksi*.⁸ Aloitin juonirakenteiden selvittämisen tekemällä osasta kirjoituksia referaatteja, jotka tutkimuksen myötä kiteytyivät edelleen juonitiivistelmiksi. Vaikka pahoinvointia, sen syitä ja ratkaisuja kuvataan moninaisesti, alkoi kirjoituksista piirtyä esiin myös runsaasti toistoja. Tämä rohkaisi jatkamaan juonitiivistelmien tekemistä, joista lopulta muodostin juonipalikat (kuvio 4, s. 41). Kvalitatiivisen tutkimuksen tarkoitus on sanoa aineistosta jotakin absoluuttista: silloinkin kun juonirakenteet eroavat toisistaan, ne pitää voida suhteuttaa toisiinsa (Alasuutari 2001, 112–114). Olen tyypitellyt syy- ja ratkaisupalikat sen mukaan, mitä toimijatahoa puhuja pitää syyllisenä tai vastaavasti, kenellä katsotaan olevan ratkaisun avaimet lasten ja nuorten hyvinvointiin.

Tallensin juonipalikoiden informaation (ongelmat, syyt, ratkaisut) SPSS -tilasto-ohjelmaan. Ongelmien, syiden ja ratkaisujen lisäksi tallensin tiedostoon kunkin kirjoituksen lehden (HS vai ESS), ilmestymisvuoden, kirjoitustyypin (mielipide tai uutinen) ja kirjoituksessa esiintyvät puhujat (liite 2).

⁸ Nimitys juonipalikka on peräisin Tommi Hoikkalan tutkimuksesta *Nuorisokulttuurista kulttuuriseen nuoruuteen* (1989, 90).

Sanomalehtikirjoitusten sisällön erittely juonianalyysin - juonipalikoiden - avulla osoittautui varsin toimivaksi tavaksi jäsentää runsaslukuista aineistoa. Määrällinen tai numeraalinen koodaus toi ryhtiä myöhempään vivahteikkaampaan laadulliseen kuvailuun ja tulkintaan. Tutkimuksen alkuvaiheessa tällaisella koodauksella oli myös tutkimusta helpottava arkistointitehtävä: SPSS -tilasto-ohjelmaan luomani tiedosto toimi hakemistona, jonka avulla hallitsin laajaa aineistoa. Alasuutari (2001) muistuttaa aiheellisesti, että numeroissa ja luvuissa ei ole mitään mystistä; ne tarjoavat johtolankoja ja siinä missä muutkin havainnot (mt., 183–184). Myös Patton (1990) kritisoi eri tutkimusparadigmojen jyrkkää vastakkainasettelua ja metodologista yksioikoisuutta, jossa tutkija julistautuu joko puhtaasti kvantitatiivisen tai kvalitatiivisen lähestymistavan kannattajaksi. Pattonin mukaan paradigmaattinen tarkastelu on oleellista omien tieteenfilosofisten peruslähtökohtien hahmottamiseksi, mutta ei tutkijan metodisten valintojen rajoittamiseksi.

Alasuutarin (2001, 111) mukaan tyypittely ei ole tutkimuksen pääasia, vaan tutkimuksen tekemisessä käyttökelpoinen apuneuvo. Teksteissä olevien rakenteiden etsiminen helpottaa analyysiä, jossa tutkittavana on suhteellisen suuri joukko tekstejä. Sisällön analyysi on kuitenkin vasta havaintojen tuottamista, jotka eivät vielä sinällään ole sen enempää "totuuksia" kuin "tuloksiakaan". (Alasuutari 2001, 78).

Vaikka juonen selvittäminen on jo sinällään erittäin mielenkiintoista ja lasten ja nuorten pahoinvoinnin eetosta valottavaa, se ei vielä yksin vastaa tämän tutkimuksen kysymyksiin. Juonianalyysissä onkin kyse ilmisisällöstä, jonka selvittämisen jälkeen analyysi oikeastaan vasta ryöpsähtää käyntiin (Alasuutari 2001, 109–110). Tarkoitukseni ei ole ollut ainoastaan laajan aineistokorpuksen pinnallinen luokittelu ja kuvaaminen, vaan juonen jäsentämisen ja juonipalikoiden tyypittelyn avulla olen nostanut pahoinvointiaineistosta esiin tarkempaan analyysiin *vanhemmuutta käsittelevät kirjoitukset*. Jokisen ja Suonisen (1999, 241–243) mukaan nimenomaan laajempaa kvalitatiivista aineistoa hyödynnettäessä on tarpeellista erottaa toisistaan aineistokorpus ja varsinainen analysoitava aineisto. Laajemmasta korpuksesta valikoituvat usein vain tietyt tapaukset tutkimuksen analyysin fokukseen. Koko aineistokorpus on mahdollista käydä valitun

analyttisen intressin avulla läpi ja osoittaa numeerisestikin, kuinka monta aiheeseen liittyvää kohtaa (episodia tai katkelmaa) sieltä on mahdollista poimia.

5.3.2 Moraalisen säätelyn tulkinnalliset apuvälineet

Olen nostanut tarkempaan analyysiin kirjoitukset, joissa vanhemmat asetetaan pahoinvoinnin *ratkaisijan* rooliin. Näitä kirjoituksia lasten ja nuorten pahoinvoinnista ja vanhemmuudesta voidaan kutsua *diskursiiviseksi muodostumaksi*. Diskursiivisesta muodostumasta puhutaan, kun kirjoituksissa esiintyvien lausumien havaitaan viittaavan toistuvasti samaan objektiin, samoihin ilmaisumuotoihin, käsitteellistämistapoihin, ohjelmiin ja samantyyppisiin subjektiasemiin sekä yhteisiin institutionaalisiin käytänteisiin (Törrönen 2004, 41). Käsite diskursiivinen muodostuma on alun perin Foucault'ltä. Foucault (1972, 40- 45) käyttää diskursiivista muodostumaa hegemonisesta tulkintakehyksestä. Hegemoninen tulkintakehyks on laaja sosiaalinen rakenne, joka luo objektin ja subjektin nousulle erityisen ajallisen ja tilallisen avaruuden muotoutua, vakiintua ja myös muuntua. Lasten ja nuorten hyvinvointi on kirjoituksissa tavoite siis objekti, johon vanhempien subjektipositio kiihkeästi kytketään.

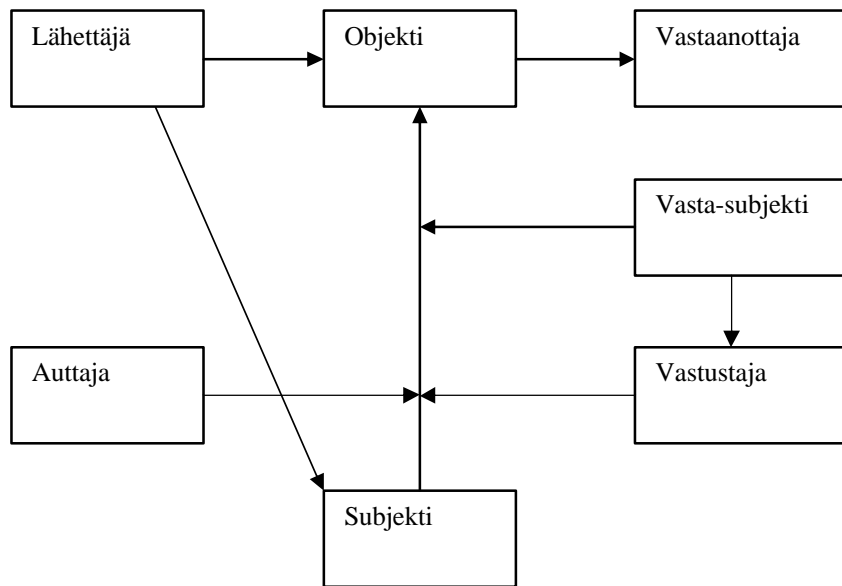
Jäsenän vanhemmuuskirjoituksia semioottisesta sosiologiasta peräisin olevien käsitteiden avulla. Semioottisen näkökulman mukaan sosiaalisesta todellisuudesta ei voida tuottaa kuvausta lataamatta tähän kuvaukseen arvoja. Sitä, miten arvoja tuotetaan, voidaan analysoida *modaalisuuden* käsitteen avulla. Modaalisuutta voidaan tarkastella, jälleen tutkimuskysymyksistä riippuen, joko *enonsiaation* tai *lausuman* ulottuvuudella (vrt. s. 31). Enonsiaation tasolla modaalisuus tarkoittaa kirjoittajan arvioita lausuman todenperäisyydestä eli puhujan suhdetta lausuman sisältöön. Lausuman ulottuvuudella modaalisuus määrittelee tuotetun kuvauksen toimijoiden välisiä suhteita, ja sitä kutsutaan *pragmaattiseksi modaalisuudeksi*. (Sulkunen ja Törrönen 1997a, 81–89.)

Lähestyn tekstejä vanhemmuudesta ja pahoinvoinnista pragmaattisen modaalisuuden näkökulmasta. Tarkastelen millaisia *haluja, kykyjä ja kompetensseja* vanhemmille teksteissä rakennetaan. Pragmaattista modaalisuutta voidaan eritellä kahdella tavalla.

Ensinnäkin pragmaattista modaalisuutta voidaan tarkastella sen mukaan, mikä on halun kohde. Kohteena voi olla joko olotila tai tekeminen. Modalisoinnin kohteena voi siis olla asiantilojen muuttamiseen tähtäävä toiminta tai arvo-objekti sinänsä. Toiseksi pragmaattista modaalisuutta voidaan jäsentää sen mukaan, onko modaalinen ominaisuus tekijään itseensä viittaava eli *endotaktinen* vai jokin ulkopuolisen toimijan antama tai aikaansaama eli *eksotaktinen*. (Sulkunen 1997, 38, Sulkunen ja Törrönen 1997a, 83–90.)

Modaalisten ominaisuuksien puntaroiminen soveltuu hyvin vanhemmuuskirjoitusten analyysiin, koska vanhemmille (ratkaisijoita) rakennetaan kirjoituksissa toimintaohjelmaa pahoinvoinnin kukistamiseksi. Pahoinvointikirjoituksissa tavoitellaan yhteistä arvo-objektia, lasten ja nuorten hyvinvointia. Tavoitteen saavuttaminen on riippuvainen siitä, miten hyvin kirjoitusten subjektit eli vanhemmuuskirjoituksissa vanhemmat saadaan motivoitua *vastuulliseen vanhemmuuteen*. Vastuullinen vanhemmuus vaatii vanhemmilta erilaisia, joko ulkopuolisten toimijoiden aikaan saamia tai vanhempiin itseensä viittaavia, kykyjä ja ominaisuuksia, joiden myötä lasten ja nuorten hyvinvoinnin uskotaan olevan saavutettavissa.

Pragmaattista modaalisuutta eli modaalisuutta toimijoiden välisenä suhteena voidaan jäsentää semiootikko A.J. Greimasin *aktanttimallin* avulla (kuvio 2, s. 37). Malli perustuu lähettäjän, vastaanottajan, subjektin ja objektin, auttajan ja vastustajan välisille suhteille (Greimas 1980, 201–206).

Kuvio 2. Aktanttimali.

Aktanttimalissa *lähetäjä* motivoi *subjektin* tavoittelemaan *objektia* ja määrittää toiminnan arvopäämäärät. *Auttaja* tukee subjektia, kun taas *vastustaja* ja vastasubjekti yrittävät estää tavoitteen saavuttamista. *Vastaanottajan* tehtävänä on arvioida toiminnan onnistumista. (Korhonen ja Oksanen 1997, 57.) Vanhemmille valmistellaan kirjoituksissa ongelman ratkaisijan eli *subjektin* toimija-asemaa. Vanhempien mahdollisuuksia ratkaista pahoinvoinnin ongelma nakertavat erilaiset esteet eli *vastustajat*. Vastustajat ilmentävät kuvatun todellisuuden "toiseutta" asettaen rajaa meidän (hyvien) ja muiden (pahojen) välille (Törrönen 1997, 225).

Vanhemmuuskirjoituksissa vastustajina tai vastasubjekteina ovat paitsi vastuullisen vanhemmuuden toteutumista estävät vanhemmista itsestään riippumattomat ulkoiset tekijät (esimerkiksi työelämä), myös lukuisat vanhemmista itsestään riippuvat ominaisuudet (esimerkiksi osaaminen ja haluaminen). Vanhemmille voidaan myös osoittaa *auttajat*, jotka auttavat subjektia saavuttamaan tavoitteen eli luomaan edellytykset lasten ja nuorten hyvinvoinnille. Auttajissa ruumiillistuu, millaisin kyvyin ja keinoin haluttuja päämääriä kannattaa ja voi tavoitella; millaiset ominaisuudet ja taidot ovat tärkeitä päämäärän kunniallisessa tavoittelussa (Törrönen 1997, 225). Nämä kolme aktanttimali-

lin positiota - auttaja, subjekti ja vastustaja - muodostavat ytimen vastuullisen vanhemmuuden toiminnan analyysissä.

Tekstit lasten ja nuorten pahoinvoinnista rakentavat sosiaalista todellisuutta ja *subjektiasemia*⁹ siinä toimijoille - myös kirjoitusten puhujille. Subjektiasemat tuotetaan ja tulevat näkyviksi sosiaalisissa käytänteissä, siis myös sanomalehden maailmassa.

Oletuksena on, että subjektipositio lapsi sen enempää kuin aikuinenkaan (vanhempi) eivät ole selvästi ennalta olemassa olevia, valmiita ja pysyviä paikkoja, johon yksilöt asettuvat. Subjektipositiot tuotetaan sosiaalisissa käytännöissä. (Vrt. Mayall 1994.)

Tekstien piirteet sosiaalisista subjekteista - lapsista ja vanhemmista - kuvaavat subjektipositioita tai asemia, joita sosiaalisille toimijoille teksteissä rakennetaan (Fairclough 1992, 43–45.) Myös tarinoiden kertojille, joita pahoinvointikirjoituksissa ilmentävät puhujat, muodostuu subjektiasemia. Aktanttimallia voidaan tulkita myös niin, että se tarjoaa analyysivälineen puhujien subjektiasemien selvittämiseksi.

Puhujat asettuvat aktanttimallissa *lähettäjäksi* (kuvio 2, s. 37). Toimintaan valmistautumisen käynnistää yhteisöä tai yksilöä uhkaavan puutteen, epäkohdan tai ristiriidan - lasten ja nuorten pahoinvoinnin - ilmaantuminen. Esiin astuu auktoriteetti, puhuja, joka lähettäjänsä tekee tilannearvion uhkan poistamiseksi. Ideaalitapauksessa tämä tarkoittaa puutteen tunnistamista, vastusten ja objektipäämäärän nimeämistä sekä subjektin motivoimista tehtävään. (Vrt. Törrönen 1997.)

Puhujien analyysistä tekee erityisen kiinnostavan, että puhujat voivat asettaa itsensä myös vanhempien *auttajiksi*, joka vahvistaa puhujan asemaa pahoinvoinnin ratkaisemisessa. Ratkaisevaa on, kuinka paljon auttaminen on emansipatorista eli vanhempien omien voimien lisäämistä ja heidän omien toimiensa tukemista sekä toisaalta, kuinka paljon auttamiseen liittyy hallintaa, joka ruokkii vanhempien epävarmuutta ja heikentää vastuunottamista (vrt. Rose 1999; Dean 1999).

⁹ Subjektiaseman eli subjektiposition teoreettiset avainkäsitteet tulevat Stuart Hallin (1999) sekä Rom Harrén ja Luk Langenhoven (1999) tutkimuksista (vrt., Törrönen 2000).

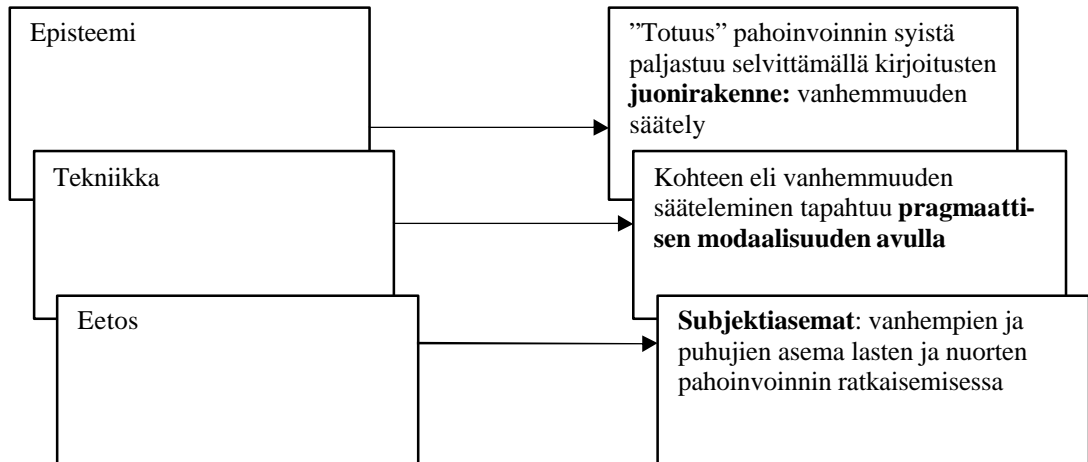
Valmistautuessaan toimintaan subjektille rakentuu modaalinen identiteetti, johon liittyy *moraalista säätelyä*; hän saa pragmaattisiksi modaaliseksi ominaisuuksikseen halun, kyvyn ja kompetenssin lisäksi *velvoitteen* eliminoida vastukset ja saavuttaa päämäärä (Törrönen 1997, 222–226). Moraalinen säätely tapahtuu vetoamalla velvoitteeseen, joka vanhemmuuskirjoituksissa ilmaistaan kiinnostavasti velvollisuuden sijaan *vastuuna*.

Käsite moraalिसäätely on alun perin Phil Corringanilta ja Derek Sayerilta (1991), joiden mukaan moraalिसäätely on nimenomaan valtaa pitävien harjoittamaa toimintaa. Sosiologisissa tutkimuksissa moraalिसäätelylle on annettu usein "kattokäsitteen" merkitys (esim. Ruonanvaara 1998; Törrönen 2004). Näin tehdään myös tässä tutkimuksessa.

Törrönen (2004) on tarkastellut 1990-luvun julkista juomista moraalिसäätelyn näkökulmasta: julkinen juominen synnytti avointa säätelyä keskeisillä yhteiskunnallisilla areenoilla kuten sanomalehdistössä. Törrönen käyttää moraalिसäätelyn tarkastelussa Mitchell Deanin governmentality -käsitettä. (Mt., 24–25.) Dean (1999, 18–33) liittää moraalिसäätelyn yhteyteen kolme keskeistä käsitettä: *episteemi, tekniikka ja eetos*. "Episteemi" viittaa siihen, kuinka jokin käyttäytymisen alue käsitteellistetään ja otetaan haltuun säätelyn kohteeksi tuottamalla sitä koskeva totuus. "Tekniikka" puolestaan kuvaa, millaisin käytännön keinoin kohdetta pyritään säätelemään, ja kuinka toimenpiteet edellyttävät vallankäyttöä. "Eetos" viittaa identiteetteihin: millaisia asemia ja kykyjä odotetaan niiltä, jotka toimivat moraalिसäätelyn auktoriteetteina ja toisaalta niiltä, joihin moraalिसäätely kohdistuu. (Törrönen 2004, 24.) Vertailen ja sovellan oheisessa kuviossa (kuvio 3) näitä kolmea käsitettä tämän tutkimuksen analyysitekniikoihin ja menetelmällisiin valintoihin.

Mitchell Deanin (1999) käsitteet:

Menetelmälliset valinnat (HS ja ESS 1999–2001):

Kuvio 3. Menetelmät pahoinvointikirjoitusten moraalisen säätelyn analyysissä

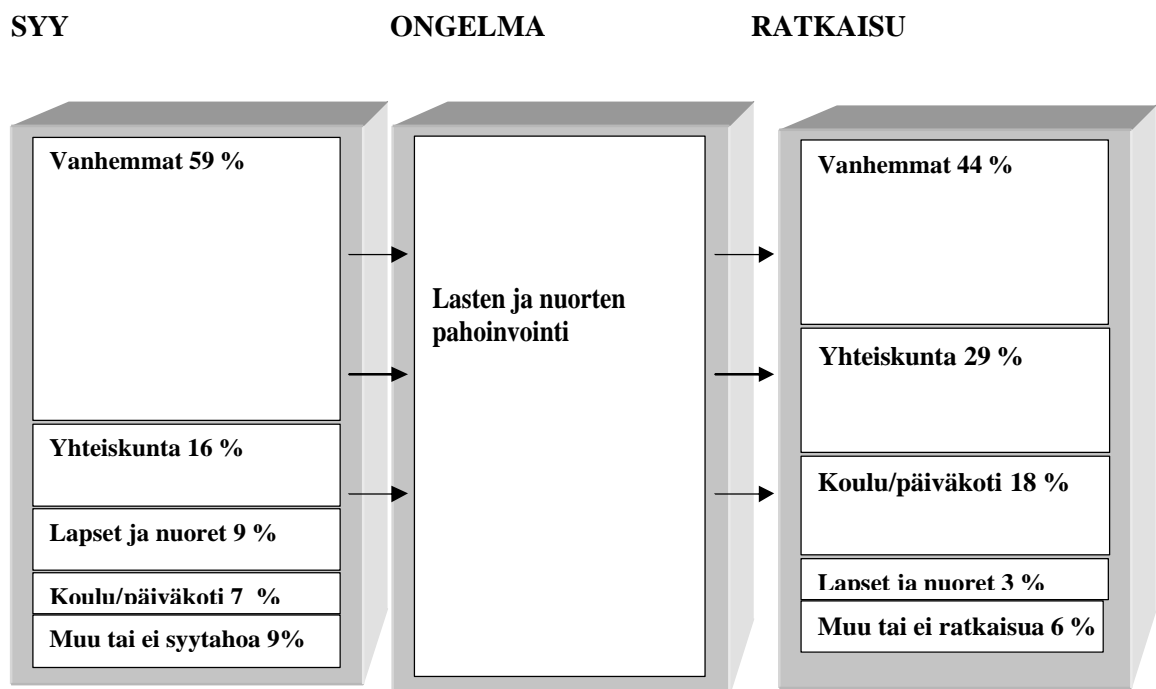
Vanhempien ohjaamiseen sisältyy usein moraalinen ja psykologinen diskurssi - lapsen kehityksen ja kulttuuristen arvojen normatiiviset määritelmät – joka tehokkaasti määrää etukäteen aikuisten ja lasten subjektipositiot. (Saarnivaara 1996, 105–125; Vuori 2001, 33.) Vanhemmuus kohotetaan kirjoituksissa hallinnoinnin kohteeksi tuottamalla sitä koskeva totuus: lapset ja nuoret voivat pahoin, koska vanhemmuus on kadoksissa (kuvio 4, s. 41). Vanhemmuutta säädellään kertomalla millaisia keinoja, kykyä ja haluja vastuulliselta vanhemmuudelta edellytetään. Vanhemmille tuotetaan subjektiasema, joka velvoittaa pahoinvoinnin ratkaisemista. Tämän subjektiaseman *luonteen* selvittäminen nousee tutkimuksen tärkeimmäksi tavoitteeksi.

6 TARINOIDEN JUONI JA KERTOJAT

Ennen kuin syvennyn pahoinvoinnin diskurssin tarkasteluun, käyn läpi millainen on pahoinvointikirjoitusten juonirakenne. Tutkin, millaisia toimijoita esiintyy kirjoituksissa ja kirjoitusten takana. Tarinoiden juonen selvittämisen avulla nostan esiin diskurssianaalyyysiin valikoituvat vanhemmuuskirjoitukset.

6.1 Kirjoitusten juoni

Olen tyypitellyt pahoinvointikirjoitusten syy- ja ratkaisupalikat sen mukaan, mikä toimijatahoa puhuja pitää syyllisenä tai vastaavasti, kenellä katsotaan olevan ratkaisun avaimet lasten ja nuorten hyvinvointiin (kuvio 4). Syy- ja ratkaisupalikat täyttyvät kirjoitusten perusteella neljästä toimijaryhmästä: *vanhemmista, yhteiskunnasta, koulusta/päiväkodista ja lapsista ja nuorista*.¹⁰

Kuvio 4. Pahoinvoinnin juonipalikat (HS ja ESS)

Vaikka sisällön analyysi on vasta lähtölaukaus tälle tutkimukselle, nousee juonen selvittämisen myötä esiin merkittäviä tuloksia. Vanhemmat asetetaan pahoinvointikirjoituksissa syyllisiksi huomattavasti useammin kuin muut toimijatahot. Pahoinvoinnin ratkaisemiseen osallistuvat vanhempien lisäksi myös yhteiskunta ja muut kasvatusinstituutiot. Lasten ja nuorten toimijuus jää pahoinvointikirjoituksissa lähes täysin pimentoon, joka tukee jo tutkimuksen alussa havaitsemaani lapsuuden ja nuoruuden uhrinäkökulmaa.

Pahoinvointikirjoituksista nousee vahvasti esiin kadonneen vanhemmuuden löytämisen merkitys lasten ja nuorten pahoinvoinnin ongelman ratkaisemiseksi. Olen juonianalyysin (syy - ongelma - ratkaisu) avulla erotellut tarkempaa analyysiä varten kaikista lasten ja nuorten pahoinvointia käsittelevistä kirjoituksista niin sanotut *vanhemmuuskirjoitukset*, joissa pahoinvoinnin ratkaisuja etsitään perheestä (n = 221, ks. tarkemmin liite 1). Vanhemmuuskirjoitusten avulla pääsen tutkimaan, millainen toimija-asema vanhemmille kirjoituksissa rakentuu. Perheen ja vanhemmuuden ympärillä pyörivät pahoinvointikirjoitukset ovat hyvin arvolatautuneita ja moraalisia: pahoinvointi nähdään murroksena sosiaalisessa järjestyksessä, eräänlaisena vanhemmuuden kriisinä - jopa moraalisenä paniikkina. Vanhemmille langetetaan kirjoituksissa vahvasti ratkaisijan tehtävä, joka kuitenkin eroaa suuresti satujen urhoollisen sankarin roolista.

Niissä kirjoituksissa, joissa vanhemmat asetetaan syyllisiksi, uskotaan ratkaisujen löytyvät perheen (68 %) lisäksi myös yhteiskunnasta (17 %) ja koulusta (12 %). Vanhemmat sitä vastoin eivät osallistu muiden syytahojen aiheuttaman pahoinvoinnin ratkaisemiseen, poikkeuksena lapsista ja nuorista itsestään johtuva pahoinvointi. Kirjoituksissa, joissa vanhemmat asetetaan pahoinvoinnin ratkaisijoiksi, vanhemmat ovat lähes aina myös syyllisiä lasten ja nuorten pahoinvointiin (yli 90 %).

Kirjoitukset pahoinvoinnista ja perheestä eivät ole vain tarinoiden tasolla ymmärrettäviä konstruktioita todellisuudesta. Ne ovat monella tapaa moraalista säätelyä rakentavia

¹⁰ Kaikissa kirjoituksissa ei osoitettu pahoinvoinnille syytä ja/tai ratkaisuja. Näitä kirjoituksia oli vähän. Kirjoitukset lasten ja nuorten pahoinvoinnista tähtäävät siten vahvasti ongelman ratkaisuun. "Muu tai ei syy taho" (n) = 52, "Muu tai ei ratkaisua"(n) = 35.

toimintaohjelmia, joissa erilaiset puhujat tuottavat eetosta ohjelman läpiviemiseksi ja saavuttaakseen diskurssilleen yleisesti hegemonisen aseman.

6.2 Kirjoitusten puhujat

Puhujilla on oma roolinsa kirjoituksissa: he rakentavat pahoinvoinnin juonen ja määrittelevät siinä toimijoiden asemia. Mielenpitojen kirjoittajat ja uutisissa esiintyvät haastateltavat muodostavat tämän tutkimuksen puhujajoukon, joiden näkökulmasta pahoinvointia julkisuudessa tarkastellaan. Tässä luvussa selvitän keitä ovat pahoinvointikirjoitusten puhujat.

Helsingin Sanomissa mielipiteet täytyy kirjoittaa omalla nimellä.¹¹ Usein kirjoittajat liittävät nimensä perään myös ammattinsa tai muun identiteettiään ilmentävän luonnehdinnan (esim. opettaja, äiti, terapeutti). Etelä-Suomen Sanomissa kirjoituksia julkaistaan myös nimimerkillä. Puhujan selviäminen on riippuvainen siitä, kuinka paljon kirjoittaja paljastaa tekstissä itsestään.¹² Vaikka kirjoituksessa ei olisi kaiken paljastavaa nimimerkkiä, puhuja on usein helposti hahmotettavissa tekstistä. Analysoin yhden kirjoituksen esimerkkinä siitä, kuinka puhuja epäselvemmissä tapauksissa piirtyy esiin. Heljä Tyrväinen kirjoittaa Etelä-Suomen Sanomien Lukijan palstalla (vrt. HS:n Mielipidesivut):

"Haluan kantaa aikuisena, opettajana ja äitinä korteni kehoon ja kertoa, miksi lähes päivittäin törmäämme lehtijuttuihin, jotka käsittelevät koulun työrauhaongelmia ja koulukiusaamista." (ESS, 2.12.1999.)

Tyrväinen identifioi itsensä mielipiteen alussa aikuiseksi, opettajaksi ja äidiksi. Ihmisillä voi olla ja onkin useita erilaisia puhuja-asemia ja identiteettejä, joita vaihdellaan sujuvasti tilanteen mukaan. Tyrväinen jatkaa pohdintaa:

¹¹ Helsingin Sanomissa mielipidekirjoituksia julkaistaan nimimerkillä vain harvoissa poikkeustapauksissa.

¹² Jos nimimerkistä ei ole selvinnyt mitään erityistä tuntomerkkiä, joka liittäisi kirjoittajan tiettyyn puhujakategoriaan, olen luokitellut puhujat *kansalaisiksi*.

"Suurin syy tämän päivän ongelmiin on, että suurelta osalta vanhemmista on 'vanhemmuus kadoksissa' kuten joku viisas on todennut. Opettajat saavat turhaan hakata päätään seinään, kun kodin tuki koululle puuttuu."

Tyrväinen ei selvästikään laske itseään mukaan siihen vanhempien suureen joukkoon, jolta vanhemmuus on hukassa. Hän tuntee sympatiaa opettajia kohtaan, muttei vielä täysin paljasta, mistä näkökulmasta hän lasten ja nuorten pahoinvointia tarkastelee. Tyrväisen näkökulman opettajalähtöisyys piirtyy esiin seuraavan toteamuksen myötä:

"Helpointa on tietenkin syyttää tilanteesta opettajia ja koulua, mutta itse henkilökohtaisesti olen päättänyt, että en aio olla kenenkään sylkykuppina ja teen voitavani, että todelliset ongelmat ilmiöiden takana paljastuvat ja niihin voidaan edes yrittää löytää ratkaisumalleja."

Vaikka Tyrväinen ottaa lasten ja nuorten pahoinvointiin kantaa aikuisena - opettajana ja äitinä - identiteetit eivät tule esiin tasavertaisella painotuksella. Tyrväinen tarkastelee lasten ja nuorten pahoinvointia ensikädessä opettajan ja koulun näkökulmasta.

Mielipidekirjoituksissa on usein vain yksi kirjoittaja. Uutisissa puhujia voi sitä vasoin olla monia. Toimittajan roolina on ennen kaikkea toimia uutisissa *kertojana*, joka vie tarinaa jouhevasti eteenpäin antaen puheenvuoron aina välillä haastateltaville eli puhujille, jotka ovat kirjoitusten *sisäisiä kertojia*.

Huolimatta siitä, että kiinnostukseni kohdistuu ensisijaisesti toimituksen ulkopuolisiin ääniin, uutisten toimittajat ovat kertojina mukana tarinassa, eikä toimittajan roolia voida täysin sivuuttaa. Toimittajakertojan näkökulmaa, sen eroamista tai lankeamista yhteen haastateltujen henkilöiden näkökulman kanssa, voidaan selvittää semioottisten käsitteiden avulla. Tällöin tarkastellaan, asettuuko toimittajakertojan näkökulma tukemaan sisäisten puhujien näkökulmaa. Sulkunen ja Törrönen (1997b, 109) puhuvat kertojan näkökulman selvittämisen yhteydessä *projektiosta*. Se mihin näkökulmaan kertova ääni samastuu, voidaan tunnistaa etsimällä puheesta projektiota. Jos kertoja ei samastu

mihinkään näkökulmaan, teksti ei sisällä projektiota, ja kertoja jää täysin ulkopuoliseksi puheena olevan asian suhteen. (Sulkunen ja Törrönen 1997b, 110.)

Myös Pietilä ja Sondermann (1994, 101) kiinnittävät huomiota Helsingin Sanomia käsittelevässä tutkimuksessaan lehden omaan ääneen; läheskään kaikki Helsingin Sanomien puheteot eivät ole lehden puhetta, vaan sanojen esittämät ajatukset, usein sanatkin ovat peräisin lehden ulkopuolisesta lähteestä. Kaikissa tapauksissa lainattuja ajatuksia ja sanoja ei tekstin pinnassa edes merkitä lainatuiksi. Pietilä ja Sondermann ovatkin päätyneet luokittelemaan kaikki toimittajan puheteot sen mukaan, onko (puhe)teko esittäjänsä alkuperäistä diskurssia, nojautuuko esittäjä jonkun toisen diskurssiin, referoiko esittäjä jonkun toisen diskurssia vai lainaako hän sellaista. (Mt., 101–103.)

Analyysiäni helpottaa kovasti, että Helsingin Sanomien ja Etelä-Suomen Sanomien toimittajat eivät tuo uutisissa herkästi esille omia mielipiteitään, vaan heidän roolinsa on ennemminkin selostava (vrt. Reunonen 2003). Myös Pietilän ja Sodermannin (1994) tutkimuksen mukaan Helsingin Sanomat pääasiassa kertoo tietoja: lehti ilmaisee kymmenessä prosentissa ehdotuksen ja vain alle prosentissa kysymyksen. Helsingin Sanomat ei kysy mitään, ei ole ymmällään eikä antaudu "peleihin". Pidättyväisyytensä lehti perustanee tutkijoiden mukaan siihen, että viestimen asia ei ole esittää mielipiteitä vaan faktoja. Pietilä ja Sondermann esittävät, että omien mielipiteiden ja käsitysten esittäminen ei ole ainoa tapa osallistua peleihin. Peleihin voi osallistua myös laiminlyömällä tilaisuus osallistua kriittiseen kommentointiin. Aktiivisen osallistumisen laiminlyönti johtaa vastavuoroisen keskustelun ja refleksiivisyyden puuttumiseen. (Mt. 227, 326–327.) Sanomalehti voi osallistua peleihin myös siten, että se antaa tietyille aiheille ja puhujille tilaa julkisuudessa. Silti uskon, että sanomalehtien tekstit noudattavat ennen kaikkea vahvasti kulttuurisia konventioita. Sanomalehti on tässäkin mielessä mainio yhteiskunnassa vallalla olevan kulttuurin ilmentäjä.

Tässä tutkimuksessa ei ole tarvetta noudattaa Pietilän ja Sondermannin mallin mukaista hienojakoista puhujien luokittelua. Toimittajan äänen erottaminen projektion avulla sisäisten kertojien eli haastateltavien äänistä riittää vallan mainiosti, sillä kirjoittaessaan toimittaja lainaa tai referoi haastateltavia henkilöitä ja tukeutuu heidän näkökulmaansa.

Koska journalismin säännöt kieltävät käyttämästä haastateltujen puhetta mielivaltaisesti, on toimittajan kirjoituksen vastattava riittävästi lähteen puhetta (Reunanen 2003, 167). Luotan tässä kohdin kyseisten lehtien arvokkuuspyrkimyksiin.

Pahoinvointiuutisissa esiintyvien puhujien - sisäisten kertojien ja mielipidekirjoitusten kirjoittajien - joukko on varsin moninainen (liite 3). Ryhmittelin puhujat uudestaan sen mukaan millaisesta laajemmasta kontekstista puhujat tarkastelevat pahoinvointia.¹³

Taulukko 3. Pahoinvointikirjoitusten puhujat

Puhujat	n	%
Tutkimus, järjestys ja hallinto	437	42
Kasvatusinstituutiot	291	28
Kansalaiset, järjestöt, kirkko ym.	177	17
Terveydenhuolto	135	13
Yhteensä	1040	100

Lasten ja nuorten pahoinvointia tarkastellaan usein *tutkimuksen, järjestyksen ja hallinnon näkökulmasta*. Tähän puhujajoukkoon kuuluvat tutkijat¹⁴, valtion- tai kunnallishallinnon virkamiehet, sosiaalityöntekijät, poliisit ja poliitikot. Pahoinvointia tarkastellaan myös usein *kasvatusinstituutioiden näkökulmasta*, johon kuuluvat koulujen ja päiväkotien opettajat, rehtorit ja perheen jäsenet (vanhemmat, isovanhemmat, lapset ja nuoret). Kolmas näkökulma on *kansalaisten ja järjestöjen näkökulma*, johon olen liittänyt myös kirkon edustajat ja "muut" puhujat. Neljäs puhujakategoria muodostuu *terveydenhuollon* puhujista eli lääkäreistä (joista hieman yli puolet 53 prosenttia psykiatreja), sairaan- ja terveydenhoitajista, terapeuteista ja psykologeista.

¹³ En ole puhujien ryhmittelyssä halunnut leimata tiettyjä kategorioita enemmän "asiantuntijoiksi" kuin toisia (vrt. Saaristo 2000, 159). Tutkin kaikkien pahoinvoinnin eetoksessa äänensä kuuluviin saaneiden puhetta tasavertaisesti. Vasta puheen tarkemmassa analyysissä voidaan nähdä, sisältääkö puhe Rosen (1999) ja Deanin (1999) tarkoittamaa asiantuntijahallintaa.

¹⁴ Tutkijat edustavat pahoinvointikirjoituksissa pääsääntöisesti yhteiskunta- ja sosiaalitieteilijöitä, lääketieteilijöitä, kasvatustieteilijöitä ja käyttäytymistieteilijöitä. Edellä mainittujen tieteenalojen edustajat muodostavat 90 % kaikista kirjoituksissa esiintyneistä tutkijoista.

Nostan tässä kohdin esiin tutkimusta tehdessäni havaitsemiani selviä lehtien puhujiin liittyviä eroja. Etelä-Suomen Sanomissa tutkimuksen, järjestyksen ja hallinnon näkökulma ei ole yhtä vahvasti esillä kuin Helsingin Sanomissa (taulukko 4). Etelä-Suomen Sanomissa kasvatustutkimusinstituutioiden näkökulma (31 %) kipuaa lähes tasoihin järjestyksen näkökulman (37 %) kanssa.

Taulukko 4. Puhujat Helsingin Sanomissa ja Etelä-Suomen Sanomissa (%)

Etelä-Suomen Sanomat	n	%	Helsingin Sanomat	n	%
Tutkimus, järjestys ja hallinta	206	37	Tutkimus, järjestys ja hallinta	227	47
Kasvatustutkimusinstituutioiden näkökulma	173	31	Kasvatustutkimusinstituutioiden näkökulma	130	27
Kansalaiset, järjestöt, kirkko ym.	111	20	Kansalaiset, järjestöt, kirkko ym.	58	12
Terveystieteiden näkökulma	67	12	Terveystieteiden näkökulma	68	14
Yhteensä	557	100	Yhteensä	483	100

p=0,000

Erot lehtien välillä ilmenevät erityisesti mielipidekirjoituksissa (taulukko 5, s. 48).

Etelä-Suomen Sanomissa mielipidesivut ovat suurelta osin kansalaisten ja vanhempien kohtaamispaikka: näkökulma pahoinvointiin muodostuu kasvatustutkimusinstituutioiden (käytännössä vanhempien) ja kansalaisten näkökulmasta. Helsingin Sanomissa pahoinvointia tarkastellaan niin uutisissa kuin mielipidekirjoituksissakin usein tutkimuksen, järjestyksen ja hallinnon näkökulmasta.

Taulukko 5. Puhujat uutisissa ja mielipidekirjoituksissa (% , kh² testin p-arvot¹⁵)

Uutisten puhujat	HS	ESS
Tutkimus, järjestys ja hallinto	49	44
Kasvatusinstituutiot	27	29
Kansalaiset, järjestöt, kirkko ym.	9	12
Terveydenhuolto	15	15
Yhteensä	100	100

p=0,364

Mielipiteiden kirjoittajat	HS	ESS
Tutkimus, järjestys ja hallinto	41	6
Kasvatusinstituutiot	28	41
Kansalaiset, järjestöt, kirkko ym.	21	48
Terveydenhuolto	10	5
Yhteensä	100	100

p=0,000

Erityisesti tutkijoiden suuri määrää Helsingin Sanomien mielipidesivuilla selittyy osaltaan sillä, että olen laskenut mielipidekirjoituksiksi myös Vieraskynä -palstan kirjoitukset, jotka ovat usein tutkijoiden ja asiantuntijoiden kirjoittamia. Joka tapauksessa perheen (käytännössä vanhempien) ja kansalaisten näkymättömyys Helsingin Sanomissa - erityisesti mielipidekirjoituksissa - ja toisaalta suuri suosio Etelä-Suomen Sanomissa herättää kysymyksiä. Voi olla, että nimimerkin käytön mahdollisuus Etelä-Suomen Sanomissa houkuttelee nimenomaan "tavallisia" kansalaisia ja vanhempia kirjoittamaan lehteen. Tähän viittaa myös, että Etelä-Suomen Sanomiin kirjoittaneet vanhemmat ja kansalaiset todellakin käyttivät usein hyväkseen mahdollisuutta kirjoittaa nimimerkillä.

¹⁵ Vaikka en tee tässä tutkimuksessa tilastolliseen analyysiin perustuvia johtopäätöksiä, aineiston tallentaminen Spss- tilasto-ohjelmaan on tarjonnut mahdollisuuden vertailla lehtien eroja käyttämällä tilastollisia testejä.

Puhujajoukon muotoutuminen on monella tapaa kiinnostavaa ja merkittävää - ei vähiten hallinnan ja säätelyn kannalta. Sanomalehtikirjoituksissa nostetaan sosiaalisia ongelmia näkyviksi ja muokataan niitä hallinnoitaviksi esittämällä millaisten toimijajäsentien varassa sosiaalisia uhkia ja ongelmia voidaan säädellä (Törrönen 2004, 39). On kiinnostavaa tutkia, keitä seisoo sosiaalisten ongelmien esiin nostamisen takana; ketkä kaikki ovat osallistuneet lasten ja nuorten pahoinvoinnin eetokseen. Esimerkiksi Teemu Rantanen (1997) on huumekirjoituksia tutkiessaan havainnut, että kirjoitusten käytetyin tietolähde on huumekontrollia toteuttavat tahot, kuten poliisit, tulli ja muut oikeusviranomaiset. Psykologien ja sosiaalityöntekijöiden edustus on huumekirjoittelussa erittäin vähäistä tai puuttuu kokonaan. Myös sosiaalisen ja psyykkisen tason selityksiä esiintyy melko vähän, eikä ongelmakäyttöä varsinaisesti selitetä ihmissuhteilla. Ihmissuhteet nousevat esiin vasta, kun puhutaan huumeiden käytön ehkäisystä. (Mt., 202–204.)

Lasten ja nuorten pahoinvointikirjoituksissa esiintyvät puhujat ovat olleet rakentamassa pahoinvoinnin eetosta, jokainen omasta lähtökohdastaan. On kiinnostavaa tutkia, ryhmittyvätkö puhujat selvästi erilaisten puhetapojen taakse, ja syntyykö puhujakategorioiden välille merkittäviä näkökulmaeroja. Pahoinvointikirjoituksissa kaikki puhujat asettavat vanhemmat yksimielisesti tärkeimmäksi toimijatahoksi pahoinvoinnin ratkaisussa (taulukko 6).

Taulukko 6. Lasten ja nuorten pahoinvoinnin ratkaisijat puhujien mukaan (%)

Toimijataho/ratkaisija	Tutkimus, järjestys ja hallinto (%)	Kasvatus-instituutiot (%)	Kansalaiset, järjestöt, kirkko ym. (%)	Terveystieteiden huolto (%)
Vanhemmat	47	39	40	47
Yhteiskunta	26	29	33	28
Koulu ja päiväkoti	18	25	19	15
Lapset ja nuoret	3	4	3	3
Muu tai ei ratkaisua	6	3	5	7
Yhteensä	100	100	100	100

Ei siis ole yllätys, että puhujien jakauma pysyy juonianalyysin avulla esiin nostamissani vanhemmuuskirjoituksissa samanlaisena kuin kaikissa pahoinvointikirjoituksissa (liite 4). Puhetta lasten ja nuorten pahoinvoinnista ja vanhempien roolista pahoinvoinnin ratkaisijana ei voida palauttaa erityisesti tietyn puhujajoukon diskurssiksi, vaan kyseessä on yhteiskunnassa leveällä rintamalla hallitseva *diskursiivinen muodostuma*. Pureudun seuraavissa luvuissa (luvut 7 ja 8) tarkastelemaan pahoinvoinnin ilmenemismuotoja ja syitä, jonka jälkeen syvennyn vanhempien toimija-asemaa ympäröivän puheen tarkasteluun.

7 ONGELMA: LASTEN JA NUORTEN PAHOINVOINTI

Lasten ja nuorten pahoinvointikirjoituksissa rakennetaan toimintaohjelmaa syntyneen kriisin eli pahoinvoinnin nujertamiseksi. Pahoinvointi nousee esiin monenlaisina lasten ja nuorten ongelmina. Olen koonnut oheiseen taulukkoon (taulukko 7) kaikki kirjoituksissa mainitut pahoinvoinnin ilmenemismuodot, ja kuinka monessa kirjoituksessa pahoinvointia kuvailtiin kyseisellä tavalla. Yhdessä kirjoituksessa saatettiin pahoinvointia kuvata lukuisten eri ongelmien summana. Siksi ongelmankuvauksia on enemmän kuin kirjoituksia.

Taulukko 7. Lasten ja nuorten pahoinvoinnin ongelman kuvaukset:

Ongelma	Määrä	Prosentit
päihteiden käyttö	120	19
häiriökäytös	109	17
mielenterveys	108	17
syrjäytyminen	95	15
väkivalta	65	10
koulukiusaaminen	54	8
muuta	32	5
koulunkäyntivaikeudet	23	4
saatananpalvonta	16	3
rikollisuus	12	2
fyysiset oireet	5	<1
yhteensä	640	100

Kaikkein eniten kohua aiheutti päihteiden käyttö. Päihteiden käytön lisäksi pahoinvoinnin ilmenemismuotoja ovat se, että "Häiriköoppilas tuhoaa mahdollisuuksiaan" (otsikko ESS, 2.9.2000), "Lasten mielenterveys on levinnyt käsiin" (otsikko HS, 7.5.2000), "Lasten syrjäytymisen alku näkyy jo päiväkodissa" (otsikko HS, 22.4.2001) ja "Väkivalta kumpuaa lapsuudesta" (otsikko HS, 11.9.1999).

Taajaan pahoinvointikirjoituksissa esiintynyt "häiriökäyttäytyminen" on ylimalkainen ilmaisu ja siksi myös kiinnostava. Useissa kirjoituksissa häiriökäyttäytyminen näyttäisi olevan yläkäsite kaikille muille ongelmakäyttäytymisen muodoille. Käsitettä voi yrittää avata etsimällä yhtymäkohtia ja eroja muiden pahoinvoinnin ilmenemismuotojen kanssa. Häiriökäyttäytyminen on selvästi lievempää kuin väkivaltainen käyttäytyminen. Häiriköivä lapsi tai nuori ei myöskään ole rinnastettavissa mielenterveyden ongelmista kärsivään lapseen; masentunut ei häiriköi vaan vetäytyy kuoreensa. Häiriköivä käytös viittaa tottelemattomuuteen – sovittujen sääntöjen ja käytöstapojen rikkomiseen - mutta todella harvoissa kirjoituksissa käytöstä kuvattiin *kurittomuudeksi*. Syy häiriökäytöksestä puhumisen yleisyyteen löytyy lasten ja nuorten *uhriasemasta*. Kurittomuus viittaa johonkin lapsista ja nuorista itsestään johtuvaan ongelmaan, mutta häiriökäytös on seurausta taustalla kyteivistä ja piilevistä ongelmista. Pahoinvoinnin ilmeneminen häiriökäytöksenä on linjassa lasten ja nuorten uhriasemaa korostavan eetoksen kanssa.

7.1 Ongelman kuvaus: lapset ja nuoret uhreina

Lapset ja nuoret ovat pahoinvointikirjoituksissa lähes poikkeuksetta ainoastaan toiminnan kohteena (objekti), eivät itse aktiivisina toimijoina (ks. kuvio 4, s. 41). Semioottisin käsittein jäsennettynä lapset ja nuoret ovat osa asian (asiantila, totuus) kuvaamista eli tekstin pinnan ydintä, mikä on *intransitiivista* toimintaa. *Transitiivista* toimintaa ovat taas sellaiset tekemisen kuvaukset, jotka kuvaavat olotilojen muuttumiseen vaikuttavaa tai tähtäävää toimintaa (Sulkunen 1997, 39). Vain harvoissa kirjoituksista vedottiin lasten ja nuorten vastuuseen tai korostettiin yleensäkin lasten ja nuorten toimijuutta

pahoinvoinnin ongelman ratkaisemisessa. Pahoinvoinnin eetoksessa niin syyllisiksi kuin ratkaisijoiksikin nousevat muut tahot: yhteiskunta, koulu ja erityisesti vanhemmat.

Voidaan pitää jonkin verran yllättävänä, kuinka vähän tänä individualistiseksi luonnehdittuna aikana kirjoituksissa käsiteltiin lasten tai edes nuorten vastuuta omista ongelmistaan. Yllättävyys syntyy ennen kaikkea, koska monien pahoinvoinnin ilmenemismuotojen - väkivallan purkausten tai rikosten - ei ensi näkemältä arvaisi johtavan siihen, että lapsia ja nuoria käsitellään viattomina uhreina.

Altheiden (2002, 180) mukaan uhri on nykyään ennen kaikkea status ja kuvaus, representaatio ihmisistä, ja eräs pelon ilmapiirin ilmaisuista. Uhri on voimakas kuvaus lasten ja nuorten asemasta yhteiskunnassa: uhri johdattelee lukijoiden huomion kääntymistä pahoinvoinnin syiden puoleen, jotka tulevat lasten ja nuorten maailman ulkopuolelta. Kirjoittajat ja tarinoiden sisäiset kertojat käyttävät usein lasten ja nuorten pahoinvoinnin ilmenemismuodoista lääketieteestä peräisin olevaa termiä ja puhuvat oireista, taudin seurauksista. Tauti ei kirjoittajien mukaan ole lähtöisin lapsista ja nuorista itsestään vaan ulkoapäin tulevista uhkista, kuten kansalainen Juha Kautto kirjoittaa mielipidesivulla: *"Häiriökäyttäytyminen on aina merkki taustalla piilevistä ongelmista."* (ESS, 6.9.2000.)

Individualismin arvoihin kasvattaminen tarkoittaa sitä, että lasta vaaditaan jo hyvin nuorella iällä tekemään itsenäisiä päätöksiä ja kantamaan vastuuta niistä (Hietanen, Keskinen ja Sato 1998, 9). Pahoinvointikirjoituksissa lasten ja nuorten liian varhaista itsenäistämistä kohtaan tunnetaan ennemminkin suurta vastenmielisyyttä ja huolta, joka kiteytyy lausahdukseen "lapsuutta on lyhennetty". Eräs äiti kirjoittaa mielipidekirjoituksessa, jonka hän on otsikoinut "Kadotettu lapsuus": *"Onko niin, että lapset eivät ole enää lapsen asemassa, koska vanhemmat eivät sitä osoita?"* (ESS, 21.1.2001.) Kirjoittaja asettaa kysymyksessään lapsuuden ja aikuisuuden kiinnostavasti historialliseen ja kulttuuriseen yhteyteen: lasten asema vahvistuu vain jos se voidaan erottaa selkeästi vanhempien eli aikuisten asemasta, joka ei ole itsestään selvä asia. Vanhemmat ovat kirjoittajan mukaan läheisimpinä aikuisina avainasemassa lapsuuden määrittelemisessä.

Perheterapeutti Maria Juhanila vastaa esimerkin äidille mielipidekirjoituksessaan "Lapsuusko kadotettu?":

"Jotkut vanhemmat ovat pikemminkin liian varhaista aikuistumista tukemassa, kuin jarruttamassa [...] Liiallinen sallivuus tai liian aikaisin annettu vapaus voidaan tulkita vastuusta vetäytymiseksi tai lapsen jättämiseksi tilanteeseen, josta lapsilla ei vielä ole mahdollisuuksia selvittää." (ESS, 27.1.2001.)

Vastuun langettaminen lasten harteille on osoitus vanhempien *vastuuttomasta* käytöksestä. Myös Lahden seurakunnan nuorisotyönjohtaja Jorma Parviainen pohtii rippikoulua käsittelevässä uutiskirjoituksessa lasten ja nuorten harteille liian aikaisin kasautunutta vastuuta. Seurakunnan nuorisotyönjohtaja aloittaa haastattelun varsin positiivissa tunnelmissa: "[Rippileirin] kävijämäärät ovat vaihteeksi kasvussa, siirtäjiä on vain kaksi prosenttia ikäluokasta." (ESS, 2.6.1999.) Huolimatta rippileirin siirtäjien määrän vähenemisestä, he saavat päähuomion kirjoituksessa. Nuorisotyönjohtajalla on mielipide siitä, keitä nämä rippileirin siirtäjät ovat: "On yhä enemmän niitä, jotka ovat joutuneet vastuunkantajiksi, heillä on omat kesäsuunnitelmansa." Toimittaja jatkaa Parviaisen kertomusta vastuunkantajanuorista: "Vastuunkantajanuoren oleskelu rippileirillä voi kääntyä vastuuntunnottomaksi lomailuksi tai sitten murheet tulevat mukana ja vaikeuttavat keskittymistä." Uutisen lopussa nuorisotyönjohtaja kokoaa vielä yhteen pohdintojaan lasten ja nuorten pahoinvoinnin syistä:

"Ydinasia on turvallisen aikuisen puuttuminen yhä useamman lapsen elämästä. Liian varhain vastuuseen joutuneilla on vaikeuksia tottua vaihtuviin sääntöihin ja auktoriteetteihin."

Lasten ja nuorten joutuminen vastuunkantajiksi on kirjoituksessa ongelman ydin. Myös Opetushallituksen (silloisen) pääjohtaja Jukka Sarjalan mukaan lapset itsenäistetään liian aikaisin: "Lapsilta edellytetään aikuisuutta liian varhain ja heidän huolenpidostaan luovutaan, kun he vielä tarvitsisivat aikuisten läsnäoloa." (HS, 27.11.1999.) Lapset ja nuoret tarvitsevat aikaa ja rajoja, jotka toimivat puskureina estäen liian aikaisin tapahtuvaa itsenäistymistä. Toimittaja kokoaa lasten kasvatusta käsittelevässä uutisessä pastori ja kouluttaja Mikko Aallon ajatuksia: "Nuorten vapauden ja itsenäistymisen

vaatimukset voivat johtaa vanhempia harhaan, jolloin he ylivoiman edessä liian helposti luopuvat kasvatusvastuustaan. " (ESS, 17.3.1999.) Lasten ja nuorten liian aikainen itsenäistäminen liitetään kirjoituksissa vanhempien *kykenemättömyyteen* säilyttää oma asemansa.

Lasten liian aikainen itsenäistäminen - lapsuuden lyhentäminen – on edellä mainitun äidin, perheterapeutin, seurakunnan nuorisotyönjohtajan, opetushallituksen pääjohtajan ja pastorikouluttajan mukaan seurausta vanhempien vastuuttomasta käytöksestä. Furedi (1997, 56) liittää vastuuttomuuden pelon riskiyhteiskuntaan: vastuuton käytös on riski ja uhka lähellä oleville ihmisille. Samaan aikaan lapsuuden lyhentymisen kanssa on myös puhuttu nuoruuden pidentymisestä; nuoruuden vallattomuus ja vastuun kaihtaminen levittäytyvät aikuisuuden piiriin (Ketokivi 2005; Hoikkala 1993). Lapsi- ja nuorisotutkimuksen parissa lapsuuden ja nuoruuden tilasta käytyä julkista keskustelua on tarkasteltu usein sukupolvisuhteiden ja sukupolvijärjestelmän murroksena (Alanen 2001).

Lasten ja nuorten pahoinvointikirjoitusten perusteella erityisesti lasten liian varhainen itsenäistäminen on saavuttanut eräänlaisen saturaatiopisteen: lasten halutaan olevan lapsia, minkä edellytyksenä on vanhempien kasvaminen vastuullisiksi aikuisiksi. Keskustelu lasten liian suuresta vastuusta ja vanhempien vastuuttomuudesta on seurausta sosiaalisen järjestyksen horjumisesta perheessä ja perheen ympärillä. Tätä paitsi puretaan julkisuudessa, myös yritetään säädellä moraalisesti. Vanhempien vastuullisuudesta puhuminen on merkittävä ja näkyvä keino yrittää säädellä muuttuvia perhesuhteita nyky-yhteiskunnassa.

Lapsuuden lyheneminen ei ole suinkaan uusi aihe. Neil Postmanin (1982) tunnettu teos *The Disappearance of Childhood* sai aikoinaan paljon julkisuutta myös Suomessa (suom. [1985]: Lyhenevä lapsuus). Postman pohtii kirjassaan lapsuuden katoamista ja korostaa erityisesti median välittämän tiedon vaikutuksia lapsuuden ja viattomuuden päättymiselle. Median vaikutuksia käsitellään jonkin verran myös pahoinvointikirjoituksissa, joissa pahoinvoinnin - erityisesti väkivallan - nähdään olevan seurausta voimakkaista televisio-ohjelmista ja tietokonepeleistä. Lastenpsykiatri, professori Tuula

Tamminen saa äänensä kuuluviin uutisessa, jossa käsitellään vihan ja tietokonepelien yhteyksiä:

"On päivänselvää, että väkivaltaisten tietokonepelien runsas pelaaminen vahingoittaa lasta. Se on niin itsestään selvä asia, ettei sen uskomiseen tarvita tutkimusta. [...] Jos nuori hajottaa tavaroita tai varastelee autoja, voi olla vaikeaa osoittaa, että taustalla on muun ohella hänen vuosia aiemmin pelaamansa väkivaltapeli. Silti on mahdollista, että syy-seuraus-suhde on tällainen."

(HS, 5.5.2000.)

Tammisen puheenvuorossa tulee hyvin esiin pahoinvoinnin syiden piileminen jopa ajallisesti hyvin kaukana: väkivalta voi olla seurausta joskus aikaisemmin lapsena pelatuista tietokonepeleistä. Paitsi että lasten ja nuorten pahoinvoinnin syyt ovat piilossa, myös pahoinvointi itsessään on piilevää, ja siitä uskotaan tulleen näkyviin oikeastaan vasta pieniä murusia. Pahoinvoinnin piilevyyden vaarallisuus nostetaan esiin Nastolan ekaluokkalaisten rauhattomuutta ja väkivaltaa käsittelevässä uutisessa: "*Väkivaltaiset purkaukset ovat siitä positiivisia ilmiöitä, että ne tekevät ongelman näkyväksi ja siihen päästään puuttumaan.*" (ESS, 3.11.1999.) Myös tutkija Matti Rimpelä kirjoittaa Helsingin Sanomien Vieraskynässä: "*Paljon sellaista, mikä pitäisi löytää, jää havaitsematta, ja vaikka löydettäisiinkin, lapsi ei saa apua.*" (HS, 24.11.2001.) Furedin (1997) mukaan eetos piilotetuista, näkymättömistä ja koko ajan *pahenevista* riskeistä on ominaista pelon kulttuurille. Sosiaalisten ongelmien diagnosointi noudattaa kaavaa, jossa löydetty ongelma on ollut olemassa jo jonkin aikaa, mutta sitä ei vain ole huomattu. (Mt., 39.) Tätä vasten on myös helppo ymmärtää, miksi tietokonepelien vaarallisuudesta puhuva Tuula Tamminen (HS, 5.5.2000) mieluummin reagoisi mahdolliseen uhkaan nopeasti, ennen tutkimustulosten valmistumista, kuin jättäisi reagoimatta siihen: potentiaaliin uhkiin reagoiminen ja riskien välttäminen on osoitus *vastuullisuudesta*.

Myös saatananpalvontaa käsittelevässä laajassa, koko sivun uutisessa nousee esiin eetos pahoinvoinnin vaarallisesta näkymättömyydestä. Koulupsykologi Leena Sievänen-Pääkkönen toteaa:

”Tämä [saatananpalvonta] on ilmiö, josta on näkyvissä vasta jäävuoren huippu. Sehän ei ole nuorisjoukoissa sellainen asia, josta ensimmäiseksi aikuisille kerrotaan. Hollolassa olen joutunut tekemisiin vain harvojen yksittäistapausten kanssa. Olen ohjannut näitä nuoria muualle hoitoon.”(ESS, 21.5.1999.)

Se, että saatananpalvontatapauksia on tullut ilmi vain muutamia yksittäisiä tapahtumia, ei anna aihetta huokaista helpotuksesta. Toimittaja jatkaa kertomusta:

”Hän [Sievänen-Pääkkönen] uskoo, että kiinnostus saatanaan on paljon suurempi kuin aikuiset tietävät. [...] Myös ylilääkäri Anssi Tiisala Päijät-Hämeen keskussairaalan psykiatriselta osastolta uskoo, että pinnan alla on piilossa enemmän kuin mitä näkyy.”

Silti ylilääkäri joutuu myöhemmin toteamaan: "*Psykiatrisen osaston nuorissa saatananpalvontakuvio ei ole juuri näkynyt, muutamaa epäiltyä tapausta lukuun ottamatta.*"

Riitta Jallinoja (2004, 86) on kutsunut lasten ja nuorten pahoinvointikirjoituksia osuvasti kauhukertomuksiksi. Saatananpalvonta on aihe, joka saa helposti aikaan kuohuntaa ja pelon kulttuurille ominaista huolta taustalla piilevistä vaaroista. Mutta kauhukertomuksen piirteitä löytyy myös "tavallisempien" pahoinvoinnin kuvausten yhteydestä. "Kiusaaminen on riski kehitykselle" -uutisessa psykologian tohtori Christina Salmivallin muistuttaa: "*Ilmi tulleet kiusaamistapaukset ovat vain jäävuorenhuippu.*" (ESS, 7.1.1999.) Kauhutarinoiden kertominen ei myöskään ole ainoastaan tutkijoiden, psykologien tai ammattikasvattajien yksityisomaisuutta. Myös vanhemmat ja muut kansalaiset tuottavat kauhukertomuksia mediassa. Toimittaja haastattelee lahtelaista aktiivivanhemmaa Koko kylä kasvattaa -hankeen tiimoilta:

"Kari Vuorimaa kertoo asuneensa Kunnaksessa kymmenisen vuotta ja pitävänsä rauhallista asuinalueita 'vielä lintukotona'. Mutta kuinka kauan, se huolettaa vanhempia: '*Kyllähän näistä graffiteista ja muista töherryksistä näkee, että siellä pinnan alla on potentiaalia muuhunkin*', hän lisää." (ESS, 10.1.2001.)

Vaikka todelliset havainnot lasten ja nuorten ongelmakäyttäytymisestä jäävät vähäisiksi, on syytä olettaa, että potentiaalista ainesta vakavampaan häiriökäyttäytymiseen löytyy. Edes tilastot ja luvut eivät kerro kirjoittajien mukaan koko totuutta. Päihteet – alkoholi ja erityisesti huumeet – ovat näkyvästi esillä puhuttaessa lasten ja nuorten pahoinvoinnista. Toisin kuin muista pahoinvoinnin ilmenemismuodoista näistä ongelmista on saatavilla runsaasti tutkimuksia ja tilastoja. Lääkäri Marja Lounamon mukaan huumeetitestit ovat kuitenkin harhaanjohtavia:

"Lahden nuorisovastaanotolla tehtiin viime vuonna 80 huumeetestiä 13- 18-vuotiaille. *'Ja ne ovat varmasti vain jäävuoren huippu. Ongelma on paljon suurempi'* "(ESS, 18.3.1999.)

Myöskään tutkimustulokset perheiden syrjäytymisestä eivät ole luotettavia. Lasten psykiatri Tuula Tammisen mukaan pahoinvointi ei näy tilastoissa:

"Eri syistä johtuva perheiden syrjäytyminen on sikäli salakavala ongelma, että se ei välttämättä aina näy tilastoissa. *'Päätökset tehdään yleensä keskiarvojen mukaan. Kesiarvot ovat kuitenkin äärettömän hitaita muuttujia joissa lapsen pahoinvointi ei näy.'* " (ESS 21.1.1999.)

Massiivisten piilevien uhkien lisäksi kauhutarinoihin liittyy se, että ongelmat *syvenevät ja laajenevat kiivaassa tahdissa*. Uutisessa "Lasten ja nuorten syrjäytymisen alku näkyy jo päiväkodeissa" (HS, 22.4.2001) muotoillaan jo otsikossa pelon kulttuurille ominainen ajatus riskien siirtymisestä koskemaan aina vain laajempia - viattomampia - ihmisjoukkoja. Toimittaja aloittaa kirjoituksen kuvaamalla lasten ja nuorten elämäntilannetta varsin lohduttomasti:

"Joka viides koululainen tarvitsee apua mielenterveyspulmiinsa. Lasten syrjäytymisen alku näkyy jo päiväkodeissa, yhä nuoremmat käyttävät yhä kovempia huumeita, nuoriso jakautuu entistä jyrkemmin selviytyjiin ja pudokkaiisiin, teiniraskaudet yleistyvät, sekä psyykkiset että fyysiset sairaudet kasaantuvat samoille ihmisille."

Hengästyttävän alun jälkeen toimittaja jatkaa kirjoittamista pohtimalla erilaisia syitä, jotka ovat johtaneet tulehtuneeseen tilanteeseen:

"Nuorisopsykiatrian hoitopaikkoja ei ole tarpeeksi, huumevierotukseen ei pääse ajoissa, kouluilla ei ole henkilökuntaa tukemaan apua tarvitsevia nuoria eikä vähääkään apua tarjota sitä eniten tarvitseville. Vanhemmilla on vanhemmuus hukassa, eikä viranomaisillakaan riitä keinoja pysäyttää nuorten pahoinvointia vaan se saa rauhassa kypsyä syrjäytymiseksi."

Tämä Helsingin Sanomien kirjoitus on kuin yhteenveto lehden kolmen vuoden aikana julkaisemista pahoinvointia käsittelevistä kirjoituksista. Se on myös ensimmäinen kirjoitus kuukauden ajan kerran viikossa ilmestyneestä kirjoitussarjasta *Apua!*, jossa puitiin lasten ja nuorten pahoinvointia ja syrjäytymistä tositarinoihin tukeutuen. Lukijat kutsuttiin mukaan keskusteluun kehottamalla lukijoita lähettämään omia kokemuksia ja kertomuksia lehden toimitukseen. Edellä olevassa kirjoituksessa luodaan kauhutarinan tunnelmaa luettelemalla kauheuksia peräkkäin sekä käyttämällä runsaasti voimasanoja ja väkeviä ilmaisuja (yhä nuoremmat, jo päiväkodeissa, entistä jyrkemmin). Lisäksi pahoinvointi "kypsyä rauhassa" eli jälleen piilossa, mikä tekee pahoinvoinnista erityisen uhkaavaa. Tämän kaiken kauheuden keskellä olisi peräti vastuutonta olla reagoimatta: lääkkeenä tarjotaan aikaisin puuttumista. Aikaisin puuttumisen tärkeys ja siihen motivoiva vastuullisuuden painottaminen liittyvät pelon kulttuuriin, mutta myös terapiakulttuuriin (Furedi 1997; Ihanus 2005). Beck liittää riskien näkymättömyyden asiantuntijatiedon tarpeen kasvamiseen; yksilö ei kykene arvioimaan itse riskejä vaan tarvitsee asiantuntijoita määrittelemään ne (Beck 1992, 22–24, 155).

Lasten ja nuorten uhriasemaa pelon värittämässä riskiyhteiskunnassa voidaan lähteä purkamaan myös tarkastelemalla pahoinvointikirjoitusten puhujia: kirjoitusten näkökulma on vahvasti psykososiaalinen. *Tutkijoiden, järjestyksen ja hallinnan puhujakategoriasta* (taulukko 3, s. 46) voidaan erottaa omaksi ryhmäkseen sosiaalityöntekijät ja tutkijoista kasvatustieteilijät, psykiatrian ja psykologian tutkijat. Kun tähän ryhmää lisätään *terveydenhuollon puhujista* psykologit, terapeutit ja psykiatrit, ja yhdistetään kaikki nämä puhujat omaksi puhujakategoriakseen, tarkastelee pahoinvointia näin muodostetusta *psykososiaalisesta* näkökulmasta lähes neljäsosa puhujista (24 %). Tästä

näkökulmasta lapsia tarkastellaan nimenomaan viattomina uhreina. Tämä ei kuitenkaan vielä riitä selittämään psykososiaalisen näkökulman yleisyyttä pahoinvointikirjoituksissa. Tämä puhujajoukko ei yksin riitä muodostamaan psykososiaalista diskurssia vaan myös muut puhujat ovat omaksuneet käyttöönsä psykologisen puhettavan käsitteitä.

Psykososiaalinen viitekehys ei ole yllätys: meillä, kuten muissa länsimaissa, kasvatuskäsitysten perinteet ovat tiukasti kehitys- ja sosialisatioteorioissa. Strandell (1992) kutsuu tätä kehityspsykologisen tiedon ympärille rakentunutta ymmärrystä lapsuudesta kehitysparadigmaksi. Psykologia ? laajasti ymmärrettynä ? on nyky-yhteiskunnan ihmisten hallinnan kannalta keskeinen toimintakenttä ja olennainen osa vanhempien valistusta (Bellah 1986; Rose 1990; Hoikkala 1993, 18; Aapola 1999, 75–76; Vuori 2001, 33). Myös kansalaiset ja vanhemmat puhuvat yhä enenevässä määrin psykologisin termien (Furedi 2002, 83- 88). Tästä yhteiskunnan psykologisoitumisesta on alettu käyttää nimitystä *terapiakulttuuri*. (Rieff, 1966; Bellah, 1986; Moskowitch 2001; Furedi 2004; Ihanus 2005.) Psykososiaalinen näkökulma - diskursiivinen muodostuma - on hallitseva pahoinvoinnin jäsenyyksessä. Toimittaja referoi neuvolatyöntekijän haastattelua:

”Ylihoitaja Sisko Karhumäen mukaan lasten neuvolatyössä painopiste on siirtynyt selvästi fyysisestä psykososiaalisten häiriöiden selvittelyyn ja hoitoon. Lasten henkisen hyvinvoinnin tukeminen on tämän päivän suurin haaste neuvolatyötä tekeville. Karhumäki uskoo, että ajoissa tarjottu apu ja yhteistyö ovat myös taloudellisesti edullisinta auttamista.”(ESS 29.9.1999.)

Ylihoitajan mukaan pikkulasten häiriöt ovat yhä enemmän alkuperältään psykososiaalisia. Psykkisten häiriöiden leviämistä painottaa myös saatananpalvontaa käsittelevässä jutussa jo aikaisemmin esiintynyt koulupsykologi Leena Sievänen-Pääkkönen: "*Lasten pahoinvointi onkin nykyään enemmänkin psyykkistä kuin fyysistä.*" (ESS, 16.6.2000.) Lasten ja nuorten fyysisistä ongelmista kirjoittamista esiintyi aineistossa vähän. Nastolan ekaluokkaisten väkivaltaa käsittelevässä jutussa sosiaalityöntekijä kuvaa pahoinvoinnin löytämisen ongelmia:

"*Suurin riski ovat ne hiljaiset, turvattomat lapset, joilla ei ole puheväylää*", varoittaa sosiaalityön vastuuhenkilö Pirkko Valtanen [...] *Hiljaisten lasten ajatukset voivat kääntyä itsetuhoisiksi*", korostaa Valtanen." (ESS, 3.11.1999.)

Edes lapsen hiljaisuus ei takaa, että kaikki olisi hyvin. Uutisessa tulee kiinnostavasti esiin terapiakulttuurille ominainen tunteista puhumisen tärkeys ja avoimuuden välttämättömyys. Hiljaisuus on merkki patoutumista ja tunteiden tukahduttamisesta, jotka voivat ilman avautumista kääntyä itsetuhoisuudeksi.

Pelon kulttuurin lävistämä riskiyhteiskunta määrittää raamit, joista käsin lasten ja nuorten pahoinvointia tarkastellaan julkisuudessa. Keinot pahoinvoinnin ratkaisemiseksi etsitään terapiakulttuurista. Tarinoiden painopiste on lasten ja nuorten psyykkisten ja sosiaalisten ongelmien kuvailussa. Tässä julkisessa näytöksessä lasten ja nuorten rooliksi jää uhreina oleminen.

7.2 Koulu ongelmien miljöönä: kurkistusaukko perheeseen

Pahoinvointi sijoitetaan kirjoituksissa mutkattomasti *koulumiljööseen*: neljässä kirjoituksessa kymmenestä pahoinvointi ilmenee koulussa (taulukko 8).

Taulukko 8. Koulu pahoinvoinnin miljöönä

Koulu pahoinvoinnin miljöönä	n	%
kyllä	238	40
ei	349	60
yhteensä	587	100

Koulumaailman vahva läsnäolo pahoinvoinnin eetoksessa ei ole yllättävää, tuleehan huomattava osa puhujista – diskurssin tuottajista – juuri koulumaailmasta. (Ks. taulukko 3, s. 46.) Mutta myös muut puhujat tarkastelevat pahoinvointia koulumiljööstä käsin. Psykososiaalinen diskurssi löytyy myös kirjoituksista, joissa käsitellään koulun työskentelyolojen parantamista. Koulun toiminnan edellytykset ovat kirjoittajien mukaan yhä enenevässä määrin riippuvaisia siitä, millainen ihmissuhdekenttä koulusta muodostuu. Yhteisökouluttaja kirjoittaa mielipidesivulla:

"Vain osassa suomalaisia kouluja toimii kuraattoreita ja psykologeja, joiden työtä on tukea kriittisessä tilanteissa sekä vanhempia että opettajia. Paitsi erityisopetuksen myös muun lasten ja nuorten kasvua tukevan toiminnan näkökulmasta koulut tarvitsevat enemmän oppilashuollon mahdollisuuksia." (HS 12.1.1999.)

Koulujen ongelmiin haetaan parannusta lisäämällä psykososiaalisia voimavaroja, eikä esimerkiksi palkkaamalla lisää opettajia ohjaamaan pienempiä ryhmiä. Eva Moskowitzin (2001, 2) mukaan aikaisemmin yhteiskunnallisten ongelmien syitä haettiin taloudesta tai politiikasta, mutta terapiakulttuurissa ongelmat ovat lähtöisin ihmisten psyykestä. Toki muutamissa kirjoituksissa kaivattiin resursseja myös muihin koulun menoihin, kuten juuri luokkakoon pienentämiseen, mutta psykososiaalisten voimavarojen lisääminen oli etusijalla (liite 5). Niinpä myös yhteisökouluttajan mukaan resursseja tulisi kohdistaa erityisopetukseen ja koulupsykologien ja -kuraattoreiden palkkaamiseen:

"Toivottavasti kunnat panostavat tarpeensa ja tilanteensa mukaan enemmän psykososiaaliseen työhön kouluissa, joissa sekä ehkäisevän työn että varhaisen väliintulon kenttä lasten ja nuorten osalta on aidoimmillaan."

Foucault (1972, 166- 177) korostaa, että yhteiskunnassa yleisesti käytetyillä diskursseilla on myös pysyviä, makrotason institutionaalisia seurauksia. Koulukuraattoreiden ja -psykologien määrä on kasvanut koko maassa lähes puolella vuodesta 1994 vuoteen 2003 mennessä. Vuonna 1994 kokoaikaisia koulukuraattoreita ja -psykologeja oli koko maassa yhteensä 231, mutta vuonna 2003 jo 445 (liite 6). Helsingissä koulukuraattoreiden ja -psykologien määrä pysyi 1990-luvun alussa suhteellisen vakaana, mutta on kasvanut nopeasti vuoden 1997 jälkeen (liite 7). Kaikkein kiihtyvin kasvukausi osuu

tämän tutkimuksen kirjoitusten ilmestymisajankohtaan ja heti seuraavaan vuoteen, minkä jälkeen koulukuraattoreiden ja -psykologien määrän kasvu on tasaantunut Helsingissä.

Psykososiaalisten voimavarojen lisääminen palkkaamalla lisää koulupsykologeja ja -kuraattoreita ei ole ainoa juonne psykososiaalisessa diskurssissa. Yhteisökouluttaja korostaa "psykososiaalisemotionaalisuutta" myös koululaisten opetuksen sisällössä:

"Uuden oppimiskäsityksen mukaan opetuksessa ei tule keskittyä vain tiedollisen kasvun tukemiseen tai taitojen harjaannuttamiseen, vaan opetuksessa on otettava huomioon myös psykososiaaliset tekijät. Vuorovaikutuksen merkitys kasvaa. Yhä tärkeämpää yhteiskunnan ja perheen muutoksen myötä on tiedollisten valmiuksien lisäksi luoda psykologisia, emotionaalisia ja sosiaalisia valmiuksia kohdata erilaisia asioita ja tilanteita." (HS 2.6.2001.)

Elämästä on tullut sirpaleista ja epävakaata, jossa tilanteet vaihtuvat nopealla tempolla. Muutoksiin reagoidaan nostamalla psykologisten, emotionaalisten ja sosiaalisten ominaisuuksien opettaminen tiedollisen opettamisen rinnalle. Beckin (1992) mukaan riskiyhteiskunnassa tieto nojaa aina uusimpiin tutkimuksiin: kyky reagoida jatkuvaan muutokseen on väistämätöntä. Siksi myös kouluun pusketaan aiempaa enemmän sosiaalisten vuorovaikutussuhteiden opettamista. Bellahin (1986, 293) mukaan seurauksena on sukupolvelta toiselle siirrettävien traditioiden inflaatio: tekniikoiden opettaminen on jyrännyt alleen traditioiden opettamisen. Traditioiden kuihtuminen on liitetty kasvaneeseen individualismiin ja riskiyhteiskuntaan (Beck 1992; Furedi 1997). Bellah liittyy traditioiden vähenemisen lisäksi terapiakulttuuriin (vrt. myös Furedi 2004).

Psykososiaalisemotionaaliset valmiudet antavat yhteisökouluttajan mukaan parhaat eväät kohdata yhteiskunnan mutta myös perheen muutoksia. Uusissa oppiaineissa on huomioitu näitä vaateita. Toimittaja referoi kouluterveydenhoitaja Sari Kiviniemen haastattelua:

"Lyseon yläasteella perhekasvatuksen opettajat kertovat oppilaille ihmissuhde asioista. Näillä tunteilla otetaan puheeksi muun muassa miten selviät parisuh-

teessa mustasukkaisuudesta. [...] *'Meillä on myös valinnaisissa tarjottu 9-luokkalaisille "Parisuhde empaattiseksi – perhe-elämä ehyeksi" kurssia. Siitä on oltu kiinnostuneita ja sitä on valittu.'* " (ESS, 18.3.2001.)

Ihmissuhdeasiat nousevat opetuksessa esiin pelon kulttuurille ominaisella tavalla: oppilaita opetetaan välttämään läheisissä suhteissa piileviä vaaroja. Riskien – mustasukkaisuuden ja epäempaattisuuden – välttämisen opettaminen tuo myös kiinnostavasti esiin, kuinka vakavasti tunteiden ja niiden hallinnan oppimiseen suhtaudutaan nykykulttuurissa. Myös vuorovaikutuksen ja ilmaisun opettaja, psykologi Alli Kantola, painottaa tunteiden työstämisen opettamisen tärkeyttä lasten ja nuorten pahoinvointia ruotivassa uutisessa:

"Alli Kantolan mukaan yhteiskunnassa vallitsee tunteiden työstämisen aika. Tämän vuoksi lapset tarvitsisivat koulussa oppia vuorovaikutuksesta sekä apua omien tunteidensa kohtaamisessa." (ESS, 18.3.2001.)

Sosioemotionaalisten tai psykososiaalisten valmiuksien opettaminen ei suinkaan ole yksinkertainen - riskitön - asia sekään. Psykologi Kantolan mukaan lapset tarvitsevat opetusta, joka kohdistuu omien tunteiden kohtaamiseen, mutta toisaalta *"Opettajakoulutuksessa ei anneta Kantolan mielestä riittäviä psykologisia eväitä"*. Opettamiseen valmentautuminen muodostaa koulunhenkilökunnan rakenteen (psykologit ja terapeutit) ja opetuksen sisällön muokkaamisen (tunteiden opettaminen) lisäksi kolmannen juonteen koulun psykososiaaliseen diskurssiin. Kasvatustieteiden tohtori ja projektipäällikkö Terveyden edistämisen keskukselta kirjoittavat yhteisessä mielipidekirjoituksessaan:

"Jos omien tunteiden reflektointia opetettaisiin jo opettajakoulutuksen aikana, tunteiden tunnistamisen kyky siirtyisi myös työelämään. Loppuun palamisen oireet uhkaavat tunnollisia opettajia ?heitä, jotka haluavat auttaa oppilaitaan ja antaa elämän eväitä myös sosioemotionaalisen kehityksen alueelle."
(HS 10.9.2000.)

Ei siis riitä, että koulukuraattoreita ja -psykologeja palkataan lisää; jokaisen riviopettajan on kyettävä refleктоimaan omia tunteitaan pystyäkseen vastaamaan psykososiaa-

lisemotionaalisen opetuksen vaateisiin. Oppilaiden evästäminen sosioemotionaalisilla taidoilla on raskasta ja *uhkaa* erityisesti tunnollisia opettajia. Terapiakulttuuri lävistää koko koulumaailman aina kouluhenkilökunnan rakenteesta opettamisen tapoihin ja ainevalikoimaan saakka.

Vaikka koulu toimii kirjoitusten perusteella usein pahoinvoinnin näyttämönä, pahoinvoinnin syyt johtavat harvemmin koulumaailmaan. Myös pahoinvoinnin ratkaisemisessa koulu jää perheen ja vanhempien varjoon (kuvio 4, s. 41). Siitä huolimatta lähes joka toisessa kirjoituksessa pahoinvointi nousee esiin juuri koulussa. Koulumiljöö ei esiinny ainoastaan koulumaailmasta tulevien puhujien panoksena - myös muut puhujat asettavat pahoinvoinnin helposti koulumiljööseen. Syitä koulun läsnäololle pahoinvoinnin eetoksessa voidaan jäsentää *yksityisen* ja *julkisen* erottelun avulla. Miljöön huomioon ottaminen auttaa ymmärtämään yksityisen perheen asemaa pahoinvointikirjoituksissa ja yleisemminkin tiedon julkisuudessa.

Goffmann (1990/1959) on tarkastellut arkielämää näytöksen kaltaisena esityksenä, jossa näytös tapahtuu etu- tai takanäyttämöllä. Pahoinvoinnin sijoittamista julkisuuden teksteissä koulumiljööseen voidaan tarkastella etu- ja takanäyttämön käsitteiden avulla. Koti on paikka, jossa perhettä esitetään yksityisesti ja johon kurkistaminen on varsinkin aikaisemmin ollut vaikeaa. Koulu taas on julkisuudelle avoimempi ja helpommin lähestyttävä tila - etunäyttämö - josta koululaisten avulla päästään tarkastelemaan perheen yksityisyyttä. Olen hahmotellut oheiseen kuvaan (kuvio 5) yleisen ja yksityisen, koulun ja perheen, välistä suhdetta pahoinvoinnin eetoksessa.

Kuvio 5. Pahoinvointi koulumiljöössä (HS & ESS 1999–2001)

Lapset ja nuoret esiintyvät koulumiljöössä perheen kuvana; koulu toimii pahoinvointikirjoituksissa kurkistusaukkona yksityiseen perheeseen. Julkisuudessa keskustellaan ja määritellään yhteiskunnan yleisiä arvopäämääriä ja säädellään vanhemmuutta koulun toimiessa tarinoiden miljöönä.

Pahoinvointikirjoituksista nousee esiin myös kodin ja koulun välillä vallitseva ristiriita. Koska koulu ja koti jakavat osittain samoja kasvatustehtäviä, on varsin luonnollista, että niiden välille syntyy ajoittain myös kitkaa. Kiinnostavaa pahoinvointikirjoituksista esiin nousseissa erimielisyyksissä on eetoksen kietoutuminen - tässäkin tapauksessa - vastuun ympärille. Ammattilaiskasvattajat ovat sitä mieltä, että he ovat joutuneet ottamaan jo liikaa vastuuta lasten kasvatuksesta vanhempien laiminlyödessä tehtäviään.

Parkki-projektin vetäjät kirjoittavat mielipidesivulla: *"Opettajat ja koulun muu henkilökunta voivat tiettyyn rajaan saakka olla nuoren tukena murrosiän tunnekuohunnassa, mutta he eivät voi ottaa harteilleen vanhempien tehtäviä."* (HS, 30.4.2001.) Myös opetuslautakunnan puheenjohtaja muistuttaa koulun rajallisista mahdollisuuksista ja vanhempien kasvatusvastuusta:

"Koulupäivä kestää silti pisimmilläänkin vain kahdeksasta neljään. Siinä ajassa ei hoideta koko kasvatusta. Urho [opetuslautakunnan puheenjohtaja] muistuttaa perheen vastuusta. Kaikki lähtee kotoa: *'Ei ole niin, että joku toinen hoitaa sinun asiasi ja sinä vain vaadit.'*" (HS, 20.4.2001.)

Opetushallituksen ylijohtaja Aslak Lindstöm kirjoittaa vanhempien vastuusta ja kasvatustehtävistä mielipidesivulla:

"Vanhemmat kantavat ensisijaisen vastuun alaikäisten kasvattamisesta. He opettavat omalla esimerkillään lapsille, missä menee oikean ja väärän raja. Koulu ja opetusviranomaiset tukevat kotia sen kasvatustehtävässä. (HS, 28.9.2000.)

Koulun tehtävä on tukea vanhempien kasvatustyötä, ei korvata sitä. Kirjoittajat etsivät myös syytä koulun vastuun kasvamiseen. Eräs opettaja kirjoittaa mielipidesivulla:

"Vanhemmat tekevät pitkiä päiviä, mikä on osaltaan siirtänyt vastuuta nuorten kasva-

tuksesta koululle." (HS, 9.7.2001.) Vanhempien ajan puutteen lisäksi rajojen asettaminen on jäänyt koulun tehtäväksi. Opetushallituksen puheenjohtaja Jukka Sarjalan mukaan: "*Koulu joutuu vaikeuksiin, kun se joutuu opettamaan rajoja lapsille, joille kotona kaikki on ollut sallittua.*" (HS, 9.6.1999.) Koulukiusaamista käsittelevässä jutussa psykologi H. Kaukiainen arvioi:

"Kyse [koulukiusaamisessa] on laajemmasta asiasta kuin koulusta ja opettajista. Opettaja voi puuttua akuuttiin tapaukseen, mutta lopullinen vastuu on kodeissa, joissa asenteet ja normit opitaan." (ESS, 22.9.2000.)

Toimittaja jatkaa psykologin tarinaa:

"Hän [psykologi] muistelee erästä vanhempainiltaa, jossa tuohtunut isä kyseli '*Eihän tässä nyt vaan olla sysäämässä vastuuta kodille.*' Kaukiaisien [psykologi] vastauksen tähän kysymykseen voi aavistaa: kyllä varmasti ollaan."

Ammattikasvattajien kokema vastuun kasautuminen tulee esiin myös Väestöliitossa vuosina 1999 ja 2000 tehtyjen perhebarometrien tuloksissa. Vanhemmilta ja ammattikasvattajilta kysyttiin barometrissä kasvatusvastuun jakautumista koulun, päiväkodin ja kodin välillä. Vanhemmat olivat varsin tyytyväisiä vastuun jakautumisesta kodin ja kasvatusinstituutioiden välillä. Ammattikasvattajat sitä vastoin pitivät omaa osuuttaan kasvatusvastuusta liian suurena. (Reuna 1999, 68; Seppälä 2000, 23.) Furedin (1997, 152) mukaan nyky-yhteiskunnan *vastuuttomuuspuheeseen* liittyy oleellisesti ajatus, että vastuuttomasta käytöksestä seuraa vastuun sysääminen muiden taakaksi. Pahoinvointikirjoituksissa tämä ilmenee niin, että vanhempien vastuuttomuuden seurauksena erityisesti koulun vastuu kasvaa.

8 PAHOINVOINNIN SYY: VASTUULLISUUS KADOKSISSA

Miksi lapset ovat nykyään niin myöhään ulkona?

– Ne etsivät vanhempiaan.

(Toinen Mies, HS 5.2.2001.)

Vanhemmat asetetaan ylivoimaisesti useimmiten syyllisiksi lasten ja nuorten pahoinvointiin (59 prosentissa kaikista kirjoituksista). Syylliseksi asettamisen takaa löytyy edellisessä luvussa voimakkaasti esiin noussut puhe vanhempien *vastuuttomuudesta*. Vanhempien vastuuttomuuden seurauksena muiden kasvatustituutioiden, kuten juuri koulun ja päiväkodin, vastuu lasten ja nuorten hyvinvoinnista kasvaa. Toimittaja kirjoittaa uutisessa "Yhä nuorempien koululaisten käytös toisista piittaamattomasti":

"Kouluviranomaiset eivät kuitenkaan syytä varsinaisesti lapsia itseään [levottomasta, häiritsevästä ja toisista piittaamattomasta käytöksestä]. Pikemminkin syyttävät sormet osoittavat koteihin ja sillä vanhempiin." (ESS, 3.3.1999.)

Koulupsykologi jatkaa toimittajan tarinaa: "*Olemme [koulussa] ruvenneet käyttämään termiä 'vanhemmuus on hukassa'.*" Kirjoituksissa usein käytetty termi *kadonnut vanhemmuus* kiteyttää kirjoitusten selkeän, mutta lempeän moitteen nykyajan vanhemmuudesta. Moitteen lempeys ilmenee haluttomuutena ryhtyä voimallisesti *syyllistämään* vanhempia. Harvemmin vanhempien nähdään olevan tarkoituksellisesti välinpitämättömiä lastensa suhteen. Vanhemmat ovat yksinkertaisesti pulassa ja tarvitsevat apua ja tukea - usein asiantuntijoiden tarjoamaa tukea - löytääkseen vanhemmuutensa.

Vanhemmat esiintyvät julkisuudessa harvemmin puolustautumassa syytöksiltä. Yksi kuohuntaan vastannut on Tiina Tawast, joka kirjoittaa mielipidesivulla: "*Uskon, että suurimmalla osalla vanhemmista on sekä halu, kyky että tahto olla vanhempia ja kasvattajia lapsilleen.*" (HS, 11.7.2001.) Tawast penää yhteiskunnan vastuuta järjestää vanhemmille erilaisia tukipalveluita vaikeuksien varalta, sekä yleisesti vanhemmuuden arvostamista: "*Vielä suuremmaksi tämä luku [kykenevien vanhempien määrä] kasvaisi varmasti, jos vanhemmuutta alettaisiin arvostaa ja varsinkin jos lasten vanhemmat itse*

arvostaisivat tekemäänsä kasvatustyötä, luottaisivat kykyihinsä." Tawast nostaa kiinnostavasti esiin vanhempien uskalluksen luottaa omiin kykyihinsä yhtenä onnistuneen vanhemmuuden edellytyksenä. Tällaisesta luottamuksesta kirjoitetaan vanhemmuuden ja pahoinvoinnin yhteydessä hyvin vähän.

Puhe vanhemmuuden katoamisesta liitetään mielenkiintoisesti yhtäläillä kaikkien yhteiskuntaluokkien vanhempiin. Eräs kansalainen kirjoittaa mielipidesivulla:

"Eivät kaikki [väkivaltaiset ja epäsosiaaliset] nuoret ole rikkoutuneista kodeista ja juoppojen perheistä. Kyllä ne tulevat osaksi nk. varakkaista perheistä, ja niistä joissa luullaan että vapaa kasvatusta on se ainoa ja oikea tapa saada hyviä nuoria."
(ESS, 6.7.1999.)

Myös lastenpsykiatri Fredrik Almqvist kirjoittaa mielipidesivulla:

"Pahoinvointi näyttää soluttautuvan ennestään tunnistamattomia kanavia pitkin melkein minne vain. Ei vain köyhän mökkiin, vaan myös rikkaan linnaan!"
(HS, 14.4.2001.)

Se, että perheen sosiaalisen ja taloudellisen aseman merkitys perheen ja lasten hyvinvoinnille jää kirjoituksissa vähemmälle huomiolle - vaikka taloudelliset seikat edelleen määrittävät vahvasti perheen ja lasten hyvinvointia (Välimaa 2000; Bardy, Salmi, Heino 2001) - korostaa yksilön ja psyyken tason selityksiä ja vahvistaa terapiakulttuuria pahoinvoinnin ja hyvinvoinnin määrittämisessä (vrt. Moskowitz 2001). Paitsi että terapiakulttuuri määrittää lasten ja nuorten uhriasemaa ja pahoinvointia (luku 7.1), terapiakulttuuri määrittää myös kasvatustuutioita, koulua (luku 7.2) ja perhettä.

Vaikka vanhempien asema suurimpana syytähönä on suvereeninen, myös yhteiskunta asetetaan aika ajoin syylliseksi lasten ja nuorten pahoinvoinnin lisääntymiselle (16 prosentissa kaikista kirjoituksista, ks. kuvio 4, s. 41). Yhteiskunta on syyllistynyt puhujien mukaan lähinnä lasten ja nuorten hyvinvoinnin ylläpitämiseen tarvittavien taloudellisten resurssien kiristämiseen, jonka seurauksena pahoinvoinnin ehkäiseminen on hankaloitunut. Kirjoituksissa puhutaan myös jonkun verran yhteiskunnan vastuutto-

muudesta ja arvomaailman koventumisesta (liite 5). Puhe vanhempien vastuuttomuudesta jyrää kuitenkin alleen puheen yhteiskunnan roolista pahoinvoinnin ongelman syntymisessä, varsinkin kun pahoinvointipuhetta tarkastellaan vanhemmuuskirjoitusten (vanhemmat ratkaisijoina) valossa. Lähes kaikissa vanhemmuuskirjoituksissa vanhemmat asetetaan pahoinvoinnin ratkaisijan lisäksi syyllisiksi.¹⁶ Vanhempien ratkaisijaroolia varjostaa siis vahvasti syyllisyys, jota kuitenkin varotaan muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta visusti lausumasta ääneen.

Olen tässä tutkimuksessa ottanut tehtäväkseni selvittää, millainen toimija-asema vanhemmille pahoinvointikirjoituksissa rakennetaan. Syvennyn seuraavassa luvussa tarkastelemaan vanhempien toimija-asemaa juonianalyysin avulla esiin nostamieni vanhemmuuskirjoitusten valossa. Vaikka vanhemmille langetetaan kirjoituksissa ratkaisijan tehtävä, vanhempien kykyyn ratkaista ongelma ei juurikaan luoteta. Yksityisestä perheestä nouseva uhka tekee vanhemmista pahoinvoinnin ratkaisijoina ennemminkin varsinaisia antisankareita. Rakentaessaan vanhemmille pahoinvoinnin ongelmanratkaisijan subjektiasemaa puhujat määrittelevät, millaisia *velvoitteita, haluja, kykyjä ja kompetensseja* vanhemmuudelle asetetaan.

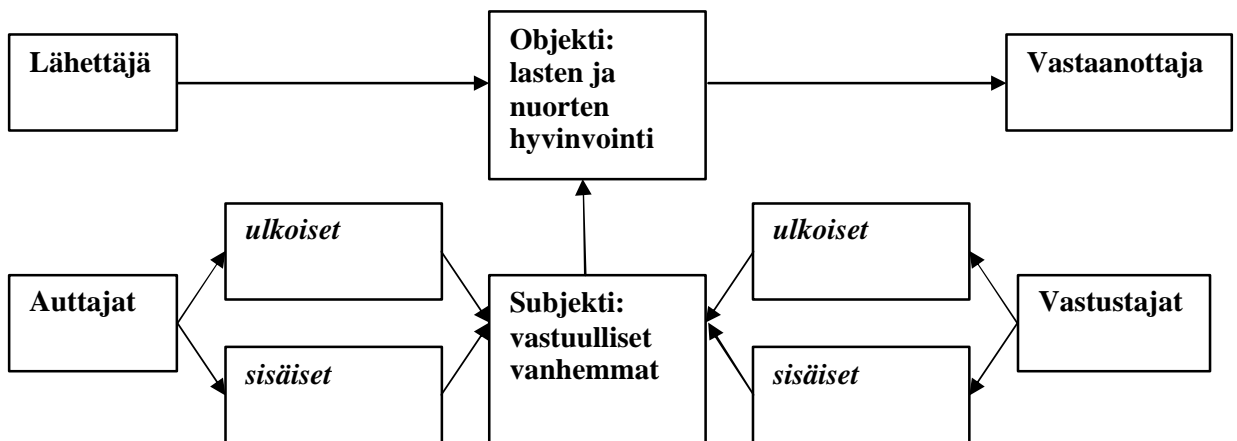
9 VANHEMMAT PAHOINVOINNIN RATKAISIJOINA

Jos lapsista ja nuorista puhutaankin pahoinvointikirjoituksissa passiivisina uhreina, on tilanne vanhempien kohdalla päinvastainen: vanhemmat ovat yksi kirjoitusten avainsubjekteista ja toimijoista, joiden toimintaa kirjoituksissa pyritään myös moraalisesti säätelemään. Lähestyn vanhemmuuskirjoituksia lausuman ulottuvuudesta käsin. Käytän analyysissä apunani aktanttimallista johdettua tarinalinjaa, jossa vanhemmille valmistellaan ongelman ratkaisijan eli *subjektin* toimija-asemaa (ks. Harré ja Langenhove 1999; Törrönen 2004, 40). Mallissa vastuullisen vanhemmuuden mahdollisuuksia ratkaista pahoinvoinnin ongelma nakertavat erilaiset esteet eli vastustajat. Vanhemmille voidaan

¹⁶ 91 %:ssa vanhemmuuskirjoituksista vanhemmat asetetaan myös syyllisiksi pahoinvointiin.

myös osoittaa *auttajat*, jotka auttavat subjektia saavuttamaan tavoitteen eli luomaan edellytykset lasten ja nuorten hyvinvoinnille. Nämä kolme aktanttimallin positiota ? auttaja, subjekti ja vastustaja ? muodostavat tarinan ytimen. Lausumien *lähettäjinä* ja *vastaanottajina* ovat kirjoitusten puhujat, jotka velvoittavat vanhemmat toimintaan ja toisaalta arvioivat, kuinka mallikkaasti vanhemmat tehtävästään suoriutuvat. Toiminnan tuloksena saavutettu päämäärä ja toiminnan kohde - *objekti* - eli lapset ja nuoret ja heidän hyvinvointinsa, on kaikkia pahoinvointikirjoituksia yhteen sitova punainen lanka.

Jäsenmän toimintaa lisäksi erottelemalla *sisäiset ja ulkoiset vastustajat*, sekä *sisäiset ja ulkoiset auttajat* toisistaan. Sisäisten vastustajien ja auttajien analyysissä puntaroidaan vanhempien *osaamista ja halua* toimia vastuullisina vanhempina. Vanhempien *kyvykkyteen ja velvollisuuteen* taas viitataan ulkoisten vastustajien ja auttajien analyysissä. (ks. Sulkunen ja Törrönen 1997a, 83- 84.) Auttajien ja vastustajien analyysin myötä aineistosta piirtyy esiin vastuullisen vanhemmuuden malli, jonka avulla lasten ja nuorten pahoinvointi on nujerrettavissa. Olen hahmotellut oheiseen kuvioon (kuvio 6) vastuullisen vanhemmuuden toimijuuden analyysin rakenteen.

Kuvio 6. Vanhempien toimijuus lasten ja nuorten pahoinvointikirjoituksissa (HS ja ESS 1999–2001)

Käytän oheista kuviota tässä luvussa vanhemmuuskirjoitusten tulkinnallisena apuvälineenä. Pääpaino analyysissä on sisäisten ja ulkoisten auttajien ja vastustajien selvittämisessä ja vastuullisen vanhemmuuden toiminnan mahdollisuuksien arvioimisessa.

Jäsenmän vastuullisten vanhempien tielle asettuneita vastustajia ja auttajia sen mukaan, mitkä ovat vanhemmille asetetut tärkeimmät päämäärät pahoinvoinnin ratkaisussa.

Keskityn kahteen aineistosta esiin nousseeseen pahoinvoinnin ratkaisun avaimeseen, *ajan antamiseen ja rajojen asettamiseen*, joiden onnistuminen liitetään *läsnä olemiseen* (liite 5). Läsnä olemisen painottaminen ajan antamisen ja rajojen asettamisen yhteydessä nostaa aineistosta esiin erityisen tavan puhua vanhemmuudesta, jota kutsun *vanhemmuuden emotionaaliseksi diskurssiksi*.

9.1 Ratkaisuna ajan antaminen

Lasten ja nuorten pahoinvoinnin ympärille kokoontuvat puhujat asettuvat julkisuudessa yksimielisesti puolustamaan tasapainoisen lapsi- vanhempisuhteen kulmakivenä aikaa. Toimittaja kirjoittaa uutisessa: "*Mannerheimin Lastensuojeluliiton pääsihteeri Eeva Kuuskoski puolestaan huomautti, että tehokas lääke lasten ja nuorten pahoinvointia vastaan on aikuisten aika.*" (ESS, 4.5.2000.) Kasvatustieteilijä kirjoittaa samassa hengessä Helsingin Sanomien Vieraskynässä saatananpalvontaa käsittelevässä artikkelissa: "*Aikuisten tulisi oppia vastuullista vanhemmuutta ja perheiden antaa enemmän aikaa lapsilleen.*" (HS, 11.1.1999.) Ajan antaminen liitetään vastuulliseen vanhemmuuteen.

Ajasta puhumisella on oma merkittävä tehtävänsä pahoinvoinnin eetoksessa. Aika ei nimittäin ole lainkaan neutraali ilmaisu vaan sisältää vahvan arvoalatauksen. Ilmaisun latautuneisuus kiteytyy opettajakouluttajan huomautukseen, jonka kohteena ovat ajan puutteesta purnaavat vanhemmat: "*Meillä on aikaa tehdä juuri sitä, minkä koemme tärkeäksi.*" (ESS, 8.3.2001.) Lasten ja nuorten pahoinvoinnista huolestunut vanhempi kirjoittaa mielipidesivulla: "*Suokaa aikaa lapsillenne: antakaa hänen tuntea, että välitätte hänestä.*" (ESS, 16.9.2001.) Aikaa jaettaessa osoitetaan samalla asioiden

tärkeysjärjestys; ajan antaminen lapsille ja nuorille on osoitus välittämistä ja arvostamista.

Jallinojan (2000a, 119) mukaan aikaa käytetään myös vertauskuvana, jonka tehtävänä on osoittaa, mikä perheen sisällä on tärkeää. Parisuhteen käännekohtassa, kun "kolmas" eli lapsi on valloittanut oman paikkansa rakastavaisten elämässä alkaa taistelu ajasta. Pahoinvointikirjoitusten kirjoittajien mukaan lapset ja nuoret voivat pahoin, koska vanhemmat tuhlaavat aikaansa enemmän perheen ulkopuolella eli arvostavat muita asioita korkeammalle kuin lasten kanssa viettämänsä aikaa. Opetushallituksen pääjohtaja vertaa ajan antamista lahjaan: "*Paras lahja minkä vanhemmat voisivat antaa lapsilleen, on yhdessä vietetty aika, mutta tätä lahjaa ei jaeta riittävästi.*" (HS, 4.10.2001.) Pahoinvointieetoksessa aikataistelua ei käydä parisuhteen vaan lasten ja nuorten hyvinvoinnin kustannuksella: lapset ja nuoret ovat jätetty karuin seurauksin kolmansiksi pyöriksi perheen aikataistelussa.

Terveystoimittaja kertoo haastattelussa: "*Vanhemmilla ei ole riittävästi aikaa perheelle. Ei se yhdessäolon laatu pelkästään ole määräävä, kyllä määrälläkin on väliä.*" (ESS, 27.10.1999.) Myös nuorisokasvatusjärjestö Non Fight Generationin toiminnanjohtaja Timo Purjo kirjoittaa mielipidesivulla ajan antamisen määrästä:

"Ilman kiireetöntä yhdessäolo tämä [toimiva vuorovaikutus aikuisen ja lapsen välillä] ei ole mahdollista. Ei siis tarvita 'laatu-aikaa', vaan kiireetöntä yhdessä oloa." (HS, 1.6.2001.)

Aikaisemmin ahkerasti viljelty sana "laatu-aika" on kärsinyt todellisen inflaation. Nyt vaaditaan puhtaasti *määrällisesti* enemmän aikaa. Psykiatri muistuttaa kärkevästi: "*Suosittu hokema, jonka mukaan lasten kanssa vietetyn ajan määrällä ei olisi merkitystä vaan tärkeintä olisi yhteisen ajan laatu, ei pidä paikkaansa, ei ole koskaan pitänyt.*" (ESS, 11.11.1999.)

Furedi (2002, 7) yltyy kirjoittamaan, että väite lasten kanssa vietetyn ajan vähentymisestä on suuri myytti. Andrew Rossin (teoksessa Jallinoja 2000a, 127) mukaan luvuista on tullut yhä merkittävämpi keino käsitellä moraalisia ja poliittisia erimielisyyksiä.

Ajalla on laskettavissa olevana suurena painoarvoa lasten ja nuorten pahoinvoinnin ongelman kuvauksessa.

9.1.1 Perheen ja työn yhteensovittaminen

Ajalla on pahoinvointidiskurssissa kaksi kiinnostavaa ulottuvuutta: ajan puute viittaa *ulkoisiin* esteisiin, ja ajan antamisen monimutkaisuus viittaa *sisäisiin* eli vanhemmista itsestään riippuviin esteisiin. Psykologian professori ja tutkija kirjoittavat yhteisessä mielipidekirjoituksessaan:

"Vanhempien pitkät työpäivät ja työstressi ovat tutkimusten mukaan keskeisiä tekijöitä, jotka voivat häiritä lapsen ja vanhemman välistä suhdetta. Koska vanhempien työ vie aikaa lasten kanssa olemiselta, lapsi voi joutua viettämään pitkiä aikoja päivähoidossa tai pärjäämään yksin, varsinkin jos tarjolla ei ole iltapäivähoitoa [...] Työstressi heijastuu myös vanhempana olemiseen ja tätä kautta epäsuorasti lapsen hyvinvointiin." (HS, 30.11.2001.)

Vanhempien *työ on ulkoinen vastustaja*, joka haukkaa suuren palan vanhempien ajasta ja aiheuttaa erään merkittävän ongelman: vanhempien *poissaolon* seurauksena lapset joutuvat olemaan yksin. Rikoskonstaapeli pohdiskelee lasten huumeiden käyttöä koskevassa uutisessa:

"Olen toki paljon miettinyt sitä, miksi nuorten pahoinvointi on lisääntynyt. Vanhempien työtahti on nykyään niin hurja, ja kun äiti tai isä tulee sitten illan suussa kotiin, ei ole enää aikaa eikä voimia olla lasten kanssa." (ESS, 9.12.1999.)

Työ imee vanhemmista päivän aikana kaiken jaksamisen ja kotona voidaan tarjota enää väsyneitä iltahetkiä. Kansalainen kirjoittaa nimimerkillä *Help* perheestä ja työstä 1990-luvun markkinatalouden mullistuksissa: "*Vauhti on ollut siinä määrin hurjaa, että se on vaatinut täydellistä omistautumista työlle.*" (ESS, 19.10.1999.) Syitä työssä vietetyn ajan kasvamiselle haetaan työtahdin kiristymisestä, jonka nähdään olevan seurausta viime vuosikymmenen taloudellisesta lamasta. Lamalla on myös toinen täysin päinvas-

tainen seuraus: työttömyys. Vaikutukset lasten ja nuorten hyvinvoinnin kannalta ovat yhtä huonot kuin liiallisella työnteolla. Toimittaja referoi haastattelemiensa opettajien ajatuksia lasten syrjäytymistä ehkäisevästä projektista:

"Kalliomaa, Kanerva ja Marjamaa ajattelevat, että nyt korjataan laman satoa. Perheet ovat uupuneet tuen puutteessa. Toisaalta perheet elävät työttömyyden kourissa, toisella puolella vanhemmat hukkuvat työn paljouteen."
(ESS, 31.3.1999.)

Myös erityisopettajakonsultti Ansaliina Krogerus kirjoittaa mielipidekirjoituksessa laman vaikutuksista:

"Oli ennustettavissa, että laman aikana perheiden vointi huononisi. Perheen vaikeudet lisäsivät lasten koulunkäyntivaikeuksia sekä sosiaalista että emotionaalista vammautumista." (HS, 21.10.1999.)

Opetushallituksen pääjohtajan Jukka Sarjalan mukaan: ”*Lapset paikkaavat väkivalta-viihteellä puutetta, jonka aikuisten poissaolo, välinpitämättömyys ja esimerkiksi laman aiheuttama osattomuus aiheuttavat.*” (ESS, 21.5.1999). Toimittaja jatkaa tarinaa, josta alkaa löytyä kauhutarinan piirteitä:

"Sarjala kertoo, etteivät viimeaikaiset kohutapaukset [nuorten tekemät väkivaltarikokset] ole asiantuntijoita yllättäneet. 'Pikemminkin on aihetta ihmetellä, miten on selvitty edes näin vähällä.' "

Sarjala kirjoittaa myös Helsingin Sanomien Vieraskynässä:

"Työttömyydestä johtuvat toimeentulovaikeudet ja lohduton näköalattomuus rassaavat perheitä, eivätkä vanhemmat jaksa huolehtia lapsistaan. Kilpailu työmarkkinoilla koettelee hermoja. Vanhempien stressin mukana rangaistukset ja kovakouraisuus lisääntyvät. Väsymykseen liittyy ahdistuneisuutta ja ärtyneisyyttä, johon lapset reagoivat omalla tavallaan."
(HS, 27.11.1999.)

Lapset ja nuoret eivät ole turvassa työtä tekevissä, mutta eivät myöskään työtä tekemättömissä perheissä. Perheet tarvitsevat ulkoista tukea työn ja perheen yhteensovittamiseksi. Kansalainen kirjoittaa mielipidesivulla:

"Mielestäni kasvatuskyvyn heikkeneminen ei ole mikään ihme, sillä yhteiskunta kannustaa vanhempia työntekoon ja uran luomiseen, eikä se juuri jätä keskituloiselle perheelle mahdollisuuksia jäädä kotiin hoitamaan ja kasvattamaan lapsiaan." (HS, 26.10.2000.)

Erityisesti lasten kotihoidon ympärillä käydään keskustelua ajan antamisen *ulkoisista auttajista* eli yhteiskunnan resursseista, jotka tulisi suunnata lapsiperheille. Terveystoimittaja Riikka Piira herättelee keskustelua taloudellisen tuen lisäämisestä:

"Ongelmaiset tai uravanhemmat ovat todellisuudessa marginaaliväkeä. Paljon enemmän on niitä, jotka haluaisivat tehdä epäitsekkeitä valintoja perheensä hyväksi, jos taloudellisesti siihen pystyisivät." (HS, 25.6.2001.)

Kirjailija Kirsti Manninen korostaa vanhempien kasvatusvastuuta käsittelevässä uutisjutussa yhteiskunnallisen ilmapiirin muutoksen tärkeyttä pahoinvoinnin ongelman ratkaisemiseksi: "*Yhteiskunnan perhevastaisuus on kasvava ongelma.*" (ESS, 27.9.2000.) Useat tutkijat ovat ryhtyneet vaatimaan vastuuta myös työnantajilta ja elinkeinoelämästä, joka 1990-luvulla pahentuneen kilpailun takia on murtanut vanhemmuuden materiaalista pohjaa. Kovenevan kilpailun maksajina nähdään olevan viime kädessä lapset, joita työn uuvuttamat tai työttömyyden masentamat vanhemmat eivät jaksakaan kunnolla hoitaa. (Näre 1999, 1; Bardy, Salmi, Heino 2001; Julkunen, Nätti, Anttila, 2004.) Vaikka vanhemmat haluaisivat viettää enemmän aikaa lastensa kanssa, työmaailman raaistuminen ja yhteiskunnallisen tuen puute tekevät vanhemmista kyvyttömiä toimimaan lastensa parhaaksi. Työn ja perhe-elämän yhteensovittamiseksi kaivataankin yhteiskunnallista panosta *arvostuksena* ja *resursseina*, jotka ovat vanhempien ulkoisia auttajia.

9.1.2 "Ennen kaikkea kiireettömästi kuunnella nuoria"

Työn ja perhe-elämän yhteensovittaminen ei ole suinkaan uusi aihe. Se on puhuttanut tutkijoita ja kansalaisia siitä lähtien, kun naiset 1960-luvulla irrottautuivat kodin piiristä ja lähtivät ansiotyöhön kodin ulkopuolelle. (Haavio-Mannila, Jallinoja, Strandell, 1984; Alanen ja Bardy 1990; Rimón 1999). Töissä ei suinkaan aina olla vastentahtoisesti: työstä on tullut perheen kannalta vaarallisella tavalla kiehtovaa. Historian professori Juha Siltala toteaa: "*Ryöstotaloudessa eläville työssäkäyville työpaikasta tulee perhe, ja varsinainen perhe muuttuu raskaaksi työksi.*" (ESS, 13.12.1999.) Aikaa halutaan viettää enemmän töissä kuin kotona lasten kanssa. Tästä muodostuu vanhemmista itsestään riippuva *sisäinen vastustaja*, joka ilmenee haluttomuutena jakaa aikaa perheelle ja estää vanhempia toimimasta vastuullisesti.

Historioitsija saattaa hyvinkin viitata lausumassaan amerikkalaisen Arlie Hochschildin suurta suosiota saavuttaneeseen tutkimukseen *The Time Bind* (1997), jonka mukaan perhe on häviämässä kamppailun työnimua vastaan. Jallinojan (2004) mukaan Suomessa ilmapiiri on Yhdysvaltoihin verrattuna vahvasti työnarkomanian vastainen, mikä ilmenee nimenomaan lasten ja nuorten pahoinvointia käsittelevissä sanomalehtikirjoituksissa (mt., 85). Työnarkomania teilataan pahoinvointikirjoituksissa vetoamalla arvolatautuneeseen aikaan: työlle annettu aika on osoitus valinnasta, jossa lapset jätetään heitteille. Psykologin mukaan: "*Vanhemmuuden roolikartta [väline terapiassa] on tarpeellinen paitsi lastensuojeluperheissä, joissa elämän hallinta ja vanhemmuus on hukassa, myös uraputkessa oleville vanhemmille.*" (ESS 9.5.2001.) Psykologi jatkaa pohtimistaan: "*Samahan se on mistä syystä lapsensa hylkää; ryyppää tai että on töissä - vanhempana on kuitenkin poissa.*" Kritiikki kohdistuu puheenvuorossa jälleen *poissaolon* (vrt. työ ulkoisena vastustajana s. 74) ongelmaan: uraansa keskittyneet vanhemmat antavat kaiken aikansa työlle, ja ovat näin kohtalokkain seurauksin poissa lasten elämästä.

Mutta työ ei ole ainoa asia jonka nähdään magneetin lailla vetävän vanhempia pois perheen ja lasten parista. Kansalainen kirjoittaa nuorten huumeiden käyttöä ruotivassa mielipidekirjoituksessa:

"Useimmat nuoret kertovat vanhempiensa antavan heille rahaa sanoen, että mene kavereitten kanssa jonnekin, koska meillä ei ole aikaa, pitää mennä Sibeliustaloon, teatteriin, tai jonnekin muualle vip tilaisuuteen." (ESS, 19.11.2000.)

Vanhemmilla ei ole kirjoittajan mukaan aikaa lapsilleen, koska he *haluavat* viettää aikaansa mieluummin omissa vapaa-ajan harrastuksissaan. Toinen kansalainen ottaa mielipidekirjoituksessaan "Nuorten ongelmia ei ratkaista yhteiskunnallisella näpertelyllä" kantaa lehdessä aikaisemmin julkaistuun uutiseen, jossa haastateltiin kouluterveyskyselystä vastaavaa tutkija Matti Rimpelää: "*Professoritasolla ei taideta ymmärtää, että ongelmia ei näpertelyllä ratkaista, kun kasvattajat suhtautuvat välinpitämättömästi lapsiin ja nuoriin.*" (ESS, 10.1.2001.) Ongelmana on vanhempien suhtautuminen, vanhemmista itsestään johtuvat syyt. Toimittaja referoi psykiatrian dosentti Ulla Masalinin ajatuksia: "*Terve järki ja vastuu olivat unohtuneet, samoin rajojen asettaminen ja ajan antaminen lapsille. Sen sijaan vanhemmilla oli kiire omiin harrastuksiinsa.*" (ESS, 8.8.2001.) Vanhempien välinpitämättömyys on osoitus haluttomuudesta toimia vastuullisen kasvattajan tavoin. Myös eräs isä kirjoittaa mielipidesivuilla vanhempien haluttomuudesta viettää aikaa lastensa kanssa:

"Sillä aikaa kun me liehumme kaiken maailman tärkeiksi katsomissamme juhlissa ja harrastuksissa, lapset kulkevat ties missä [...] Vanhempien ja kasvattajien pitäisi herätä huomaamaan, että lapselle, nuorelle pitäisi järjestää enemmän aikaa, eikä loistaa poissaolollaan omissa porukoissaan [...] Tässä eivät mitkään hupivälineet, kännykät, tietokoneet, moottoriajoneuvot voi korvata aikuisia. Lapsi tarvitsee lähellä olevaa aikuista lähelleen." (ESS, 8.9.2001)

Erytisesti mielipidesivuille kirjoittaneet vanhemmat ja muut kansalaiset ottavat tiukan moraalisen kannan niitä vanhempia kohtaan, jotka nimenomaan *omasta tahdostaan* viettävät liian vähän aikaa perheen parissa ja ovat poissa lasten elämästä.

Haluamisen tai tahtomisen lisäksi vanhemmat joutuvat kohtaamaan myös muita heistä itsestään riippuvia sisäisiä esteitä. Aikaa ei nimittäin kirjoittajien mukaan yksinkertaisesti *osata* antaa oikein. Keskustelu ajasta ei rajoitu pelkästään työn tai vanhempien harrastusten ja perheen väliseen aikataisteluun - ajan määrälliseen jakautumiseen. Ajan

antamisesta on muodostunut todellista osaamista vaativa taito, jonka saavuttamiseksi vanhemmat joutuvat kohtaamaan itsestään riippuvia sisäisiä esteitä lasten ja nuorten hyvinvoinnin turvaamiseksi.

Toimittaja kirjoittaa nuorten pahoinpitelyä koskevassa kohu-uutisessa, kuinka "*Sarjala* [opetushallituksen pääjohtaja] *painottaa aikuisten läsnäolon merkitystä.*" (ESS 21.5.1999.) Parjatun poissaolon myönteiseksi vastinpariksi asetetaan *läsnäolo*. Myös läsnäolo liittyy aikaan, mutta sitä on mahdotonta puristaa määrälliseksi suureeksi. Lahtelainen vanhempi rikoskonstaapeli kommentoi lasten kotiintuloaikoja käsittelevässä uutisessa, kuinka "*Vanhemmat voisivat viettää aikaa jälkikasvunsa kanssa, olla läsnä, eivätkä vain paikalla.*" (ESS, 9.12.1999.) Pelkkä perheen kanssa vietetty määrällinen aika ei riitä, vaan vanhempien tulee olla läsnä. Mitä tällä läsnäololla oikeastaan tarkoitetaan?

Non Fight Generationin toiminnanjohtaja pohtii, mitä parjatun laatuajan tilalle tulisi tarjota: "*Toimiva vuorovaikutus tarkoittaa eläytyvää kuuntelua, henkistä läsnäoloa ja todellisten tunteiden ja ajatusten ilmaisua puolin ja toisin.*" (HS, 1.6.2001.) Myös Orimattilan lähipoliisi kommentoi huumeongelmaa käsittelevässä jutussa, kuinka "*Vanhempien pitäisi olla kiinnostuneita, mitä nuoret tekevät ja käyttää aikaansa heidän kanssaan.*" (ESS, 16.3.2000.) Läsnä oleminen on *kuuntelemista* ja *tunteiden ilmaisemista*. Läsnäolo on laadultaan henkistä: kuunteleminen tapahtuu *eläytymällä* ja *olemalla kiinnostunut*. Eräs opettaja kirjoittaa mielipidesivulla mitä tapahtuu jos lapsia ei kotona kuunnella tarpeeksi:

"Osalla [lapsista] on niin kova aikuisen nälkä, että he suorastaan roikkuvat meissä kertoen esimerkiksi pahoista unistaan tai päänsärystä ja kysyen, mistä kannattaa hakea apua. Missä näiden lasten vanhemmat ovat?" (HS, 23.3.2001.)

Arkisten asioiden kuuntelemisen lisäksi vanhempia neuvotaan *tutustumaan* lasten ja nuorten maailmaan. Jotta vanhemmat voisivat eläytyä aidosti lasten ja nuorten maailmaan, heidän on tiedettävä, mitä lasten maailmassa *oikeasti* tapahtuu. Mitkään traditiot tai omat kokemukset eivät riitä tiedon lähteiksi. Lasten psykiatri Raisa Cacciatore neuvoo vanhemmille, mistä löytyy tietoja nuorten maailmasta:

"Haastaisin kaikki vanhemmatkin tutustumaan arkistoon [internetissä toimineeseen nuorten ehkäisy- ja seksineuvontakokeiluun]. Siitä he saisivat ajankohtaista tietoa siitä, miten nuorille olisi hyvä puhua."

(HS, 25.5.2000.)

Myös saatananpalvontaa tutkinut Keijo Ahorinta kehottaa vanhempia tutustumaan nuorten maailmaan: "*Meidän tulisi perehtyä saatananpalvontaa koskevaan kirjallisuuteen, tutustua internetin tietovalikointiin, kuunnella alan musiikkia ja ennen kaikkea kiireettömästi kuunnella nuoria.*" (HS, 11.1.1999.) Lapsesta ja nuoresta *kiinnostuminen* (viittaa haluun tai tahtoon) ja *kuunteleminen* (viittaa osaamiseen) tarjoavat keinot lasten ja nuorten pahoinvoinnin nujertamiseksi – ja ovat siis vanhemmista itsestään riippuvia *sisäisiä auttajia*.

Poissaolo ja läsnäolo ovat avainkäsitteitä tarkasteltaessa ajan antamisen ulkoisia ja sisäisiä vastustajia ja auttajia. Ajan antaminen vastaa kysymykseen *mitä*, ja läsnäolo vastaa kysymykseen *miten*. Koska poissaololla viitataan paitsi fyysiseen (työ) myös henkiseen poissaoloon (ei olla läsnä), asettuvat työssäkäyvät ja työttömät vanhemmat samalle viivalle. Rikoskonstaapeli pohtii vanhempien ajan antamista huumeuutisessa: "*Työttömällä olisi usein aikaa, muttei voimia tai elämänhalua antaa lapselle aikaa.*" (ESS, 9.12.1999.) Se, että vanhemmat eivät kykene tai osaa antaa aikaa lapsille ja nuorille, johtaa kasvatuksen laiminlyöntiin. Kansalainen kirjoittaa mielipidesivulla: "*Monet vanhemmat tekevät työssä pitkää päivää eivätkä ole ohjailemassa jälkikasvuun ja toiset ovat vajonneet työttömän apatiaan: heillä ei ole voimia ajatella edes, missä lapset kuljeksivat ja mitä ovat tekemässä.*" (ESS, 16.8.2001.) Työttömien ja työssäkäyvien asettaminen samalle viivalle hämärtää ajan antamisen ulkoisten vastustajien - taloudellisten olosuhteiden ja yhteiskunnallisten rakenteiden - roolia. Ajan antamisesta tulee yksilöllinen ongelma, johon tulee reagoida nimenomaan panostamalla perheen sisäisiin vuorovaikutussuhteisiin.

9.2 Ratkaisuna rajojen asettaminen

Ajan antamisen ohella toinen tärkeä teksteistä esiin noussut vastuullisen vanhemmuuden edellytys oli rajojen asettaminen lapsille ja nuorille. Johtaja Kauko Aromaa kommentoi useissa tiedotusvälineissä paljon julkisuutta saaneita Keravalla tapahtuneita nuorten raakoja väkivaltatekoja: *"Katastrofeja pääsee tapahtumaan niille, jotka ovat laiminlyötyjä, huonosti kohdeltuja ja heitteille jätettyjä; niille joita vanhemmat eivät rajoita, tue tai pysty auttamaan."* (HS, 7.6.2001.) Lastenpsykiatri Tuula Tamminen kommentoi Keravan väkivaltatapauksia pelon kulttuurille ominaisesti: *"Ajoittain ihmettelen, ettei tällaisia tapauksia ole ollut enempää."* (HS, 10.6.2001.) Toimittaja jatkaa kertomusta: *"Tammisen mukaan nuorten pahoinvointi on ilmiselvästi lisääntynyt, ja hän ennakoi, etteivät Keravan tapahtumat jää viimeiseksi."* Myös sosiaalijohtaja Marika Gartman pohtii Keravan väkivaltatapauksen syitä:

"Tällaisia yleisiä ilmiöitä [jotka vaikuttavat väkivallan lisääntymiseen] on paljon, kuten nuorten varhainen itsenäistyminen ja vapaus. Toisaalta se on hyvä asia, mutta onko siinä menty jo liian pitkälle?" (HS, 12.9.2001.)

Sosiaalijohtajan lausuma nostaa jälleen esiin lasten liian aikaisen itsenäistämisen, vanhempien vastuun ja pahoinvoinnin välisen kolmiodraaman. Pahoinvoinnin nujertamiseksi ja itsenäistämisen hillitsemiseksi tarjotaan turvallisten rajojen asettamista. Väkivalta on toki äärimmäinen esimerkki rajojen asettamisen laiminlyönnin seurauksista. Rajojen asettamisen tärkeys tulee esiin myös lievemmissä pahoinvoinnin ilmenemistavoissa. Erääksi häiriökäyttäytymisen ja pahoinvoinnin syyksi nostetaan liian vähäinen uni. Toimittaja referoi koululaisten terveyttä tutkineen Jorma Tynjälän mielipiteitä:

"Perheiden elämänrytmi on Tynjälän mukaan muuttunut etenkin laman jälkeen selvästi iltapainotteisemmaksi. Vanhemmat eivät jostain syystä enää edes näytä kontrolloivan lastensa kotiintuloaikoja, nukkumaanmenosta puhumattakaan." (HS, 20.6.1999.)

Rajojen asettaminen, yhtäläillä kun ajan antaminen, on arvovalinta ja osoitus kiinnostuksesta ja välittämisestä

9.2.1 Traditioiden heikkeneminen ja vertaistuki

Lasten ja nuorten väsymys ja nukkumaan meneminen olivat aiheita, joista puhuttiin pahoinvoinnin yhteydessä aika ajoin tiiviisti. Psykologi Anna-Liisa Rasinaho pitää lasten nukkumaanmenoajoissa lepsuilua osoituksena rajojen asettamisen vaikeudesta:

"Perheillä on vaikeuksia saada pieniä lapsia nukkumaan ajoissa. Siinä valtasuhteet ovat menneet päälaelleen: lapsi päättää eikä vanhempi. Nämä ovat juuri niitä asioita, joista vanhempien on tiedettävä, että näin meillä kuuluu tehdä. Mutta kaikilla ei ehkä ole rohkeutta ruveta taistelemaan uhmakkaan lapsen kanssa." (ESS, 25.8.1999.)

Rajojen asettamisesta välittyy perheen valtasuhteet. On kiinnostavaa huomata, kuinka kirjoituksissa yleisesti varotaan visusti *vallasta* puhumista. Ehkä vallan ajatellaan liittyvän autoritaarisuuteen, joka kuitenkin on täysin eri asia kuin auktoriteetti (ks. Ojankangas 1997, 287- 297). Auktoriteettien katoamisen ympärille sen sijaan viritellään keskustelua. Pastori kouluttaja Mikko Aalto mainitsee monien muiden tapaan auktoriteettien katoamisesta lasten kasvatusta ruotivassa kirjoituksessaan: "*Tässä yhteiskunnassa, jossa auktoriteetit ovat kadonneet ja jossa kukaan ei sano, kuinka asioiden pitäisi olla ja mitä pitäisi tehdä, ihminen on omassa varassaan.*" (ESS, 17.3.1999.) Auktoriteettien himmeneminen ja traditioiden katoaminen on liitetty yksilöllistyneeseen yhteiskuntaan, joka puskee myös perinteisesti yhteisöllisinä pidettyjen instituutioiden kuten perheen läpi. Toimittaja kiteyttää seminaarissa kokoontuneiden semiootikkojen esittämiä ajatuksia auktoriteettien katoamisesta:

"Hierarkia ja auktoriteetit ovat murentuneet. Paitsi opettajien kunnioitus myös perheen arkiset auktoriteetit ovat kadoksissa." (HS, 4.2.2001.)

Auktoriteetit häviävät jos niitä ylläpitävät yhteiskunnalliset ja kulttuurilliset rakenteet romuttuvat. Margaret Mead (1971, 120) on kirjoittanut jo useampia kymmeniä vuosi sitten vanhempien vieraantumisen ja auktoriteettien katoamisesta. Meadin mukaan

uudenlainen kulttuuri puskee läpi lasten ja vanhempien - sukupolvien - välisissä suhteissa: aikuiset eivät enää voi tukeutua lasten kasvatuksessa iän tuomaan kokemukseen ja tietoon. Seurauksena on hämmennystä vanhempien keskuudessa. (Mt., 114.) Myös Thomas Ziehen (1991, 43) mukaan vanhempien pätevyyden tunnistamisprosessi on siirtynyt menneisyydestä, elämänhistorian vertikaaliselta akselilta, nykyisyyden horisonttiin.

Opetusosaston päällikön mukaan rajojen asettamisen ongelmat johtuvat vanhempien saamasta kasvatuksesta: "*Kuinka he [70-luvun vapaan kasvatuksen saaneet, nyt aikuiset] pystyvät asettamaan rajat lapsilleen, jos niitä ei ole heille itselleen aikanaan annettu?*" (ESS, 3.3.1999.) Mutta vanhemmuuden katoaminen ei ole ainoastaan nuorten vanhempien ongelma. Koulukuraattori toteaa lasten väkivaltaa ja rajoja käsittelevässä uutisessa:

"Olisi helppoa säilyttää syyt '20 ja risat' -perheille. Kuitenkin suurin osa vaikeuksista syntyy '30 ja risat' -perheissä." (ESS, 3.11.1999.)

Vanhemmat – iästä riippumatta – muodostavat diskursiivisen sukupolven, joihin kaikkiin liitetään julkisuudessa "kadonnut vanhemmuus". Sukupolven diskursiivinen ulottuvuus onkin Semi Purhosen (2002, 10) mukaan nykyään sukupolven näkyvin osa. Rajojen asettamisen *ulkoiset vastustajat* nousevat kulttuurisesta todellisuudesta, jossa yhteiset perinteet, traditiot ja auktoriteetit ovat rappeutuneet, ja maailma muuttunut sellaiseksi, etteivät vanhemmat kykene asettamaan rajoja lapsille ja nuorille.

Rajojen asettamisen *ulkoiset auttajat* tulevat kiinnostavasti - Ziehen käsitteistöä käyttäen - vanhempien elämänhistorian horisontaaliselta akselilta *vertaistuesta*.

Espoolaisen Koko kylä kasvamaan -projektin puuhanainen, vanhempainyhdistyksen puheenjohtaja Ulla Nissasen, toteaa: "*Projektin tarkoituksena ei ole ottaa kasvatusta pois vaan lisätä sitä.*" (HS, 25.11.2001.) Toimittaja jatkaa kertomusta: "*Hän [Nissanen] haluaa Mankaan alueelle yhteiset pelisäännöt, joihin kaikki sitoutuvat.*" Yhteisten kasvatussääntöjen luominen on tarkoitettu yhtä paljon nuorten puuhien valvomiseksi kuin vanhempien keskinäisen sosiaalisen kontrollin avuksi. Vanhempien

yhteiset kasvatustempaukset ovat oiva esimerkki siitä, kuinka vanhemmat yhdessä toisiinsa tukeutuen määrittelevät lapsille ja nuorille yhteisiä sääntöjä ja rajoja. Vertaistuki säilyttää ja vahvistaa luottamusta vanhempien osaamiseen ja vastuunkantoon sekä tarjoaa auktoriteetin lähteen.

Koulu toimii pahoinvointikirjoituksissa myös miljöönä vanhempien välisessä yhteistyössä. Kuvioon 5 (s. 64) voisi piirtää nuolen myös toisinpäin: perheestä kouluun. Perheellä on mahdollisuus koulun välityksellä näyttäytyä ja avautua laajemmalle yleisölle, ja vanhemmilla on koulun välityksellä mahdollisuus olla yhteydessä muihin vanhempiin. Muunlaisia yhteistyön areenoja – esimerkiksi naapurustoja tai sukulaisverkostojen muodostamia yhteisöjä - ei ole läheskään siinä määrin käytettävissä kuin aikaisemmin. Toimittaja kirjoittaa "Naapurilähiömeininki - suojaverkko murkuille?" - uutisessa lasten ja nuorten pahoinvoinnista sekä vanhempien välisen yhteistyön merkityksestä seuraavasti:

"Huoli lapsista ja nuorista on saanut lahtelaisten koulujen terveydenhoitajat kokoamaan vanhempia saman pöydän ääreen [...] Keskustelutilaisuuksia vanhemmille ovat terveydenhoitajat järjestäneet ainakin Kannaksessa, Liipolassa sekä Launeella. *'Nämä tapaamiset eivät ole olleet etukäteen suunniteltuja ja ohjelmallisia. Aiheet nousevat spontaanisti illan aikana vanhempainryhmässä itsestään'*, kertoo terveydenhoitaja." (ESS, 27.10.1999.)

Koulu on kirjoituksessa tapaamisten alullepanija ja kokoaja. Toimittaja on Naapurilähiömeininki -kirjoituksessa haastatellut terveydenhoitajan lisäksi kolmea lahtelaista vanhempaa. Ensimmäisen pariskunnan äidin mukaan: "*Juuri vanhempien yhteistyö ja yhteiset tempaukset nuorten kanssa lähentävät sitä porukkaa. Nimenomaan niin, että välitettäisiin muistakin kuin vain omista lapsista.*" Muiden kuin vain omien lapsien huomioiminen puhaltaa pahoinvointikirjoituksiin yhteisöllisyyden henkeä. Jotta muista kuin vain omista lapsista huolehtiminen toteutuisi, on vanhempien ensin tutustuttava toisiinsa, kuten toimittaja asian kiteyttää: "*Yhteisvastuullinen välittäminen on helpompaa, mitä paremmin vanhemmat toisiaan tuntevat.*" Myös perheen isä puntaroi naapurutta ja ihmisten muuttumista vieriksi toisilleen:

"Ennen naapurin tädit ja sedät tunsivat kaikki talon lapset ja päinvastoin. Ei tarvinnut kuin kuulla sanottavan nimensä pihalla, niin heti havahtui. Nyt ihmiset ovat vieraita toisilleen eikä naapurit tunne talon lapsia."

Toimittaja jatkaa pohdintaa vanhempien välisten suhteiden katkeamisesta: "*Siirtyminen ala-asteelta yläasteelle saattaa katkaista kaveri- ja vanhempisuhteista. Yläasteen vanhemmilla saisi olla enemmänkin tekemistä keskenään.*" Perheen äiti toteaa kiinnostavasti: "*Ongelma on siinä, miten saada se porukka istumaan sinne. Elleivät sitten tule koululle pelkästään lapsensa takia.*" Vanhempien välistä yhteistyötä viritellään kiihkeästi, mutta ei ainoastaan lasten vuoksi: vanhempien toisilleen tarjoama vertaisuus on tärkeä päämäärä jo sinänsä. Koulu tarjoaa tällaiselle kokoontumiselle paikan. Toimittaja lisää vielä: "*Jonkinlaiset asiantuntijavetoiset keskustelutilaisuudet saattaisivat innostaa ainakin osaa vanhemmista.*"

Myös kolmas toimittajan haastattelema vanhempi, Sari Annola, olisi valmis panostamaan voimavarojaan aikuisten väliseen yhteistyöhön lasten ja nuorten pahoinvoinnin hillitsemiseksi. Toimittaja kirjoittaa:

"Sari Annola pitää naapurusten ja vanhempien yhteistyötä tärkeänä suojaverkko-
na lapsille ja nuorille. Yhteisiä pelisääntöjä voidaan luoda vaikkapa taloyhtiön
pihatalloissa tai asukasyhdistyksissä. [...] Vanhempien yhteistoiminnan ei ole
pakko fyysisesti sijoittua kouluun eikä vuosittaisten vanhempainiltojen tarvitse
olla ainoa mahdollisuus. Toimintaa voisi olla pienemmissäkin vanhempainryh-
missä. Sari Annolan mielestä koulun kuuluisi toimia ainakin tällaisen toiminnan
virittäjänä."

Koulun vanhempainillat toimivat vanhempien keskinäisen yhteistyön alullepanevana voimana myös Etelä-Suomen Sanomissa näyttävästi uutisoidussa Ahtiala kasvattaa -projektissa. "Ahtialassa vanhemmat kokosivat voimansa" -uutisessa kerrotaan, kuinka Lahdessa Ahtialan kaupunginosassa vanhempien yhteistyön tuloksena jälkikasvulle syntyivät yhteiset säännöt. Sääntöjen laatimisen taustalla oli kymmenien aktiivisten vanhempien muodostama Ahtiala kasvattaa -projekti. "*Päätöksen* [ohjeelliset kotiintu-

loajat alueen koululaisille] *ideana ei ollut tuijottaa kelloaikoja, vaan helpottaa vanhempien kontrollia, missä lapset milloinkin ovat*" (ESS, 10.1.2001), selittää äiti, Tiina Hurme, yksi Ahtiala kasvattaa -hankkeen kantavista voimista. Hurme korostaa, että tapaamisissa ei keskitytty vain yhteisten sääntöjen laatimiseen, vaan vanhemmat kokoontuivat yhteen keskustelemaan kasvatuskysymyksistä laajemminkin:

"...mietitään, mitä kasvattaja voisi tehdä ongelmien [huumeet] ehkäisemiseksi."

Erityisen kiinnostavaa edellä esittelemissäni kirjoituksissa on niissä poreileva vanhempien välisen vertaistuen etsiminen. Vertaistuen merkitystä voidaan lähestyä David Riesmanin (2001/1961) *toisista ohjautuvan sosiaalisen luonnetyyppiin*¹⁷ (other directed) avulla. Riesmanin hahmottelema nykyajalle ominainen toisista ohjautuva sosiaalinen luonnetyyppi hakee muilta hyväksyntää tekemisilleen. Toisista ohjautuva ei toimi kuten edeltäjänsä, *sisältäpäin* (inner directed) ja sitä edeltänyt *traditionaalisesti ohjautuva luonnetyyppi*. Tämä näkyy myös vanhemmuuden muutoksena. Pohtiessaan lastensa kasvatusta neuvoja kaipaavat - toisista ohjautuvat - vanhemmat kääntyvät vertaistensa eli muiden vanhempien puoleen. Toisista ohjautuva vanhempi etsii apua myös massamediasta eikä esimerkiksi edellisen sukupolven traditioista. (Mt., 17- 25.) Vanhemmat tarkastelevat omia kasvatusnäkömystään ja rajojen asettamisen mahdollisuuksia nimenomaan suhteessa aikalaisvanhempiinsa.

Vanhempien välisestä yhteistyöstä on kyse myös Yhdessä elämään -kasvatusprojektissa, jonka perustajahahmo, suurperheen äiti Anne Eskelinen, toteaa lasten ja nuorten päihteidenkäyttöä koskevassa uutisessa: "*Projektissa vanhemmat kokoontuvat sopimaan keskenään kasvatuksen pelisäännöistä ja siinä yhteydessä puhutaan myös päihteistä.*" (HS 13.6.1999.) Eskelinen on julkaissut aiheesta myös kirjan *Rakkautta ja rajoja kasvatukseen* (Eskelinen 2000). Teos on opas kasvatusyhteistyön käynnistämiseksi. Se on samalla konkreettinen kertomus Laukaan mallista, joka on innoittanut esimerkillään myös muita kuntia käynnistämään omia kasvatusprojektejaan. Lehtitietojen perusteella myös edellä mainittu Ahtiala kasvattaa -projekti sai tuulta purjeisiin, kun Eskelisen innoittama vantaalainen projektinvetäjä kävi Lahdessa luennoimassa Laukaan-mallista.

¹⁷ Riesmannin termi other-directed social character on suomennettu myös *toisiin suuntautuneeksi* sosiaalisesti luonnetyyppiksi (Ketokivi 2005, 133). Toisista ohjautuva (suom. Jallinoja 2000, 226-228) sopii paremmin kun puhutaan vanhempien keskinäisistä kasvatusprojekteista.

Laukaan projektin lähtöajatuksena toimii vanha sananlasku "lapsen kasvattamiseen tarvitaan koko kylä". Laukaan-mallissa kasvatusvastuu kuuluu aina ensisijaisesti kodeille, mutta kaikkien lapsen elinympäristössä vaikuttavien aikuisten täytyy sitoutua yhteisiin pelisääntöihin. (Eskelinen 2000, 22.) Laukaan-mallin peruseriaatteet (mt., 23) ovat kuin miniatyyrinäytös lasten ja nuorten pahoinvoinnin ratkaisukeinoista (liite 8). Ainoana erona on, että Laukaan mallissa kaikki ratkaisut perustuvat vanhempien väliselle vertaistuelle.

Vanhempien välisistä yhteistyöprojekteista esiin nouseva vertaistuki on oiva esimerkki Riesmanin (2001) toisista ohjautuvan sosiaalityypin toiminnan logiikasta. Koska yhteistoiminta ja kasvatushanke saattaa kalskahtaa joistakin vanhemmista monimutkaiselta, Eskelinen (2000) kehottaa vanhempia tutustumaan toisiinsa:

"Voimme aloittaa vaikka tervehtimällä toisiamme. Seuraavaksi kysymme, mitä toiselle kuuluu. Siitä ei ole enää pitkä askel pyytää häntä iltakahville. Yhteisiin vanhempainiltoihinkin on helpompi lähteä, jos vastassa on edes yhdet tutut kasvot." (Mt., 25.)

Vaikka kasvatusta onkin yksittäisten vanhempien vastuulla, ja toimintaa ohjaavat individualistiset yksilöiden valinnat, silti ilmassa on tilausta myös vertaisuudelle ja muiden hyväksynnän hakemiselle. Riesmanin (ks. tästä Ketokivi 2002, 57–59) analyysissä toisiin suuntautuneen sosiaalisen luonnetyypin vahvuus on siinä, että yksilöllinen toimijuus yhdistyy sosiaalisiin tendensseihin.

Olen nostanut vanhempien vertaistukeen perustuvat kirjoitukset tässä kohdin näkyvästi esiin, koska vertaistukea korostavat kirjoitukset eroavat pahoinvointikirjoitusten suuren ta massasta erään tämän tutkimuksen kannalta tärkeän asian suhteen; toisin kuin suurimmassa osassa pahoinvoinnin eetosta, vertaistukea käsittelevissä kirjoituksissa *luotetaan* vanhempien kykyyn ratkaista pahoinvoinnin ongelma. Antisankareista kuoriutuu kelpo ratkaisijoita pahoinvoinnin ongelmaan.

Furedin (2004, 69) mukaan niin elämäkertakirjailijat kuin fiktiivisten elokuvien tekijät ja televisio-ohjelmien ohjaajatkin ovat innostuneet viime aikoina sankareiden pimeiden puolien paljastamisesta (ks. myös Altheide 2002). Suomessa näytettiin vuoden 2004 syksyllä varsin kiinnostava perheen pimeitä puolia paljastava Kotikatsomon esittämä draamasarja Nollatoleranssi. Sarjassa käsiteltiin vanhempien työkiireitä ja nuorten pahoinvointia. Sarjan päähenkilöiden perheet olivat selvästi niin sanottuja hyviä perheitä; vanhemmat työskentelivät muun muassa rehtoreina, psykologeina, poliitikkoina ja yrittäjinä.¹⁸ Vanhempien suurin ongelma oli rajojen asettaminen lapsille, eivätkä he muun muassa saaneet lapsiaan tottelemaan ja noudattamaan heille asetettuja kotiintuloaikoja. Vanhemmat päättivät ratkaista ongelman yhdessä: lapsille säädettiin yhteiset kotiintuloajat, joita vanhemmat yhdessä vuorotellen valvoivat. Tähän asti tarina kulkee kauniisti Anne Eskelisen Laukaan-mallin käsikirjoituksen mukaan. Jotain meni kuitenkin pahasti pieleen ja vanhempien otteet kovenivat - kuin huomaamatta mutta silti väistämättä - ja yksi lapsista menehtyi. Vanhempien välinen yhteistyö näyttäytyy Nollatoleranssissa farssina ja suurena tragediana.

Lasten ja nuorten pahoinvointikirjoituksissa vanhempien halutaan ottavan enemmän vastuuta ja - kaikesta huolimatta - aktiivisen toimijan roolin pahoinvoinnin nujertamisessa. Näkymä ei ole sanomalehdissä niin traaginen kuin fiktiivisessä televisiosarjassa. Silti epäluottamus vanhempiin kasvattajina on syvää. Pahoinvointikirjoituksissa ei vanhempien vertaistukeen perustuvaa ratkaisumallia edellä esittämieni esimerkkien lisäksi juhlittu (n=11). Pahoinvointikirjoituksissa korostetaan ennemminkin sisäänpäin kääntyvä, vanhempien psyykkisemotionaalista muutoksesta lähtevää, terapiakulttuurille ominaista asiantuntijoihin tukeutuvaa ratkaisumallia.

Toinen pahoinvointikirjoituksissa esiin noussut rajojen asettamisen *ulkoinen auttaja* on viranomaisten toimet – kunnan määräämät kotiintuloajat lapsille ja nuorille – yhteisten kasvatussääntöjen luomisessa. Keskustelua yhteisistä kotiintuloajoista käytiin erityisesti Etelä-Suomen Sanomissa. Keskustelu sai alkunsa lehden levikkialueeseen kuuluvan Lammin kunnan päätöksestä asettaa lapsille ja nuorille yhteiset kotiintuloajat. Lammi ei ole ollut yhteisten kotiintuloaikojen asettamisessa suinkaan poikkeus. Samanhenkisiä

¹⁸ Myös pahoinvointikirjoituksissa korostetaan pahoinvoinnin olevat riippumaton siitä, minkälainen

projekteja on viritelty myös muissa Suomen kunnissa. Tähän keskusteluun osallistui toimittajien haastattelemana sosiaalityöntekijät, poliisit, nuorisotyöntekijät ja kunnan virkamiehet. Puhujajoukko edustaa kuntien kontrolli- ja toimeenpanovaltaa, mutta toimittajat haastattelivat aiheen tiimoilta myös vanhempia ja nuoria. Yhteisten kotiintuloaikojen määrittelyssä ideana on, että vanhemmat sitoutuvat valvomaan kunnan suosittelemia kotiintuloaikoja. Jokaisella aikuisella on myös oikeus valvoa muiden kuin omien lasten ja nuorten ulkonaliikkumiskiellon toteutumista.

Vastaanotto kunnan asettamiin suosituksiin oli mediassa ja vanhempien keskuudessa yleisesti torjuva. Toimittaja kokoaa vanhempien ajatuksia: "*Kunnan ei kuulu asettaa kotiintuloaikoja. Se kuuluu vanhemmille.*" (ESS, 3.12.1999.) Vanhempien vastuulla on valvoa, missä ja millaisessa kunnossa lapset ja nuoret ulkona liikkuvat. Vanhempien keskenään sopimat säännöt - vertaisuuteen perustuva sosiaalinen kontrolli - sulatetaan huomattavasti helpommin kuin kunnan määräykset. Myöskään poliisin mielestä virkavallan tehtävä ei ole herätellä vanhempien vastuuntuntoa:

"Jos lapsi vaarantaa terveytensä ja kehityksensä, tulee yhteiskunnan puuttua asiaan, jos vanhemmat eivät kanna vastuuttaan. Mutta aika hölmöläisten hommaa on, jos poliisia tarvitaan vahtimaan, että vanhempien lamppu syttyy."
(ESS, 9.12.1999.)

Tällainen yksilöiden hallinta koetaan individualistisessa yhteiskunnassa myös kontrollikoneiston puolelta tungetteleväksi.

9.2.2 "Ei käskien vaan neuvotellen"

Kuten ajan antamista käsittelevissä kirjoituksissa, myös rajojen asettamisesta käydyssä keskustelussa pääpaino pahoinvointikirjoituksissa on sisäisten vastustajien ja auttajien pohtimisessa. Toimittaja kirjoittaa, kuinka äiti, Sari Annola, on havainnut rajojen

asettamisen olevan monille vanhemmille vaikeaa: "*Hän [Annola] on huomannut vanhemmuuden olevan monilta kateissa. Lapsille ei ole aikaa, eikä rajoja osata tai uskalleta vetää.*" (ESS, 27.10.1999.) Useiden kirjoittajien mukaan rajojen asettaminen vaatii nykyvanhemmilta todellista rohkeutta. Nuorten ja (lasten) alkoholin käyttöä koskevassa uutisessa kouluttaja Asteri Saarikkomäki sanoo:

"On uskallettava elää siinä maailmassa, jossa nuoret elävät tällä hetkellä, eikä pistettävä päätä pensaaseen ja toivoa, että kaikki on hyvin. Ei auta antaa sellaisia neuvoja, joilla ei ole mitään käytäntöä. Pitää jaksaa kulkea rinnalla ja uskallettava asettua vastapäätä asettaa määräykset ja rajat." (HS, 13.6.1999.)

Uskaltaminen ja rohkeus liittyvät *osaamiseen*, jonka puute on vastuullisen vanhemmuuden *sisäinen vastustaja*. Uskalluksen korostaminen muistuttaa vanhempia riskialttiiksi muuttuneen maailman vaarallisuudesta. Muutosten nopeutta korostaa se, että vanhemmat eivät kouluttajan mukaan voi nojata vanhanaikaiseen tietoon, vaan vanhempien on tutustuttava lasten ja nuorten maailmaan, aivan kuten ajan antamisen yhteydessä. Asiantuntijoiden tarjoamaan tietoon tutustuminen nousee myös rajojen asettamisessa tärkeäksi vastuullisen vanhemmuuden toteutumisen ehdoksi. Myös toisessa päihteiden käyttöä koskevassa uutisjutussa terveydenhoitaja muistuttaa todellisuuden julmuudesta ja tietojen päivittämisen tärkeydestä: "*Vanhempi ei ehkä usko millaisessa todellisuudessa hänen lapsensa elää. Totuus valkenee vasta kun tilanne on riistäytynyt käsistä.*" (ESS, 15.9.2000.)

Vaikka rajojen asettamisen tärkeydestä ollaan yhtä mieltä, tapa jolla rajat tulisi asettaa, jakaa mielipiteitä. Suurin osa kirjoittajista on sitä mieltä, että rajojen asettamisessa ei saa turvautua liialliseen *kuriin tai käskemiseen*: kurikasvatus tyrmätään heti alkuunsa. Käskeminen on rajojen asettamisen osaamiseen liittyvä *sisäinen vastustaja* ja vastakkainen ääripää rajojen asettamisen uskaltamisen kanssa. Kansalainen J. Pulkkinen vaatii mielipidekirjoituksessaan "Kurikasvatus takaisin" (ESS, 23.9.2001) otsikon mukaisesti kuria takaisin kasvatukseen. Leena Pikkumäki kirjoittaa vastineen Pulkkiselle ja soimaa ajatusta kurista: "*Yhä vieläkin kasvatuksen avain on antaa lapselle aikaa, keskustella hänen kanssaan ja välittää hänestä aidosti.*" (ESS, 26.9.2001.) Stakesin tutkija Tytti Solantauksen mukaan lama vaikutti kykyyn toimia vanhempana: "*Neuvotteleva van-*

hemmuus väheni, rankaiseva vanhemmuus lisääntyi ja lasten valvonta väheni." (ESS, 13.4.2001.) Pahoinvointikirjoituksissa korostetaan lasten kanssa *keskustellen* tapahtuvaa yhteistä sääntöjen laatimista. Kansalainen, Pekka Pesonen, kertoo mielipidesivulla tositarinaa isästä, jolla kasvatus on hallinnassa. Pesonen kirjoittaa, miten tarinan isä suhtautuu kadulla kiukuttelevaan lapseensa:

"Mitä hän [isä] teki? Käveli hissukseen lapsensa luo, jutellen ja maanitellen hellästi. Sitten kohdalla nosti lapsen syliinsä ja antoi mojavon suukon. Lapsi painoi päänsä tyytyväisenä isänsä olalle. Tällä isällä oli vuorovaikutuskeinot hanskassa. Sen sijaan, että hän olisi vaatinut tai käskenyt, hän antoi lapselleen juuri sitä mitä tämä tarvitsi." (ESS, 5.12.2000.)

Keskustellen tapahtuvan rajojen laatimisen onnistuminen nojaa vahvasti vanhempien vuorovaikutustaitoihin ja on osaamiseen liittyvät *sisäinen auttaja*. *Keskustellen* tapahtuvan rajojen asettamisen lähtökohtana on modernista lapsitutkimuksesta peräisin oleva lapsen emootioiden huomioiminen.

Lastenpsykiatrin mukaan, *"Yksinkertainen rajojen asettaminen ei riitä. Kielletyn ja sallitun välillä on harmaa alue, ja sen alueella ratkaisut pitäisi neuvotella mieluummin kuin käskää."* (HS, 13.4.2001.) Tämä epämääräinen harmaa alue näyttää levittäytyvän aina vain laajemmalle niin, että lopulta kaikki asiat ovat neuvoteltavissa. Yhtenä syynä harmaan alueen kasvamiselle on traditioiden ja auktoriteettien katoaminen. Auktoriteettiin vetoaminen ja käskeminen voi terapiakulttuurin asiantuntijoiden mukaan olla jopa vaarallista ja haavoittaa lasta. Seurauksena voi olla lapsen traumatisoituminen loppuelämäkseen. Toimittaja on haastatellut lasten kasvatusta käsittelevässä uutisessa kasvatustieteiden lisensiaattia, lastentarhanopettajaa ja tutkijaa Jaana Kemppaista:

"Perheisiin kohdistuvat paineet ovat kovia. Jaana Kemppainen haluaa sekä varoittaa että lohduttaa tämän päivän vanhemmuudessa kamppailevia aikuisia. Varoitus tarkoittaa sitä, että lapsena koetut rangaistukset muistetaan ja ihmiset pystyvät niihin muistoissaan palaamaan. 'Lohtu on siinä että lapset ovat lojaaleja. Vanhempia ei mielellään muisteta pahalla ja heille ollaan valmiita antamaan paljon anteeksi.' " (HS, 9.12.2001.)

Keskustelun ja neuvottelun onnistuminen on riippuvainen lasten ja nuorten kuuntelemisesta – läsnäolosta. Näin myös rajojen asettamisessa (vrt. aikakeskustelu) tärkeimmäksi yleispäteväksi sisäiseksi auttajaksi vastuullisille vanhemmuudelle nousee *läsnä oleminen*. Rajojen asettaminen vastaa kysymykseen *mitä*, ja läsnä oleminen vastaa kysymykseen *miten*.

Myös rajojen asettamisessa asiantuntijat neuvovat vanhempia tutustumaan nuorten maailmaan. Kiinnostavaa on, että huomattavasti vähemmän perään kuulutetaan vanhempien vertaistukea, puhumattakaan viittauksista vanhempien elämäkokemuksen tuomaan käytännön tietoon. Nuorten alkoholin käyttöä koskevissa uutisissa (s. 89) tutustuminen nuorten maailmaan on riippuvainen uusimmasta tiedosta. Vasta tutustumalla nuorten maailmaan, asiantuntijoiden tarjoamaan apuun turvautuen, vanhemmat voivat keskustellen ja neuvotellen yhdessä lasten kanssa - lapsen emotionaaliset tarpeet huomioiden - säätää arjen pelisäännöt. Tästä pahoinvointikeskustelun piirteestä nousee esiin vastuullisen vanhemmuuden dilemma: kun vanhemmat luopuvat auktoriteetistaan, he luopuvat *vallasta* ja myös *vastuusta*. Keskustellessaan ja neuvotellessaan rajoista vaarana on, että vastuuta rajojen asettamisesta siirretään lapsille ja nuorille itselleen, joka paitsi horjuttaa vanhemmuuden auktoriteettia myös – paradoksaalisesti - lyhentää lapsuutta.

Kaikki puhujat eivät ole keskustelevan ja neuvottelevan vanhemmuuden kannalla.

Kirjailija Kaari Utrio kertoo toimittajan haastattelemana:

"Jotenkin se [lasten käytöstopojen ja itsekurin rappio] on alkanut siitä, etteivät vanhemmat kestä, jos heidän pitää aiheuttaa lapselle paha mieli. Kun lapsi suuttuu, rähjää ja huutaa "mä vihaan sua", hänelle pitäisi tehdä selväksi, ettei vanhemmille huudeta. Rajat pitää opettaa silloin, kun kysymys on vielä pienistä asioista." (HS, 8.7.2001.)

Toimittaja jatkaa vielä: "*Hän [Utrio] on sitä mieltä, että siinä [ettei rajoja aseteta] on yksi syy, joka tekee nuorten elämän pelottavaksi ja epävarmaksi.*" Lasten ja nuorten

pahaolo on Utrion mukaan seurausta siitä, että lapsen mielen pahoittamisen pelossa rajoja ei uskalleta asettaa. Neuvottelukulttuurin vastaisessa diskurssissa *uskaltaminen* saa aivan toisen merkityksen. Pastori kouluttaja Mikko Aallon mukaan: "*Nykyään kasvatuksessa pelätään koko ajan virheiden tekemistä, mutta sitten käy niin, ettei tehdä mitään.*" (ESS, 17.3.1999.) Furedin (1997, 68- 69) mukaan ihmisiä, jotka asettavat toiset riskialttiiseen tilanteeseen, pidetään pelon kulttuurissa erityisen vastuuttomina. Siksi riskejä vältetään esimerkiksi ihmissuhdetilanteessa. Ei siis ole ihme, että vastuu koetaan niin suureksi, että se hidastaa jopa lasten hankintaa (vrt. Ketokivi 2005). Äärimmäisyydessään tämä voi johtaa sellaiseen ajatteluun, jonka mukaan on vastuullista olla hankkimatta lapsia ollenkaan (Beck & Beck-Gernsheim 1995). Rohkeus asettaa rajoja ei kumpua riskejä tiedostamalla ja uusimpiin tutkimustuloksiin tukeutumalla vaan *luottamalla* omiin kasvattajan kykyihin. Psykologi Keijo Tahkokallio epäilee uutiskirjoituksessa, että oikeastaan "*Neuvottelukulttuuri on pahoinvoinnin taustalla.*" (ESS, 19.4.2001.) Tahkokallion mukaan:

”Lasten pahoinvointi on lisääntynyt sitä myötä kun tottelevaisuuskulttuurista on siirrytty neuvottelukulttuuriin [...] Muutos tarkoittaa loputtomia keskusteluja, perusteluja ja lasten ehdoilla toimimista.”

Myös terveydenhoitaja Eerika Kivistön mukaan kasvatuksessa on siirrytty käskemisestä jo liian paljon neuvottelukulttuuriin:

”Monissa perheissä lapsen annetaan määrätä liikaa. Lasta ei esimerkiksi käsketä nukkumaan vaan häneltä kysytään haluaisiko hän mennä nukkumaan [...] Jos vanhemmat eivät uskalla tai halua asettaa lapsilleen rajoja niin jossain vaiheessa rajat kuitenkin tulevat vastaan.” (ESS, 7.3.2001.)

Liiallinen lapsen ehdoilla eläminen kääntää rajojen asettamisen sisäisen auttajan - keskustelun ja neuvottelun - tuhoisaksi ja jopa pahoinvointia lisääväksi. Keskustelulla ja neuvottelulla on rajansa, jonka ylitettyään vanhemmat eivät enää toimi vastuullisesti.

Keskustelu ja neuvottelu liitetään niin sanottuun *kaverivanhemmuuteen*. Kirjailija Kari Hotakainen kritikoit kaverivanhemmuutta uutiskirjoituksessa:

”Aikuisen ja lapsen suhde on muuta kuin kaveruutta. Aikuisen tehtävänä on asettaa rajat, sillä rajattomasta elämästä ei hyvä seuraa.” (ESS, 1.12.2000.)

Kaverivanhemmuudella tarkoitetaan, että vanhemmilta puuttuu valta ja sen myötä uskallus asettaa rajoja (Hoikkala 2001). Kasvatustieteen tohtori Pentti Moilanen kirjoittaa kirjoituksessaan "Vanhempana olemisen pakot" vanhempien välttämättömästä ja tarpeellisesta vallasta: "*Monet valittavat etteivät vanhemmat uskalla olla vanhempia ja asettaa lapselle rajoja. Vallankäyttö on rasittavaa, sillä vallan käyttö herättää vastarintaa.*" (ESS, 4.8.1999.) Paitsi, että vallan käyttö herättää luonnollisesti kapinointia lapsissa ja nuorissa, myös vallitsevassa terapiakulttuurin suosimassa neuvottelukulttuurissa suhtaudutaan kriittisesti käskemiseen ja puolustetaan - lapsen emotionaaliseen haavoittuvuuteen vetoamalla - neuvotteluun perustuvaa kasvatusta ja rajojen asettamista.

Kaverivanhemmuuteen liittyy myös se, että rajoja ei *haluta* asettaa: lapsille halutaan tarjota vain huippuhetkiä. Eräs vanhempi kirjoittaa mielipidesivulla, että syynä haluttomuuteen asettaa rajoja on vanhempien mielihyvähakuisuus:

”Lapsi tuntee olonsa turvalliseksi kun hänelle osoitetaan selkeät rajat, vaikka hän niiden edessä joutuisikin pettymään. Kyetäkseen kestävänsä lapsen mielipahan vanhempien on itse luovuttava jatkuvan mielihyvän tavoittelemisesta ja otettava kantaakseen heille kuuluva vastuu.”
(ESS, 10.1.2001.)

Myös "Pahuus ei poistu lässyttämällä" -uutisessa Ensi- ja turvakotien liiton psykologi Hannele Törrönen kiinnittää huomiota yleiseen mielihyvän hakemiseen:

"Törrösen mielestä nyt uskotaan liiaksikin positiiviseen ajatteluun ja hyvällä yrittämiseen. Raivopäisille nuorillekin tarjotaan mieluummin jotain kivaa ja hauskaa sen sijaan, että asetettaisiin rajoja tai vaatimuksia [...] 'Pehmeä mukava ja neuvotteleva ote ei huomio lainkaan ihmisten primitiivisiä puolia.' " (HS, 17.1.1999.)

Törrönen muistuttaa hyvän ja pahan olemassa olosta, joka luo perustan kasvatukselle. Myös Mika Ojankangas on kiinnittänyt tutkimuksessaan huomiota hyvän ja pahan olemassa oloon, jota Ojankangas pitää perinteisen aikuiskeskeisen moraalikasvatuksen lähtökohdana. Ilman ohjaavaa - selkeisiin auktoriteetteihin perustuvaa - kasvatusta lapsi ei opi hyvän ja pahan järjestystä. (Ojankangas 1997, 287- 297.)

Kaverivanhemmuudessa, jossa halutaan elää nautinnollisesti konflikteja välttämättä tai rajojen asettaminen tapahtuu neuvotellen, sysätään vastuu oikean ja väärän, turvallisen ja turvattoman määrittelemisessä lapsille ja nuorille itselleen. Vanhempien pitäisi uskaltaa luottaa siihen, että traditioihin nojaaminen ja vallan käyttö ei välttämättä vahingoita lasta emotionaalisesti, ja että lapsi ja nuori tulee kapinoimaan rajoja vastaan joka tapauksessa. Keskustellen tapahtuva rajojen asettaminen nojaa uusimpaan asiantuntijatietoon lasten haavoittuvuudesta, emotionaalisuudesta ja mahdollisista riskeistä ja traumaista, joita käskemisestä voi seurata. Omaan kokemukseen ja auktoriteettiin vetoaminen ei kelpaa terapiakulttuurissa toiminnan perusteluksi, joka puolestaan nakertaa vanhemmuuden auraa; vanhemmuudesta tulee epävarmaa. Sen sijaan vertais-tuki (vrt. yhteiset kasvatussäännöt) tarjoaa vanhemmille aikuisten asemaa vahvistavan emansipatorisen keinon määrittellä kasvatussääntöjä muuttuneessa, yhteiset traditiot kadottaneessa yhteiskunnassa.

9.3 Läsnaolo eli vanhemmuuden emotionaalinen diskurssi

Kasvatuksen mahdollisuudet ovat pahoinvointikirjoituksissa kaiken kaikkiaan paradoksaaliset: vaikka aikaa olisi ja rajoja kyettäisiin asettamaan, vanhemmat eivät puhujien

mielestä *osaa* antaa aikaa ja vetää rajoja – ainakaan oikealla tavalla. On myös mielestäni jonkin verran huolestuttavaa ja oireellista, että ulkoisiin vastustajiin (työ/traditioiden katoaminen) ei reagoida vakavasti painottamalla ulkoisten auttajien (resurs-
sit/yhteisöllisyys) merkitystä, vaan ne unohtuvat taustalle keskustelun painottuessa sisäisiin yksilöistä riippuviin vastustajiin ja auttajiin. Lastenpsykiatri kirjoittaa mielipi-
desivulla yhteiskunnan muutoksista, jotka uhkaavat perheen sisäisiä tunnesuhteita:

"Keskeiseksi kysymykseksi nousee, kenen ehdoilla ne [tietoyhteiskunta, markki-
natalous ja globalisaatio] toimivat ja mitä tarkoitusperiä ne palvelevat. Näyttää
siltä, että ne yhdessä myötävaikuttavat sellaisten olosuhteiden syntymiseen,
missä perinteinen perheen sisäisiin tunnesuhteisiin pohjautuva lapsen kasvu ja
kehitys syrjäytyvät." (HS, 14.4.2001.)

Lastenpsykiatri jatkaa:

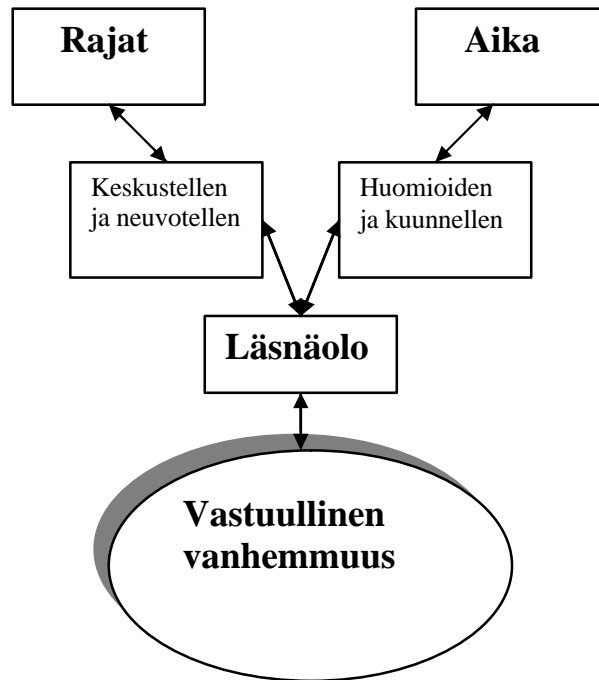
"Kun vanhemman pitäisi oikeastaan olla entistä enemmän merkittävässä tunne-
pohjaisessa vuorovaikutussuhteessa lapsen kanssa lapsen kokemien 'tunteettomi-
en' elektronisten impulssien tasapainottamiseksi, on monella vanhemmalla entistä
vähemmän aikaa tällaiseen yhdessäoloon."

Asiantuntija neuvoo, että vanhempien tulee kompensoida ulkoisen maailman uhkat
tunnepohjaisen *emotionaalisen läsnäolon* ja vuorovaikutuksen avulla. Mutta myös muut
kuin asiantuntijat ovat omaksuneet käsityksen lasten tunnetarpeiden täyttämiseen
kiteytyvästä vanhemmuudesta. Kansalainen Pekka Pesonen kirjoittaa:

"Ei uskalleta myöntää sitä, ettei osata, eikä ymmärretä. Sen sijaan syytellään
toisia kasvattajia. Jos tuo vajuus opetuksen puutteena vanhemmille tajuttaisiin,
niin silloin lähdetäisiin porukalla hakemaan opetusta. Opittaisiin täyttämään
lapsen tunnetarpeet."
(ESS, 5.12.2000)

Lasten ja nuorten pahoinvointikirjoituksissa pahoinvoinnin ratkaisija roolissa olevien
vanhempien toiminnan ehdot liitetään nimenomaan sisäisiin auttajiin: *haluamiseen*

antaa aikaa ja asettaa rajoja, ja ennen kaikkea *osaamiseen* olla läsnä lasten ja nuorten elämässä. Käytän tästä puhetavasta nimitystä *vanhemmuuden emotionaalinen diskurssi*.

Kuvio 7. Vanhemmuuden emotionaalinen diskurssi

Sekä ajan antamisen, että rajojen asettamisen vaikeudet kiteytyvät *läsnäoloon*. Vanhemmat eivät osaa olla lapselle läsnä: kuunnella, kiinnostua, keskustella ja neuvotella. Pahoinvointikirjoituksista esiin nousevassa vanhemmuuden emotionaalisisessa diskurs- sissa on ennen kaikkea kyse lasten ja vanhempien välisen sosiaalisen suhteen toimivu- den problematisoinnista. Tutkija korostaa lapsen ja vanhemman välisen suhteen olevan perustana hyvinvoinnille:

”Sillä minkä tyyppisessä perheessä nuori elää, ei näyttäisi olevan selviä eroja hyvinvointiin ja päihteiden käyttöön. ”Perhemuotoa tärkeämpää on nuoren suhde vanhempiinsa ja vanhemman ote lapseensa.” (ESS, 10.5.2000.)

Lapsen ja vanhempien välinen suhde on tärkeää myös kirjoituksessa, jossa koulupsykologi kertoo toimittajalle Hollolan kunnan uudesta, syrjäytymistä estävästä projektista:

”Sysäyksen lasten ja nuorten palveluiden tarkistamiseen ja aukkokohtien täyttämiseen on antanut lapsiperheiden pahaolo. Toinen selvä hätäntymistä aiheuttava seikka on se, että koululaisista joka viides on erityisen tuen tarpeessa ja joka kuuden masentunut. Tavoitteena on lapsiperheiden vuorovaikutustaitojen parantaminen.” (ESS, 16.6.2001.)

Lapsiperheiden pahaolo on voitettavissa vuorovaikutustaitoja parantamalla, johon tarvitaan psykoemotionaalista asiantuntijatietoa. Myös nuorisojärjestön toiminnanjohtaja painottaa mielipidekirjoituksessaan vuorovaikutustaitoja:

”Väkivaltaisen ja muunkin häiriö- tai ongelmakäyttäytymisen ennaltaehkäisyssä on lapsen omien vanhempien ja muiden läheisten aikuisten rooli keskeinen. Oikeaan suuntaan ohjaava kasvatus edellyttää vuorovaikutuksen toimimista aikuisten ihmisten ja lapsen välillä.” (HS, 1.6.2001.)

Onnistunut kasvatus vaatii vanhemmilta paneutumista vuorovaikutustaitoihin, jotka manifestoituvat onnistuneessa läsnäolossa. Emotionaalisen vuorovaikutuksen, läsnäolon, avulla vanhemmat onnistuvat antamaan aikaa ja asettamaan rajoja oikein.

Vanhemmuuden emotionaalinen diskurssi on pahoinvointikirjoituksissa hallitsevat tapa puhua vanhemmuudesta ja lasten ja nuorten hyvinvoinnista; se on diskursiivinen muodostuma, jossa viitataan toistuvasti samoihin subjektiasemiin, ilmaisumuotoihin ja yhteisiin institutionaalisiin käytänteisiin. Tämä hegemoninen diskurssi ei palaudu tiettyihin puhujiin vaan lävistää koko puhujajoukkoa. Vanhemmuuden emotionaalisisissa diskurssissa vanhemmille luodaan toimintaohjelma vastuullisen vanhemmuuden toteutumiseksi. Furedin (1997, 150) mukaan puhe vastuullisesta käytöksestä on osa pelon kulttuurissa vallalla olevaa uutta moraalista etikettiä. Uuden etiketin ydinarvot – *itsehillintä, varovaisuus ja vastuullinen käytös* – löytyvät vanhemmuuden emotionaalisisesta diskurssista.

Riitta Palovuori (1999, 50–51) kirjoittaa, että avuttomana syntyvä lapsi langettaa vastuun vanhemmilleen, josta pohjattominkaan väsymys ei vanhempia vapauta. Pelkkä tunne tai pelkkä järki ei Palovuoren mukaan riitä tämän sidoksen selittämiseen. Palovuori ihmettelee, että vanhempien ja lasten väliseltä perustavanlaatuiselta kasvatussuhteelta, joka sisältää voimakkaan emotionaalisen latauksen, puuttuu kokonaan sitä vastaava käsite.

Tämä, "jolla ei ole nimeä" nousee vahvasti esiin vanhemmuuden emotionaalisessa diskurssissa. Itse en tosin pidä nimen puuttumista ihmeenä: ihmisten väliset suhteet eivät ole koskaan aikaisemmin olleet näin suuren huomion kohteena. Uumoilen, että lapsen ja vanhemman väliselle emotionaaliselle kasvatussuhteelle keksitään nimi hyvinkin pian. Emotionaalinen suhde on terapiakulttuurissa keskeisellä sijalla ja perusta, jolle perhettä julkisuuden pahoinvointikeskustelussa rakennetaan.

10 VANHEMMUUDEN AMBIVALENSSI

Ajan antamisesta ja siihen liittyvästä läsnäolosta on tullut todellista osaamista vaativa taito, josta suoriutuminen on nykyvanhemmille vaikeaa: vaikka aikaa olisi, sitä ei osata antaa oikealla tavalla - emotionaalisesti sitoutuen. Sama pätee myös rajojen asettamiseen: rajat tulisi osata asettaa keskustelemalla lasten ja nuorten kanssa - olemalla läsnä - eikä käskemällä.

Lähestyn vanhemmuuspuhetta kriittisestä näkökulmasta. Tunteiden ja emootioiden korostaminen ei itsessään ole lainkaan huono asia. Päinvastoin, luottamusta modernissa yhteiskunnassa tutkineen Jokisen (2002c, 240) mukaan yksi ratkaisu luottamuksen kasvattamiseksi nopeasti vaihtuvissa modernin maailman vuorovaikutustilanteissa on nostaa tunteet esiin tärkeinä yhteiskunnallisina resursseina. Kriittiselle tarkastelulle antaakin aihetta emotionaalisen diskurssin sisäinen jännite: vanhemmilta vaaditaan *vastuullisuutta* vaikka samaan aikaan tunnetaan syvää *epäluottamusta* vanhemmuutta

kohtaan. Lähettäjät eli sanomalehdissä esiintyvät puhujat istuttavat vanhemmat vastuun avulla ratkaisijoiksi eli subjekteiksi pahoinvoinnin torjumisessa. Vastuu *velvoittaa* ja *motivoi* vanhempia ratkaisemaan lasten ja nuorten pahoinvoinnin ongelman. Samaan hengenvetoon kauhistellaan vanhemmuuden olevan kadoksissa. Kiinnostavaa on myös, että itse sanaa velvollisuus ei pahoinvoinnin eetoksessa käytetä.

Furedin (1997, 146) mukaan vastuusta puhuminen ilmentää pelon kulttuurissa epäluottamusta, joka kohdistuu nimenomaan yksilön omaan kykyihin. Psykologitutkija kirjoittaa osuvasti: "*Joskus melkein toivoisin, että vanhemmat eivät tulisi tietoisiksi tästä monimutkaisesta ja entistä vaativammaksi muuttuneesta kasvattamisympäristöstä vaan luottaisivat omaan itseensä ja siihen, mitä pitävät tärkeänä.*" (HS, 16.1.2000.) Tällaiselle itseensä luottamiselle jätetään tämän tutkimuksen tulosten perusteella julkisuudessa hyvin vähän tilaa.

Epäluottamuksen ilmapiirissä astuvat esiin myös asiantuntijat, joiden hallussa on välttämätön tieteellinen tieto kadonneen vanhemmuuden löytämiseksi. Selvää on, ettei kukaan vastuullisesti toimiva vanhempi voi jättää tätä asiantuntijatieta huomioimatta. Beckin ja Beck-Gernsheimin (1995) mukaan vanhempien on kannettava sitä enemmän vastuuta, mitä enemmän lapsia diagnosoidaan. Vanhemmat eivät kuitenkaan voi koskaan saavuttaa kaikkea tietoa, jota heiltä vaaditaan. (Mt., 120, 129–132.) Näin lapsista tulee ennen kaikkea "jotakin vaikeasti kasvatettavaa" (mt., 132), ja vanhemmista eksperttien "tukea tarvitsevia".

Furedin (1997, 150) mukaan epäluottamuksen ilmapiiri onkin suotuista maaperä uusinta tietoa hallitsevien asiantuntijoiden ja eksperttien nousulle arvoon arvaamattomaan. Rose (1999, 76) kutsuu tätä uudennlaiseksi asiantuntijahallinnaksi – hallinnaksi, joka toimii näennäisesti vapaiden yksilöiden välityksellä. Vapauden näennäisyys syntyy siitä, että vastuu ei epäluottamuksen ilmapiirissä tuokaan vapautta eikä valtaa; seurauksena on *vanhemmuuden ambivalenssi*, joka paradoksaalisesti vain edesauttaa epävarmuuden lisääntymistä.

Uuden tiedon merkitys tulee hyvin esiin tutkija, lastenpsykiatrian dosentti, Jorma Pihan kommentissa lasten syrjäytymistä käsittelevässä uutisjutussa:

”Puuttuminen vaatii tarkkaa tietoa lapsen kehitysvaiheista. Kasvamme ja kehittymme aikuisiksi myönteisessä vuorovaikutussuhteessa. Jos varhaisessa vuorovaikutussuhteessa on ongelmia, niihin tulee puuttua, että kehitys lähtisi myönteiseen suuntaan. Varhaiseen vuorovaikutukseen on kiinnitetty huomiota Suomeen leviävässä toimintamallissa, jossa lasten neuvoloiden terveydenhoitajat valmennetaan arvioimaan alle yksivuotiaan lapsen kokemaa vuorovaikutusta ja keskustelemaan siitä vanhempien kanssa.” (HS, 10.9.1999.)

Pahoinvointi on seurausta hyvin varhaisessa vaiheessa tapahtuneiden vuorovaikutussuhteiden epäonnistumisesta, joiden haravointi mahdollisimman varhain on tärkeää. Pihan kommentissa tulee jälleen esiin, kuinka nimenomaan epäonnistuneet vuorovaikutussuhteet ovat pahoinvoinnin takana. Myös lastenpsykiatrian professori Fredrik Almqvist kirjoittaa lasten ja nuorten pahoinvoinnin oireiden diagnosoimisesta. Almqvist tyrmää ajatuksen tutkimusmenetelmien parantumisen ja kehityshäiriöiden lisääntymisen välisestä riippuvuussuhteesta:

"Perinteisesti esiintyneiden mielenterveysongelmien lisäksi todetaan lapsilla nyt yhä useammin erilaisia kehityshäiriöitä, joihin liittyy hyvinkin monenlaisia kielen ja vuorovaikutuksen ongelmia. Ei ole pelkästään kyse siitä, että tutkimusmenetelmät ovat parantuneet ja diagnostiikka kehittynyt."
(HS, 14.4.2001.)

Syy häiriöille löytyy professorin mukaan vanhemmuudesta, joka ei ole kehittynyt vastaamaan ympäristön vaateisiin:

"Näyttää siltä, että tämän tyyppisille häiriöille ehkä geneettisistäkin syistä alttiit lapset nykyään reagoivat voimakkaammin näillä 'uusilla' oireilla tai erityispiirteillä, koska vanhan 'standardin' mukainen normaali vanhemmuus ei enää riitä suojaamaan herkästi haavoittuvia, mutta aikaisemmissa olosuhteissa hyvin pärjänneitä lapsia kielen ja vuorovaikutuksen häiriöiltä."

Maailma ympärillä on muuttunut herkästi pahoinvointia aiheuttavaksi. Vanhemmat ovat muutoksen edessä voimattomia. Ahlqvistin kirjoituksen sävy onkin kaikkea muuta kuin syyttävä:

"Vanhemmat ovat keinottomia suojelemaan lapsiaan näiltä uusilta vaikutteilta [globalisaatio, it-aikakauden multimedia, markkinatalous], jotka ylistimuloivat kehittyviä aivoja. Vaikutteiden sopiva säätely onkin vaikeaa, kun mitään vastaavaa ei ole koettu oman lapsuuden aikana. Vanhemmuus on meillä kaikilla uusien haasteiden edessä koetuksella."

Sillä, että lastenpsykiatri laskee itsensä samaan joukkoon vanhempien kanssa, on selkeä tarkoitus: näin hän ei tule *syyllistäneeksi* vanhempia. Tämä piirre leimaa pahoinvointikirjoituksia yleisemminkin: asiantuntijat varovat tiukasti syyllistämästä vanhempia. Vanhempien itsekkäiden valintojen korostamisen takana olevat puhujat ovat useimmiten vanhempia ja kansalaisia - eivät niin sanottuja asiantuntijoita. Myös lastenpsykiatri Raisa Cacciatore kirjoittaa mielipidesivulla pahoinvoinnista ja vanhempien vastuusta ja torjuu kiivaasti vanhempien syyllistämisen:

"Vanhemmuus tarvitsee valmiuksia, vastuuta ja kykyä rakastaa. [...] Jos kuvitellaan, että syyllistäminen on riittävä keino muuttaa aikuisia kypsemmiksi ja vanhemmuutta hyväksi, työnnetään monta päätä pensaaseen. [...] Jos ihmisellä ei ole hajuakaan todellisesta vanhemmuudesta, ei hän sitä opi, syyllistyipä hän kuinka paljon tahansa." (HS, 30.12.2001.)

Vanhemmat tarvitsevat tietoa ja oppia siitä, mitä oikea vanhemmuus sisältää. Projektitutkija, psykologi Tarja Lund pohtii mielipidesivulla, miksi vanhemmuus on hukassa:

"Pitkä päivittäinen ero lapsesta rasittaa äidin ja lapsen välistä suhdetta ja saattaa häiritä äidin kehitystä vanhempana. Hänen on usein vaikeaa ymmärtää ja vastata kasvavan lapsen muuttuviin tarpeisiin, erityisesti jos yhteistyö päiväkodin kanssa jää pinnalliseksi." (HS, 27.1.1999.)

Vanhemmat - tässä tapauksessa äiti - tarvitsee asiantuntijatietoa ja vuorovaikutusta päiväkodin kanssa, tai äidin *kehitys vanhempana* häiriintyy. Psykologi jatkaa: "*Par-*

haimmillaan se [päiväkoti] pystyy tukemaan lapsen kasvua kiinteässä yhteistyössä vanhempien kanssa ja pyrkii kehittämään käytäntöjä, jotka vahvistavat ja tukevat lapsen ja vanhemman välistä suhdetta, jonka jatkuvuus ja olemassaolo ovat normaalin kehityksen keskeinen edellytys." Asiantuntijatieto tukee lapsen ja vanhemman välistä suhdetta, eikä pyri astumaan vanhempien varpaille.

Syyllistämättömyyden syitä voidaan lähteä hakemaan asiantuntijahallinnan ominaispiirteistä. Rosen (1999, 76) mukaan asiantuntijapuhetta kuvaa hyvin sen muuttuminen uudenaikaisessa hallinnoinnissa *suostuttelevaksi*. Suostutteleva puhe- tai kirjoitustapa kosiskelee vanhempia vastaanottamaan välttämättömäksi muodostunutta asiantuntijatietoa. Yhteisökouluttaja kirjoittaa mielipidesivulla koulun psykososiaalisen työn merkityksestä:

"Oman lapsen poikkeavuus, sairaus tai muut ongelmat voivat olla niin kipeitä asioita, että vanhemman on helppo suojata itsensä torjumalla tosiasiat. Aina ei ole valmiuksia käsitellä lapsen ja perheen ongelmia, jotka saattavat juontaa hyvinkin kauas. Vanhemmat tarvitsevat tukea ja apua, ei tuomiota tai painostusta." (HS, 12.1.1999.)

Syyllistämisestä ei ole apua, koska vanhemmat torjuvat ikäviä asioita *tiedostamattomasti*. Siksi asiantuntijoiden väliintulo on välttämätöntä. Sosiaalityöntekijä kirjoittaa koulukiusaamista käsittelevässä mielipidekirjoituksessa jopa erityisistä voimista, jotka estävät erityisesti vanhempia, mutta myös opettajia näkemään kiusaamista: "*Pelkäämme puuttua siihen, mikä tunnetasolla tulee liian lähelle. Pahan näkeminen pelottaa.*" (HS, 20.8.2001.) Myös sosiaalityöntekijän mukaan ihmisten psyykessä on jotain sellaista, joka tahattomasti estää näkemästä ikäviä asioita. Hän ei tule maininneeksi, että ehkä kiusaamista ei koulutyöskentelyn tiimellyksessä yksinkertaisesti ehditä havaitsemaan, tai että lapset eivät ehkä kerro kiusaamisesta vanhemmilleen. Sosiaalityöntekijä painottaa voimavarojen kanavoimista uhrin lisäksi kiusaajiin ja heidän perheisiinsä. Kiusaamisen ehkäisemiseksi ja vanhempien avuksi puhujat tarjoavat vanhempien varhaista valmentamista ja terapiaa:

"Myös perheen koossapitäminen nykyisessä instantkulttuurissa vaatii paljon panostamista, usein terapiaa, mutta se kannattaa - ja on älykästä [...] Aktiivisen

psykkisen ja sosiaalisen ennalta ehkäisevän työn pitäisi alkaa jo vanhempainvalmennuksena neuvoloissa ja päiväkodeissa ja edellyttäisi kouluttautumista riskien huomaamiseen perheissä jo varhaisessa vaiheessa." (HS, 20.8.2001.)

Kiusaajat ovat *uhreja* siinä missä kiusaamisen kohteetkin. Kun jatkan tätä ajatusketjua huomaan, että syy miksi ratkaisija roolissa olevia antisankarivanhempia ei haluta syyllistää on se, että lopulta myös vanhemmat ovat voimattomia *uhreja* ja tarvitsevat asiantuntijoiden apua suoriutuakseen vastuullisen vanhemmuuden tehtävistä. Myös huumetyöntekijä Maire Leskinen varoo syyllistämästä vanhempia siitä, etteivät nämä *suostu* näkemään lastensa pahan olon johtuvan huumeiden käytöstä: "*Etsimme tahattomasti muita syitä, miksi lapsillamme menee nyt huonosti.*" (ESS, 9.12.2000.) Toimittaja jatkaa tarinan kertomista: "*Hän [Leskinen] haluaa saman tien korostaa, että vanhempia ei pidä tässä pahasti syyllistää - pahimman vaihtoehdon karttelu on sekä tahatonta että hyvin inhimillistä.*"

Se miksi olen kiinnittänyt näin paljon huomiota syyllistämättömyyspuheeseen, johtuu syyllisyyden ja vastuun välisestä suhteesta. Furedi (2004, 339) kirjoittaa, kuinka *syyllinen* sana on alettu pitämää ainakin Yhdysvalloissa erityisen haitallisena; se suuntaa ihmisten huomion terapiakulttuurin vastaisesti itsestä laajempiin - yhteiskunnallisiin ja moraalisiin - tapahtumiin ja käytänteisiin. Kuitenkin syyllisyyden avulla ihmiset hahmottavat, mikä on moraalisesti sallittua, oikeaa ja väärää (Lamb 1996, 184). Syyllisyyden tunne *auttaa* kantamaan vastuuta. Eräs vanhempi kirjoittaa lasten ja nuorten ongelmia käsittelevässä mielipidekirjoituksessa: "*Syyttävällä sormella ei voi osittaa vain yhteiskuntaan vaan meidän kasvattajien on kannettava vanhemmille kuuluva vastuu kaikissa olosuhteissa.*" (ESS, 10.1.2001.) Esimerkin vanhemman mukaan vastuu *kuuluu* vanhemmille yhtenä vanhemmuutta raamittavana ominaisuutena. Vastuun ottaminen ilman yhteisesti jaettuja moraalisia raameja (ja välttämättömänä pahana myös syyllisyyden tunnetta) on mahdotonta. Kasvatustieteiden tohtori kirjoittaa vanhemmuudesta:

"Vanhempana olemisen luontaisetuihin kuuluu näiden pakkojen [vallan, suunnan ja suhteen pakko] ohella huono omatunto [...] Huono omatunto seuraa siitä, että aikuinen huomaa menettelevänsä väärin tai taitamattomasti [...] Huono omatunto

on kuitenkin tärkeää sen tähden, että se auttaa pysyttelemään pakkojen oikealla keskivälillä ja olemaan ajautumatta äärimmäisyyksiin." (ESS, 4.8.1999.)

Terapiakulttuurissa, jossa painotetaan ihmisten kääntymistä sisäänpäin, huono omatunto on ongelma. Huono omatunto pakottaa ihmisiä reagoimaan ainakin jollakin tavalla suhteessa yhteisöön ja yhteisiin moraalisiin sääntöihin.

Vastuukeskustelussa on syyllistämättömyyden lisäksi kiinnostavaa myös, että lähes samaa asiaa vastuun kanssa tarkoittava sana *velvollisuus* liitetään kirjoituksissa huomattavasti harvemmin vanhemmuuteen. Tarkastelen myös tätä havaintoa asiantuntijahallinnan ominaispiirteitä analysoimalla. *Velvollisuus* liittyy sitoumukseen, joka esimerkiksi hyväksytyyn moraalikäsitteeseen kuuluu jonkun pitää tai kuuluu tehdä. Riippumatta siitä, onko velvollisuus positiivinen tai negatiivinen asia, velvollisuus on ehdoton ja väistämätön. Velvollisuus on käsitteenä suljetumpi kuin vastuu; vastuu on avoimempi käsite ja siksi myös paremmin *neuvoteltavissa*. Vastuupuheen avulla asiantuntijat pääsevät huomattavasti helpommin keskustelemaan ja neuvottelemaan vanhemmuudesta ja avaamaan perhettä ja perhesuhteita avoimen moraalisen säätelyn kohteeksi. Moraalisuus ei kuitenkaan liity perinteisiin ja normien noudattamiseen vaan terapiakulttuurille uskolliseen itseen päin kääntymiseen, josta nousee individualistisen yhteiskunnan uusi normi.

11 LOPPUPÄÄTELMÄT

Perinteisen sosiologian kiinnostus sosiaalisen todellisuuden ymmärrettävyyttä kohtaan on kohdistunut sosiaaliseen toimintaan, jonka keskipisteenä on ollut sosiaalisen järjestyksen ongelma. Siksi myös sosiaalisen toiminnan ymmärrettävyys on nähty toimintaa säätelevien ulkoisten ehtojen, joko olosuhteiden tai normien näkökulmasta. Toiminnan sisään viittaaviin merkityksenannon rakenteisiin - osaamiseen ja tahtoon – on kiinnitetty paljon vähemmän huomiota. (Sulkunen ja Törrönen 1997a, 89.)

Olen tässä tutkimuksessa tarttunut tähän puutteeseen ja väitän, että kiinnittämällä huomiota paitsi vanhempana olemisen ulkoiisiin, myös sisäisiin merkityksenannon rakenteisiin ja erityisesti näiden välisiin suhteisiin, voidaan valottaa jotain olennaista – paitsi lasten ja nuorten pahoinvoinnista – hallitsevasta kulttuurista. Toiminnan sisään viittaavia merkityksenannon rakenteita tarkastelemalla selviää, kuinka sosiaalisen järjestyksen ylläpito ja moraalinen säätely toimivat lasten ja nuorten pahoinvointikirjoituksissa: valokeila kohdistetaan vanhempien osaamiseen ja haluun.

Jokisen mukaan perinteiden ja traditioiden purkautuminen johtaa niiden auktoriteetteja tukevan tehtävän purkautumiseen ja synnyttää perinteitä kohtaan epäluottamusta (Jokinen 2002a, 14; Jokinen 2002b, 74). Rom Harrén (1999, 256–266) mukaan *annettu luottamus* katoaa modernissa yhteiskunnassa muodostuvan *ansaitun luottamuksen* tieltä. Ansaittu luottamus on neuvoteltava sosiaalisessa vuorovaikutuksessa aina uudelleen ja uudelleen. Ilmonen (2002, 89) epäilee perustellusti Harrén väitettä annetun luottamuksen massiivisesta katoamisesta. Väitän silti, että luottamus perheinstituutiota ja vanhemmuutta kohtaan on siirtynyt selvästi annetusta ansaitun luottamuksen piiriin. Se selittää myös sitä, miksi vanhemmuudesta on tullut niin epävarmaa. Entisaikojen suljettu perheinstituutio ei ole enää automaattisen luottamuksen takeena, vanhemmuutta suojelemassa, vaan luottamus täytyy ansaita julkisilla areenoilla. Epäluottamus kohdistetaan vanhempiin, joiden taakkana ovat moninaiset mahdollisuudet toimia väärin.

Julkisuudessa on puhuttu paljon perheen hajoamisesta, jopa katoamisesta. Kuitenkin Tilastokeskuksen vapaa-aikatutkimuksen mukaan 88 prosenttia Suomen väestöstä koki vuonna 2002 kodin ja perheen hyvin tärkeäksi. Tämä osuus on noussut kymmenessä

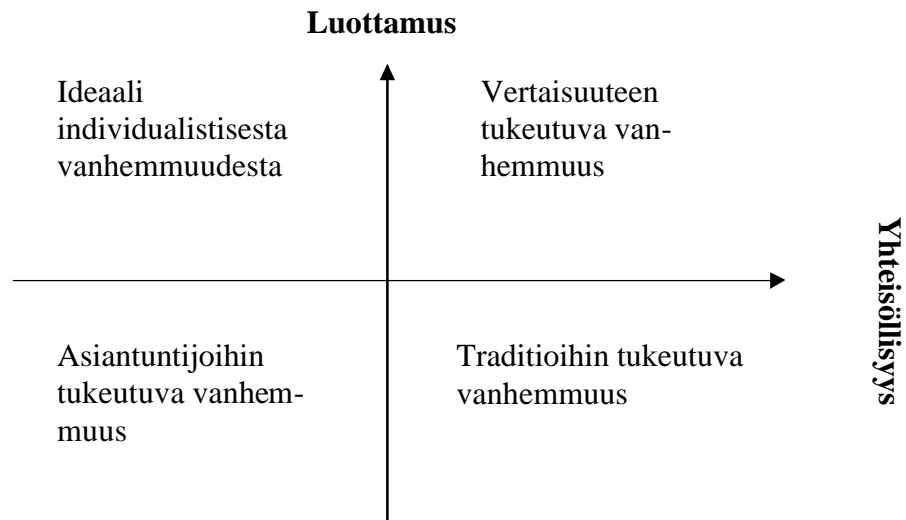
vuodessa jopa 12 prosenttiyksikköä. (Liikanen 2004, 2- 12.) John B. Thompson huomauttaa, että tutkittaessa perinteiden purkautumista, on huomioitava perinteiden aseman lisäksi niiden luonteen muutokset (Thompson 1996, 91–93). Vanhemmuudesta on tullut avoimen julkisen keskustelun ja neuvottelun kohde, joka ei enää voi piiloutua yksityisen perheen piiriin, kuten koulukeskustelu osoitti (kuvio 5, s. 64). Tässä mielessä voidaan puhua merkittävästä vanhemmuuden luonteen muuttumisesta. Otsikko Etelä-Suomen Sanomissa - "Perheen verhoa raotetaan lapsen hyväksi" (ESS, 10.2.1999) - kiteyttää osuvasti, miten perhettä "avataan" vetoamalla nimenomaan lapsen parhaaseen.

Thompsonin (1996, 94- 95) mukaan tärkeä osa perinteiden luonteen ja aseman muutosta on median kasvava merkitys niiden välittämisessä ja ylläpitämisessä; perinteiden uusi koti löytyy mediasta. Toisaalta perinteiden jatkuvan arvioinnin on katsottu heikentävän niiden moraalista, yhteisöä ylläpitävää ja emotionaalisesti sitovaa voimaa (Jokinen 2002b, 74). Vanhemmuus on muutoksen kourissa: sitä arvioidaan ja säädellään ahkerasti mediassa. Yksi tässä tutkimuksessa esiin noussut keskeinen tulos on, että muutoksen suunta – vanhemmuuden heikentyminen tai vanhemmuuden vahvistuminen - on riippuvainen vastuun ottamisen mahdollisuuksista. Vastuuta on mahdollista kantaa vain yhteisön luottamuksen avulla.

Ryhmittelin kirjoitusten sisällön tarkasteluvaiheessa puhujat puhujakategorioiksi (taulukko 3, s. 46). Enemmistö puhujista kaikissa kategorioissa asettuu tukemaan juonianalyysissä esiin noussutta diskursiivista muodostumaa, jossa vanhemmat asetetaan pahoinvoinnin ratkaisijoiksi (ja myös syyllisiksi). Tämän diskursiivisen muodostuman analyysissä nousi esiin kaksi toisilleen vastakkaista tapaa puhua vanhemmuudesta: vanhemmuutta vahvistava emansipatorinen puhetapa ja huomattavasti vahvemmin esiin noussut vanhemmuutta heikentävä terapiakulttuurin puhetapa. Yksi tämän tutkimuksen tuloksista on, että myöskään terapiakulttuurin puhettavan taakse kerääntyvät puhujat eivät palaudu nimenomaan tiettyyn puhujakategoriaan vaan kyseessä on yhteiskunnassa laajalle levinnyt puhetapa ja kulttuuri. Ainoastaan syylistämispuheessa kansalaisten ja vanhempien näkemyksen erosivat asiantuntijoiden näkemyksestä. Syy asiantuntijoiden varovaisuuteen löytyy asiantuntijahallinnasta.

Vaikka emotionaalisen diskurssin taustalla vaikuttava terapiakulttuuri on lähtöisin psykologian, psykiatrian ja lääketieteen aloilta, saa se kannatusta laajemminkin käyttäytymistieteissä ja kasvatustieteissä (Ihanus 2005). Tämän tutkimuksen valossa olisi väärin väittää, että esimerkiksi vain joidenkin tieteenalojen tai ammattikuntien edustajat olisivat puhujia vanhemmuutta heikentävän terapiakulttuurin takana. Yhtenä syynä voidaan tietenkin esittää, että terapiakulttuuri on levinnyt Suomeen myöhemmin kuin useimpiin muihin länsimaihin (Pietikäinen 2005, 1). Kun otetaan huomioon pahoinvoinnin diskurssiin osallistuneiden puhujien kirjavuus ja terapiakulttuurin puhettavan yleisyys, on selvää, että terapiakulttuuriin tukeutuva vanhemmuuden määrittely saa kannatusta yhteiskunnassa varsin leveällä rintamalla. Pahoinvointikirjoituksista esiin noussut terapiakulttuurin sävyttämä vanhemmuuden emotionaalinen eetos on hegemoninen tulkintakehys (vrt. Foucault 1972), josta vanhemmuutta määritellään ja säädelään nykykulttuurissa.

Kun tarkastellaan vanhemmuuden ambivalenssin lähdettä - vastuuta, jonka taakse ei keräännä luottamusta – voiko kukaan vakavissaan enää ihmetellä, miksi nuoruus on pidentynyt ja vastuunottamista kierretään kuin kissa kuumaa puuroa? Aivan näin lohduttomalta tilanne ei kuitenkaan näytä - edes mediassa. Myös yhteiskunnan halutaan osallistuvat lasten ja nuorten pahoinvoinnin ratkaisemiseen (kuvio 4, s. 41); vastuuta ollaan valmiita jakamaan, eikä moraalinen ilmapiiri typisty ainoastaan yksilöiden vastuuttomuuden kauhisteluksi. Lisäksi vanhemmuuden ympärillä liikkuu julkisessa keskustelussa - hiljaa mutta varmasti - kaksi vanhemmuutta vahvistavaa voimaa: luottamus ja yhteisöllisyys. Niiden yhteisvaikutuksesta syntyy vanhemmille erilaisia toiminnanmalleja, jotka ilmenevät oheisesta kuviosta:

Kuvio 8. Vanhemmuuden toimija-asetat yhteiskunnassa

Ideaali individualistisesta yhteiskunnasta ei ole toteutunut, vaan individualismi on ajanut ihmisiä turvautumaan asiantuntijoihin arjen hallinnassa. Asiantuntijoiden tukema vanhemmuus perustuu epäluottamukseen, jonka kohteena ovat nimenomaan ihmisten väliset suhteet. Epäluottamuksen seurauksena on voimattomuuden tunne ja vanhemmuuden muuttuminen epävarmaksi, mihin liittyy mahdottomuus kantaa vastuuta. (ks. Furedi 2004, 101, 143.) Moskowitzin (2001, 282) mukaan terapiakulttuuri edistää voimattomuuden tunnetta, koska siinä huomiota kiinnitetään henkisen pääoman sijaan ihmisten psyykkiseen haavoittuvuuteen.

Traditiot, joiden avulla ihmiset ovat aikaisemmin määrittäneet elämänsä tarkoitusta, suhteita toisiin ihmisiin ja saaneet vastauksen kysymykseen, "kuka minä olen", ovat kadonneet (Furedi 2004, 162). Vanhemmuus tarvitsee yhteisesti jaettujen traditioiden kadotessa muita keinoja säilyttääkseen auransa. Toisista ohjautuvat (vrt. Riesman 2001) vanhemmat löytävät luottamukseen perustuvaa tukea vertaisistaan aikalaisvanhemmista. Vertaistuki lasten ja nuorten kasvatuksessa on muutakin kun vain sääntöjen asettamista lapsille ja nuorille; se on yhteisten pelisääntöjen ja rajojen luomista vanhemmuudelle.

Se, minkälaisiin käsitteisiin ja käsityksiin tukeutuen erilaiset vanhempien vertaisuuteen perustuvat yhteisöllisyysprojektit toimivat, vaatisi systemaattista tutkimusta. Pahoinvointikirjoituksissa koulu tarjosi miljöön vanhempien väliselle vertaistuelle. Mutta vanhemmat ovat löytäneet ja ”valloittaneet” myös muunlaisia miljöitä, kuten esimerkiksi internetin keskustelupalstoja ja television chat-ohjelmia. Voi hyvinkin olla, että edellä hahmottelemani nelikenttä, jossa asiantuntijoihin tukeutuva vanhemmuus asettuu vastakkain vertaisuuteen tukeutuvan vanhemmuuden kanssa, muuttaa muotoaan. Toisista ohjautuva tyyppi hakee jatkuvasti hyväksyntää vertaisryhmältä ja tukeutuu erityisesti mediassa kaiutettuihin ohjeisiin - niihin joihin toisista ohjautuva tyyppi *uskoo* myös muiden uskovan. Ja tämä onkin sitten jo kokonaan toinen tarina.

Lähdekirjallisuus:

Aaltonen, Sanna ja Honkatukia, Päivi (2002): "Kovat kimmat otsikoissa ja otsikoiden takana". Teoksessa Honkatukia, Päivi ja Aaltonen, Sanna (toim.): *Tulkintoja tytöistä*. Nuorisotutkimusverkosto. Nuorisotutkimusseuran julkaisuja 27/02.

Aapola, Sinikka (1999): *Murrosikä ja sukupuoli. Julkiset ja yksityiset ikämäärittelyt*. Nuorisotutkimusverkosto. Nuorisotutkimusseuran julkaisuja 9/99.

Alanen, Leena (2001): "Lapsuus yhteiskunnallisena ilmiönä. Sosiologia ja sukupolvijärjestys". Teoksessa Sankari, Anna ja Jyrkämä, Jyrki (toim.): *Lapsuudesta vanhuuteen. Iän sosiologiaa*. Tampere: Vastapaino.

Alanen, Leena ja Bardy, Marjatta (1990): *Lapsuuden aika ja lasten paikka. Tutkimus lapsuudesta yhteiskunnallisena ilmiönä*. Sosiaalhallituksen julkaisuja 12/1990.

Alasuutari, Pertti (2001): *Laadullinen tutkimus*. Tampere: Vastapaino.

Allan, Stuart (2000): *Environmental risks and the media*. London: Routledge.

Altheide, David (2002): *Creating Fear. News and the Construction of Crisis*. New York: Aldine De Gruyter.

Ariés, Philippe (1962): *Centuries of Childhood. A Social History of Childhood. A social history of family life*. New York: Vintage Books.

Barbalet, J. M. (2001): *Emotions, Social Theory, and Social Structure. A Macrosociological Approach*. Cambridge: Syndicate of the University of Cambridge.

Bardy, Marjatta, Salmi, Minna ja Heino, Tarja (2001): *Mikä lapsiamme uhkaa? Suunta-
viivoja 2000-luvun lapsipoliittiseen keskusteluun*. Helsinki: Stakes.

Beck, Ulrich (1992): *Risk Society: Towards a New Modernity*. London – New York: Sage.

Beck, Ulrich & Elisabeth Beck-Gernsheim (1995): *The Normal Chaos of Love*. Cambridge: Polity Press.

Bellah, Robert N. (toim.) (1986): *Habits of the Heart. Individualism and Commitment in American Life*. Cambridge: Polity Press.

Chatman, Seymour (1993): *Story and Discourse: Narrative Structure in Fiction and Film*. Ithaca: Cornell University Press.

Cohen, Stanley (1987 [1972]): *Folk Devils and Moral Panics. The Creation of the Mods and Rockers*. New York: Basil Blackwell Inc.

Corringan, Philip ja Sayer, Derek (1991): *The Great Arch, English State Formation as Cultural Revolution*. Oxford: Blackwell.

Critcher, Chas (2003): *Moral Panics and the Media*. Buckingham: Open University Press

Dean, Mitchell (1999): *Governmentality. Power and Rule in Modern Society*. London: Thousand Oaks, CA. & New Delhi: Sage.

van Dijk, Teun A. (1985): *Discourse and Literature*. Amsterdam: Benjamins.

Durkheim, Èmil (1980): *Uskontoelämän alkeismuodot: Australialainen toteemijärjestelmä*. Helsinki: Tammi.

Eskelinen, Anne (2000): *Rakkautta ja rajoja kasvatukseen: yhdessä elämään. Yhdessä elämään*. Helsinki: Kirjapaja Oy.

Erämetsä, Hannu (1994): "Joukkoviestinten käyttö". Teoksessa Nordenstreng, Kaarle ja Wiio, Osmo A. (toim.): *Joukkoviestintä Suomessa*. Porvoo: WSOY.

Estrada, Felipe (1999): *Ungdomsbrottslighet som samhällsproblem. Utveckling, uppmärksamhet och reaktion*. Stockholm: Kriminologiska Institutionen.

Fairclough, Norman (1992): *Discourse and Social Change*. Cambridge: Polity Press.

von Feilitzen, Cecilia and Butch, Catharina (2002): *Outlooks on Children and Media*. UNESCO International Clearhouse on Children and Violence on the Screen. Göteborg: NORDICOM.

Foucault, Michel (1972 [1969]): *Archaeology of Knowledge*. London: Routledge.

Foucault, Michel (1991): "Governmentality". Teoksessa Burchell, Graham, Gordon, Colin ja Miller, Peter (toim.): *The Foucault Effect*. Hemel Hempstead: Harvester Wheatsheaf.

Foucault, Michel (1998): *Seksuaalisuuden historia*. Helsinki: Gaudeamus. (Alkuperä [1976]: *Histoire de la sexualité 1- 3*. Paris: Gallimard.)

Furedi, Frank (1997): *Culture of Fear. Risk-Taking and the Morality in Low Expectation*. London: Cassel.

Furedi, Frank (2002): *Paranoid Parenting. Why Ignoring the Experts May Be Best for Your Child*. London: Penguin Books.

Furedi, Frank (2004): *Therapy Culture. Cultivating Vulnerability in an Uncertain Age*. London: Routledge.

- Garland, David (2001): *The Culture of Control. Crime and Social Order in Contemporary Society*. Chicago: University Press.
- Greimas, A.J. (1980 [1966]): *Strukturaalista semantiikkaa*. Helsinki: Gaudeamus.
- Griffin, Christine (1993): *Representation of Youth. The Study of Youth and Adolescence in Britain and America*. Cambridge: Polity Press in association with Blackwell Publisher.
- Goffman, Erving (1990 [alkup. 1959]): *The Presentation of Self in Everyday Life*. Harmondsworth: Penguin Books.
- Haavio-Mannila, Elina, Jallinoja, Riitta ja Strandell, Harriet (1984): *Perhe, työ ja tunteet: ristiriitot ja ratkaisuja*. Porvoo: WSOY.
- Hall, Stuart (1999): *Identiteetti*. Tampere: Vastapaino.
- Harrè, Rom (1999): "Trust and Its Surrogates: Psychological Foundations of Political Process." Teoksessa Warren M.E. (toim.): *Democracy and Trust*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Heiskanen, Ilkka ja Mitchell, Ritva (1985): *Lättähatuista punkkareihin: suomalaisen valtakulttuurin ja nuorisokulttuurin kohtaamisen kolme vuosikymmentä*. Helsinki: Otava.
- Helén, Ilpo (1997): *Äidin elämän politiikka. Naissukupuolisuus, valta ja itsesuhde Suomessa 1880-luvulta 1960-luvulle*. Helsinki: Gaudeamus.
- Helén, Ilpo (2004): "Hyvinvointi, vapaus ja elämäpolitiikka: foucaultilainen hallinnan analytiikka". Teoksessa Rahkonen Keijo (toim.): *Sosiologisia nykykeskusteluja*. Helsinki: Gaudeamus.
- Hietanen, Pirketta, Keskinen, Soili ja Sato, Toshiako (1998): *Japanilainen ja suomalaisten nuorten riippuvuus vanhemmista*. Nuorisotutkimus 16:3, s. 4-14.
- Hochschild, Arlie Russel (1997): *The Time Bind. When Work Becomes Home and Home Becomes Work*. New Haven: Yale University Press.
- von Hofer, Hans (2000): *Criminal Violence and Youth in Sweden: A Long-term Perspective*. Journal of Scandinavian Studies in Criminology and Crime Prevention 1:1, s. 56-72.
- Hoikkala, Tommi (1989): *Nuorisokulttuurista kulttuuriseen nuoruuteen*. Helsinki: Gaudeamus.
- Hoikkala, Tommi (1991): "Aikuisten piirileikki lasten ja nuorten ympärillä". Teoksessa Hoikkala, Tommi (toim.): *Törmäävät tulkinat. Kirja nuorista ja nuoruudesta*. Helsinki: Gaudeamus.

Hoikkala, Tommi (toim.) (1991): *Törmäävät tulkinnat. Kirja nuorista ja nuoruudesta*. Helsinki: Gaudeamus.

Hoikkala, Tommi (1993): *Katoaako kasvatus, himmeneekö aikuisuus? Aikuistumisen puhe ja kulttuurimallit*. Helsinki: Gaudeamus.

Hoikkala, Tommi (2001): *Vanhemmuuden (kadonnut) valta ja auktoriteetti*. Synteesi 20:1, s. 75- 81.

Hämäläinen, Arja (1995): *Kirveellä päähän, meisselillä silmään. Näkökulmia rikoslehtimaailmaan*. Uusikriminologiahuolto 1, s. 18–23.

Ihanus, Juhani (2005): *Järjen äänestä minäkertomuksiin. Psyyken ja psykoteorioiden muodonmuutoksia*. Helsinki: Yliopistopaino.

Ilmonen, Kaj ja Jokinen, Kimmo (2002): *Luottamus modernissa maailmassa*. Jyväskylän yliopisto. Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos. Jyväskylä: Kopijyvä Kustannus Oy.

Ilmonen, Kaj (2002): "Luottamuksen muodot". Teoksessa Ilmonen, Kaj ja Jokinen, Kimmo: *Luottamus modernissa maailmassa*. Jyväskylän yliopisto. Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos. Jyväskylä: Kopijyvä Kustannus Oy.

Jallinoja, Riitta (2000a): *Perheen aika*. Helsinki: Otava.

Jallinoja, Riitta (2000b): "Ylilatautunut yksityiselämä". Teoksessa Hoikkala, Tommi ja Roos, J.P. (toim.): *2000-luvun elämä. Sosiologisia teorioita vuosituhannen vaihteessa*. Helsinki: Gaudeamus.

Jallinoja, Riitta (2004): "Familiistisen käänteän rakentajat: Alrie Hochschild ja suomalainen mediajulkisuus". Teoksessa Rahkonen, Keijo (toim.): *Sosiologisia nykykeskusteluja*. Helsinki: Gaudeamus.

Jokinen, Arja (1992): *Diskurssianalyysin kirjavat kasvot*. Sosiologia 29:2, s. 133–134.

Jokinen, Arja, Juhila, Kirsi ja Suoninen, Eero (1993): *Diskurssianalyysin aakkoset*. Tampere: Vastapaino.

Jokinen, Arja (1999): "Diskurssianalyysin suhde sukulaistraditioihin". Teoksessa Jokinen, Arja, Juhila, Kirsi ja Suoninen, Eero: *Diskurssianalyysi liikkeessä*. Tampere: Vastapaino.

Jokinen, Kimmo (2002a): "Miksi luottamus on ajankohtaista". Teoksessa Ilmonen, Kaj ja Jokinen, Kimmo: *Luottamus modernissa maailmassa*. Jyväskylän yliopisto. Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos. Jyväskylä: Kopijyvä Kustannus Oy.

Jokinen, Kimmo (2002b): "Ontologinen turvallisuus, luottamus ja puhdas suhde". Teoksessa Ilmonen, Kaj ja Jokinen, Kimmo: *Luottamus modernissa maailmassa*. Jyväskylän yliopisto. Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos. Jyväskylä: Kopijyvä Kustannus Oy.

Jokinen, Kimmo (2002c): "Luottamus, ajan henki ja tunteet". Teoksessa Ilmonen, Kaj ja Jokinen, Kimmo: *Luottamus modernissa maailmassa*. Jyväskylän yliopisto. Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos. Jyväskylä: Kopijyvä Kustannus Oy.

Julkunen, Raija, Nätti, Jouko, Anttila, Timo (2004): *Aikanyrjähdys. Keskiluokka työn puristuksessa*. Tampere: Vastapaino. F

Jyrkiäinen, Jyrki ja Savisaari, Eero (1994): "Sanomalehdistön nykytila". Teoksessa Nordenstreng, Kaarle ja Wiio Osmo A. (toim.): *Joukkoviestintä Suomessa*. Porvoo: WSOY.

Karvonen, Sakari (1999): *Lapset tilastoissa ja tilastojen ulkopuolella*. Nuorisotutkimus 17:4, s. 19–22.

Keskinen, Vesa (2001): *Kiirettä pitää: kaverit, koti, koulu ja nuorten vapaa-aika Helsingissä*. Tutkimuksia, Helsingin kaupungin tietokeskus (10).

Ketokivi, Kaisa (2002): *Vapauden lumo ja vastuu taakka. Perheen perustaminen pidentyneet nuoruuden kulttuurissa*. Sosiologian pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopiston sosiologian laitos. Helsinki.

Ketokivi, Kaisa (2005): "Aikuistumisen ja perheen perustamisen ristiriidat pidentyneessä nuoruudessa". Teoksessa Aapola, Sinikka ja Ketokivi, Kaisa (toim.): *Polkuja ja poikkeamia - Aikuisuutta etsimässä*. Helsinki: Nuorisotutkimusseuran julkaisuja 56/05. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto.

Kivivuori, Janne (1991): *Psykokulttuuri. Sosiologinen näkökulma arjen psykologisoitumisen prosessiin*. Helsinki: Hanki ja Jää.

Kivivuori, Janne, Kemppe, Sari, Smolej, Mirka (2002): *Etusivujen väkivalta. Väkivalta iltapäivälehtien etusivuilla, todellisuudessa ja ihmisten peloissa*. Helsinki: Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen julkaisuja 196.

Korhonen, Inkeri ja Oksanen, Katja (1997): "Kertomuksen semiotiikka". Teoksessa Sulkunen, Pekka ja Törrönen, Jukka (toim.): *Semiotiikan sosiologisia näkökulmia*. Helsinki: Gaudeamus.

Lamb, Sharon (1996): *Trouble with Blame: Victims, Perpetrators and Responsibility*. Cambridge: Harvard University Press.

Langenhove, Luk van & Harré, Rom (1999): "Introducing positioning theory". Teoksessa Harré, Rom & Langenhove, Luk van (toim.): *Positioning Theory: Moral Contexts of Intentional Action*. Oxford: Blackwell Publisher.

Liikanen, Mirja (2004): *Vapaa-aika - työn vastakohta, harrastuksia vai vapautta?* Hyvinvointikatsaus 2004 2:2, s. 2- 14.

Luhman, Niklas (1989): *Ecological Communication*. Cambridge: Polity Press.

Lupton, Deborah (1995): *The Imperative of Health: Public Health and the Regulated Body*. London: Sage.

Löyttyniemi, Veikko (1988): "Sanomalehdistön rakenne ja talous 1940-luvulta 1980-luvulle". Teoksessa Tommila, Päiviö (toim.): *Suomen lehdistön historia 3: Sanomalehdistö sodan murroksesta 1980-luvulle*. Kuopio: Kustannuskiila Oy.

Mayall, Berry (1994): *Children's Childhood: Observed and Experienced*. London: Falmer Press.

Mead, Margaret (1971): *Ikäryhmien ristiriidat. Sukupolviuulun tutkimusta*. Helsinki: Otava.

Morley, David (1992): *Television, Audiences and Cultural Studies*. London: Routledge.

Moskowitz, Eva (2001): *In Therapy We Trust: America's Obsession with Self-Fulfilment*. Baltimore: Johns Hopkins University Press.

Murphy, Elizabeth (2003): *Expertise and Forms of Knowledge in the Government of Families*. *The Sociological Review* 51:4, s. 433–462.

Mustonen, Anu (2001): *Mediapsykologia*. Helsinki: WSOY.

Mäki-Kulmala, Airi (1989): *Nuoruus on nuoruus. Kirjoituksia nuoruudesta, kulttuurista, yhteiskunnasta ja tutkimuksesta*. Tutkijaliiton julkaisusarja (59). Helsinki: Tutkijaliitto.

Noro, Arto (2004): "Aikalaisdiagnoosi: sosiologisen teorian kolmas lajityyppi?". Teoksessa Rahkonen, Keijo (toim.): *Sosiologisia nykykeskusteluja*. Helsinki: Gaudeamus.

Näre, Sari (1999): *Näkymättömiä lapsia ja vanhempia*. *Nuorisotutkimus* 2:4, s. 1.

Ojankangas, Mika (1997): *Lapsuus ja auktoriteetti: pedagogisen vallan historia Snelmannista Koskenniemeen*. Akateeminen väitöskirja. Helsingin yliopisto valtio-opin laitos. Helsinki.

Palovuori, Riitta (1999): *Vanhemmudesta ei ole vapautusta*. *Nuorisotutkimus*, 17:4, 50–52.

Parker, Ian (1999): *Critical Textwork: an Introduction to Varieties of Discourse and Analysis*. Buckingham: Open University Press.

Patton, Michael Quinn (1990): *Qualitative Evaluation and Research Methods*. Newbury Park: Sage.

Pietilä, Kauko ja Sodermann, Klaus (1987): *Luonnoksia joukkoviestinnän sosiologisen tutkimuksen metodeiksi*. Yhteiskuntatieteiden tutkimuslaitos. Tampereen yliopisto. Sarja B 50. Tampere: Tampereen yliopisto.

Pietilä, Kauko ja Sondermann, Klaus (1994): *Sanomalehden yhteiskunta*. Yhteiskuntatieteiden tutkimuslaitos. Julkaisu nro 5. Tampere: Vastapaino ja Yhteiskuntatieteiden tutkimuslaitos.

Pietilä, Veikko (1990): *Oh, dear. Uutisetko kertomuksia?* Tiedotustutkimus 13:3, s. 64- 73.

Pietikäinen, Sari (2001): *Uutisten vastaanottajasta osallistujaksi: nuoret ajankohtaisjournalismin äärellä*. Nuorisotutkimus 19:4, s. 26- 39.

Pietikäinen, Petteri (2005): *Asiantunteva opas terapiakulttuurin taikapiirissä*. Tieteessä tapahtuu 22:5, s. 82- 85.

Postman, Neil (1982): *The Disappearance of Childhood*. London: Allen.

Potter, Jonathan & Wetherell, Margaret (1987): *Discourse and Social Psychology*. London: Sage

Purhonen, Semi (2002): *Sukupuolikäsitteen kolme ulottuvuutta: diskursiivisen dimensioon merkitys sukupuolvietyöisuuden rakentumisessa*. Sosiologia 39:1, s. 4- 17.

Raitanen, Marko (2001): "Aikuistuminen. Uusi vaihe elämässä vai uusi elämä vaiheessa?". Teoksessa Sankari, Anna ja Jyrkämä, Jyrki (toim.) (2001): *Lapsuudesta vanhuuteen. Iän sosiologiaa*. Tampere: Vastapaino.

Rantanen, Teemu (1997): *Lehtien huume kirjoittelu. Mihin on unohtunut sosiaalinen ja psykologinen näkökulma?* Alkoholipolitiikka 62:3, s. 201- 215.

Rappe, Axel (2004): *Valbevakning i förändring: 1990-talets riksdagsval i finsk television*. Doktorsavhandling i Statskunskap vid Åbo Akademi. Åbo: Åbo Akademi.

Reuna, Veera (1999): *Perhebarometri 1999: vanhemmuutta toteuttamassa*. Väetöntutkimuslaitoksen katsauksia E7/1999. Väestöntutkimuslaitos, Väestöliitto.

Reunanen, Esa (2003): *Budjettijournalismia julkisena keskusteluna. Tekstianalyttisiä näkökulmia suomalaiseen ja ruotsalaiseen budjettikirjoitteluun*. Akateeminen väitöskirja, Tampereen yliopisto, tiedotusopin laitos. Tampere: Tampereen yliopisto.

Riesman, David, Glazer, Nathan & Ruel, Denney (2001 [alkuper.1961]): *The Lonely Crowd. A Study of the Changing American Character*. New Haven – London: Yale University Press.

Rieff, Philip (1966): *The Triumph of the Therapeutic: Uses of Faith After Freud*. London: Chatto and Windus.

Rimón, Helena (1999): *Pienten lasten äitien arjen vaatimusten ja arvojen ristiriita*. Nuorisotutkimus. Lapsuus ja vanhemmuus 17:4, s. 28–35.

Rose, Nikolas (1990): *Governing the Soul: The Shaping of Private Self*. London: Rotledge.

Rose, Nikolas (1999): *Powers of Freedom: reframing political thought*. Cambridge: Cambridge University Press.

Ruonanvaara, Hannu (1998): "'Vanhat' yhteiskunnalliset liikkeet moralisäätelyn projekteina". Teoksessa Ilmonen, Kaj ja Siisiäinen, Matti (toim.): *Uudet ja vanhat liikkeet*. Tampere: Vastapaino.

Saaristo, Kimmo (2000): *Avoim asiantuntijuus*. Nykykulttuurintutkimuksen julkaisuja 66/2000. Nykykulttuurin tutkimuskeskus, Jyväskylän yliopisto: Jyväskylä.

Saarnivaara, Marjatta (1996): "Tutkija näkyviin". Teoksessa Saarnivaara, Marjatta (toim.) *Subjektiviteettia etsimässä. Metodologisia kohtauspaikkoja*. Jyväskylän yliopisto. Kasvatustieteiden tutkimuslaitos. Työpapereita 2.

Salokangas, Raimo ja Tommilla, Päiviö (1998): *Sanomia kaikille. Suomen lehdistön historia*. Helsinki: Edita.

Seppälä, Nina (2000): *Perhebarometri 2000: Yhteisellä lasten parhaaksi*. Väetöntutkimuslaitoksen katsauksia E9/2000. Väestöntutkimuslaitos, Väestöliitto.

Sihvonen, Sasu (2001): *Päijät-Hämeen maakunnan hahmottuminen Etelä-Suomen Sanomissa vuosina 1965- 1995*. Kulttuurimaantieteen pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopiston maantieteen laitos.

Silverman, David (2000): *Doing Qualitative Research: A Practical Handbook*. London: Sage.

Singer, Eleanor & Endreny, M. Phyllis (1993): *Reporting on Risk*. New York: Russell Sage.

Springhall, John (1998): *Youth, Popular Culture and Moral Panics*. London: Macmillan.

Strandell, Harriet (1992): *Uusi lapsi syntynyt? "Uuden" lapsitutkimuksen arviointia*. Nuorisotutkimus 10:4, s. 19–27.

Suhonen, Pertti (1994): *Mediat, me ja ympäristö*. Hanki ja jää: Helsinki.

Sulkunen, Pekka (1992): *Tosiaan, mikä ihmeen diskurssi*. Sosiologia 29:3, s. 232–236.

Sulkunen, Pekka (1997): "Todellisuuden ymmärrettävyys ja diskurssianalyysin rajat". Teoksessa Sulkunen, Pekka ja Törrönen, Jukka (toim.) (1997): *Semioottisen sosiologian näkökulmia. Sosiaalisen todellisuuden rakentuminen ja ymmärrettävyys*. Helsinki: Gaudeamus.

Sulkunen, Pekka ja Törrönen, Jukka (1997a): "Arvot ja modaalisuus sosiaalisen todellisuuden rakentamisessa". Teoksessa Sulkunen, Pekka ja Törrönen, Jukka (toim.) (1997): *Semioottisen sosiologian näkökulmia. Sosiaalisen todellisuuden rakentuminen ja ymmärrettävyys*. Helsinki: Gaudeamus.

Sulkunen, Pekka ja Törrönen, Jukka (1997b): "Puhujakuva: enonsiaation rakenteet". Teoksessa Sulkunen, Pekka ja Törrönen, Jukka (toim.) (1997): *Semioottisen sosiologian näkökulmia. Sosiaalisen todellisuuden rakentuminen ja ymmärrettävyys*. Helsinki: Gaudeamus.

Suoninen, Eero (1992): *Diskurssista "Sulkuselle"*. Sosiologia 29:4, s. 312- 131.

Suoninen, Eero (1999): "Näkökulma sosiaalisen todellisuuden rakentumiseen". Teoksessa Jokinen, Arja, Juhila, Kirsi ja Suoninen, Eero: *Diskurssianalyysi liikkeessä*. Tampere: Vastapaino.

Suomen Lehdistö (2001), 70:1: Rantalainen, Olavi: "Metro ei ole sanomalehti", s. 5.

Suomen Lehdistö (2001), 71:6: "Tietoa sanomalehdistä". s. 7- 14.

Suomen Lehdistö (2001), 71:6: "Numeroita Suomen sanomalehdistä", s. 35- 44.

Suomen Lehdistö (2001), 71:7: Virmansalo, Veera: "Sanomalehdistö vahvistanut asemiaan mainosvälineenä. Intermediatutkimus 2000", s. 18- 19.

Thompson, John B. (1996): "Tradition and Self in Mediated World". Teoksessa Heelas, Paul, Lash, Scott, Morris, Paul (toim.): *Detraditionalization: Critical Reflection on Authority and Identity*. Cambridge: Blackwell.

Törrönen, Jukka (1997): "Pysäytetty tarina". Teoksessa Sulkunen, Pekka ja Törrönen, Jukka (toim.) (1997): *Semioottisen sosiologian näkökulmia. Sosiaalisen todellisuuden rakentuminen ja ymmärrettävyys*. Tampere: Gaudeamus.

Törrönen, Jukka (2000): *Subjektiaseman käsite empiirisessä sosiaalitutkimuksessa*. Sosiologia 37:3, s. 243–255.

Törrönen, Jukka (toim.) (2004): *Valvontaa ja vastuuta. Päähteet ja julkisen tilan moraalisisäätely*. Helsinki: Gaudeamus.

Törrönen, Jukka (2005): "Puhetapoja analysoimassa. Rajankäyntiä kriittisen diskurssi-analyysin ja semioottisen sosiologian väillä". Teoksessa Räsänen, Pekka, Antila, Anu-Hanna, Melin, Harri (toim.): *Tutkimus menetelmien pyörteissä*. Jyväskylä: PS-kustannus.

Willman, Arto (2001): *Yhteistyö ristiriitaiset puhettavat: diskurssianalyttinen näkökulma luokanopettajien tulkintoihin tiimityöstä*. Akateeminen väitöskirja, Oulun yliopisto, kasvatustieteiden laitos. Oulu: Oulun yliopisto.

Wyn, Joanna & White, Rob (1997): *Rethinking Youth*. London: Sage.

Vuori, Jaana (2001): *Äidit, isät ja ammattilaiset. Sukupuoli, toisto ja muunnellut asiantuntijoiden kirjoituksissa*. Akateeminen väitöskirja, Tampereen yliopisto, sosiologian ja sosiaalipsykologian laitos. Tampere: Tampereen yliopisto.

Välimaa, Raili (2000): *Nuorten koettu terveys kyselyaineistojen ja ryhmähaastattelujen valossa*. Akateeminen väitöskirja, Jyväskylän yliopisto, terveystieteiden laitos. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

Ziehe, Thomas (1991): *Uusi nuoriso. Epätavallisen oppimisen puolustus*. Tampere: Vastapaino.

Muu lähdemateriaali:

Hallantie, Merja, Helsingin opetusvirasto. Sähköposti kysely koskien Helsingissä olevien koulukuraattoreiden ja -psykologien määrää (19.12.2004).

<http://www.helsinginsanommat.fi/arkisto/>

Kotikatsomo: *Nollatoleranssi*. Käsikirjoitus ja ohjaus J.P. Siili. 1/3 (8.11.2004), 2/3 (15.11.2004), 3/3 (22.11.2004). Tuotanto, Yle Draama.

Tilastokeskus: Kunnallinen henkilöstörekisteri. Koulupsykologit ja koulukuraattorit kuntasektorilla.

**TUTKIMUSAINEISTO: LASTEN JA NUORTEN PAHOINVOINTIA KÄSITTELEVÄT
KIRJOITUKSET ETELÄ-SUOMEN SANOMISSA JA HELSINGIN SANOMISSA VUOSINA
1999- 2001**

- Otsikon perässä oleva v-kirjain tarkoittaa tarkempaan analyysiin poimittua vanhemmuuskirjoitusta.

ETELÄ-SUOMEN SANOMAT

06.01.1999 Vanhemmat todella kiinnostuneita koulusta

* uutinen

* puhujat: järjestö, järjestö, opettaja

07.01.1999 Kiusaaminen riski kehitykselle

* uutinen

* puhujat: tutkija (psykiatria), tutkija (psykologia)

12.01.1999 Nastolalaisnuorille apua nuorisovastaanotossa

*uutinen

*puhujat: terveydenhuolto, sosiaalityö

14.01.1999 Kouluterveydenhoitoon lisää alkoholivalistusta

*uutinen

*puhujat: poliitikko

21.01.1999 Kasserit takaisin kouluun

* mielipide

* puhujat: kansalainen

21.01.1999 Lapsiperheet huolissaan

*uutinen

*puhujat: psykiatri

23.01.1999 Opettajan ei tarvitse sallia huonoa käyttäytymistä

*mielipide

*puhujat: opettaja

03.02.1999 Mäntsäläläispsykologi Outi Kemppainen: Oppimishäiriöisten lasten laiminlyönti käy kalliiksi

*uutinen

*puhujat: psykologi,

09.02.1999 Koulupsykologin tutkimus on yhteistyötä vanhempien kanssa

*mielipide

*puhujat: psykologi x 2

10.02.1999 Perheen verhoa raotetaan lapsen hyväksi

*uutinen

*puhujat: päivähoito, vanhempi x 3

17.02.1999 Väkivalta osa lasten arkea

*uutinen

*puhujat: järjestö

03.03.1999 Yhä nuorempien koululaisten käytös toisista piittaamatonta (v)

* uutinen

* puhujat: rehtori, psykologi, virkamies

04.03.1999 Lapset kärsivät masennuksesta

*uutinen

*puhujat: lääkäri (psykiatri)

13.03.1999 Apua elämän hallintaan

*uutinen

*puhujat: sosiaalityö, sosiaalityö, sosiaalityö

16.03.1999 Nuoren huumeasiat vanhempien korviin

*uutinen

*puhujat: sosiaalityö, sosiaalityö

17.03.1999 Rakasta lastasi ehdoitta – äläkä anna periksi (v)

*uutinen

*puhujat: kirkon edustaja

18.03.1999 Huumetilanne riistäytymässä käsistä

*uutinen

*puhujat: sosiaalityö (nuorisotyö), lääkäri, poliisi

18.03.1999 Salpakankaan koululle kaavaillaan parkkiloukkaa

* uutinen

* puhujat: opettaja (erityisopetus), opettaja (rehtori), psykologi

31.03.1999 Erityisopettajilla oppilaiden syrjäytymistä ehkäisevä projekti: ”Pitkät vapaat syövät nuorisoa rotanlailla.” (v)

* uutinen

* puhujat: opettaja (erityisopettaja), opettaja (erityisopettaja)

01.04.1999 Lasten hyvinvointi on tärkeä (v)

*mielipide

*puhujat: vanhempi (isä)

02.04.1999 Nuoria valmennettava vanhemmuuteen

*uutinen

*puhujat: järjestö

11.04.1999 Vanhempainrenkaassa voi jakaa kokemuksia kotiintuloajoista riitelystä

*uutinen

*puhujat: terapeutti,

21.04.1999 Avioero on myös lapsen asia

*uutinen

*puhujat: psykiatri, terapeutti

28.04.1999 Rakasta lastasi ehdoitta, äläkä anna periksi (v)

*mielipide

*puhujat: vanhempi

09.05.1999 Vanhempien asetettava rajat (v)

*mielipide

*puhujat: isovanhempi

15.05.1999 Koulupsykologien kohtalo huolestuttaa rehtoreita

*uutinen

*puhujat: virkamies x 2, rehtori

18.05.1999 Väkivalta- ja kauhuviihde boikottiin

*mielipide

*puhujat: kansalainen

20.05.1999 Antti, Timo ja Eero pelaavat korttia, Heini tekee läksyjä

*uutinen

*puhujat: päivähoito x 3

21.05.1999 Saatanan palvonta lasten ja nuorten uhkana

*uutinen

*puhujat: lääkäri (psykiatri), psykologi, tutkija

21.05.1999 Pääjohtaja Jukka Sarjala: ”Nuorten pahoinpitelyt lisääntyneet” (v)

* uutinen

* puhujat: virkamies

23.05.1999 Vapaan kasvatuksen hedelmät (v)

*mielipide

*puhujat: kansalainen

24.05.1999 Älä tapa

*mielipide

*puhujat: kansalainen

29.05.1999 Kuria ja keskustelua (v)

*mielipide

*puhujat: vanhempi

02.06.1999 ”Kypsyserot kasvavat vuosi vuodelta” (v)

*uutinen

*puhujat: sosiaalityö (nuorisotyöntekijä), psykologi

07.06.1999 Keravan verityöt selviämässä poliiseille (v)

*uutinen

*puhujat: poliisi, nuori, nuori, sosiaalityö, vanhempi, tutkija (yhteiskunta- ja sosiaalityö)

08.06.1999 Lapset määräävät perheessä (v)

*mielipidekirjoitus

*puhujat: vanhempi

09.06.1999 Kuka lasta haavoittikaan? (v)

*mielipide

*puhujat: kansalainen

10.06.1999 Kuka syyttää äitejä?

*mielipidekirjoitus

- *puhujat: vanhempi (äiti)
11.06.1999 Lasten ja nuorten hätään puututtava varhaisemmin
 *uutinen
 *puhujat: lääkäri (psykiatri), virkamies
16.06.1999 Nuoret on jätetty heitteille (v)
 *mielipide
 *puhujat: vanhempi
17.06.1999 Yhä useamman opiskelijan mielenterveys horjuu
 *mielipidekirjoitus
 *puhujat: psykologi, psykologi
19.06.1999 Lapsi on ykkönen (v)
 *mielipidekirjoitus
 *puhujat: järjestö
21.06.1999 Mannerheimin Lastensuojeluliitto: Elinikä pitenee, lapsuus lyhenee (v)
 *uutinen
 *puhujat: järjestö
22.06.1999 Nuoriso nukkuu liian vähän. Kodin ilmapiiri vaikuttaa eniten unen laatuun (v)
 *uutinen
 *puhujat: tutkija (muut)
30.06.1999 Koulun säännöistä
 *mielipide
 *puhujat: kansalainen
01.07.1999 Lasten päivähoito muutakin kuin esiopetus
 *mielipide
 *puhujat: järjestö, järjestö
06.07.1999 Nuorista ja vanhemmista (v)
 *mielipide
 *puhujat: kansalainen
04.08.1999 Vanhempana olemisen pakot (v)
 *uutinen
 *puhujat: tutkija (kasvatustiede)
23.08.1999 Koululaiset yhä väsyneempiä (v)
 *uutinen
 *puhujat: tutkija (psykologi), tutkija (lääkäri)
25.08.1999 Kasvatustrendiksi niukkuuden estetiikka (v)
 *uutinen
 *puhujat: psykologi, päivähoito
29.08.1999 Nuorison lisääntyvä päihteiden käyttö aikamme suurin ongelma (v)
 *mielipide
 *puhujat: kansalainen
31.08.1999 Koulut kitkevät simputusta. Lahden poliisi tutkii räikeää kiusaamistapausta.
 * uutinen
 * puhujat: vanhempi (äiti), sosiaalityö (koulukuraattori), opettaja (rehtori), opettaja (rehtori), järjestö
01.09.1999 Nuorisosatanismi on keskiluokkainen ilmiö (v)
 *uutinen
 *puhujat: tutkija (yhteiskuntatiede)
02.09.1999 Kaiken kattavaa suvaitsevaisuutta (v)
 *mielipide
 *puhujat: kansalainen
04.09.1999 Seiskat solmussa
 * uutinen
 * puhujat: opettajat
09.09.1999 Aikuisten lepsuilua koulussa
 *mielipide
 *puhujat: vanhempi (äiti)
15.09.1999 Perhepäivähoitajana hiekkalaatikolla
 *uutinen
 *puhujat: päivähoito, päivähoito, sosiaalityö (johto)
15.09.1999 Lastenkotiin vasta kun muut konstit on koettu
 *uutinen
 *puhujat: sosiaalityö (johto), sosiaalityö (sosiaalityöntekijä)
15.09.1999 Tukioppilas on sillanrakentaja
 * uutinen
 * puhujat: psykologi, nuori (tyttö)

18.09.1999 Kiusattu ei saa apua

*mielipide

*puhujat: vanhempi

19.09.1999 Vanhemmat ja opettajat arkailevat toisiaan. Vanhempainjärjestöt yrittävät kuroa kiilua kiinni

* uutinen

* puhujat: järjestö

22.9.1999 Kallen koulun kasvatit ovat omilla poluillaan

* uutinen

* puhujat: vanhempi (äiti), nuori (poika), opettaja (eritysopettaja)

22.09.1999 Hollolan vanhemmat perustivat kohuiluille iltapäiväkerhon. Vanhemmat, vaatikka leikatut rahat takaisin

*uutinen

*puhujat: järjestö x2, vanhempi

28.9.1999 Koulussa ja kotona (v)

* mielipide

* puhujat: kansalainen

29.09.1999 Joka kymmenes neuvolaikäinen erityistuen tarpeessa (v)

*uutinen

*puhujat: sairaanhoitaja

30.09.1999 Teinijuopottelu on kaikkien asia

*uutinen

*puhujat: terveydenhoitaja, opettaja (rehtori)

30.09.1999 Ajatuksia vanhempina (v)

*mielipide

*puhujat: vanhempi

06.10.1999 Silmät auki vanhemmat (v)

*mielipide

*puhujat: kansalainen

06.10.1999 ”Nuorison ilkivaltaa on jatkunut liian pitkään”

*uutinen

*puhujat: opettaja (rehtori)

06.10.1999 ”Lapsi on kodin peili” (v)

*uutinen

*puhujat: muu

09.10.1999 Nimimerkille ihmettelevä

*mielipide

*puhujat: järjestö

09.10.1999 Ilkivallasta on jouduttava vastuuseen

*mielipide

*puhujat: kansalainen

09.10.1999 Nuoren näkökulmasta

*mielipide

*puhujat: kansalainen

13.10.1999 Lammin lapset kotiin yhdeksältä

*uutinen

*puhujat: sosiaalityö (nuorisotyöntekijä), poliisi

13.10.1999 Kasvatusta lasten omista lähtökohdista (v)

*uutinen

*puhujat: päivähoito

15.10.1999 Vanhemmuus kateissa (v)

*mielipide

*puhujat: kansalainen

17.10.1999 Saksalan kurikokous haluaa suoraa toimintaa, jos ei puhe auta (v)

*uutinen

*puhujat: opettaja, vanhempi x 5

19.10.1999 Perhe nyky-yhteiskunnassa (v)

*mielipide

*puhujat: kansalainen

21.10.1999 Esiopetus kannattaa

*mielipide

*puhujat: vanhempi (äiti)

22.10.1999 Lasten psyykkiset ongelmat lisääntyvät yhä. Entisajan talkkaria tarvittaisiin taas (v)

* uutinen

* puhujat: lääkäri (psykiatri)

25.10.1999 Mikä vaivaa vanhempia? (v)

*mielipide

*puhujat: kansalainen

27.10.1999 Naapurilähiömeini - suojaverkko murkuille? (v)

* uutinen

* puhujat: terveydenhoitaja, vanhempi (äiti), vanhempi (isä), vanhempi (äiti)

27.10.1999 Kouluterveydenhuollolla edessä hankalat ajat

* uutinen

* puhujat: lääkäri, virkamies

03.11.1999 Rauhattomuus ja väkivalta ongelma Nastolan (v)

* uutinen

* puhujat: sosiaalityö (koulukuraattori), sosiaalityö (koulukuraattori), virkamies

09.11.1999 Hei kaikki lasten vanhemmat! (v)

*mielipide

*puhujat: vanhempi (äiti)

11.11.1999 Väkivaltaisesta lapsesta kasvaa väkivaltainen nuori (v)

*uutinen

*puhujat: lääkäri (psykiatri)

12.11.1999 Mikä vaivaa perheitä? (v)

*mielipide

*puhujat: kansalainen

12.11.1999 Päiväkodin tönijä on herkästi myös koulukiusaaja. Lapsen hyökkävään käytökseen tärkeä puuttua jo ennen kouluikä.

* uutinen

* puhujat: tutkija (psykologi)

16.11.1999 Lastenprojektista apuvälineitä lastensuojelun avoimeen arviointiin

*uutinen

*puhujat: virkamies

17.11.1999 Yhä useampi nolla vuotias lähtee päivähoitoon

*uutinen

*puhujat: vitkamies, päivähoito

18.11.1999 Vanhemmuus ja vuorovaikutus (v)

*mielipide

*puhujat: sosiaalityö (sosiaalityöntekijä)

19.11.1999 Mikä on opetuksen taso Lahdessa?

*mielipide

*puhujat: kansalainen

20.11.1999 Töhrijä linssissä

*uutinen

*puhujat: poliisi

21.11.1999 Hyvin kasvatettu lapsi ei kiusaa (v)

*uutinen

*puhujat: opettaja, vanhempi, päiväkodinhoitaja x 2

21.11.1999 Perhetyön aloittaja palkittiin Lahdessa

*uutinen

*puhujat: sosiaalityöntekijä

22.11.1999 Koulu kasvattaa 2000-luvulle

* uutinen

* puhujat: virkamies, tutkija (filosofi)

24.11.1999 Leikin onnistuminen on aikuisen vastuulla (v)

*uutinen

*puhujat: tutkija (kasvatustiede)

25.11.1999 "Iskä voi tulla käymään" (v)

*uutinen

*puhujat: sosiaalityöntekijä, sairaanhoitaja

02.12.1999 Kotikasvatus kunniaan (v)

*mielipide

*puhujat: opettaja

2.12.1999 Lastenpsykiatria on ajolähtötilanteessa

*uutinen

*puhujat: lääkäri x 3 (psykiatreja)

3.12.1999 Ovatko lapset heitteillä iltapäivisin

*mielipide

*puhujat: kansalainen

03.12.1999 Lammin nuorista kotiintuloajat ovat tyhmä (v)

* uutinen

* puhujat: opettaja, sosiaalityö (nuorisotyöntekijä), vanhempi (isä), kansalainen, virkamies

03.12.1999 Lammin lapsille yhteinen kotiintuloaika

* uutinen

* puhujat: nuori, nuori, nuori, nuori, nuori, opettaja, vanhempi (äiti)

04.12.1999 Nuoret juovat yhä nuorempina

*mielipide

*puhujat: nuori

09.12.1999 Tiukat kotiintuloajat lapsen paras suoja (v)

* uutinen

* puhujat: poliisi, nuori, nuori, sosiaalityö (sosiaalityöntekijä), poliisi

11.12.1999 Huumepommi! (v)

*mielipide

*puhujat: vanhempi (äiti)

12.12.1999 Kannattaako jouluksi mennä kotiin. Alkoholistin aikuiset lapset tuntevat edelleen sukupolvi-
en teot nahoissaan (v)

*uutinen

*puhujat: tutkija (yhteiskunta- ja sosiaalitiede), kansalainen x 3

13.12.1999 Professori Juha Siltala: Ryöstötalouden lapset turvattomia (v)

* uutinen

* puhujat: tutkija (historia)

24.12.1999 Nuorten huumeiden käyttöön puututtava heti (v)

*uutinen

*puhujat: sosiaalityö (nuorisotyöntekijä), sosiaalityö

25.12.1999 Lapsi tarvitsee yhden kiinteän suhteen (v)

*mielipide

*puhujat: vanhempi (isä)

29.12.1999 Vanhemmat vastuussa lapsistaan (v)

*mielipide

*puhujat: virkamies

02.01.2000 Isovanhempia kaivataan perheen tueksi

*uutinen

*puhujat: järjestö, lääkäri (psykiatri), psykologi

06.01.2000 Hollolassa nuorten huumeongelmaan puututaan nopeasti

*uutinen

*puhujat: sosiaalityöntekijä

09.01.2000 Lammin villit illat

*uutinen

*puhujat: nuori, nuori, poliisi

10.1.2000 Sinulle, joka et näe hyvää nuorissa

*mielipide

*puhujat: kansalainen

24.01.2000 Entä miten käy lasten?

*mielipide

*puhujat: vanhempi

26.01.2000 Lapsen kuulemista eniten parannettava (v)

*uutinen

*puhujat: tutkija (yhteiskunta- ja sosiaalitiede)

01.02.2000 Unohtuivatko lapset?

*mielipide

*puhujat: kansalainen

02.02.2000 Kuntaliitto: lasten hyvinvointia arvioitava

*uutinen

*puhujat: virkamies

07.02.2000 Pedofiilit "sopiva" vihollinen

*uutinen

*puhujat: lääkäri (psykiatri), virkamies

14.02.2000 Lasten hyvinvointia vaalittava

*uutinen

*puhujat: poliitikko

21.02.2000 Vanhemmat pääsyllisiä nuorten alkoholin käyttöön (v)

*mielipide

- *puhujat: nuori
23.02.2000 Taas on tupakkaremmi koossa
 *uutinen
 *puhujat: nuori, poliisi
25.02.2000 Kasvatus kysymyksiä (v)
 *mielipide
 *puhujat: kansalainen
27.02.2000 Puolet suomalaisnuorista oireilee viikoittain
 *uutinen
 *puhujat: tutkija (terveystieteet)
08.03.2000 Seurakunnat ehkäisemään nuorten syrjäytymistä
 *uutinen
 *puhujat: kirkon edustaja
09.03.2000 Nuorten ongelmien hoitoon mietittävä yhteinen malli
 *uutinen
 *puhujat: virkamies
13.03.2000 Entisajan kuri voisi vielä pelastaa nuoren sukupolven (v)
 *uutinen
 *puhujat: kansalainen, muu, kirkon edustaja, järjestö, opettaja
15.03.2000 Vanhemmilta puuttuu vaikutuskanava (v)
 *uutinen
 *puhujat: opettaja (rehtori), opettaja (rehtori), vanhempi (isä)
 lue uudestaan
16.03.2000 Varhainen tupakointi ja kaveripiiri suurin tie huumeiden käyttöön (v)
 *uutinen
 *puhujat: sosiaalityöntekijä, sosiaalityöntekijä, poliisi
16.03.2000 Kotikasvatuksen arvoissa hajontaa (v)
 *uutinen
 *puhujat: tutkija (yhteiskunta- ja sosiaalitiede)
21.03.2000 Nuorisopsykiatrian uusi ongelma. Potilaat yhä hankalampia
 *uutinen
 *puhujat: tutkija (psykiatria), tutkija (psykiatria), tutkija (kasvatustiede), virkamies
22.03.2000 Ei ole yksinkertaista ajaa lasten etua
 *uutinen
 *puhujat: lääkäri, sosiaalityö (sosiaalityön päällikkö), lääkäri (psykiatri)
23.03.2000 Lapsille halutaan yhteiset säännöt. Heinolaan kaavaillaan vanhempainryhmää (v)
 *uutinen
 *puhujat: virkamies, sosiaalityö (nuorisotyöntekijä), lääkäri (psykiatri)
25.03.2000 Missä psykologeja eniten tarvitaan?
 *mielipide
 *puhujat: psykologi
01.05.2000 Valtaosalla valoisa minäkuva - itsetunnon myös hälyttäviä kuvauksia
 *uutinen
 *puhujat: tutkija (teologi)
04.05.2000 Pientä lasta ei kuunnella (v)
 *uutinen
 *puhujat: poliitikko
05.05.2000 Päihderiippuvaisuudesta voi tulla monen sukupolven ketju
 *uutinen
 *puhujat: tutkija (yhteiskunta- ja sosiaalitiede)
07.05.2000 Huumeet ja yhteiskunnan päihdemyönteisyys
 *mielipide
 *puhujat: vanhempi
09.05.2000 Lietsooko harrastus väkivaltaa
 *mielipide
 *puhujat: kansalainen
10.05.2000 Vanhemmillä vahvempi rooli tyttöjen elämässä (v)
 *uutinen
 *puhujat: tutkija (sosiaalitiede)
10.05.2000 Mettiksien salatut elämät
 *uutinen
 *puhujat: nuori, nuori, tutkija (sosiaalitiede)
11.05.2000 Ylisuuret päiväkotiryhmät lisäävät vaaratilanteita
 *uutinen

*puhujat: lääkäri

17.05.2000 Virpi, Minna ja Jenni sanovat ei päihteille

*uutinen

*puhujat: nuori x 3

19.05.2000 "Opettajan työ on toistaiseksi tehty"

*uutinen

*puhujat: opettaja

21.05.2000 Saatanan palvonta ei ole viatonta naamiaisleikkiä (v)

*uutinen

*puhujat: psykologi, lääkäri (psykiatri), sosiaalityö (sosiaalityöntekijä), sosiaalityö (johto) opettaja (erityisopettaja)

24.05.2000 Onko lapsille saumaa nyky-yhteiskunnassa?

*uutinen

*puhujat: vanhempi x 3

26.05.2000 Yhteisöllisyys ehkäisee nuorten syrjäytymistä

*uutinen

*puhujat: nuori, sosiaalityö

27.05.2000 Nuorten psykiatrisia ongelmia aletaan ratkoa kotona (v)

*uutinen

*puhujat: lääkäri (psykiatri)

01.06.2000 Lasten iltapäivätoimintaan ennätyspotti Päijät-Hämeessä

*uutinen

*puhujat: järjestö, virkamies

05.06.2000 Vaatikaa huumeetestejä!

*mielipide

*kansalainen

08.06.2000 Yhä useampi nuori tuntee huumeekokeilijan

*uutinen

*puhujat: terveydenhoitaja

09.06.2000 Lahtelaisnuoriso juhlii jo pirtun voimalla

*uutinen

*puhujat: poliisi

16.06.2000 Hollola pyrkii estämään lasten ja nuorten syrjäytymistä

*uutinen

*puhujat: psykologi

06.08.2000 Koulujen vyönkiristys loppu

*uutinen

*puhujat: poliitikko

07.08.2000 Erityisopetus lisääntynyt lähes räjähdysmäisesti

*uutinen

*puhujat: virkamies, tutkija (kasvatustiede), vanhempi (isä)

08.08.2000 Unirythmi säännölliseksi viikkoa ennen koulun alkua (v)

*uutinen

*puhujat: terveystiede

17.08.2000 Lahden alaluokkalaisista lähes puolet käy iltapäiväkerhossa

*uutinen

*puhujat: kirkko, virkamies, virkamies

27.08.2000 Open valtava vastuu

*uutinen

*puhujat: opettaja

31.08.2000 Nuoret väsyneitä ja masentuneita

*uutinen

*puhujat: tutkija (terveystiede)

28.08.2000 Sallivuudessa menty jo liian pitkälle

*mielipide

*puhujat: vanhempi (äiti)

01.09.2000 Lapsi perheen keskipisteeksi (v)

*mielipide

*puhujat: kansalainen

03.09.2000 Rehtori Leevi Launonen: Koulukiusaamisen syytä pohdittava, ei vian oireita

*uutinen

*puhujat: opettaja, opettaja (rehtori), virkamies

02.09.2000 Professori suosittaa kouluille nollatoleranssia

*uutinen

- *puhujat: tutkija (psykiatria)
03.09.2000 Nuorille mukava kohtaamispaikka
 *mielipide
 *puhujat: nuori
05.09.2000 Lasten väsymys
 *mielipide
 *puhujat: kansalainen
06.09.2000 Nuorten pahoinvointi vakava asia (v)
 *mielipide
 *puhujat: kansalainen
08.09.2000 Tehkää jo jotakin
 *mielipide
 *kansalainen
11.09.2000 Kiusaamisen takana välittämisen puute (v)
 *mielipide
 *kansalainen
12.09.2000 Järjestysmiehiä juhlatuoksi
 *mielipide
 *puhujat: vanhempi
13.09.2000 Oppimisympäristö turvalliseksi
 *uutinen
 *puhujat: virkamies x 2, päivähoito x 2
14.09.2000 Lupa juoda? (v)
 *mielipide
 *puhujat: kansalainen
15.09.2000 Kotihoito vaihtoehtona (v)
 *mielipide
 *puhujat: vanhempi (äiti)
15.09.2000 Päihdenurille nopeaa apua (v)
 *uutinen
 *puhujat: sosiaalityöntekijä x 2, terveydenhoitaja
19.09.2000 Koulun ja opettajan vastuu
 *mielipide
 *puhujat: vanhempi (äiti)
20.09.2000 Hyvät tavat tuntemattomia monille nuorille (v)
 *uutinen
 *puhujat: opettaja
22.09.2000 Terveystieto tulossa kouluun syksyllä 2002
 *uutinen
 *puhujat: poliitikko
22.09.2000 Piina päättyi kun asiaan puututtiin (v)
 *uutinen
 *puhujat: vanhempi (isä), opettaja (rehtori), tutkija (psykologi)
23.09.2000 Ei kenenkään lapsi
 *mielipide
 *puhujat: kansalainen
24.08.2000 On aikuisten vika, että nuoret ovat hukassa (v)
 *uutinen
 *puhujat: muu
25.08.2000 Väkivalta ei kuulu normaaliin elämään
 *mielipide
 *puhujat: vanhempi (äiti)
27.09.2000 Vanhemmat ja kasvattajat eri mieltä kasvatuksesta (v)
 *uutinen
 *puhujat: tutkija (yhteiskunta- ja sosiaalitiede), muu, järjestö
29.09.2000 Itseensä luottava lapsi osaa sanoa ei
 *uutinen
 *puhujat: opettaja, opettaja
30.09.2000 Kivimaan koulussa puututaan kiusaamiseen
 *mielipide
 *puhujat: vanhempi
30.09.2000 Äitiusuhde vaikuttaa tyttöjen juomiseen (v)
 *uutinen
 *puhujat: tutkija (psykiatria)

- 02.10.2000 Lapset johdetaan liian varhain aikuisten asioihin (v)**
 *uutinen
 *puhujat: tutkija (lääketiede)
- 03.10.2000 Opettajilla mielenosoitus väkivaltaa vastaan Mäntsälässä**
 *uutinen
 *puhujat: nuori, opettaja (rehtori)
- 04.10.2000 Vanhemmuus turvataan, lapsen oikeus ei**
 *uutinen
 *puhujat: järjestö, vanhempi (äiti)
- 05.10.2000 Autetaan lasta jo etukäteen**
 *uutinen
 *puhujat: sosiaalityö
- 10.10.2000 Kriisikeskuksen apua tarvitaan yhä enemmän**
 *uutinen
 *puhujat: sosiaalityö
- 10.10.2000 Nyt olisi vanhusten ja lasten vuoro**
 *mielipide
 *puhujat: poliitikko
- 16.10.2000 Suomeen perustettava lapsiasiamiehen virka**
 *uutinen
 *puhujat: järjestö, poliitikko
- 21.10.2000 Olisiko lasten ja nuorten vuoro Nastolassa**
 *mielipide
 *puhujat: poliitikko
- 25.10.2000 Johtajuus kateissa kotona ja koulussa (v)**
 *uutinen
 *puhujat: psykologi, psykologi
- 02.11.2000 Ei syyllisiä vaan vastuullisia (v)**
 *mielipide
 *puhujat: kansalainen
- 03.11.2000 Kiusaaja on kateellinen eikä siedä erilaisuutta**
 *uutinen
 *puhujat: järjestö, tutkija (psykologi)
- 03.11.2000 Sopeutumaton nuori pärjää erityisluokalla**
 *uutinen
 *puhujat: tutkija (kasvatustiede)
- 04.11.2000 Kymmenen käskyä suomalaisessa yhteiskunnassa (v)**
 *mielipide
 *puhujat: kirkon edustaja
- 08.11.2000 Ei liikaa läksyjä pikku koululaiselle**
 *uutinen
 *puhujat: opettaja, opettaja, vanhempi (äiti)
- 17.11.2000 Pelastakaa Lapset vaatii yhä lapsiasiamiestä**
 *uutinen
 *puhujat: järjestö
- 19.11.2000 Kuka kysyisi nuorilta itseltään (v)**
 *mielipide
 *puhujat: järjestö
- 20.11.2000 Yksi laitoshoitoyksikkö ei vielä poista Lahden nuorten huumeongelmia**
 *uutinen
 *puhujat: sosiaalityö x 2
- 22.11.2000 Ikäroolit käymistilassa**
 *uutinen
 *puhujat: tutkija (yhteiskunta- ja sosiaalityö), nuori
- 23.11.2000 Päähdeputki johti riippuvuuksien rämeille**
 *uutinen
 *puhujat: järjestö, opettaja, sosiaalityö
- 26.11.2000 Hämeen demarit toivovat: verkostoja perheille**
 *uutinen
 *puhujat: poliitikko
- 27.11.2000 Kriisipoliklinikka purkaa lahtelaisten paineita**
 *uutinen
 *puhujat: lääkäri
- 01.12.2000 Kirjailija Keri Hotakainen: Aikuiset ovat juuttuneet nuoruuteen (v)**

- *uutinen
 *puhujat: muu
05.12.2000 Kenen tehtävä kasvaton on? (v)
 *uutinen
 *puhujat: vanhempi (isä)
09.12.2000 Huumeiden käyttö huomataan perheessä myöhään (v)
 *uutinen
 *puhujat: järjestö
11.12.2000 Nimimerkille Sami
 *mielipide
 *puhujat: kansalainen
29.12.2000 Nuori haukkoo välillä henkeä valintojen ja yhteiskunnan odotusten edessä
 *uutinen
 *puhujat: nuori, tutkija (yhteiskunta- ja sosiaalitiede)
10.01.2001 Nuorten ongelmia ei ratkaista yhteiskunnallisella näpertelyllä (v)
 *mielipide
 *puhujat: kansalainen
10.01.2001 Vanhemmat pelkäävät myöntää kasvatusvaikeuksia (v)
 *uutinen
 *puhujat: järjestö, vanhempi, x 2, opettaja (rehtori)
10.01.2001 Ahtialassa vanhemmat kokosivat voimansa (v)
 *uutinen
 *puhujat: vanhempi
11.01.2001 Vanhemmat näyttävät esimerkkiä (v)
 *mielipide
 *puhujat: kansalainen
14.01.2001 Nuoret alkoholi ja tupakka
 *mielipide
 *puhujat: nuori
15.01.2001 Päivähoidon arkea: huuli halki ja pää auki
 *mielipide
 *puhujat: vanhempi (äiti)
17.01.2001 Päihdetoimintamalli syntyi opiskelijoiden voimin
 *uutinen
 *puhujat: opettaja (rehtori), terveydenhoitaja x 2
21.01.2001 Kadotettu lapsuus (v)
 *mielipide
 *puhujat: vanhempi (äiti)
22.01.2001 Pelastakaa lapset taistelee internetin lapsipornoa vastaan
 *uutinen
 *puhujat: järjestö
25.01.2001 Perheiden sisäistä hyvinvointia vahvistettava (v)
 *uutinen
 *puhujat: kirkon edustaja
26.01.2001 Leikkikenttien turvallisuudessa edelleen puutteita
 *uutinen
 *puhujat: virkamies x 2
27.01.2001 Lapsuusko kadotettu (v)
 *mielipide
 *puhujat: terapeutti
27.01.2001 Neljäsosa kouluun tulevista tarvitsee lisää tukea
 *uutinen
 *puhujat: tutkija x 2
02.02.2001 Opettaja saa puuttua tiukasti häiriköintiin
 *uutinen
 *puhujat: virkamies, virkamies
03.02.2001 Koululaisten pahoinvointi lisääntyy Lahden seudulla (v)
 *uutinen
 *puhujat: tutkija (lääkäri)
07.02.2001 Koulu auki aamusta iltaan
 *uutinen
 *puhujat: virkamies, tutkija (psykologi), terveydenhuolto
08.02.2001 MLL: porno ja väkivalta huolestuttaa
 *uutinen

*puhujat: järjestö

12.02.2001 Nuoret ja alkoholi (v)

*mielipide

*puhujat: vanhempi (äiti)

13.02.2001 Eteläisen Lahden koulut kamppailevat vailla kuraattoria (v)

*uutinen

*puhujat: opettaja (rehtori), opettaja (rehtori), opettaja, koulukuraattori, virkamies

15.02.2001 Tutkimustietoa nuorten päihdekulttuurista

*uutinen

*puhujat: sosiaalityö (nuorisotyöntekijä)

21.02.2001 Suomen nuoret edelleen kannäämisen kärkikaartia

*uutinen

*puhujat: tutkija (yhteiskunta- ja sosiaalityö), nuori

25.02.2001 Nuoria autetaan kiinni elämään Hämeen koskella

*uutinen

*puhujat: sosiaalityö (sosiaalityönjohtaja), sosiaalityö

03.03.2001 Koulukiusaamisesta annettu tuomio piti hovioikeudessa

*uutinen

*puhujat: poliisi, virkamies

04.03.2001 Taataanko päivähoito laadun kustannuksella

*mielipide

*puhujat: vanhempi (äiti)

04.03.2001 Aika toimia lasten hyväksi (v)

*uutinen

*puhujat: sosiaalityö (perhetyöntekijä)

07.03.2001 Minkälaisin periaattein?

*mielipide

*puhujat: kansalainen

07.03.2001 Vanhemmat arkoja pyytämään apua (v)

*uutinen

*puhujat: terveydenhoitaja

08.03.2001 Soinivaara lasten asialla

*uutinen

*puhujat: poliitikko

08.03.2001 Opettajille eväitä hyvään elämään ohjaamiseen (v)

*uutinen

*puhujat: terapeutti, opettaja (erityisopettaja), opettaja

14.03.2001 Joka kuudes tarvitsee tukiopetusta

*uutinen

*puhujat: tutkija (kasvatustieteilijä), virkamies, opettaja (erityisopettaja), poliitikko

14.03.2001 Leena Mäkijärvi tutkii koulujen häiriköintiä. Koululla ja opettajilla on suuri vaikutus lapsen elämään

*uutinen

*puhujat: tutkija (kasvatustiede), tutkija (lääketiede), lääkäri

18.03.2001 Kun opettajan ja oppilaan todellisuus ei kohtaa (v)

*uutinen

*puhujat: opettaja

29.03.2001 "Eivät kaikki mutta yllättävän monet" Nuorten äitien huumekekeilut kasvava ongelma Lahdessa

*uutinen

*puhujat: sosiaalityö

04.04.2001 Syrjäytymisen ehkäisy estää huumeiden käyttöä

*uutinen

Puhujat: virkamies, virkamies, virkamies

04.04.2001 Lapset eivät urheile aikuisille

*uutinen

*tutkija

11.04.2001 Kiireettömät lapsusmuistot jäävät mieleen (v)

*uutinen

*puhujat (kasvatustiede)

13.04.2001 Lama vaikutti lasten mielenterveyteen (v)

*uutinen

*puhujat: tutkija (psykiatria)

19.04.2001 Neuvottelukulttuuri pahoinvoinnin taustalla (v)

*uutinen

*puhujat: psykologi

21.04.2001 Yksi kouluaine ei tepsii nuorten kaikkiin ongelmiin

*uutinen

*puhujat: poliitikko, poliitikko, poliitikko

24.04.2001 Koulukiusaamista selvitetään palvelevalla puhelimella

*uutinen

*puhujat: virkamies

24.04.2001 Syrjäytymisriski voidaan havaita jo ennen kouluikää

*uutinen

*puhujat: lääkäri

25.04.2001 Päiväkotikiikari lapsen silmin (v)

*mielipide

*puhujat: vanhempi (isä)

28.04.2005 Vanhemmista halutaan tehdä kasvattajia (v)

*uutinen

*virkemies

29.04.2001 Lapset tarvitsevat mummuja ja vaareja

*uutinen

*puhujat: tutkija

30.04.2001 Onko meillä varaa leikata opetuksesta?

*uutinen

*puhujat: opettaja

06.05.2001 Ex-satanisti: nuori haluaa lähelle pahuutta

*uutinen

*puhujat: sosiaalityö (nuorisotyöntekijä)

06.05.2001 Lyseon yläasteella ja Launeella tietoa seksistä ja ihmissuhteista

*uutinen

*puhujat: opettaja (rehtori), opettaja, terveydenhoitaja, terveydenhoitaja, lääkäri, lääkäri

09.05.2001 Vanhemmuus määräytyy roolikartalla (v)

*uutinen

*puhujat: psykologi, sosiaalityö (johto), sosiaalityö (sosiaalityöntekijä)

12.05.2001 Katsokaa nuorianne silmiin! (v)

*mielipide

*puhujat: kansalainen

13.05.2001 Pienen koululaisen puolesta

*mielipide

*puhujat: opettaja

21.05.2001 Aidille ja opettajalle

*mielipide

*puhujat: kansalainen

25.05.2001 Lamavuosien sadonkorjuu käytöshäiriöisten lasten kohtaamisessa

*uutinen

*puhujat: tutkija (kasvatustiede)

31.05.2001 Väestöliitto esittää ”rakkausviikkoja” kouluihin

*uutinen

*puhujat: lääkäri (psykiatri), tutkija (yhteiskunta- ja sosiaalityö), poliitikko

05.06.2001 ”Jos ei tapa lasta, tappaa viimeistään alikuisen” Mielen pahoinvointi voi aiheuttaa vakavia fyysisiä sairauksia

*uutinen

*puhujat: lääkäri

05.06.2001 Hylätty vanhemmuus (v)

*mielipide

*vanhemmuus

06.06.2001 Opettajilta otettu valta pois

*mielipide

*puhujat: vanhempi (äiti)

08.06.2001 Lastenpsykiatrian jalkautus tuo nopeasti apua kriisiperheille

*uutinen

*puhujat: sairaanhoitaja

16.06.2001 Koti on lapsella paras paikka (v)

*mielipide

*puhujat: vanhempi (isä)

16.06.2001 Sosiaalityön vaatimukset kasvavat

- *uutinen
 *puhujat: sosiaalityö
17.06.2001 Lasten ja nuorten hyvinvointi etusijalla
 *mielipide
 *puhujat: poliitikko
19.06.2001 Nuoret ottavat seksimallit aikuisten maailmasta
 *uutinen
 *puhujat: terapeutti
01.07.2001 Huomio lapsiin
 *mielipide
 *puhujat: nuori
03.07.2001 Ei tv-roskaa lapsille!
 *mielipide
 *puhujat: kansalainen
18.07.2001 Lapsia suojeltava (v)
 *mielipide
 *puhujat: kansalainen
21.07.2001 Lasten ja nuorten vointia varaa parantaa monin tavoin
 * uutinen
 *puhujat: lääkäri
22.07.2001 Erityisopettajista huutava pula
 *uutinen
 *puhujat: virkamies, virkamies, virkamies, virkamies
02.08.2001 Ekaluokkalaisia tulossa ennätysmäärä iltapäiväkerhoihin
 *uutinen
 *puhujat: vanhempi, lastentarhanopettaja x 3
08.08.2001 Terve jä rki unohtunut (v)
 *uutinen
 *puhujat: tutkija (psykiatria), tutkija
16.08.2001 Kasvatusmallit (v)
 *mielipide
 *puhujat: kansalainen
18.08.2001 Pitkäaikaistyöttömyyden riskit voivat näkyä jo lapsilla (v)
 *uutinen
 *puhujat: tutkija (psykologia)
19.08.2001 Koulukiusaamisesta
 *mielipide
 *puhujat: kansalainen
24.08.2001 Vanhemmat, ottakaa koulun palaute tosissanne (v)
 *mielipide
 *puhujat: vanhempi (äiti)
24.08.2001 Huostaan otetulla lapsella suuri riski kuolla nuorena
 *uutinen
 *puhujat: psykiatri, tutkija, järjestö
29.08.2001 Kotiintuloaika pitää asettaa kotona (v)
 *uutinen
 *puhujat: poliisi, kirkko (nuorisosihteeri), kirkko (erikoisnuorisotyöntekijä), terveydenhoitaja, sosiaalityö (perhe-työntekijä), nuori, järjestö, vanhempi (äiti)
05.09.2001 Vastuuta myös vanhemmille (v)
 *mielipide
 *puhujat: vanhempi (äiti)
08.09.2001 Onko meillä aika lapsille? (v)
 *mielipide
 *puhujat: vanhempi (äiti)
11.09.2001 Koulu tarvitsee yhä karismaattista opettajista
 *uutinen
 *puhujat: virkamies
16.09.2001 Vanhemmille enemmän kasvatusvastuuta (v)
 *mielipide
 *puhujat: kansalainen
17.09.2001 Nuorten mielenterveys keskeiseksi
 *uutinen
 *puhujat: järjestö
20.09.2001 Kouluavustajien tarve kasvaa

- *uutinen
 *puhujat: virkamies x 2, psykologi, opettaja x 2
23.09.2001 Kurikasvatus takaisin (v)
 *mielipide
 *puhujat: kansalainen
26.09.2001 Kuri vie luottamuksen (v)
 *mielipide
 *puhujat: kansalainen
27.09.2001 Kuri ei poista ongelmia (v)
 *mielipide
 *puhujat: vanhempi (äiti)
30.09.2001 Pilkottu vanhemmuus on tämän päivän elämää (v)
 *uutinen
 *puhujat: tutkija (kasvatustiede)
02.10.2001 Lapsiperheiden huostaanotto huolestuttaa
 *uutinen
 *puhujat: poliitikko
03.10.2001 Lasten kasvatuksesta (v)
 *mielipide
 *puhujat: kansalainen
03.10.2001 Veronmaksaja: lapsiperhetukien arvo romahtanut
 *uutinen
 *puhujat: virkamies
04.10.2001 Nuorille oma kriisikeskus
 *uutinen
 *puhujat: sosiaalityö
05.10.2001 Kuritus ei todellakaan poista ongelmaa (v)
 *mielipide
 *puhujat: vanhempi (äiti)
05.10.2001 Kaitsijaringin tytöt lapsiperheiden apuna
 *uutinen
 *puhujat: järjestö
07.10.2001 Pilkottu vanhemmuus (v)
 *mielipide
 *puhujat: vanhempi (isä)
09.10.2001 Vastuuta myös vanhemmilla (v)
 *mielipide
 *puhujat: vanhempi (isä)
10.10.2001 Mummojen puhetta sanovat nuoret tietokoneiden haitoista
 *uutinen
 *puhujat: tutkija, nuori
11.10.2001 Iltapäiväkerhotoiminnan lakkautusuhka
 *uutinen
 *puhujat: järjestö
12.10.2001 Oppilashuoltoon tulossa remontti
 *uutinen
 *virkamies
15.10.2001 Esimerkkiä ja kuria nuorille (v)
 *mielipide
 *puhujat: kansalainen
20.10.2001 Vanhempien pitää ryhdistäytyä (v)
 *mielipide
 *puhujat: vanhempi (äiti)
22.10.2001 Hämeenkoski ja Kärkölä lähtivät huumekampanjaan
 *uutinen
 *puhujat: virkamies, poliisi
23.10.2001 Lasten kanssa (v)
 *mielipide
 *puhujat: kansalainen
29.10.2001 Vapaa kasvatus käsitetään väärin (v)
 *mielipide
 *puhujat: vanhempi (äiti)
29.10.2001 Kasvatusvastuu ei ole lapsella (v)
 *mielipide

*puhujat: opettaja

30.10.2001 Joka kolmas ei nuku tarpeeksi (v)

*uutinen

*puhujat: tutkija (kasvatustiede), tutkija (lääketiede), opettaja (rehtori), nuori, nuori

02.11.2001 Lasten iltapäivähoito säilytettävä

*mielipide

*puhujat: kansalainen

08.11.2001 Perheenäidin jaksamisella on yhteys lasten hyvinvointiin (v)

*uutinen

*puhujat: sosiaalityö x 2

09.11.2001 Lasta ei lohduteta huomenna vaan nyt (v)

*uutinen

*puhujat: tutkija (kasvatustiede)

11.11.2001 Sano ei huumeille

*mielipide

*puhujat: vanhempi (äiti)

24.11.2001 Koulupoikien natsileikki johti rikosilmoitukseen

*uutinen

*puhujat: poliisi, opettaja (rehtori)

25.11.2001 ”Mitä tylsempää sen parempi”

* uutinen

*puhujat: sosiaalityö (nuoriso-ohjaaja), järjestö, järjestö, järjestö

27.11.2001 Lapsi voi sulautua virtuaalimaailmaan (v)

*uutinen

*puhujat: tutkija (psykologi), tutkija (muu)

04.12.2001 Mikä on lasten asema elämässämme?

*mielipide

*puhujat: kansalainen

05.12.2001 Lapsipolitiikkaa eduskunnassa

*mielipide

*puhujat: kansalainen

19.12.2001 Hyvää tahtoa riittää vaan ei varoja

*mielipide

*puhujat: psykologi

HELSINGIN SANOMAT

06.01.1999 Sovittelu kasvattaa vastuuseen

*mielipidekirjoitus

*puhujat: virkamies

09.01.1999 Mistä rahat erityisopetukseen?

*mielipide

*puhujat: opettaja

11.01.1999 Nuori tarvitsee aikuista, ei saatanaa (v)

*mielipide

*puhujat: tutkija (kasvatustiede)

12.01.1999 Oppilashuoltoa koulujen avuksi (v)

*mielipide

*puhujat: terapeutti

14.01.1999 Lastenlääkärit esittävät isyysloman säätämistä pakolliseksi (v)

*uutinen

*puhujat: tutkija (psykiatri), tutkija (psykiatri), tutkija (psykiatri)

17.01.1999 Pahuus ei poistu lassyttämällä. Sosiaalityöntekijät ja asiakkaat valehtelevat yhdessä vaikeista asioista (v)

*uutinen

*puhujat: psykologi, lääkäri (psykiatri)

20.01.1999 Yhteiskuntaa helppo syyttää valinnoistamme (v)

*mielipide

*puhujat: tutkija

27.01.1999 Lapsen kehitys vaarantuu ilman riittävän hyvää aikuisen tukea (v)

*mielipide

*puhujat: tutkija (psykologi)

29.01.1999 Stakesin tutkijaprofessori Matti Rimpelä: Huumevalistus saattaa olla enemmän haitaksi kuin hyödyksi

*uutinen

*puhujat: tutkija (lääketiede)

06.02.1999 Sosiaali- ja terveysministeri Sinikka Mönkäre: Nuorten väkivalta itää kovaosaisuudessa

*uutinen

*puhujat: poliitikko, tutkija (yhteiskunta- ja sosiaalitiede)

15.02.1999 Opettaminen entistä raskaampaa

*mielipide

*puhujat: opettaja

22.02.1999 Kasvatuskriisin alkuperä lapsitieteissä

*mielipide

*puhujat: tutkija (yhteiskunta- ja sosiaalitiede)

27.02.1999 Vanhemmat lyöttäytyvät yhteen ratkomaan kasvatusergelmia (v)

*uutinen

*puhujat: virkamies, vanhempi (äiti), virkamies, sosiaalityö (sosiaalityöntekijä), sosiaalityö (nuorisotyöntekijä), vanhempi

27.02.1999 Käskeminen vaihtui ohjaavaksi kasvatukseksi

*uutinen

*puhujat: tutkija (kasvatustiede)

27.02.1999 Alihoidettujen lasten joukko kasvaa nopeammin

*uutinen

*puhujat: tutkija (psykiatria)

04.03.1999 Rivoudet ja herjaukset kiusaavat Helsingissä eniten yläasteen opettajia

*uutinen

*puhujat: tutkija (yhteiskunta- ja sosiaalitiede)

11.03.1999 Nuorten pahoinvointi on aikapommin (v)

*mielipide

*puhujat: tutkija

12.03.1999 Tuhannet lapset jääneet sisäisesti heitteille (v)

*mielipide

*puhujat: lääkäri (psykiatri)

28.03.1999 Vanhempainliitto huolissaan oppilaanarviointien käytössä. Myös vanhempien ryhdyttävä arvioimaan koulua ja opetusta (v)

*uutinen

*puhujat: järjestö, virkamies, opettaja, opettaja, tutkija (yhteiskunta- ja sosiaalitiede)

17.04.1999 Poika puukotti toista koulussa Eurajoella. Opettajien riipeä ensiapu pelasti pojan hengen.

*uutinen

*puhujat: opettaja, psykologi, opettaja (rehtori), opettaja (rehtori), järjestö

05.05.1999 Neuvolat auttamaan ongelmaerpeheitä

*uutinen

*puhujat: lääkäri (psykiatri), terveydenhoitaja

08.05.1999 OAJ ja kansainväliset järjestöt haluavat kasvatuksen koko yhteisön asiaksi

*uutinen

*puhujat: järjestö

20.05.1999 Miten pelastamme lapset

*mielipide

*puhujat: tutkija (muu)

25.5.1999 Kempeleen peruskouluissa saatiin kiusaaminen kuriin

*uutinen

*puhujat: tutkija (lääketiede), opettaja (rehtori), opettaja (erityisopettaja)

26.05.1999 Monen koululaisen työolot ala-arvoiset

*uutinen

*puhujat: tutkija (yhteiskunta- ja sosiaalitiede)

28.05.1990 Liialliset ylityöt näännyttää meidät

*mielipide

*puhujat: kansalainen

28.05.1999 Raha tärkeämpää kuin lapset (v)

*mielipide

*puhujat: vanhempi (äiti)

30.05.1999 Älkää uhratko kuusivuotiaitakin

*mielipide

*puhujat: vanhempi (äiti)

07.06.1999 Tietotauti jäytää peruskoulua

*mielipide

*puhujat: opettaja (erityisopettaja)

08.06.1999 Koululaiset iltapäivävarastoon?

*mielipide

*puhujat: päivähoito

09.06.1999 Koulu tarvitsee huolenpitoa (v)

*mielipide

*puhujat: virkamies

13.06.1999 Voiko nuoria opettaa käyttämään alkoholia oikein? (v)

*uutinen

*puhujat: psykologi, lääkäri, vanhempi (äiti)

14.06.1999 Opettaja kasvatti pikkuriiviöitä (v)

*mielipide

*puhujat: opettaja

20.06.1999 Suomen ja Norjan nuoret Euroopan väsyneimpiä (v)

*uutinen

*puhujat: tutkija (muu)

20.06.1999 Täyden vatsan demokratia juhlii

*mielipide

*puhujat: poliitikko

13.07.1999 Ryhmän tuella hyvään vanhemmuuteen

*uutinen

*puhujat: järjestö

16.07.1999 Lapset ja nuoret jonottavat jopa vuosia mielenterveyshoitoon

*uutinen

*puhujat: sosiaalityö, lääkäri, lakimies, poliitikko

16.08.1999 Opettajat ja vanhemmat yhteistyöhön

*mielipide

*puhujat: järjestö

08.09.1999 Lapinlahdessa huippuosaamista

*mielipide

*puhujat: lääkäri (psykiatri)

10.09.1999 Koulun terveystarkastuksessa ei löydetä lasten sairauksia

*uutinen

*puhujat: lääkäri

10.09.1999 Uusi sukupolvi ei tunne lähihistoriaansa

*uutinen

*puhujat: virkamies, opettaja (rehtori), tutkija (filosofia)

11.09.1999 Väkivalta kumpuaa lapsuudesta (v)

*mielipide

*puhujat: kansalainen

15.09.1999 Koulut alkavat liian varhain

*mielipide

*puhujat: vanhempi (isä)

17.09.1999 Siirrot erityisluokille ovat yleistyneet

*mielipide

*puhujat: tutkija (kasvatustiede)

17.09.1999 On monia tapoja auttaa kiusaamisen uhriksi joutunutta lasta

*mielipide

*puhujat: psykologi, psykologi, psykologi

22.09.1999 Luokan työrauha turvattava

*mielipide

*puhujat: opettaja

29.09.1999 Pienten lasten vanhemmat eivät aikaistaisi lapsen kouluun menoa

*uutinen

*puhujat: tutkija (yhteiskunta- ja sosiaalitiede)

30.09.1999 Väitös: täysin raittiiden osuus vähenee koko ajan. Hyvä itse tunto auttaa nuorta kasvamaan terveesti.

*uutinen

*puhujat: tutkija (kastatustiede)

08.10.1999 Blairin reformi muuttaa koulun suuntaa

*mielipide

*puhujat: tutkija (muu)

11.10.1999 Uudet koululait eivät säädi välituntien pituutta

*uutinen

*puhujat: virkamies, virkamies, opettaja (rehtori), opettaja (rehtori)

18.10.1999 Helsingin Sanomat selvitti ala-asteen opetusryhmien oppilasmääriä. Luokkakokoa vaihtelee suuresti

*uutinen

*puhujat: opettaja (rehtori), opettaja (rehtori), opettaja (rehtori), opettaja (rehtori), opettaja (rehtori), opettaja (rehtori)

21.10.1999 Koulun häiriköt pysähtyvät Parkkiin Järvenpäässä

*uutinen

*puhujat: sosiaalityö (nuorisotyöntekijä), opettaja (rehtori)

27.10.1999 Erityisluokka vai oma luokka lähikoulussa

*mielipide

*puhujat: opettaja (erityisopettaja)

28.10.1999 Opettajan puhuttelu rauhoitti häiriköt

*mielipide

*puhujat: vanhempi (äiti)

16.11.1999 Miksi peruskoulussa saa käyttäytyä huonosti

*mielipide

*puhujat: vanhempi (äiti)

18.11.1999 Työnantaja vastuuseen kiusaamisen sallimisesta

*uutinen

*puhujat: opettaja (rehtori), opettaja, virkamies, tutkija (yhteiskunta- ja sosiaalitiede)

19.11.1999 Välineitä kiusaamisen vähentämiseen on olemassa

*mielipide

*puhujat: tutkija (psykologia)

23.11.1999 Opettajan ei pidä sallia huonoa käyttäytymistä

*mielipide

*puhujat: opettaja

23.11.1999 Puhuja huligaaneille (v)

*mielipide

*puhujat: kansalainen

24.11.1999 Yhteiskunnan levottomuus kärjistyy koulussa

*mielipide

*puhujat: tutkija (kasvatustiede)

27.11.1999 Oppilasasiamies kiusattujen avuksi (v)

*mielipide

*puhujat: virkamies

06.12.1999 Kiusaamiseen opetetaan puuttumaan (v)

*mielipide

*puhujat: opettaja

11.12.1999 Koulukiusaamisen hallinta ei kuulu opettajakoulukseen

*uutinen

*puhujat: virkamies, virkamies, psykologi, psykologi

11.12.1999 Poliisille neuvonantajan rooli

*uutinen

*puhujat: poliisi, poliisi, poliisi

12.12.1999 Koulupelon syitä etsitty kotoa

*uutinen

*puhujat: järjestö

22.12.1999 Koko yhteiskuntaa riivaava kiire on ehtinyt kouluhinkin

*mielipide

*puhujat: opettaja

22.12.1999 Koti vastuussa lapsesta (v)

*mielipide

*puhujat: vanhempi (isä)

16.01.2000 Kasvatus tulee takaisin (v)

*uutinen

*puhujat: tutkija (psykologi)

17.01.2000 Lapsilta ja nuorilta puuttuu psykiatrisia hoitopaikkoja

*uutinen

*puhujat: lääkäri (psykiatri), lääkäri (psykiatri), lääkäri (psykiatri)

18.01.2000 Vahva tunnesuhde turvaa lapsen terveen kasvun (v)

*mielipidekirjoitus

*puhujat: tutkija (kasvatustiede)

22.01.2000 Läsnäolo kuuluu vanhemmuuteen (v)

*mielipidekirjoitus

- *puhujat: kansalainen
13.02.2000 Kysymys on perheen tasapainosta (v)
 *mielipidekirjoitus
 *puhujat: vanhempi (äiti)
03.03.2000 Koulukkaile kasvatusta, tietoja ja taitoja
 *mielipidekirjoitus
 *puhujat: tutkija (kasvatustiede)
07.03.2000 Pojille puhuttava varttumisen vaiheista
 *mielipidekirjoitus
 *puhujat: sosiaalityö (perhetyöntekijä), lääkäri
12.03.2000 Roolikartta auttaa arvioimaan vanhemmuutta (v)
 *uutinen
 *puhujat: psykologi, psykologi
13.03.2000 Lapsi tarvitsee vanhempien aikaa ja tukea (v)
 *mielipide
 *puhujat: kansalainen
16.03.2000 Anoreksia vaivaa jopa alle kymmenvuotiaita
 *uutinen
 *puhujat: lääkäri (psykiatri)
23.03.2000 Kankurin kyläkoulusta pelastuksen esimerkiksi
 *mielipide
 *puhujat: muu
04.05.2000 Oppilaille lisää tukipalveluita (v)
 *mielipidekirjoitus
 *puhujat: terapeutti
05.05.2000 Viha kasvaa pelaamalla (v)
 *uutinen
 *puhujat: tutkija (psykiatri), muu (pelitalon toimitusjohtaja)
06.05.2000 Helsingin koululaiset tarvitsevat entistä enemmän erityisopetusta
 *uutinen
 *puhujat: virkamies, virkamies, virkamies
06.05.2000 Lapsi mittaa menestyksen (v)
 *mielipidekirjoitus
 *puhujat: muu
07.05.2000 Elämysluokka eheyttää oppilaita Oulussa
 *uutinen
 *puhujat: opettaja
14.05.2000 Kuka turvaa lapsen oikeudet
 *uutinen
 *puhujat: sosiaalityö (sosiaalityöntekijä)
15.05.2000 Uusi talouselämä tarvitsee henkisesti ehjiä yksilöitä
 *mielipidekirjoitus
 *puhujat: järjestö
20.05.2000 Yhä useampi nuori rapakunnossa
 *uutinen
 *puhujat: opettaja, virkamies
23.05.2000 Nuorisotutkija väittää: saatananpalvonta ja rikollisuus kasvavat usein rinnakkain (v)
 *uutinen
 *puhujat: tutkija (psykologi)
25.05.2000 Internet-seksisivu paljasti aukkoja nuorten tiedoissa (v)
 *uutinen
 *puhujat: psykologi, lääkäri (psykiatri), lääkäri
27.05.2000 Sunnuntai auttaa meitä jaksamaan
 *uutinen
 *puhujat: poliitikko
03.06.2000 Mikä lapsia ja nuoria vaivaa? (v)
 *mielipidekirjoitus
 *puhujat: opettaja (rehtori)
03.06.2000 Koulu tarvitsee lisää sosiaalityöntekijöitä (v)
 *mielipidekirjoitus
 *puhujat: sosiaalityö (koulukuraattori)
11.06.2000 Huostaanotto tarpeen lapsen turvaksi
 *uutinen
 *puhujat: järjestö

- 21.06.2000 Kouluille ja opettajille halutaan lisää valtaa puuttua häiriköintiin**
 *uutinen
 *puhujat: virkamies
- 22.06.2000 Rehtorit karsastavat opettajille ehdotettuja tiukkoja kuritoimia**
 *uutinen
 *puhujat: opettaja (rehtori), opettaja (rehtori), opettaja (rehtori), virkamies
- 26.06.2000 Kova kilpailu kouluissa ei motivoi**
 *mielipidekirjoitus
 *puhujat: kansalainen
- 01.07.2000 Häirikköoppilaat kaipaavat tukea (v)**
 *mielipidekirjoitus
 *puhujat: tutkija (kasvatustiede)
- 02.07.2000 Lapset ja koti vastuullinen työmaa (v)**
 *mielipide
 *puhujat: kansalainen
- 04.07.2000 Oppilas voitava erottaa määrääjäksi**
 *mielipidekirjoitus
 *puhujat: opettaja (erityisopettaja)
- 09.07.2000 Median vaikutuksia lapsiin on tutkittu liian vähän (v)**
 *mielipidekirjoitus
 *puhujat: tutkija (psykiatri)
- 15.07.2000 Nykyisistä arvoista kova hinta**
 *mielipide
 *puhujat: kansalainen
- 03.08.2000 Iltapäivähoitoon oltava varaa**
 *mielipide
 *puhujat: kansalainen
- 07.08.2000 Esiopetuksessa lapsi oppii tärkeimmät suhdekäsitteet**
 *mielipidekirjoitus
 *puhujat: tutkija (kasvatustiede)
- 11.08.2000 Opettajaksi haluavat enää vain nuoret**
 *mielipidekirjoitus
 *puhujat: opettaja
- 13.08.2000 Reipas nyhjäjäjä, hätähouso, pärjääjä...**
 *uutinen
 *puhujat: opettaja
- 29.08.2000 Vain kolmasosa masentuneista koululaisista hakeutuu hoitoon**
 *uutinen
 *puhujat: terveydenhoitaja, tutkija, tutkija
- 01.09.2000 ...kiusaamisen torjuntaan (v)**
 *uutinen
 *puhujat: virkamies x 3, opettaja (erityisopettaja), sosiaalityö (koulukuraattori), poliitikko
- 01.09.2000 Itsemurha on aina monien syiden summa**
 *uutinen
 *puhujat: tutkija (psykologia), tutkija (yhteiskunta- ja sosiaalitiede), tutkija (psykologia), sosiaalityö (perhetyöntekijä)
- 01.09.2000 Rehtorin ajasta valtaosa menee sosiaaliväen ja poliisin kanssa asiointiin**
 *uutinen
 *puhujat: opettaja (rehtori), opettaja (rehtori)
- 02.09.2000 Häirikköoppilas tuhoaa mahdollisuuksiaan**
 *mielipide
 *puhujat: kansalainen
- 03.09.2000 Koulunkäyntiavustaja lasta varten**
 *mielipide
 *puhujat: terapeutti
- 03.09.2000 Miksi kaikki lapset eivät ilmestyneetkään kouluun (v)**
 *uutinen
 *puhujat: opettaja (rehtori), opettaja (rehtori), virkamies
- 04.09.2000 Aikuisilla vastuu koulukiusaamisesta (v)**
 *uutinen
 *puhujat: opettaja
- 04.09.2000 Aikuisten vastuu (v)**
 *mielipide
 *puhujat: tutkija (kasvatustiede)

- 07.09.2000 Opettajat tarvitsevat rauhaa työntekoon (v)**
 *mielipide
 *puhujat: opettaja
- 08.09.2000 Koulumaailmassa aina ollut väkivaltaa**
 *mielipide
 *puhujat: kansalainen
- 10.09.2000 Koulun arki vaatii pelisäännöt**
 *mielipide
 *puhujat: tutkija (kasvatustiede), tutkija (kasvatustiede)
- 10.09.2000 Kouluterveydenhoitajan pitäisi ehtiä auttamaan**
 *uutinen
 *puhujat: terveydenhoitaja
- 11.09.2000 Jospa kilpailtaisiin kiusaamattomuudella**
 *mielipide
 *puhujat: poliitikko
- 11.09.2000 Nuorten seksuaalittavat heijastavat perhetaustaa (v)**
 *mielipide
 *puhujat: tutkija (yhteiskunta- ja sosiaalityö)
- 12.09.2000 Lasten iltapäivähoitoa yhteistyössä**
 *uutinen
 *puhujat: järjestö
- 13.09.2000 Aikuisen läsnäolo lapselle välttämätön (v)**
 *mielipide
 *puhujat: lääkäri (psykiatri)
- 16.09.2000 Luokkakoot pienemmiksi**
 *mielipide
 *puhujat: lääkäri
- 27.09.2000 Ammattikasvattajat peräävät vanhempien ryhtiliikettä (v)**
 *uutinen
 *puhujat: tutkija (yhteiskunta- ja sosiaalityö)
- 28.09.2000 Yhteinen vastuu vähentää koulukiusaamista (v)**
 *mielipide
 *puhujat: virkamies
- 29.09.2000 Hallitus toivoo terveystietoa peruskouluihin syksyllä 2002**
 *uutinen
 *puhujat: poliitikko
- 11.10.2000 Seksuaalinen ”vapaus” ahdistaa nuoria**
 *mielipide
 *puhujat: tutkija (psykologi), terveydenhuolto
- 26.10.2000 Kenelle kuuluu vastuu kasvatuksesta (v)**
 *mielipide
 *puhujat: kansalainen
- 30.10.2000 Huumeet leviävät kuin kulovalkea (v)**
 *mielipide
 *puhujat: kansalainen
- 04.11.2000 Väitös: Sopeutumattomat ovat opettaja-addikteja (v)**
 *uutinen
 *puhujat: tutkija (psykologi)
- 07.11.2000 Parkki rauhoittaa oppilaat Simonkylän koulussa Vantaalla (v)**
 *uutinen
 *puhujat: opettaja (rehtori), opettaja (rehtori), virkamies, sosiaalityö (nuorisotyö)
- 12.11.2000 Ammatillainen on paikkansa ansainnut**
 *mielipide
 *puhujat: sosiaalityö
- 13.12.2000 Jotakin on tapahtumassa lasten itsetunnolle (v)**
 *mielipide
 *puhujat: lääkäri (psykiatri)
- 18.11.2000 ”Rauhaton yhteiskunta lisää lasten oppimisvaikeuksia”**
 *uutinen
 *puhujat: psykologi
- 22.11.2000 Tarpeettomuus ajaa nuoren huumeisiin**
 *uutinen
 *puhujat: lääkäri, tutkija (yhteiskunta- ja sosiaalityö)
- 25.11.2000 Maahanmuuttajat viihtyvät koulussa suomalaisia paremmin (v)**

- *uutinen
 *puhujat: tutkija (kasvatustiede), opettaja (rehtori), opettaja, vanhempi (äiti)
18.12.2000 Miten tehdä nuoresta pätevä kansalainen (v)
- *uutinen
 *puhujat: tutkija (psykologia)
18.12.2000 ”Nuoruudesta parantuu - valitettavasti”
- *uutinen
 *puhujat: nuori x 6, tutkija (yhteiskunta- ja sosiaalitiede)
22.01.2001 Kotiväkivalta koventuu (v)
- *uutinen
 *puhujat: järjestö x 3, kirkko (perheneuvontakeskuksen johtaja)
22.01.2001 Lasten kautta välittyy entistä suurempi hätä (v)
- *uutinen
 *puhujat: järjestö x 3, tutkija
04.02.2001 ”Lasten kasvatusta on kriisissä” (v)
- *uutinen
 *puhujat: tutkija (yhteiskunta- ja sosiaalitiede), tutkija (kasvatustiede)
06.02.2001 Helsingin hyvien alueiden lapset pärjäävät koulussa
- *uutinen
 *puhujat: virkamies
10.02.2001 Vanhemmat valittavat koulujen oppilasvalinnoista ennätysmäärin
- *uutinen
 *puhujat: virkamies
15.02.2001 Vantaan lukiolaiset voivat pahoin
- *uutinen
 *puhujat: järjestö, opettaja (rehtori), virkamies
17.02.2001 On epäreilua syyllistää vuorotyötä
- *uutinen
 *puhujat: päivähoito
12.03.2001 Lea Pulkkinen: Koulun kasvatustavoitteet palautettava lakiin
- *uutinen
 *puhujat: tutkija (psykologi)
13.03.2001 Opettajat kaipaavat ohjeista perheväkivallan havaitsemiseksi
- *uutinen
 *puhujat: sosiaalityö (johto)
19.03.2001 Voiko vanhemmuuteen sitoutua (v)
- *mielipide
 *puhujat: tutkija (muu)
21.03.2001 Opetushallitus: Oppilaat mukaan laatimaan koulujen järjestyssääntöjä
- *uutinen
 *puhujat: tutkija (kasvatustiede), opettaja (rehtori), opettaja (rehtori), opettaja (rehtori), järjestö, nuori, nuori
23.03.2001 Opettaja näkee lasten suuren hädän (v)
- *mielipide
 *puhujat: opettaja
22.03.2001 Kouluväkivalta on voitettavissa
- *mielipide
 *puhujat: tutkija (terveystiede)
4.4.2001 Säästöt opetusmenoissa lisääntyneet syrjäytymistä
- *uutinen
 *puhujat: virkamies, virkamies
13.04.2001 Tutkimus: Koulu yhtä tärkeä mielenterveydelle kuin koti (v)
- *uutinen
 *puhujat: tutkija (psykiatri)
14.04.2001 Lapsi haavoittuu ilman aikuisen suojaa ja tukea (v)
- *mielipide
 *puhujat: tutkija (psykiatri)
20.04.2001 Helsingin houkuteltava hyviä opettajia - ja pidettävä ne (v)
- *uutinen
 *puhujat: poliitikko
20.04.2001 Luokkaretkien valvominen vaikeaa (v)
- *uutinen
 *puhujat: opettaja (erityisopettaja), virkamies, virkamies, järjestö
20.04.2001 Yksihuoltajan lapsella alttius joutua aikuisiällä vaikeuksiin (v)
- *uutinen

*puhujat: tutkija (lääketiede)

22.04.2001 Lasten syrjäytymisen alku näkyy jo päiväkodissa (v)

*uutinen

*puhujat: lääkäri, lääkäri (psykiatri), järjestö

24.04.2001 Opetushallitus pyytää puheluita kouluväkivallasta

*uutinen

*puhujat: virkamies

24.04.2001 Opetushallitus pyytää puheluita kouluväkivallasta

*uutinen

*puhujat: virkamies

29.04.2001 Päiväkoti voi auttaa lasta paljon

*uutinen

*puhujat: päivähoito

30.04.2001 Parkki auttaa ja rauhoittaa kaikkia oppilaista (v)

*mielipide

*puhujat: sosiaalityö (johto), sosiaalityö (johto)

03.05.2001 Onko päiväkodissa aikaa lapselle

*mielipide

*puhujat: päivähoito

06.05.2001 Lapset tarvitsevat yksilöllistä tukea

*mielipide

*puhujat: kansalainen

06.05.2001 Koulu syrjii ja valikoi jo varhaisessa vaiheessa

*uutinen

*puhujat: nuori x 3, opettaja (rehtori)

08.05.2001 ”Poltin ekat paukut kannabista kasiluokkalaisena välitunnilla”

*uutinen

*puhujat: nuori

10.05.2001 Kannabista kokeilevilla nuorilla myös varhaisia seksikokemuksia

*uutinen

*puhujat: tutkija (yhteiskunta- ja sosiaalityö), tutkija (terveystiede), tutkija (kasvatustiede), lääkäri, terveydenhoitaja, opettaja

12.05.2001 Pelkät puheet eivät opetusta uudista

*mielipide

*puhujat: opettaja

14.05.2001 Huostaanotto on lapselle ankara hylkäämisen kokemus

*uutinen

*puhujat: järjestö, tutkija (yhteiskunta- ja sosiaalityö)

17.05.2001 Vasenkätiset seeprat ovat uusi pahoinvoinnin merkki

*uutinen

*puhujat: tutkija (yhteiskunta- ja sosiaalityö), nuori

18.05.2001 Koulun työrauha kaikkien yhteinen asia

*uutinen

*puhujat: sosiaalityö (koulukuraattori)

19.05.2001 ”Ehkä mulla oli velvollisuus olla onnellinen”

*uutinen

*puhujat: nuori

21.05.2001 Vaasa ehdottaa kokopäiväkoulua poistamaan lasten yksinäisyyttä

*uutinen

*puhujat: virkamies, virkamies, päivähoito, opettaja

22.05.2001 Lapsillakin on oikeus hyvinvointiin

*mielipide

*puhujat: tutkija

24.05.2001 Laitoksesta tuli parempi vaihtoehto, kun kotona ei kukaan pitänyt huolta

*uutinen

*puhujat: nuori, nuori, poliisi

24.05.2001 Koulun toimintatavat eivät vastaa nykyajan tarpeisiin

*mielipide

*puhujat: tutkija (kasvatustiede)

25.05.2001 Joustava koulun aloitus lisäisi lapsen hyvinvointia

*mielipide

*puhujat: tutkija (kasvatustiede)

30.05.2001 Kymppiluokka voi olla nuoren tie työelämään

*uutinen

- *puhujat: nuori, tutkija (yhteiskunta- ja sosiaalitiede)
01.06.2001 Aikuisten otettava vastuu nuorista (v)
 *mielipide
 *puhujat: järjestö
02.06.2001 Opettajien työskentelyoloja parannettava
 *mielipide
 *puhujat: opettaja
02.06.2001 Pienille koululaisille kaivataan lisää lomaviettomahdollisuuksia
 *uutinen
 *puhujat: järjestö, virkamies, sosiaalityö (johtava), sosiaalityö (johto)
04.06.2001 Lapset ja nuoret yhä liian kauan jonossa psykiatriseen hoitoon
 *uutinen
 *puhujat: poliitikko, lääkäri (psykiatri), lääkäri (psykiatri), psykologi, psykologi
06.06.2001 Kuntien panostettava nuorisotyöhön enemmän
 *mielipide
 *puhujat: tutkija (kasvatustiede)
06.06.2001 Lapsen opittava ihmissuhdetaitoja
 *mielipide
 *puhujat: virkamies
07.06.2001 Huumeokeiluissa nähtävissä merkkejä tasaantumisesta
 *uutinen
 *puhujat: tutkija (yhteiskunta ja sosiaalitiede) x 2
07.06.2001 Suuret opetustyhmät ja vähäinen erityisopetus ongelmia koulussa
 *uutinen
 *puhujat: poliitikko
07.06.2001 Keravan verityöt selviämässä poliisille (v)
 *uutinen
 *puhujat: poliisi, nuori, nuori, sosiaalityö (sosiaalityöntekijä), tutkija (yhteiskunta- ja sosiaalitieteet), vanhempi
09.06.2001 Yhdysvaltaistutkimus selvitti rajojen ja vapauden ristiriitaa (v)
 *uutinen
 *puhujat: lääkäri (psykiatri), lääkäri (psykiatri)
09.06.2001 Nuorten väkivalta ei synny syyttä (v)
 *mielipide
 *puhujat: lääkäri
09.06.2001 Kuka lasta haavoittikaan? (v)
 *mielipide
 *puhujat: kansalainen
09.06.2001 Parkki-toiminnalle on vaihtoehtoja
 *mielipide
 *puhujat: tutkija (kasvatustiede)
10.06.2001 Viikonloppuperhe auttaa kun oma äiti väsyy
 *uutinen
 *puhujat: sosiaalityö (sosiaalityöntekijä), sosiaalityö (sosiaalityöntekijä)
10.06.2001 Nuoret kaipaavat turvallista arki-aikuista (v)
 *uutinen
 *puhujat: poliitikko, kansalainen, nuori, kansalainen, kansalainen
10.06.2001 Armottomat (v)
 *uutinen
 *puhujat: tutkija (psykiatria), tutkija (lääketiede), tutkija (lääketiede), tutkija (lääketiede), tutkija (psykologia), tutkija (psykologia), lääkäri (psykiatri)
11.06.2001 Moni nuori vailla järkevää tekemistä
 *mielipide
 *puhujat: kansalainen
17.06.2001 Rangaistukset eivät pure nuoriin
 *mielipide
 *puhujat: virkamies
14.06.2001 Myhäilystä toimeen nuoriso-ongelmissa
 *mielipide
 *puhujat: kansalainen
16.06.2001 Nuoret on jätetty heitteille (v)
 *mielipide
 *puhujat: kansalainen
22.06.2001 Väkivaltatilanne perheessä aiheuttaa lapsille aina haittaa (v)
 *uutinen

- *puhujat: poliisi, sosiaalityö (sosiaalityöntekijä)
25.06.2001 Lapsiperhe tarvitsee monenlaista tukea (v)
 *mielipide
 *puhujat: terveydenhoitaja
26.06.2001 Afrikkalaiset kauhistelevat suomalaista kasvatustapaa (v)
 *uutinen
 *puhujat: vanhempi (isä), vanhempi (isä), vanhempi (isä), poliisi, sosiaalityö (nuorisotyöntekijä)
27.06.2001 Lasten päihdemyrkytysten taustalla on Helsingissä lähes aina sekakäyttöä
 *uutinen
 *puhujat: lääkäri, sairaanhoitaja
06.07.2001 Professori Välijärvi: Kouluiän varhentaminen estäisi syrjäytymistä
 *uutinen
 *puhujat: tutkija (kasvatustiede), tutkija (psykologi), järjestö, virkamies
07.07.2001 Taidekasvatus osa kokonaisuutta
 *mielipide
 *puhujat: opettaja
08.07.2001 Kaari Utrio ja elämän liikennesäännöt (v)
 *uutinen
 *puhujat: muu
09.07.2001 Pitäisikö kouluista tehdä pörssiyrityksiä (v)
 *mielipide
 *puhujat: opettaja (erityisopettaja)
11.07.2001 Koulu ei ole lapsen turvapaikka
 *mielipide
 *puhujat: vanhempi (äiti)
15.07.2001 Vauva ei halua kotoa pois
 *mielipide
 *puhujat: opettaja
18.07.2001 Opettajan palkka ei vastaa työn sisältöä
 *mielipide
 *puhujat: opettaja
21.07.2001 Koko koulutuksen arvot vääristymässä
 *mielipide
 *puhujat: tutkija (lääkäri), poliitikko, opettaja
31.07.2001 Kodinhoidon kutsunnoissa ei aikakaan minua nähdä
 *mielipide
 *puhujat: poliitikko
07.08.2001 Erityisopettajalle olisi töitä Tehtaanpuistossa
 *uutinen
 *puhujat: opettaja (rehtori)
10.08.2001 Lastensuojelun tarve kasvanut Oulussa
 *uutinen
 *puhujat: sosiaalityö (johto), sosiaalityö (nuorisotyöntekijä)
15.08.2001 Väitös: valtuustot käyttävät säästellen lain antamaa valtaa
 *uutinen
 *puhujat: tutkija (muu)
15.08.2001 Helsingin lukiolaiset saivat oman psykologinsa
 *uutinen
 *puhujat: psykologi
20.08.2001 Koulukiusaamista voi ehkäistä ennalta (v)
 *mielipide
 *puhujat: sosiaalityö (sosiaalityöntekijä)
24.08.2001 Kuusivuotiaiden valmiudesta kouluun tiedettävä lisää
 *mielipide
 *puhujat: tutkija (kasvatustiede), tutkija (kasvatustiede)
28.08.2001 Masennus vallannut koululaisten mielen
 *uutinen
 *puhujat: tutkija (yhteiskunta- ja sosiaalityö), nuori, terveydenhoitaja, opettaja (rehtori), virkamies
28.08.2001 Rikosvastuun ikärajaa ei haluta laskea
 *uutinen
 *puhujat: poliitikko x 3
01.09.2001 Koulukiusaaminen johtaa tyttöjen masentumiseen
 *uutinen
 *puhujat: tutkija (lääkäri)

- 12.09.2001 Keravalla nuoret tekivät lähes kolmasosan väkivaltarikoksista (v)**
 *uutinen
 *puhujat: tutkija (yhteiskunta- ja sosiaalitiede) x 2, poliisi x 2, sosiaalityö (johto), sosiaalityö (johto)
- 16.09.2001 Iloassa kaikki on toisin**
 *uutinen
 *puhujat: opettaja (rehtori), virkamies
- 23.09.2001 Aslak Lindstöm: pojat käyvät tyttökoulua**
 *uutinen
 *puhujat: virkamies
- 23.09.2001 Professori Lea Pulkkinen: Iltapäivähoito on lapsen turva**
 *uutinen
 *puhujat: tutkija (psykologi)
- 23.09.2001 Television väkivallan pitäisi tuntea**
 *uutinen
 *puhujat: poliisi, tutkija (psykologia) x 2, tutkija (yhteiskunta- ja sosiaalitiede) x 2, tutkija (muu), tutkija (psykiatri)
- 29.09.2001 Päivähoitomaksuja ei pidä korottaa**
 *mielipide
 *puhujat: poliitikko
- 01.10.2001 Keskusta vaatii perheille aikaa**
 *uutinen
 *puhujat: poliitikko, poliitikko
- 04.10.2001 Pääjohtaja Sarjala; perhettä suojellaan oudolla tavalla (v)**
 *uutinen
 *puhujat: virkamies
- 04.10.2001 Nuorten kiltteys ja rikollisuus keskittyvät yhä jyrkemmin (v)**
 *uutinen
 *puhujat: tutkija (yhteiskunta- ja sosiaalitiede)
- 12.10.2001 Kotihoitoa tuettava lapsen varhaiskehityksen turvaamiseksi (v)**
 *mielipide
 *puhujat: lääkäri (psykiatri)
- 16.10.2001 Koulussa ei voi rakentaa tyhjän päälle (v)**
 *mielipide
 *puhujat: tutkija (kasvatustiede)
- 19.10.2001 Uskontojen jättämä tyhjiö on jo turvallisuushuoli Suomessa (v)**
 *uutinen
 *puhujat: kirkko
- 22.10.2001 Inkeri Kerola peräänkuuluttaa eettisiä arvoja**
 *uutinen
 *puhujat: poliitikko
- 28.10.2001 Lapsen oppimisvaikeudet saattavat johtaa väkivallasta kotona (v)**
 *uutinen
 *puhujat: psykologi
- 29.10.2001 Ei ihme, että vanhemmuus pelottaa**
 *mielipide
 *puhujat: kansalainen
- 02.11.2001 Jukka Sarjala: Opettajien työ on moraalista**
 *uutinen
 *puhujat: virkamies, virkamies
- 02.11.2001 Koululaisten terveydenhuoltoon tulossa laatusuositukset**
 *uutinen
 *puhujat: tutkija (psykologi), virkamies, terveydenhoitaja, nuori, poliitikko
- 03.11.2001 Väkivaltaa ehkäisevä ja ruotiva opetus raivaa tietään kouluihin**
 *uutinen
 *puhujat: psykologi, sosiaalityö (sosiaalityöntekijä), järjestö, sosiaalityö (koulukuraattori), tutkija (terveystiede)
- 06.11.2001 Äiti ja lapsi jäävät liian yksin**
 *mielipide
 *puhujat: kansalainen
- 20.11.2001 Lasten saamassa perushoivassa isoja eroja (v)**
 *uutinen
 *puhujat: tutkija (yhteiskunta- ja sosiaalitiede) x 4
- 24.11.2001 Kouluterveydenhuolto saatava ajan tasalle**
 *uutinen
 *puhujat: tutkija (lääkäri)

- 25.11.2001** **Espoossa koko kylä jakaa kasvatusvastuuta (v)**
 *uutinen
 *puhujat: vanhempi
- 28.11.2001** **Vanhemman stressi voi vaarantaa lapsen mielenterveyden (v)**
 *uutinen
 *puhujat: tutkija (lääkäri)
- 30.11.2001** **Vanhempien työuupumus heijastuu lapsiin (v)**
 *mielipide
 *puhujat: tutkija (psykologi), tutkija (psykologi)
- 06.12.2001** **Helsinkiläisnuori onkin aktiivinen ja kiireinen**
 *uutinen
 *puhujat: tutkija (yhteiskunta- ja sosiaalitiede)
- 09.12.2001** **Väitös: Oma kasvatus muovaa vanhemmuutta (v)**
 *uutinen
 *puhujat: tutkija (psykologi), järjestö
- 12.12.2001** **Professori Lea Pulkkinen: Suomeen perustettava Sokes**
 *uutinen
 *puhujat: tutkija (psykologi)
- 19.12.2001** **Syrjäytyneisyys ja lahjakkuus koulukeskustelun kiistoina**
 *uutinen
 *puhujat: virkamies, poliitikko x 7
- 25.11.2001** **Uuden isän ja vauvan tulo voi häätää nuoren uusperheestä**
 *uutinen
 *puhujat: tutkija (yhteiskunta- ja sosiaalitiede), sosiaalityö (johto), sosiaalityö (johto), virkamies
- 27.11.2001** **Hallituksessa tuetaan keskustan välikysymystä**
 *uutinen
 *puhujat: poliitikko, poliitikko, tutkija (yhteiskunta- ja sosiaalitiede)
- 27.11.2001** **Nuorten rikoksiin inhimillisiä syitä**
 *mielipide
 *puhujat: tutkija (yhteiskunta- ja sosiaalitiede)
- 28.11.2001** **Sopivat hoitopaikka ei kuulukaan kaikille**
 *mielipide
 *puhujat: vanhempi (äiti)
- 30.12.2001** **Vanhemmuus on vastuuta ja rakastamista (v)**
 *mielipide
 *puhujat: lääkäri (psykiatri)

Tutkimusaineiston muuttujat

Variable Information

Variable	Position	Label	Measurement Level	Column Width	Alignment	Print Format	Write Format
koodi	1	Jutun koodi	Nominal	8	Left	A8	A8
lehti	2	HS vai ESS	Scale	8	Right	F8	F8
lehti1	3	HS vai ESS, juokseva	Scale	8	Right	F8	F8
vuosi	4	Artikkelin vuosi	Scale	8	Right	F8	F8
vuosi1	5	Artikkelin vuosi, juokseva	Scale	8	Right	F8	F8
muoto	6	Uutinen vai mielipide	Scale	8	Right	F8	F8
muoto1	7	Uutinen vai mielipide, juokseva	Scale	8	Right	F8	F8
puhujat	8	puhujat	Scale	8	Right	F8	F8
OPETTAJA	9	opettaja, erityisopettaja, rehtori	Scale	8	Right	F8	F8
TUTKIJA	10	tutkijan ala	Scale	8	Right	F8	F8
VANHEMMAT	11	äiti, isä	Scale	8	Right	F8	F8
LÄÄKÄRIT	12	Onko psykiatri?	Scale	8	Right	F8	F8
koulu	13	Ilmeneekö pahoinvointi koulussa?	Scale	8	Right	F8	F8
SEURAUUS	14	Ongelman seuraus	Scale	8	Right	F8	F8
SYYT	15	Pahoinvoinnin syy	Scale	8	Right	F8	F8
RATAKAISUT	16	Pahoinvoinnin ratkaisu	Scale	8	Right	F8	F8
V_SYY	17	Syy, vanhemmuus	Scale	8	Right	F8	F8
V_RATAKAISU	18	Ratkaisu, vanhemmuus	Scale	8	Right	F8	F8
Y_SYY	19	Syy, yhteiskunta	Scale	8	Right	F8	F8
Y_RATAKAISU	20	Ratkaisu, yhteiskunta	Scale	8	Right	F8	F8
K_SYY	21	Syy, koulussa/päiväkodissä	Scale	8	Right	F8	F8
K_RATAKAISU	22	Ratkaisu, koulussa/päiväkodissä	Scale	8	Right	F8	F8
puhujat_luokittelu	23	Puhujat	Scale	19	Right	F8	F8

Variables in the working file

Variable Values			Variable Values		
Value		Label	Value		Label
lehti	1	ess	SYYT	1	VANHEMMISSA
	2	hs		2	YHTEISKUNNASSA
lehti1	1	ess		3	KOULUSSA/PÄIVÄKODISSA
	2	hs		4	NUORISSA JA LAPSISA ITSESSÄÄN
vuosi	1	1999	RATAKAISUT	1	VANHEMMUUDESTA
	2	2000		2	YHTEISKUNNASTA
	3	2001		3	KOLUSTA/PÄIVÄKODISTA
vuosi1	1	1999		4	LAPSISTA JA NUORISTA ITSESTÄÄN
	2	2000	V_SYY	1	aika
	3	2001		2	rajat
muoto	1	uutinen		3	ei kuunnella, huomioida lasta
	2	mielipide		4	työ
muoto1	1	uutinen		5	vanhempien ongelmat; päihteet, mielenterveys
	2	mielipide		6	TYÖTTÖMYYS
puhujat	1	järjestö		7	työttömyys
	2	opettaja	V_RATKAISU	1	aikaa
	3	tutkija		2	rajoja
	4	kansalainen		3	kuunteleminen
	5	kunnan/valtion hallinnon virkamies		4	muu
	6	vanhempi	Y_SYY	1	resurssit
	7	sosiaalityö		2	lama/leikkaukset
	8	psykologit, terapeutit		3	perhettä ei huomioida
	9	lapset, nuoret		4	koventunut arvomaailma
	10	poliisi		5	muu
	11	lääkäri	Y_RATKAISU	1	resurssit
	12	lastentarhan opettaja		2	aikaisin puuttuminen
	13	terveyden- ja sairaanhoito		3	yhteiskunnan arvojen muuttuminen
	14	poliitikko		4	resurssite koululle
	15	kirkko		5	tukea ja resursseja perheelle
	16	isovanhempi		6	muut
	17	muu	K_SYY	1	opettajissa
OPETTAJA	1	opettaja		2	koulun arvoissa
	2	erityisopettaja		3	ei kuria
	3	rehtori		4	muu
TUTKIJA	1	psykiatria	K_RATKAISU	1	opettajille kuri mahdollisuus
	2	lääketiede		2	opettajien kannettava vastuuta
	3	psykologia		3	psykososiaalisen työn vahvistaminen
	4	filosofia		4	muu
	5	historia	puhujat_luokittelu	1	TUTKIMUS, JÄRJESTYS JA HALLINTA
	6	kasvatustiede		2	KASVATUSINSTITUUTIT
	7	yhteiskunta- ja sosiaalityö		3	JÄRJESTÖT, KANSALAISET, KIRKKO YM.
	8	muu		4	TERVEYDENHUOLTO
	9	terveystiede			
VANHEMMAT	1	äiti			
	2	isä			
LÄÄKÄRIT	1	kyllä			
	2	ei			
koulu	1	kyllä			
	2	ei			
SEURAUS	1	mielenterveys			
	2	väkivalta			
	3	päihteet			
	4	koulunkäynti vaikeudet			
	5	koulukiusaaminen			
	6	piittaamaton käytös			
	7	rikollisuus			
	8	syryäytyminen			
	9	häiriökäytös			
	10	lapset eivät saa olla enää lapsia			
	11	muu			
	12	saatanan palvonta			
	13	fysiset oireet			

Pahoinvointikirjoitusten puhujat:
mielipiteiden kirjoittajat ja uutisten sisäiset kertojat

Puhujat	n	%
Tutkijat	183	18
Opettajat	115	11
Kunnan ja valtion virkamiehet	98	9
Vanhemmat	92	9
Sosiaalityö	81	8
Kansalaiset	79	8
Järjestöt	69	7
Lääkärit	65	6
Lapset ja nuoret	62	6
Psykologit ja terapeutit	47	5
Poliitikot	49	5
Poliisit	28	3
Terveystieteiden tutkimuskeskukset	24	2
Lastentarhanopettajat	23	2
muut	11	1
Kirkon edustajat	9	<1
Isovanhemmat	2	<1
Yhteensä	1040	100

Pahoinvointikirjoitusten ja vanhemmuuskirjoitusten puhujat

	Kaikki kirjoitukset	Vanhemmuuskirjoitukset
Puhujat	%	%
Tutkimus, järjestys ja hallinto	42	44
Kasvatusinstituutiot	28	23
Kansalaiset, järjestöt, kirkko ym.	17	17
Terveydenhuolto	13	16
Yhteensä	100	100

Ratkaisijoina koulu, yhteiskunta ja vanhemmat:
keinot pahoinvoinnin ongelmaan

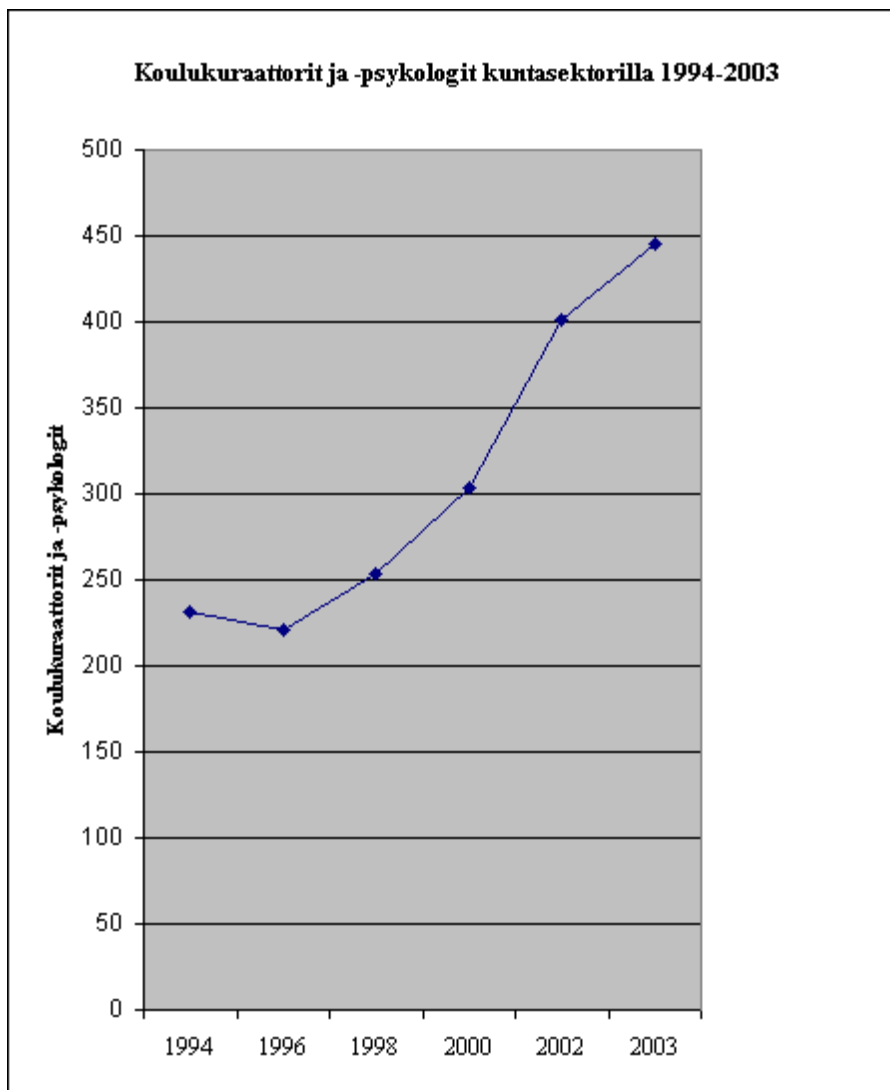
Koulu pahoinvoinnin ratkaisijana	%
<i>Psykososiaalisen työn vahvistaminen</i>	48
Opettajille kurimahdollisuudet	21
Opettajien kannettava vastuuta	14
muut	17
yhteensä	100

Yhteiskunta pahoinvoinnin ratkaisijana	%
<i>Lisää resursseja</i>	33
<i>Resursseja koululle</i>	20
Aikaisin puuttuminen	19
Yhteiskunnan arvomaailman muutos	17
Tukea/resursseja vanhemmille	9
muut	2
yhteensä	100

Vanhemmat pahoinvoinnin ratkaisijana	%
<i>Rajojen asettaminen</i>	37
Lasten ja nuorten kuunteleminen/huomioiminen <i>eli läsnäolo</i>	28
<i>Ajan antaminen</i>	24
muut	11
yhteensä	100

Kokoaikaiset koulukuraattorit ja koulupsykologit kuntasektorilla
vuosina 1994- 2003

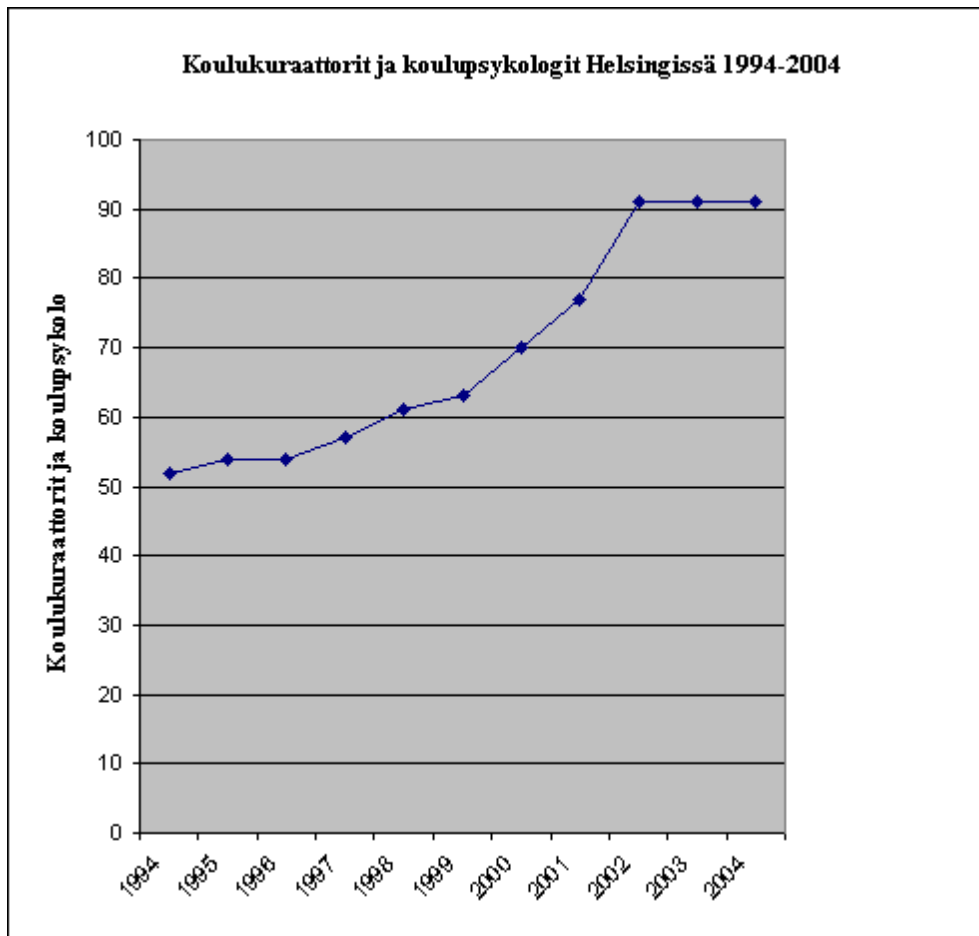
vuosi	n
1994	231
1996	221
1998	254
2000	303
2002	401
2003	445

Lähde: Tilastokeskus, Kunnallinen henkilökisteri

Koulukuraattorit ja koulupsykologit Helsingin kaupungin kouluissa vuosina 1994- 2004

vuosi	n
1994	52
1995	54
1996	54
1997	57
1998	61
1999	63
2000	70
2001	77
2002	91
2003	91
2004	91

Lähde: Helsingin opetusvirasto, Merja Hallantie

Laukaan mallin ja pahoinvointikirjoitusten vertailua

"Yhdessä elämään" -periaatteet (Eskelinen 2000)	Lasten ja nuorten pahoinvoinnin eetos (HS ja ESS, 1999–2001)
- "Rikkeitä ei katsota läpi sormien"	– Aikaisin puuttuminen
- "Tulevaisuuteen voi vaikuttaa"	– Vastuunottaminen
- "Me itse olemme yhteiskunta: kodin kasvatusvastuu on kaiken lähtökohta"	– Vastuuta kodille ja vanhemmille
- "Lapsi tarvitsee vanhempien aikaa"	– Vanhempien annettava lapsille aikaa
- "Aikuisten käytettävä auktoriteettiaan vastuullisesti"	– Lasten ja nuorten huomioiminen ja kuunteleminen; auktoriteetti mutta ei autoritaarisuus
- "Syytely on ankarasti kielletty"	– Ketään (vanhempia) ei haluta syyllistää
- "Entiset unohdetaan"	– Vrt. ketään ei syyllistetä
- "Jokainen tarvitsee tukea"	– Vanhemmat tarvitsevat tukea
- "Ei haukata liian isoa palaa kerrallaan: yhteistoiminnan opetteleminen vähän kerrallaan - aluksi tutustumalla toisiin vanhempiin."	– Vertaistuki